

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

**СПИСИ ОДБОРА
ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

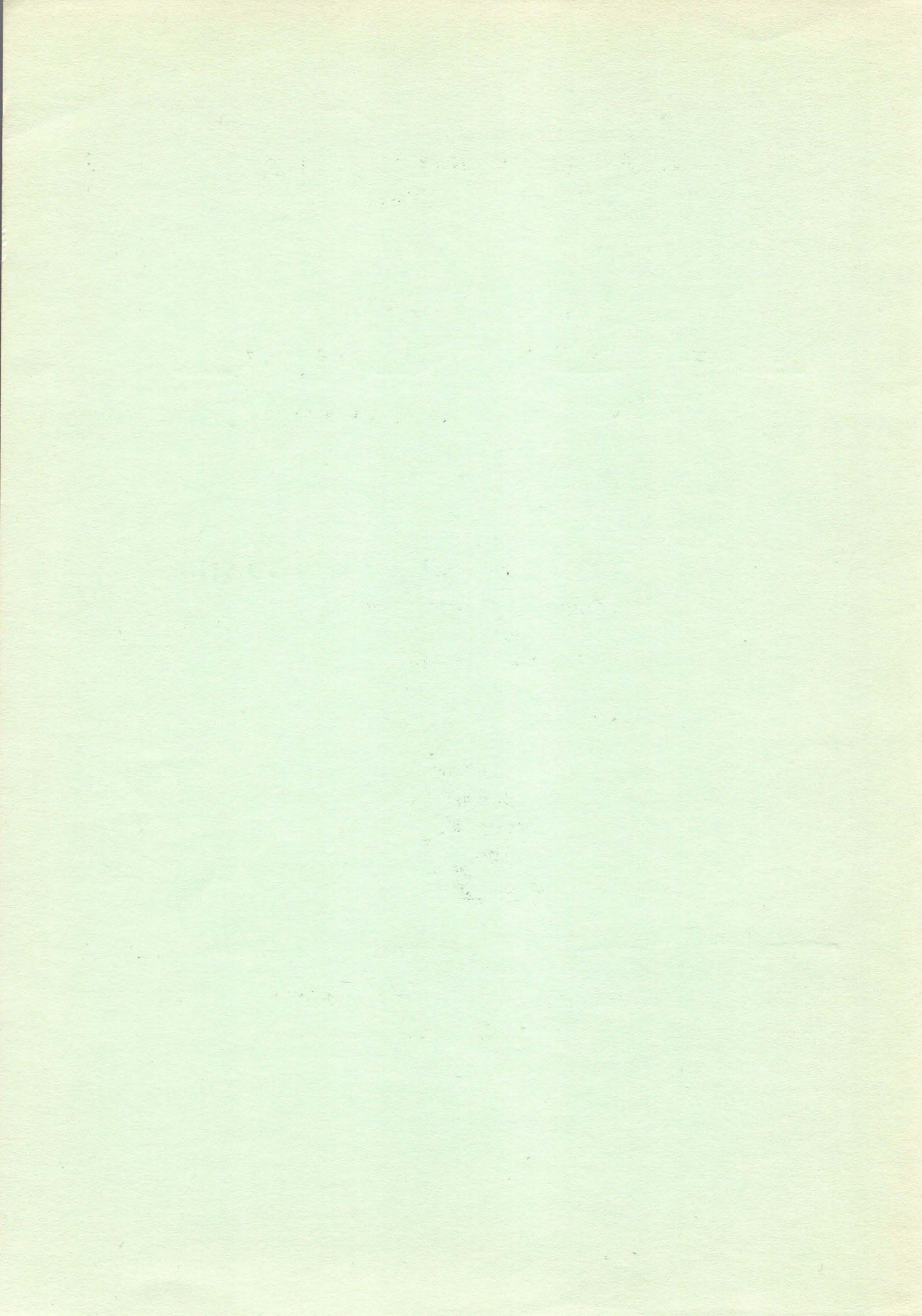
IV

ПРИРЕДИЛИ
Бранислав Брборић
Јован Вуксановић
Радојко Гачевић

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК
Београд 2001

**СПИСИ ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

IV

Рецензенти:

*Проф. др Слободан Ремстић
Др Драго Ђупић*

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

СПИСИ ОДБОРА
ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

IV

ПРИРЕДИЛИ
Бранислав Брборић
Јован Вуксановић
Радојко Гачевић

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК
Београд 2001

*Списи Одбора за стандардизацију српског језика.
Приредили: Бранислав Брборић, Јован Вуксановић
и Радојко Гачевић.
Издавач: Институт за српски језик
За издавача: проф. др Слободан Реметић
Умножавање и корицење: Штампарија Управе републичких
органа Србије*

САДРЖАЈ

	Страна
НАПОМЕНА ПРИРЕЂИВАЧА	15
0. ДОКУМЕНТИ ЗА ПОДСЕЋАЊЕ	17
Споразум о оснивању Одбора за стандардизацију српског језика (12. XII 1997).....	19
Списак чланова Одбора приликом оснивања	22
Пословник Одбора (12. XII 1997).....	23
Програм рада Одбора (25. XII 1998).....	24
Списак чланова Одбора и његових комисија [с адресама и телефонима] (децембар 2001)	27
Списак чланова комисија Одбора (децембар 2001)	30
I. СПИСИ МАТИЧНОГ ОДБОРА.....	33
Саопштење Одбора с четврте седнице, одржане 25. јануара 2001. године (ијекавска верзија).....	35
Записник с четврте седнице Одбора, одржане 25. јануара 2001. године (25. 1. 2001).....	37
Писмо члановима Одбора уз доставу Записника с четврте седнице Одбора, у екавској и ијекавској верзији (1. 3. 2001)	43
Писмо оснивачима Одбора уз доставу неколико његових актуелних докумената (1. 3. 2001), у екавској и ијекавској верзији.....	47
Писмо владама СРЈ, РСБ, РЦГ и РСп у вези с радом Одбора и доставом неколико његових докумената (1. 3. 2001)	49
II. СПИСИ УПУЋЕНИ ОДБОРУ	57
Допис Министарства просвјете и науке Црне Горе у којем се јавља да ће Министарство уложити 1000 немачких марака за <i>Обратни речник</i> <i>српскога језика</i> (25. 12. 2000)	59
Факс Завода за уџбенике и наставна средства у Подгорици у којем се јавља да се унапред откупљује пет примерака <i>Обратног речника српскога</i> <i>језика</i> (29. 12. 2000)	60

Допис Вукове задужбине у којем се најављује иницијатива за нов правопис српскога језика (29. 12. 2001).....	61
Допис Милорада Симића Институту за српски језик и Одбору с молбом да се даде меродавно мишљење о програмском пакету РАС и његовом раду с тим у вези (25. 1. 2001).....	62
Допис уредништва часописа <i>Српски архив за целокупно лекарство</i> у вези с транслитерацијом ћирилице у латиницу (30. 1. 2001).....	63
Допис Савезног завода за стандардизацију у вези са стандардима ИСО за означавање српског језика и још неким захтевима и информацијама, с прилогом посвећеним питањима транслитерације и транскрипције (6. 2. 2001).....	64
Копија коверте Народне скупштине Србије у којој је Одбору достављен предлог закона о изменама и допунама Закона о службеној употреби језика и писама који је утврђен у Скупштини Војводине (14. 2. 2001).....	70
Допис председника ИО Скупштине удружења "Ћирилица" председнику Одбора, с приложеним саопштењем "Ћирилице" (20. 2. 2001).....	80
Саопштење из Информативног центра "Ћирилица" (20.2.2001.).....	81
Саопштење стручне групе удружења "Ћирилица" (24. 2. 2001).....	84
Допис председника ИО "Ћирилица" секретару Одбора (1. 3. 2001).....	86
Допис стручне групе "Ћирилица" под насловом "Престоница српског језика – латинички град" (30. 3. 2001).....	87
Извештај ад хок комисије о процени техничких карактеристика програмског пакета РАС, а поводом дописа Милорада Симића упућеног Одбору 25. 1. 2001. (9. 5. 2001).....	92
Допис Ђорђа Оташевића у вези с оценом програмског пакета РАС (13. 5. 2001).....	96
Позивно писмо из Сарајева у вези с научним скупом "Језик и демократизација" (21. 5. 2001).....	97
Допис Предрага Пипера у вези с радом на Библиографији српске синтаксе и хонораром групи од четворо њених приређивача (25. 6. 2001).....	99
Допис Народне банке Југославије да јој се даде стручно мишљење о српској верзији назива европске валуте (10. 9. 2001).....	101
Допис Министарства културе Србије у вези с мишљењем Министарства о положају ћириличног писма, с пропратном копијом одговора Министарства Удружењу за заштиту српског писма "Ћирилица", које	

се с тим у вези обратило Скупштини СРЈ и Народној скупштини Србије (23. и 25. 10. 2001)	102
Допис Министарства финансија и економије Србије с молбом да им се помогне око замене речи "апропријација" у нацрту Закона о буџетском систему (23. 11. 2001)	106
Молба Даринке Горган-Премк за разрешење дужности председника Комисије за лексикологију и лексикографију (29. 10. 2001)	107
Допис Александра Костића у којем се Одбор упознаје с пројектом електронског корпуса српског језика од 12. века до раздобља у којем настаје савремени српски језик (2. 12. 2001)	108
<i>За планирање језика</i> – прилог Милана Шипке раду Одбора достављен председнику, потпредседнику и секретару Одбора (8. 12. 2001)	111
III. СПИСИ КОМИСИЈЕ ЗА ОДНОСЕ С ЈАВНОШЋУ И РЕШАВАЊЕ НЕОДЛОЖНИХ ПИТАЊА	117
Допис Друштву за неговање традиције Друге београдске гимназије (12. 2. 2001)	119
Допис Народној скупштини Србије с молбом да се Одбору достави Предлог закона о изменама и допунама Закона о службеној употреби језика и писама утврђен у Скупштини АПВ (12. 2. 2001)	120
Допис Народној скупштини Србије – пропратно писмо уз Одлуку Одбора бр. 17, посвећену двоазбучности у АПВ (28. 2. 2001)	121
Допис дневним листовима у РСб, РЦГ и РСп: "Политици", "Вечерњим новостима", "Побједи", "Дневнику" и "Гласу српском" (1. 3. 2001), с молбом да објаве Одлуку Одбора бр. 17	123
Белешка с прве седнице Комисије бр. 7 у 2001. години (12. 2. 2001)	128
Допис часопису "Српски архив за целокупно лекарство" – као одговор на њихов допис од 20. 1. 2001. а у вези са стандардом транслитерације српске ћирилице (6.3.2001.)	131
Допис мр Милораду Симићу, сараднику истраживачу Института за српски језик, у вези с оценом његовог предлога (6. 3. 2001)	133
Допис проф. др Милошу Ковачевићу у вези с <i>Обратним речником српскога језика</i> (9. 4. 2001)	134
Допис Влади Републике Србије уз достављање Одлуке бр. 18 (17. 5. 2001)	136
Допис Влади Републике Црне Горе уз достављање Одлуке бр. 18 (17. 5. 2001)	137
Допис Влади Републике Србије уз достављање Одлуке бр. 18 (17. 5. 2001)	138

Допис Влади СРЈ уз достављање Одлуке бр. 18 (17. 5. 2001)	139
Допис дневним листовима: "Политика", "Вечерње новости", "Побједа", "Дневник" и "Глас српски", с молбом да објаве Одлуку бр. 18 (18. 5. 2001)	140
Допис Заводу за уџбенике и наставна средства у Београду с молбом да буде извршни издавач <i>Творбе речи српскога језика</i> И. Клајна (14. 6. 2001)	145
Допис Владама РСБ, РЦГ и РСп уз достављање Одлуке бр. 19 (25. 6. 2001)	147
Допис дневним листовима: "Политика", "Вечерње новости", "Дневник", "Побједа" и "Глас српски" уз доставу Одлуке бр. 19 (26. 6. 2001)	153
Белешка с друге седнице Комисије бр. 7 (10. 7. 2001)	158
Допис трима заводима за уџбенике и наставна средства уз доставу Одлуке бр. 19 (10. 7. 2001)	160
Допис Министарству за науку, технологију и развој у РСБ у вези с препоруком за финансирање пројекта Филолошког факултета у Београду <i>Терминолошка стандардизација лингвистичког описа савременог српског језика</i> (18. 7. 2001)	163
Белешка с треће седнице Комисије бр. 7 (20. 7. 2001)	164
Допис редакцијама "Откровења", "Народне књиге", и "Књижевног гласника" уз доставу Одлуке бр. 20 (27. 7. 2001)	166
Допис Народној банци Југославије уз доставу Одлуке бр. 21 (18. 9. 2001)	167
Допис дневним листовима – "Вечерње новости", "Глас српски", "Побједа" и "Политика" уз доставу Одлуке Одбора бр. 21 (10. 10. 2001)	168
Белешка с четврте седнице Комисије бр. 7, на којој је донесена Одлука Одбора бр. 21 (26. 9. 2001)	172
Допис Филолошкој гимназији у Београду у вези с предлогом да се врати њен стари назив (17. 10. 2001)	173
Допис Заводу за уџбенике и наставна средства Српско Сарајево у вези с конкурсом за правопис и граматику у школама РСп (24. 10. 2001)	174
Допис Влади Републике Српске у вези с конкурсом за правопис и граматику у Републици Српској (28. 11. 2001)	176
Допис Заводу за уџбенике и наставна средства Српско Сарајево уз доставу копије дописа Влади РСп у вези с правописом и граматику у школама РСп (4. 12. 2001)	178
Допис Републичком педагошком заводу РСп у Бањој Луци у вези с конкурсом за правопис и граматику у РСп (5. 12. 2001)	179

Допис Министарству финансија и економије Србије поводом захтева да се понуди замена за термин "апропријација" (5. 12. 2001).....	180
Позивно писмо члановима Одбора за пету с(ј)едницу Одбора, заказану за 25. јануар 2002. године (24. 12. 2001)	181
Позивно писмо оснивачима Одбора за учешће у раду пете с(ј)еднице Одбора, заказане за 25. јануар 2002. године (24. 12. 2001)	183
Позивно писмо владама СРЈ, РСБ, РЦГ и РСп да њихови представници учествују у раду пете с(ј)еднице Одбора, заказане за 25. јануар 2002. године (24. 12. 2001)	185
Белешка с пете седнице Комисије број 7 (18. 12. 2001).....	189
Допис катедрама за српски језик у Врању, Нишу, Крагујевцу, Београду, Новом Саду, Никшићу и Српском Сарајеву уз достављање <i>Обратног речника српскога језика</i> (19. 12. 2001)	190
Допис председнику СРЈ у вези с надзивом трећег језичког стандарда на бившем српскохрватском језичком простору и учешћем његовог саветника у раду пете седнице Одбора, заказане за 25. јануар 2002. године (24. 12. 2001)	191
 IV. СПИСИ ОСТАЛИХ КОМИСИЈА.....	193
<i>Комисија бр. 1</i>	
Записник са седнице Комисије за фонологију одржане 16. новембра 2001. године	195
<i>Комисија бр. 2</i>	
Записник Комисије за морфологију и творбу речи о активностима Комисије после четврте седнице Одбора (25. 6. 2001).....	197
Рецензија Живојина Станојчића за рукопис књиге Ивана Клајна <i>Творба речи у српском</i> <i>језику, први део</i> (12. 1. 2001).....	198
Рецензија Мирослава Николића за рукопис књиге Ивана Клајна <i>Творба речи у српском</i> <i>језику, први део</i> (28. 2. 2001).....	200
Белешка Комисије за морфологију и творбу речи о активностима чланова ове комисије након четврте седнице Одбора (20. 11. 2001)	203
<i>Комисија бр. 3</i>	
Извештај Милке Ивић, председника Комисије за синтаксу, о раду Комисије у првој половини 2001. године (јун 2001)	204

Извештај Милке Ивић, председника Комисије за синтаксу, о раду Комисије у другој половини 2001. године, с прилогом Срете Танасића, секретара Комисије, посвећеним <i>Грађи за библиографију српске синтаксе</i> (16. 11. 2001).....	205
--	-----

Комисија бр. 4

Извештај Даринке Гортан-Премк, председника Комисије бр. 4, о <i>Међународном научном скупу о лексикологији и лексикографији</i> с темом <i>Дескриптивна лексикографија стандардног језика и њене историјске основе</i> (17. 4. 2001)	207
Прилог Даринке Гортан-Премк, председника Комисије бр. 4, Извештају о раду Комисије (29. 10. 2001)	210
<i>План рада Комисије за лексикологију и лексикографију за 2002. годину</i> , усвојен на седници Комисије бр. 4 (29. 10. 2001).....	212
<i>Глосар творбених форманата</i> , с образложењем пројекта који је Данко Шипка, члан Комисије бр. 4, поднео Комисији бр. 4 за њену октобарску седницу (октобар 2001).....	214
Белешка са седнице Комисије за лексикологију и лексикографију одржане 31. 10. 2001. године.....	218

Комисија бр. 5 и Комисија бр. 8

Белешка с пролећне заједничке седнице Комисије за праћење и истраживање правописне проблематике и Комисије за стандардни језик у школству, администрацији, издаваштву и јавним гласилима (7. 5. 2001)	220
Белешка с јесење заједничке седнице Комисије бр. 5 и Комисије бр. 8 (19. 11. 2001).....	225
Белешка с друге јесење седнице Комисије бр. 5, одржане у Новом Саду (8. 12. 2001)	228

Комисија бр. 6

Извештај Александра Младеновића, председника Комисије за историју језичког стандарда, о раду Комисије после четврте седнице Одбора (29. 5. 2001)	232
Записник с прве оводогодишње седнице Комисије за историју језичког стандарда (30. 10. 2001).....	233

Комисија бр. 9

Записник с треће седнице (једине у 2001)	
Комисије за корпус (23. 11. 2001)	235
Прилог Душка Витаса и Цветане Крстев, чланова Комисије за корпус, о методологији и стандардима за формирање националног корпуса (који није био уврштен у Списе Одбора III)	237
Пројекат <i>Електронски корпус старе српске књижевности</i> , с потписом Александра Костића (2. 12. 2001).....	239
V. ИЗДВОЈЕНИ ДОКУМЕНТИ.....	243
Одлука Одбора бр. 17 <i>Нарушавање уставних оквира статуса српског језика</i> . Реаговање на Предлог закона о изменама и допунама Закона о службеној употреби језика и писама, који је усвојен у Скупштини АПВ (28. 2. 2001)	245
Одлука Одбора бр. 18 <i>Случајност која се могла избећи</i> . Реаговање на граfiјски изглед документа <i>Првих сто дана Владе Републике Србије</i> (17. 5. 2001).....	249
Одлука Одбора бр. 19. <i>Окончан велики подухват</i> (25. 6. 2001).....	251
Одлука бр. 20. <i>Званични језик је српски а примарно писмо ћирилица</i> (27. 7. 2001).....	256
Одлука Одбора бр. 21. <i>У српском је евро</i> (18. 9. 2001).....	259
Извештај о раду Одбора за стандардизацију српског језика током 2001. године (25. 12. 2001).....	261
VI. ИСЕЧЦИ ИЗ НОВИНА, ЧАСОПИСА И КЊИГА.....	267
<i>Хрватски није прикладан да њиме говоре Хрвати</i> [Интервју с Ивом Шкарићем, загребачким лингвистом] ("Вјесник", Загреб, 5. 11. 2000, 26).....	269
Иван Ловреновић, <i>Граматичка држава</i> [Критика <i>Граматике босанскога језика</i> Џ. Јахића и С. Халиловића] ("Дани", Сарајево, 1. 12. 2000, 43).....	270
Јагода Јурић-Капел, <i>Увод у историју по жљема</i> [Критика <i>Граматике босанскога језика</i> Џ. Јахића и С. Халиловића] ("Дани", Сарајево, 12. 1. 2001, 50–51)	271

Синан Гуџевић, <i>Ничим изазван увод</i> [Критика Граматице босанског језика Џ. Јахића и С. Халиловића] ("Дани", Сарајево, 2. 2. 2001, 60–62).....	273
<i>Црногорски књижевни лист излази на црногорском, српском, хрватском и бошњачком језику</i> [Насловна страница новог подгоричког листа, година I, бр. 1, Подгорица, 1 ДЕМ, "Плативо и туживо у Подгорици"]	276
<i>С језиком у Европу</i> [Захтев посланика Скупштине АПВ да се донесе нов републички Закон о службеној употреби језика и писама, који би успоставио равноправну употребу ћирилице и латинице] ("Блиц њус", Београд, бр. 52, 4. 1. 2001, 20).....	277
<i>Копшунџа се слаже са увођењем одреднице Бошњак</i> ("Политика", Београд, бр. 31331/ХСVII, 20. 1. 2001, 8).....	278
<i>Војвођани између ћирилице и латинице</i> [Коментар захтева Скупштине АПВ за равноправност ћирилице и латинице] ("Политика", Београд, бр. 31332/ХСVII, 21. 1. 2001, 8)	279
<i>Муслимани или Бошњаци</i> ("Данас", Београд, бр. 1213/V, 4. 1. 2001, 1).....	280
<i>Брига о култури говора</i> [Извештај с четврте седнице Одбора за стандардизацију српског језика] ("Политика", Београд, бр. 31340/ХСVIII, 29. 1. 2001, 19).....	281
<i>Капитална дела српске лексикографије</i> [Извештај с четврте седнице Одбора за стандардизацију српског језика] ("Дневник", Нови Сад, бр. 19387/LVIII, 29. 1. 2001, 8)	282
<i>Нестаје наша реч</i> [Митра Рељић говори о страдању српског језика на Космету] ("Политика", бр. 31349-31351/ХСVIII, 7–9. 2. 2001, 20)	283
Јован Вуксановић, <i>Капитални пројекти од утицаја на културу српског језика</i> [Извештај с четврте седнице Одбора за стандардизацију српског језика] ("Просветни преглед", Београд, 11. 2. 2001, 5)	286
<i>Заштитити српски језик</i> ("Политика", Београд, 13. 2. 2001, 23)	287
<i>Акти Уставног суда Републике Србије</i> [Одлуке у вези с употребом мађарског и хрватског језика у Војводини] ("Службени гласник РС", 10/2001, 14. 2. 2001 8–10).....	288
Драгољуб Петровић, <i>Признање великом научнику</i> [Расправа Павла Ивића <i>Роман Јакобсон и развој фонологије</i> уврштена у светску фонолошку антологију] ("Политика", Београд, бр. ХСVIII)	291
<i>Остају табле са тројезичним натписима.</i> <i>Оштра реаковања у Суботици на одлуку Уставног суда Србије</i> ("Политика", Београд, бр. 31362/ХСVIII, 20. 2. 2001, 14).....	292

<i>Штетна равноправност писама</i> [Извештај с конференције за штампу Удружења за заштиту ћирилице] ("Дневник", Нови Сад, 27. 2. 2001, 9).....	293
<i>Нарушавање уставних оквира статуса српског језика</i> [Одлука Одбора бр. 17, пренета у целини] ("Политика", Београд, бр. 31371/ХСVIII, 1. 3. 2001, 8).....	294
<i>Електронски корпус српског језика</i> ("Политика", Београд, бр. 31373/ХСVIII, 3. 3. 2001, Суботњи додатак, II).....	295
Предраг Матвејевић, <i>Хрватски правопис и српски фантом</i> ("Данас", Београд, 17–18. 3. 2001, XVIII).....	296
<i>Вуково писмо потискује латиница</i> ("Политика", Београд, бр. 31396/ХСVIII, 26. 3. 2001, 17).....	297
<i>Правно заштитити језик</i> ("Политика", бр. 31396/ХСVIII, 26. 3. 2001, 26).....	298
Бранислав Брборић, <i>Правопис српског језика: савремена примена и недоумице, 1–2</i> ("Политика", Београд, бр. 31411-31412/ХСVIII, 10–11. 4. 2001, 18)	299
<i>Три конститутивна народа. Усвојени амандмани на Устав Републике Српске</i> ("Политика", Београд, бр. 31426/ХСVIII, 28. 4. 2001, 6).....	301
<i>Опасно порицање ћирилице. Одбор за стандардизацију српског језика упозорава Владу Србије</i> (Вечерње новости, Београд, 30. 5. 2001, 10)	302
<i>Зашто Влада потцењује ћирилицу</i> [Реаговање новосадског Удружења "Ћирилица"] ("Вечерње новости", Београд, 2. 6. 2001, 19)	303
<i>О прекомерном "дакању"</i> (ДДОР Нови Сад, лист друштва за осиг. и реосиг., бр. XXIX/236, јул–август 2001).....	304
<i>Сурови поход. Изумире ли наше писмо у Црној Гори</i> ("Глас Црногораца", Подгорица, бр. 324, 25. 8. 2001, 11).....	305
<i>Интернет и ћирилица. Научно-стручни скуп</i> ("Задужбина", бр. XIII/56, септембар 2001, 16).....	306
<i>Развезани језици</i> ("Бх. дани", Сарајево, 28. 9. 2001, 16–17).....	307
<i>Ћирилица између сјаја и очаја</i> ("Јутарње новине", Београд, 29–30. 9. 2001, 14)	309
Јован Вуксановић, <i>Човек, дело, трагови. Научни скуп посвећен академику Павлу Ивићу</i> ("Просветни преглед", Београд, број 2123, 3. 10. 2001, 13)	310
Егон Фскете, <i>Еуро или евро?</i> ("Политика", Београд, бр. 31586/ХСVIII, 6. 10. 2001, 6).....	311
Богдан Дабић, <i>Еуро је евро</i> ("Политика", бр. 31591/ХСVIII, 12. 10. 2001, 21)	312

<i>У српском је евро.</i> Одлука Одбора бр. 21 ("Политика", Београд, бр. 31592/ХСVIII, 13. 10. 2001, 22)	313
<i>Угрожени српски језик и писмо</i> ("Политика", бр. 31592/ХСVIII, 13. 10. 2001, 22)	314
<i>Конкурс Завода за уџбенике и наставна средства</i> , Српско Сарајево, ("Глас српски", Бања Лука, 4. 10. 2001, и "Политика", Београд, бр. 31584/ХСVIII, 5. 10. 2001, 32).....	315
Јован Вуксановић, <i>О угрожености српског националног писма 1–2</i> ("Просветни преглед", Београд, 17. 10. 2001, 6, и 24. 10. 2001, 7)	317
<i>Реци евро да цео Балкан разуме</i> [Интервју са Е. Фекетеом и Б. Брборићем] ("Време", Београд, 18. 10. 2001, 34–37).....	319
Мато Пижурица, <i>Евро или еуро</i> [Послато листу "Време", Београд, 15. 10. 2001]	323
Пал Шандор, <i>Ко хоће аутономију – мора на изборе</i> ("Политика", бр. 31602/ХСVIII, 23. 10. 2001).....	324
<i>[Реаговање на интервју Е. Фекетеа и Б. Брборића о еврџ или еуру]</i> ("Време", Београд, 25. 10. 2001, 64–65, 8. 11. 2001, 67).....	325
Ђорђе Оташевић, <i>Лингвиста светског формата</i> [Приказ часописа Јужнословенски филолог, Београд, LVI/1–2 и LVII/3–4, посвећеног Павлу Ивићу] (Борба". Београд, 8. 11. 2001, Свет књиге).....	328
<i>Енциклопедија науке о језику.</i> Четири деценије од првог издања <i>Праваца у лингвистици</i> академика Милке Ивић ("Јутарње новине", 22. 11. 2001, 14)	329
<i>Ђирилица и латиница</i> [Коментар уредништва поводом Одлуке бр. 20. Одбора] ("Књижевни гласник" бр. 3–5, мај–октобар 2001, 5)	330
<i>Званични језик је српски а примарно писмо ћирилица.</i> Одлука бр. 20 ("Књижевни гласник", бр. 3–5, мај –октобар 2001, 14–15).....	331
<i>Знамо ли којим језиком (званично) говоримо?</i> [Писмо девет професора Филолошког факултета у Београду поводом назива нашег језика у тексту <i>СР Југославија</i> у "Књижевном гласнику " бр. 2/2001, 73] (Књижевни гласник бр. 3–5, мај–октобар 2001, 15)	332
<i>Црногорска граматика</i> ("Вечерње новости", Београд, XLIX, 24. 10. 2001, 4).....	333
Милутин Мићовић, <i>Име језика</i> [у Црној Гори] ("Политика", Београд, бр. 31608/ХСVIII, 29. 10. 2001, 15).....	334
Даница Радовић, <i>Радост културе</i> [Извештај са свечаног представљања <i>Обратног речника српског језика</i> М. Николића у САНУ, 11. 12. 2001] ("Политика", Београд, 12. 12. 2001, 17).....	335

НАПОМЕНА ПРИРЕЂИВАЧА

Кад се ова књига нађе у рукама корисника – првенствено чланова Одбора за стандардизацију српског језика (њих 19) и чланова његових девет комисија (уз чланове матичног дела Одбора који воде комисије или су и њихови чланови – још 49 лингвиста) – Одбор ће за собом имати пуне четири године постојања и рада. (Основан је 12. децембра 1997. године. Одржао је досад четири годишње седнице, сваке године по једну, при чему је прва била конститутивна. Преостале три одржане су 4. децембра 1998, 17. децембра 1999. и 25. јануара 2001. године, а пета је, мини јубиларна, заказана за 25. јануар 2002. године, с тим што је за њу предвиђено уручивање *Списа IV* свакоме члану Одбора.)

И овог пута у Списима се налази (четврти по реду) извештај, заправо предлог *Извештаја о раду Одбора током 2001. године*, који је сажет јер се рад Одбора понајбоље читује у раду комисија, чији су извештаји/записници/белешке, као и раније, дати у поглављу IV.

Годину 2001. започели смо с ретким достигнућем, с *Обратним речником српскога језика* (Београд – Нови Сад, 2000), који је индивидуално достигнуће др Мирослава Николића, члана Одбора, али је настао *под окриљем Одбора* и, захваљујући томе, као и труду извршног издавача Давора Палчића и његовом слагачком и преломничком умећу, – његово је штампање било могуће. Благодарети значају и вредности овог речника, било је могуће добити финансијску помоћ за штампање од: Министарства културе и Министарства за науку и технологију Републике Србије, Министарства просвете и науке Републике Црне Горе, Министарства науке и културе Републике Српске, Филозофског факултета у Бањој Луци, Завода за уџбенике и наставна средства у Подгорици, Хелете д. о. о. Београд, али и Савезног секретаријата за науку и развој, чија је помоћ, мада стигла са закашњењем (тек у децембру 2001), омогућила «деблокирање» неколико десетина примерака «замрзнутих» у штампарији. Показало се да је могуће ујединити органе трију република и органе савезне државе, за које је мало рећи да су се последњих година ретко уједињавали и слагали, а, ето, сложили су се око овога ретког научно-културног подухвата.

Друго велико достигнуће, настало као плод Одборовог пројекта, јесте прва књига *Творбе речи у српском језику*, с наднасловом ПРИЛОЗИ ГРАМАТИЦИ СРПСКОГА ЈЕЗИКА I и с поднасловом *Слагање и префиксација*, коју дугујемо Ивану Клајну, председнику нашег Одбора. Књига је дата у штампу 3. децембра 2001. године – Заводу за уџбенике и наставна средства у Београду, извршном издавачу, док су му други издавачи, у складу с Пословником Одбора, Матица српска и Институт за српски језик САНУ, два од укупно 14 оснивача Одбора. Било је још достигнућа, о којима ће бити речи у Извештају Одбора током 2001. године, а рецензије Живојина Станојчића и Мирослава Николића за Творбу речи такође доносимо у Списима Одбора IV.

Социолингвистичко окружење – и *унутрашње* (Србија, Црна Гора и Српска) и *спољно* (с наводницима или без њих, оно у Хрватској и Федерацији БиХ) – и даље је неповољно. Судећи по изјавама неких политичких вођа у Црној Гори, није сигурно да ли ћемо у 2002. години, нпр. у *Списима Одбора V*, морати да

говоримо о још једној деноминацији *стандардне новоштоковице*, која би могла угрозити и рад нашег Одбора у његовом изворном оснивачком и извођачком саставу.

Овог пута у Списе је уврштено пет одлука Одбора (бр. 17–21), чији је садржај утврдила Комисија за односе с јавношћу и решавање неодложних питања, док ће шеста и седма одлука (Одлука бр. 22 и Одлука бр. 23), на предлог Комисије за корпус (од 27. 11. 2001) и Комисије за праћење и ситраживање правописне проблематике (од 8. 12. 2001), бити донесене на петој седници Одбора. Поново су уврштени и следећи документи: *Споразум о оснивању Одбора*, *Пословник Одбора*, *Програм рада Одбора*, *Списак чланова Одбора* (с информацијом о томе ко их је именовано) и *пречишћени адресар Одбора и његових комисија*, који ће олакшати комуникацију између матичног дела Одбора и комисија, односно међусобну комуникацију комисија и њихових чланова.

Нажалост, осим на главним пословима и пројектима, и даље изостају рад и сарадња чланова на питањима означеним у *Картотеци језичких недоумица* (*Списи Одбора II*, 250–280), што проређује излагање часописа *Језик данас* (Нови Сад, Матица српска), чији је главни уредник наш садашњи председник – Иван Клајн (до овог часа изашло је 13 бројева). Нека овогодишње одлуке Одбора (17–21) и поново уврштени документи буду подстицај буђењу и јачању нормативног рада – и кроз будуће одлуке Одбора и кроз прилоге *Језику данас* и другим лингвистичким часописима!

У Београду, 24. децембар 2001. г.

Бранислав Брборић
Јован Вуксановић
Радојко Гачевић

0. ДОКУМЕНТИ ЗА ПОДСЕЋАЊЕ

Полазећи од потребе за обједињавањем стручњака за српски језик и институција које се научно баве српским језиком на целокупном његовом говорном простору, као и од потребе за језичким планирањем које би водило адекватној језичкој политици и пракси, нарочито пуној у новим државним приликама и новонастајућим међународним околностима, а на предлог председника трију академија и Матице српске, Српска академија наука и уметности (САНУ), Црногорска академија наука и уметности (ЦАНУ) и Академија наука и уметности Републике Српске (АНУРС), Матица српска, Институт за српски језик у Београду, филолошки факултети у Београду и Приштини и филозофски факултети у Новом Саду, Никшићу, Нишу, Српском Сарајеву и Бањој Луци, као и Универзитет у Крагујевцу и Српска књижевна задруга у Београду — закључили су

СПОРАЗУМ О ОСНИВАЊУ ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Члан 1.

Циљеви Споразума о оснивању Одбора за стандардизацију српског језика (у даљем тексту: Одбор) јесу:

— обједињавање људи од науке и струке као и њихових институција на целокупном говорном простору српског језика како би програми истраживања стандарднојезичке и комуникацијске проблематике били што плодотворнији;

— систематско нормирање српског језика, с екавским и ијекавским изговором, свеобухватно и у појединостима, и израда одговарајућих докумената и приручника, као и доношење аката који би обезбеђивали проходност меродавних иновација у нормативистици и језичкој пракси;

— доприношење међународној сарадњи домаћих институција и стручних појединаца са странама и уклапању српског језика и србистике у међународне пројекте и стандарде, термилошке, комуникацијске и информатичке, а, када је неопходно, и оглашавање у међународним форумима, агенцијама и институцијама;

— унапређивање сарадње с државним органима како би србистика, и материјално, и кадровски, и програмски, могла јачати и оспособљавати се за адекватно реаговање на нове изазове, процесе и програме који се, и зависно од технолошких (р)волуција и независно од њих, намећу или се могу наметати на домаћој и међународној сцени.

Имајући у виду кадровске могућности и разлоге практичности, оснивачи Одбора именовали су по два члана из САНУ, Матице српске и Института за српски језик у Београду, као и са филолошког факултета у Београду и Филозофског факултета у Новом Саду, односно по једног члана Одбора из ЦАНУ и АНУРС, као и са Филозофског факултета у Никшићу, Филозофског факултета у Нишу, Филолошког факултета у Приштини, Филозофског факултета у Српском Сарајеву, Филозофског факултета у Бањој Луци, Универзитета у Крагујевцу и Српске књижевне задруге у Београду.

У случају оснивања нових универзитетских центара, односно катедара и института за србистику, на њихов захтев број чланова Одбора може се повећати.

Члана Одбора може разрешити само институција која га је именovala. Члан Одбора може поднети оставку на чланство у Одбору и образложити је усмено или писмено. Одбор може предложити оснивачу да замени свог члана, односно своје чланове Одбора.

Члан 3.

Одбор је заједничко радно тело оснивача. Одбор нема статус правног лица.

Одбор се састаје по потреби а најмање једном годишње. Одбор ради у пленуму и у комисијама, у чијем саставу могу бити и стручњаци који нису чланови Одбора.

Стручно-административне послове за Одбор обавља Институт за српски језик у Београду.

Одбор се састаје у Београду, а по потреби може се састајати и другде.

Одбор обавештава јавност о своме раду.

Одбор има свој Пословник.

Члан 4.

О свом раду и његовим резултатима Одбор обавештава надлежне државне органе (министарства СРЈ, Републике Србије, Републике Црне Горе и Републике Српске). Представници тих органа, или једнога од њих који одреди надлежна влада, могу присуствовати седницама Одбора и учествовати у његовом раду, јер језичка стандардизација није само лингвистички него је и најшири друштвени, социокултурни и цивилизацијски процес.

Члан 5.

Путовање на седнице Одбора и боравак чланова изван пребивалишта финансирају оснивачи, покривајући дневнице и подвозно-боравишне трошкове чланова које су они именовали. Трошкове стручно-административних послова сноси Институт за српски језик.

Овај споразум ступа на снагу чим га потпишу овлашћени
представници САНУ, ЦАНУ и АНУРС, као и половине осталих оснивача.

У Београду, 12. децембар 1997. године

За Српску академију наука и уметности

А. Јасић

За Црногорску академију наука и уметности

Драгушин Ђ. Вукотић

За Академију наука и уметности Републике

Петар Леондић
Српске

За Матицу српску

Ђорђе Јовановић, заступник

За Институт за српски језик у Београду

С. Јовић

За Филолошки факултет у Београду

Милан Милошевић

За Филозофски факултет у Новом Саду

Милош Милошевић

За Филозофски факултет у Никшићу

Б. Милошевић

За Филолошки факултет у Бриштину

Милош Милошевић

За Филозофски факултет у Нишу

Јасмина Стојић

За Филозофски факултет у Српском Сарајеву

Јасмина Стојић

За Филозофски факултет у Бањој Луци

Милош Милошевић

За Универзитет у Крагујевцу

Србо Милошевић

За Српску књижевну задругу у Београду

Новак Поповић

Ђорђе Јовановић

**СПИСАК ЧЛАНОВА
ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

1. Проф. др Маринко Божовић (Филолошки факултет у Приштини)
2. Мр Бранислав Брборић (Српска књижевна задруга)
3. Проф. др Даринка Гортан-Премк (Филолошки факултет у Београду)
4. Проф. др Милорад Дешић (Филолошки факултет у Београду)
5. Проф. др Милан Драгичевић (Филозофски факултет у Бањој Луци)
6. Академик Павле Ивић (Српска академија наука и уметности, Београд)
7. Проф. др Јован Јерковић (Матица српска, Нови Сад)
8. Проф. др Иван Клајн (Матица српска, Нови Сад) 11080 Земун, Вукова 8
9. Проф. др Милош Ковачевић (Филозофски факултет у Српском Сарајеву)
10. Проф. др Слободан Марјановић (Филозофски факултет у Нишу)
11. Др Мирослав Николић (Институт за српски језик, Београд)
12. Проф. др Бранислав Остојић, дописни члан ЦАНУ (Филозофски факултет у Никшићу)
13. Проф. др Новица Петковић, дописни члан АНУРС (Академија наука и умјетности Републике Српске) 11000 Београд, Ф. ф., Студентски трг 3
14. Проф. др Драгољуб Петровић (Филозофски факултет у Новом Саду)
15. Проф. др Мато Пижурица (Филозофски факултет у Новом Саду)
16. Проф. др Слободан Реметић (Српска академија наука и уметности) 11000 Београд, Ђуре Јакшића 9
17. Проф. др Живојин Станојчић (Универзитет у Крагујевцу) 11000 Београд, Ариљска 9, улаз 2
18. Др Драго Ђупић (Црногорска академија наука и умјетности) 11030 Београд, Радничка 5к
19. Др Егон Фекете (Институт за српски језик, Београд)

На основу ²³ члана 3. Споразума о оснивању Одбора за стандардизацију српског језика (у даљем тексту: Одбор), Одбор на својој првој, конститутивној седници доноси

ПОСЛОВНИК

Члан 1.

Одбор ради у пленумским седницама и у комисијама које образује за поједина подручја нормативне проблематике. На својој првој седници Одбор формира Комисију за односе с јавношћу и решавање неодољних питања, која могу искривати између седница Одбора.

Члан 2.

Одбор бира председника, који води седнице и усмерава рад Одбора. Седнице заказује председник на предлог једног од оснивача или по сопственој иницијативи. Одбор бира и потпредседника, који помаже председнику у његовом раду и замењује га у случају одсутности. Одбор бира и секретара, који обавља или организује обављање стручно-административних послова. Секретар може, али не мора, бити члан Одбора. Председник, потпредседник и секретар Одбора бирају се на четири године и могу бити поново бирани.

Члан 3.

Одбор доноси одлуке које се упућују оснивачима и јавности у виду ставова или закључака, односно мишљења или препорука.

Одлуке се доносе споразумевањем чланова Одбора. У изузетним случајевима, ако се укаже прека потреба, чланови Одбора, на предлог председника, могу се изјашњавати и гласањем.

Одлуке се доносе ако седници присуствује најмање половина чланова Одбора.

Члан 4.

На седници Одбора води се записник, који се доставља члановима Одбора. Кад је реч о питањима од посебног значаја, записник се доставља и оснивачима.

Члан 5.

Резултате рада Одбора објављује Матица српска или Институт за српски језик у својим гласилима или у засебним публикацијама, а кад је то у интересу језичке стандардизације, Матици се могу, као кооперанти или суорганизатори, односно као суиздавачи, придружити и други оснивачи, односно друга правна лица.

Члан 6.

За потпору своје раду Одбор ће се обраћати оснивачима, државним и другим органима, као и донаторима и другим добротворима.

У Београду,
12. децембар 1997. године

ПРЕДСЕДНИК ОДБОРА
Павле Ивић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

25. децембар 1998. године

Београд, Буре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

ПРОГРАМ РАДА ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА У РАЗДОБЉУ КОЈЕ ЈЕ ПРЕД НАМА

Мада је програм рада Одбора садржан у белешкама са седница појединих његових комисија, овде се доноси извесна рекапитулација, али и други могући и реални програмски задаци Одбора.

1. Одбор ће, преко своје Комисије за односе с јавношћу и решавање неодложних питања и Института за српски језик у Београду, који обавља стручно-административне послове Одбора, пратити и подстицати рад комисија и успостављање чвршћих програмских и радних веза с оснивачима, јер је огромна већина чланова запослена у оснивачким установама.

2. Одбор ће пратити и подстицати рад на хитном остваривању библиографских пројеката, укључујући и онај свеобухватни (компјутерски) ако се покаже да је он спреман за извођење и да се могу прибавити новчана средства.

3. Одбор ће пратити и подстицати рад на већ прихваћеним капиталним пројектима (две синтаксе, творба речи, фонологија, једнотомни речник, обратни речник, двојезични речници, заокруживање правописног комплекса). Одбор ће настојати да се нађе радно језгро и за непокривен капиталне пројекте (морфологија, акценатски речник и др.).

4. Инсистирајући на самосталности и иницијативности комисија и њихових чланова, Одбор очекује да се сваки члан бар једном годишње огласи у двама часописима који се баве (и) нормативистиком (*Наш језик и Језик данас*), што никако не значи да не би требало да се они, и с нормативним прилозима, оглашавају и другде, на домаћим и међународним скуповима, у другим часописима, у настави, у јавним гласилима и другде.

5. Од својих чланова који раде у настави Одбор очекује да мотивишу студенте за проучавање нормативних питања и њихово укључивање у нормативистички рад. Сматрајући својим програмским задатком *молитве и молбе*, Одбор *моли* своје чланове и осниваче да држе у глави идеју о подизању стандардолошког и језикословног подмлатка уопште, јер без тога неће моћи ни у догледно време ни у даљој будућности одговарати на стандардолошке изазове. У те изазове спада и продор најмоћнијег светског језика (*lingua franca*), енглеског, у све поре планетарног па и нашег живота на говорном простору српског језика. Тај нас изазов обавезује и на што боље познавање тог језика али и на заштиту српског језика. Продор енглеског нарочито погађа термилошки појмовник и упућује нас на активирање творбених моћи српског језика. Оне су биле занемариване због робовања првобитном фолклорном разумевању творбе речи и изградње стандардног језика на народној основи уз искључив ослонац на изворне говоре села уместо на осамостаљени идиом образованих слојева града; и биле су запуштене због одупирања хрватском књишком претеривању с неологизацијом, понекад карикатуралном и нагрдном. Шта год мислили о хрватском и бошњачком стандардном идиому, који су у многим погледу неједнаки ентитети, ми их не можемо оспорити, а још мање "укинути", али можемо пратити њихов развој.

6. Одбор очекује од својих чланова и чланова комисија да допринесу неопходном терминолошком разграничењу (језички стандард / стандардни језик : језик књижевности / књижевни језик : супстандардни језички израз[и] : дијалекти) и оном разумевању стандардношког посла које је назначено у првој одлуци Одбора (завршно поглавље, одмах после потпоглавља 3.6.), што никако не подразумева "хајку" на било шта, "прогон" или "укидање" било чега, па ни *укидање* традиционалног значења термина *књижевни језик*. Најкраће речено — Одбор се неће бавити никаквим укидањем, већ само сређивањем и уређивањем српскога стандардног језика са оба његова изговора (екавица и ијекавица) и оба његова писма (ћирилица и латиница).

7. Одбор такође очекује од својих чланова и чланова комисија да у својим установама и изван њих допринесе атмосфери сарадње, разумевања, толеранције и саборности, без обзира на атмосферу на друштвеном макроплану и у друштвеним микројединицама. Одбор не може битно утицати на развој друштвених прилика, често обележених острашћеношћу и несаворношћу наших људи, али понешто може и мора утицати, и то у правцу који призива слогу, а не потпирује сукобе. Стварање боље атмосфере само је по себи програмски задатак првог реда.

8. Одбор *умољава* све председнике комисија да прате и подстичу рад на остваривању прихваћених програма и да о томе извештавају Комисију за односе с јавношћу и решавање неодољних питања, а преко ње, или непосредно, све чланове Одбора и његове осниваче.

9. Одбор *задужује* Комисију за односе с јавношћу да на основу увида у досадашња нормативна решења која се тичу ситница језикословних и властитих процена њихове важности, разуме се у сарадњи с другим комисијама, приступи изради *картотеке актуелних језичких појединости* која би се доставила члановима Одбора и његових комисија како би се подстакло рашчишћавање (и даље) нерешених питања. Наиме, одлуке Одбора — односно његови *ставови, мишљења, препоруке, саопштења, реаговања и исправке* — могли би више него досадашњи мање обавезни појединачни нормативистички захвати утицати на побољшање јавне речи у свим регистрима и подрегистрима (стиловима и подстиловима) стандардног језика. Споменути упитник не мора бити коначан и свеобухватан, јер се може мењати и дограђивати кад год се уочи потреба за тим.

10. Одбор ће настојати да преко надлежних државних органа у Савезној Републици Југославији (СРЈ), односно у Републици Србији (РСБ) и Републици Црној Гори (РЦГ), као и у Републици Српској (РСН), те преко спонзора, прибавља неопходна новчана средства за рад Одбора и што боље и плодотворније обзнањивање његових резултата. Одбор ће такође настојати да изван његовог видног поља не остану ни језички проблеми делова нашег народа у старој и новој дијаспори.

11. Одбор ће, исто тако, настојати да се сваки верификовани рад који произађе из делатности Одбора, његових комисија и појединаца, на одговарајући начин награди. Одбор ће сарађивати с издавачима капиталних дела на пољу језичке стандардизације (монографских публикација о којима је било речи у тачки 3. овог програма) и језичке културе уопште, како би се, уз прибављање материјалних средстава и одговарајућих мишљења Одбора, испословала што приступачнија цена сваке монографије и њена што боља проходност у јавном животу.

12. Пошто је на неким седницама комисија било примедба на ретко састајање Одбора, настојаће се да, у раздобљу које је пред нама, пленумске седнице буду чешће. Било је и примедба да неке књиге нису стизале до оних којима су биле намењене. Одбор ће усредсредити своју пажњу и на то да књиге обавезно стижу у руке чланства, укључујући и спремност да сви стручњаци везани за рад Одбора уредно примају *Наш језик* и *Језик данас*.

СПИСАК ЧЛАНОВА ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И ЊЕГОВИХ КОМИСИЈА

ИМЕ	ГРАД	ПОСАО	КУЋНА АДРЕСА И ТЕЛЕФОН	КОМ.
Антонић др Ивана	Нови Сад	ФФ	Народног фронта 58, 21000 Нови Сад, 021/364-802	3
Бабјић Виолета	Београд	ИСЈ	Десет авијатичара 21, 11050 Београд, 011/48-80-627	4
Биговић-Глушница др Рајка	Никшић	ФФ	Обршка 21, Страшевина, 81400 Никшић, 083/253-423 (мајка: 083/253-385)	2
Богдановић др Нсдељко	Ниш	ФФ	Сомборска 41/18, 18000 Ниш, 018/715-084	8
Божовић др Маринко	Косовска Митровица	ФФ	Козачинског 1/4 11030 Београд, 011/553-541, 063/419-194	8
Брборић мр Бранислав	Београд	МК	Омладинских бригада 63/22, 11070 Нови Београд, 011/150-393	6, 7
Брборић мр Вељко	Београд	ФФ	М. Степановића Матроза 5/У, 11080 Земун, 011/195-496	5, 8
Васић др Вера	Нови Сад	ФФ	Константина Данила 2, 21000 Нови Сад, 021/390-900	4
Васић Миленко	Београд	Микро	Љубомира Ивановића Шуце 24/III, 11090 Београд (Раковица), 011/30-55-158	8
Витас др Душко	Београд	МФ	27. марта 18, 11000 Београд, 011/32-38-236	9
Вукмановић др Славко	Београд	ФФ (пенз.)	Јованова 32-Б, 11000 Београд, 011/635-591	6
Вуксановић мр Јово	Београд	МПС	Др Ивана Рибара 84, 11070 Нови Београд, 011/17-62-856	5
Вуловић Наташа	Београд	ИСЈ	Петаркина 1, 11000 Београд, 011/3428-810	1
Гачевић Радојко	Београд	МПС	Петра Кочића 15 Б, 11080 Земун, 063/205-144	8
Гортан-Премк др Даринка	Београд	ФФ (пенз.)	Палмира Тољатија 8, 11070 Нови Београд, 011/691-574	4
Дешић др Милорад	Београд	ФФ	Јурија Гагарина 43, 11070 Нови Београд, 011/318-1123	5
Драгићевић др Рајна	Београд	ФФ	Балканска 42/29, 11000 Београд, 011/686-306	4, 9
Драгичевић др Милан	Бања Лука	ФФ	Краља Алфонса 13/40, 51000 Бања Лука, 051/315-025	1
Ђукановић мр Владо	Београд	ИСЈ	Јурија Гагарина 47/34, 11070 Нови Београд, 011/156-077	4, 9
Ивић академик Милка	Београд	САНУ	Скадарска 6, 11000 Београд, 011/322-2501	3
Јерковић др Јован	Нови Сад	МС	Антонка Чехова 2, 21000 Нови Сад, 021/25-604	5
Јовановић др Миодраг	Никшић	ФФ	Херцеговачка 88, 81000 Подгорица, 081/231-022, 069/029-408 (родитељи 081/227-527)	5
Јокановић др Јелица	Београд	ФФ	Бул. краља Александра 181/стан 8, 11000 Београд, 011/404-682	1
Јошић Миријана	Нови Сад	ФФ	Ресавска 4, 21000 Нови Сад, 021/55-564	8
Клајн др Иван	Београд	ФФ	Вукова 8/II, 11080 Земун, 011/617-395	2, 4, 7, 8
Кликовић др Душка	Београд	ФФ	Жарка Пучара 23, 11000 Београд, 011/556-937	3, 9
Ковачевић др Милош	Београд	ФФ		-

Крстева др Цветана	Београд	ФФ	27. марта 18, 11000 Београд, 011/32-38-236	9
Ломпар мр Весна	Београд	ФФ	Бул. Арсенија Чарнојевића 47/2, 11070 Нови Београд, 011/137-006	2
Луковић др Милош	Београд	БИ САНУ	Војводе Степе 58/1, 11000 Београд, 011/467-833	6, 8
Мариановић др Слободан	Ниш	ФФ	27. марта 32/20, 18000 Ниш, 018/530-924	2
Милановић мр Александар	Београд	ФФ	Медаковићева 90, 11000 Београд, 011/34-70-058	6
Младеновић др Александар	Београд	САНУ	29. новембра 68, 11000 Београд, 011/750-299	6
Московљевић мр Јасмина	Београд	ФФ	Др Драгослава Половића 13/11, 11000 Београд, 011/32-41-187	3
Мршевић-Радовић др Драгана	Београд	ФФ	Миријевски венац 14, 11160 Београд, 011/34-28-825	4
Николић др Мирослав	Београд	ИСЈ	Беле Бартока 10, 11211 Београд, Борча III, 011/721-540	1, 2, 4
Остојић др Бранислав	Никшић	ИСЈ	М. Пековића 66/1/23, 81400 Никшић, 083/213-862	1, 5
Огљашевић др Ђорђе	Београд	ИСЈ	Молсрова 62-А, 11000 Београд, 011/437-204	4, 9
Петковић др Новица	Београд	ФФ	Маријанс Гргоран 75, 11060 Београд, 011/783-815	7, 8
Петровић др Владислава	Нови Сад	ГГ	Фрушкогорска 19А/Л, 21000 Нови Сад, 021/559-61	3
Петровић др Драгољуб	Нови Сад	ФФ	Балзакова 47, 21000 Нови Сад, 021/366-634	1, 8
Пижурница др Мато	Нови Сад	ФФ	Балзакова 25/8, 21000 Нови Сад, 021/363-193	4, 5
Пипер др Предраг	Београд	ФФ	Вучедолска 4, 11000 Београд, 011/457-103	3
Поповић др Љубомир	Београд	ФФ	Војводе Добрињаца 18, 11000 Београд, 011/759-665	3, 9
Пуловац др Милорад	Загреб	Српско народно вијеће	Ивана Стожирца 1, 10000 Загреб, 99-385(1) 61-14-498	6, 8
Прћић др Твртко	Нови Сад	ФФ	Јована Мирића 36, 24000 Суботица, 024/547-926	4
Радовановић др Милорад	Нови Сад	ФФ	Таковска 8, 21000 Нови Сад, 021/24-591	3
Радовић-Тешић др Милица	Београд	ИСЈ	Панчићева 16/VIИ, 11000 Београд, 011/638-995	2
Радуловић Зорица	Никшић	ФФ	Гојка Гарчевића 1, 81400 Никшић, 083/214-648	8
Ремстић др Слободан	Београд	ИСЈ	Трогачка 28/5, 11030 Београд, 502-526	1, 7
Ристић др Стана	Београд	ИСЈ	Булевар АВНОЈ-а 30, 11070 Нови Београд, 011/44-281	3, 4
Сабо мр Олга	Београд	ИСЈ	Валентина Водника 9, 11000 Београд, 011/460-700 (код родитеља: Бул. краља Александра 99, 011/423-140)	9
Савић др Бранко	Бијељина	УФ	Ђирила и Методија 40, 50000 Бијељина, 055/406-342	5
Самарић Тања	Београд	ФФ	Пеђе Милосављевића 38/5/20, 11000 Београд, 011/318-03-89	
Симић др Радоје	Београд	ФФ	Гстова 26, 11070 Нови Београд 011/195-292	2, 8
Станојчић др Живојин	Београд	ФФ (пенз.)	Ариљска 9/II, 11000 Београд, 011/421-267	2
Стјивовић мр Рада	Београд	ИСЈ	Суседградска 41, 11090 Београд, 011/53-35-754	4
Стипчевић Балша	Београд	ФФ	Краља Милана 7, 11000 Београд, 011/3248-670, 064/116-54-96	

Стојановић др Јелена	Никшић	ФФ	М. Миланова 4, 81400 Никшић, 083/213-483	5
Суботић др Љиљана	Нови Сад	ФФ	Народног фронта 38, 21000 Нови Сад, 021/365-108	2
Танасић др Срсто	Београд	ИСЈ	Какањска 12, 11090 Београд (Раковица), 011/593-017	3
Телбак Минлорд	Бања Лука	Пенз.	Подгрмечка 38-А, 51000 Бања Лука, 051/280-649	1, 8
Торић др Божо	Београд	ФФ	Вишњичка бања 104, Нова 2, 11060 Београд, 011/772-180	2, 5, 6
Ђурић др Драго	Београд	ЦАНУ	Радничка 5к, 11030 Београд, 011/550-542	7
Фекетић др Егон	Београд	ИСЈ	Николс Тселс 5, 11080 Земун, 011/606-976	2, 8
Чигоја Бранкица	Београд	ФФ	Тадеуша Кошћушка 34, 11000 Београд, 011/636-620, 063/216-752	6
Шипка др Данко	Познањ	ФФ	Ul. Dolna Włda 6-B, m. 13 PL-61552, Poznań, Polska, 48618352053	4
Шипка др Милан	Сарајево	АДУ	Омера Маслића 9, Сарајево (71123 Српско Сарајево, Poste restante) 99-387-33/644-198	2, 4

СПИСАК ЧЛАНОВА КОМИСИЈА ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

ИМЕ	ГРАД	ПОСАО	АДРЕСА И ТЕЛЕФОН НА ПОСЛУ	КОМ.
Вуловић Наташа	Београд	ИСЈ	Ђуре Јакшића 9, 011/181-383	1 (С)
Драгачевић др Милан	Бањалука	ФФ	Бана Лазаревића 1, 0	1
Јокановић др Јелица	Београд	ФФ	Студентски трг 3, 011/639-869	1 (П)
Николић др Мирослав	Београд	ИСЈ	Ђуре Јакшића 9, 011/181-383	1
Остојић др Бранислав	Никшић	ФФ	Данила Бојовића бб, 81400 Никшић, 083/71-768	1
Петровић др Драгољуб	Нови Сад	ФФ	Стевана Мусића бб, 021/59-626	1
Реметић др Слободан	Београд	ИСЈ	Ђуре Јакшића 9, 011/181-383	1
Телбак Милорад	Бањалука	Пенз.	-	1
Беговић-Глушица др Рајка	Никшић	ФФ	Данила Бојовића бб, 81400 Никшић, 083/31-768	2
Клајн др Иван	Београд	ФФ	Студентски трг 3, 011/630-663	2
Ломпар мр Весна	Београд	ФФ	Студентски трг 3, 011/639-869	2
Марјановић др Слободан	Ниш	ФФ	Ђурица и Методија 2, 018/47-540/126	2
Николић др Мирослав	Београд	ИСЈ	Ђуре Јакшића 9, 011/181-383	2
Радовић-Тешај др Милица	Београд	ИСЈ	Ђуре Јакшића 9, 011/181-383	2 (С)
Симић др Радоје	Београд	ФФ	Студентски трг 3, 011/639-869	2
Станојчић др Живојин	Београд	ФФ (пенз.)	-	2 (П)
Суботић др Љиљана	Нови Сад	ФФ	Стевана Мусића бб, 021/59-626	2
Ђорџић др Божо	Београд	ФФ	Студентски трг 3, 011/639-869	2
Фекете др Егон	Београд	ИСЈ	Ђуре Јакшића 9, 011/181-383	2
Шипка др Милан	Сарајево	АДУ	Сарајево	2
Антовић др Ивана	Нови Сад	ФФ	Стевана Мусића бб, 021/59-626	3
Ивић академик Милка	Београд	САНУ	Кнез Михајлова 35, 011/33-42-400	3 (П)
Кликовац др Душка	Београд	ФФ	Студентски трг 3, 011/639-869	3
Московљевић мр Јасмина	Београд	ФФ	Студентски трг 3, 011/638-622/110	3
Петровић др Владислава	Нови Сад	ГТ	Стевана Мусића бб, 021/59-626	3
Пипер др Предраг	Београд	ФФ	Студентски трг 3, 011/639-550	3
Поповић др Љубомир	Београд	ФФ	Студентски трг 3, 011/639-869	3
Радовановић др Милорад	Нови Сад	ФФ	Стевана Мусића бб, 021/59-626	3
Ристић др Стана	Београд	ИСЈ	Ђуре Јакшића 9, 011/181-383	3

Танасић др Срето	Београд	ИСЈ	Ђуре Јакшића 9, 011/181-383	3 (С)
Бабић Виолета	Београд	ИСЈ	Ђуре Јакшића 9, 011/181-383	4
Васић др Вера	Нови Сад	ФФ	Стевана Мусића 66, 021/59-626	4
Горан-Премк др Даринка	Београд	ФФ (пенз.)	-	4 (П)
Драгићевић др Рајна	Београд	ФФ	Студентски трг 3, 011/639-869	4
Ђукановић мр Владо	Београд	ИСЈ	Ђуре Јакшића 9, 011/181-383	4
Клајн др Иван	Београд	ФФ	Студентски трг 3, 011/630-663	4
Мршевић-Радовић др Драгана	Београд	ФФ	Студентски трг 3, 011/639-869	4
Николић др Мирослав	Београд	ИСЈ	Ђуре Јакшића 9, 011/181-383	4
Оташевић др Ђорђе	Београд	ИСЈ	Ђуре Јакшића 9, 011/181-383	4 (С)
Пижурица др Маго	Нови Сад	ФФ	Стевана Мусића 66, 021/59-626	4
Прић др Твртко	Нови Сад	ФФ	Стевана Мусића 66, 021/59-626	4
Ристић др Стана	Београд	ИСЈ	Ђуре Јакшића 9, 011/181-383	4
Стијовић мр Рада	Београд	ИСЈ	Ђуре Јакшића 9, 011/181-383	4
Шипка др Данко	Познањ	ФФ	Универзитет Адам Мицкјевиц, Познањ, Пољска	4
Шипка др Милан	Сарајево	АДУ	Сарајево	4
Брборић мр Вељко	Београд	ФФ	Студентски трг 3, 011/639-869	5
Вуксановић мр Јово	Београд	МПС	Захумска 14, 011/401-911/лок. 32; 011/404-419	5 (С)
Дешић др Милорад	Београд	ФФ	Студентски трг 3, 011/639-869	5
Јерковић др Јован	Нови Сад	МС	Матице српске 1, 021/27-622	5
Јовановић др Миодраг	Никшић	ФФ	Данила Бојовића 66, 81400 Никшић, 083/31-768	5
Остојић др Бранислав	Никшић	ФФ	Данила Бојовића 66, 81400 Никшић, 083/31-768	5
Пижурица др Маго	Нови Сад	ФФ	Стевана Мусића 66, 021/59-626	5 (П)
Савић др Бранко	Бијељина	УФ	Светог Саве 24, 055/471-760	5
Стојановић др Јелица	Никшић	ФФ	Данила Бојовића 66, 81400 Никшић, 083/31-768	5
Ђорђић др Божо	Београд	ФФ	Студентски трг 3, 011/639-869	5
Брборић мр Бранислав	Београд	МК	Трг Николе Пашића 11/Л, 011/33-46-388, 011/33-46-820	6
Вукмановић др Славко	Београд	ФФ (пенз.)	-	6
Луковић др Милош	Београд	БИ САНУ	Кнез Михајлова 35, 011/33-42-400	6
Милановић мр Александар	Београд	ФФ	Студентски трг 3, 011/639-869	6 (ЗС)
Младеновић др Александар	Београд	САНУ	Кнез Михајлова 35, 011/33-42-400	6 (П)
Пуловац др Милорад	Загреб	СНВ	Прерадовићева 18, 10000 Загреб, 99-385(1)4854-810	6
Ђорђић др Божо	Београд	ФФ	Студентски трг 3, 011/639-869	6

Чигоја Бранкица	Београд	ФФ	Студентски трг 3, 011/639-869	6 (С)
Брборић мр Бранислав	Београд	МК	Трг Николе Пашића 11/1, 011/33-46-388, 011/33-46-820	7 (С)
Клајн др Иван	Београд	ФФ	Студентски трг 3, 011/630-663	7 (П)
Петковић др Новица	Београд	ФФ	Студентски трг 3, 011/638-622/153	7
Реметић др Слободан	Београд	ИСЈ	Ђуре Јакшића 9, 011/181-383	7
Ђупић др Драго	Београд	ЦАНУ	-	7
Богдановић др Недељко	Ниш	ФФ	Ђирила и Методија 2, 018/47-244	8
Божовић др Маринко	Приштина	ФФ	Косовска Митровица	8
Брборић мр Вељко	Београд	ФФ	Студентски трг 3, 011/639-869	8
Васић Миленко	Београд	Микро	Пожешка 814, 011/544-791, 011/543-593, 011/542-516	8
Гачевић Радојко	Београд	МПС	Захумска 14, 011/401-911/32; 011/404-419	8 (С)
Јоцић Мирјана	Нови Сад	ФФ	Стевана Мусића 66, 021/59-626	8
Клајн др Иван	Београд	ФФ	Студентски трг 3, 011/630-663	8
Луковић др Милош	Београд	БИ САНУ	Кнез Михајлова 36, 011/33-42-400	8
Петковић др Новица	Београд	ФФ	Студентски трг 3, 011/639-869	8
Петровић др Драгољуб	Нови Сад	ФФ	Стевана Мусића 66, 021/59-626	8 (П)
Пуповац др Милорад	Загреб	СНВ	Прерадовића 18, 10000 Загреб, 99-385(1)4854-810	8
Радуловић Зорница	Никшић	ФФ	Данила Ђојовића 66, 81400 Никшић, 083/71-768	8
Симић др Радоје	Београд	ФФ	Студентски трг 3, 011/639-869	8
Телебак Милорад	Бањалучка	Пенз.	-	8
Витас др Душко	Београд	МФ	Студентски трг 16, 011/186-872/лок. 163, 011/630-151/лок. 163	9
Драгићевић др Рајна	Београд	ФФ	Студентски трг 3, 011/639-869	9
Ђукановић мр Владо	Београд	ИСЈ	Ђуре Јакшића 9, 011/181-383	9
Кликовац др Душка	Београд	ФФ	Студентски трг 3, 011/639-869	9
Кретева др Цветана	Београд	ФФ	Студентски трг 3, 011/639-869	9
Оташевић др Ђорђе	Београд	ИСЈ	Ђуре Јакшића 9, 011/181-383	9
Поповић др Љубомир	Београд	ФФ	Студентски трг 3, 011/639-869	9 (П)
Сабо мр Олга	Београд	ИСЈ	Ђуре Јакшића 9, 011/181-383	9 (С)
Самарић Тања	Београд	ФФ	Студентски трг 3, 011/639-869	9
Стипчевић Балша	Београд	ФФ	Студентски трг 3, 011/639-869	9

I. СПИСИ МАТИЧНОГ ОДБОРА

С А О П Ш Т Е Њ Е ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

У Београду је, у малој сали Српске академије наука и уметности (САНУ), 25. јануара 2001. године, одржана четврта сједница Одбора за стандардизацију српског језика, основаног 12. 12. 1997. (Одбор, у матичном саставу, сачињава 19 представника врхунских научно-наставних, културно-научних и културно-просвјетних институција са cjелокупног говорног простора српског језика: три академије наука [САНУ, ЦАНУ и АНУРС], осам универзитета [Бања Лука, Београд, Крагујевац, Ниш, Нови Сад, Подгорица, Приштина и Српско Сарајево], Институт за српски језик, Матица српска и Српска књижевна задруга, а шири састав Одбора обухвата четрдесетак стручњака, који, заједно с члановима матичног Одбора, дјелују у девет радних тијела [комисија].)

Одбор је усвојио извјештај о раду између треће (децембар 1999) и четврте сједнице, а *Списи Одбора III*, редовна приручна публикација Одбора, свједочи о вишестраном интересовању и вишесмјерном дјеловању Одбора. У последњих дванаестак мјесеци Одбор је утврдио *четири закључка* везана за мање стандардолопке теме, који су дјелимично објављени у штампи, а новосадски часопис *Језик данас* објавиће их све. Последњи закључак Одбора односи се на тек изашли велики *Обратни р(ј)ечник српскога језика*, највећи такав рјечник у словенском свијету, капитално дјело не само српске лексикографије него и славистике уопште, чији је аутор проф. др Мирослав Николић.

Објављивањем треће верзије *Правописа српскога језика*, намијењеног не само ученицима и наставницима виших разреда основне школе него и најширој јавној употреби, заокружено је рјешавање правописне проблематике на нивоу вишем него икада прије захваљујући труду приређивача Правописа — Митра Пешикана, Јована Јерковића и Мата Пижурице, од којих последњем припада највећа заслуга за приређивање треће правописне верзије. С тим у вези, Одбор ће донијети *закључак*, који ће се упутирати државним органима у Србији, Црној Гори и Српској, као и јавним гласилима у трима републикама.

Надале, завршени су, или су при самом завршетку, послови око једногласног *Р(ј)ечника српскога језика* (група аутора, с Мирославом Николићем као главним уредником), прве књиге *Творбе р(ј)ечи* (аутор Иван Клајић) и прве књиге *Синтаксе* савременог књижевног језика, односно српскога језичког стандарда (група аутора под руководством академика Милке Ивић), док је већ у штампи књига *Комуникативна анализа речнице* (аутор проф. др Љубомир Поповић).

Све комисије имају конкретне програме рада, који су нарочито бројни кад је посриједи Комисија за лексикографију и лексикологију, коју води проф. др Даринка Гортан-Премк. Та комисија је припремила међународни научни скуп *Дескриптивна лексикографија стандардног језика и њене теоријске основе* (10–12. 4. 2001. године). Програми ове комисије у

скорије вријеме донијете вриједна остварења на различитим подручјима нормативистике и стандардологије — неопходна не само у школству него и у културном животу уопште. Пошто је у постојећим околностима тешко објавити књигу, јер је њено издавање скупо а њено тржиште веома скучено, Одбор рачуна на помоћ спонзора и државних органа, који су у протеклој, 2000. години — и у Србији, и у Црној Гори, и у Српској — имали разумијевања, нарочито кад је ријеч о капиталним пројектима. Захвалап свима њима, Одбор и убудуће рачуна на неопходну помоћ, првенствено око објављивања готових остварења.

И најзад, умјесто Милке Ивић, која је замолила да на чело Одбора дође млађа особа, за новог предсједника изабран је проф. др Иван Клаји, однедавно дописни члан САНУ.

У Београду, 25. јануар 2001. г.

Предсједник Одбора
проф. др Иван Клаји

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

25. јануар 2001. године

Београд, Буре Јакшића 9

Телефон: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакс: 183-175, 182-825

З А П И С Н И К

с четврте седнице Одбора за стандардизацију српског језика, одржане
25. јануара 2001. године у Српској академији наука и уметности,
Кнез Михаилова 35, Београд

Скуп је сазвала академик Милка Ивић у својству председника
Одбора и предложила претходно утврђени и свим члановима достављени
следећи

Дневни ред:

1. *Разматрање Извештаја о раду Одбора током 2000. године;*
2. *Верификација закључака које је Комисија за односе с јавношћу и решавање неодложених питања утврдила након претходне седнице Одбора (одржане 17. 12. 1999. године);*
3. *Разматрање предлога нових закључака;*
4. *Кадровска питања;*
5. *Разно.*

Седници су присуствовали: академик Милка Ивић, др Слободан Реметић, др Мато Пижурица, др Јован Јерковић, др Милорад Дешић, др Иван Клајн, дописни члан САНУ, др Љубомир Поповић, мр Бранислав Брборић, др Бранислав Остојић, дописни члан ЦАНУ, др Егон Фекете, др Милан Драгичевић, др Драго Ђупић, др Јелица Јокановић-Михајлов, др Даринка Горган-Премк, др Мирослав Николић, др Драгољуб Петровић, др Дамјан Петровић (уместо др Маринка Божовића), др Ђорђе Оташевић, заменик секретара Одбора, мр Јован Вуксановић (секретар Комисије за праћење и истраживање правописне проблематике), Виолета Нешковић-Поповић, руководилац Групе за језичку редакцију стандарда (Савезни завод за стандардизацију), Радмила Фалатов, терминолог, виши саветник Савезног завода за стандардизацију, Жељка Вучинић (Савезна влада) и Гордана Башовић (Тањуг).

Одсутни су били следећи чланови Одбора: др Живојин Станојчић (оправдао изостанак предавањем у Крагујевцу), др Слободан Марјановић, др Новица Петковић и др Милош Ковачевић (одсутан због боравка у Немачкој).

Академик Милка Ивић, поздрављајући скуп, истакла је да је у периоду од прошлгодишње седнице Одбора много тога урађено и припремљено за ову седницу. Одбор је био веома активан јер су успешно радиле његове комисије.

Драго Ђупић је пренео топле поздраве академика Драгутина Вукотића, председника Црногорске академије наука и умјетности.

После усвајања дневног реда без примедаба и допуна прешло се на дискусију о првој тачки, а седницом је председавала академик Милка Ивић.

Јављајући се за реч, С. Реметић је рекао да постоје разлози за прва велика задовољства, посебно због тога што су протекле три године биле тешке, толико тешке да се морамо надати како се више неће поновити. Институт за српски језик преузео је обављање техничких и административних послова Одбора, што му није било тешко. Извештај је ове године краћи него прошле, али не треба се бринути због тога јер улазимо у период када ће извештаје бити лакше писати. То значи да ће обављених послова бити све више јер Одбор и његове комисије раде врло конкретно и ажурно. С. Реметић је затим изразио лично задовољство што је, половином јануара о.г., изашао *Обратни речник српскога језика*, чији су издавачи Институт за српски језик, Матица српска и Палчић. Аутор Речника је Мирослав Николић, члан Одбора. Сви чланови Одбора, већ на овој седници, имају прилику да добију ово капитално дело – закључио је своје јављање С. Реметић.

Љубомир Поповић и Бранислав Брборић, такође, исказују задовољство што се појавио Николићев *Обратни речник*, при чему је речено и то да је и *прва књига творбе речи у српском језику* (аутор И. Клајн) већ написана и дата на рецензирање.

Егон Фекете сматра да је велика заслуга, пре свега Бранислава Брборића и Слободана Реметића, који су уложили огроман напор да бисмо имали све што је урађено. Међутим, Е. Фекете поставља питање – у којој мери су резултати огромног напора и рада комисија Одбора утицали на јавну реч и културу језика; све је ипак остало затворено, јер култура језика зависи од школа и од тога колико се на томе постигло у медијима – на телевизији и у штампи. Језички проблеми које Одбор разматра и решава морали би подразумевати обавезе. То значи да наше одлуке треба уредно достављати телевизији, позоришту, школама и издавачким предузећима. Сва та питања у вези с језичком културом треба да буду на дневном реду оних који се служе књижевним језиком. Ако се тако не чини, онда постаје језички манир, рецимо, изговор спикера патријарх (Павле) и сл. Оно с чим Одбор излази у јавност не треба да буде *мишљење*, него *одлука* која повлачи *обавезу* јер, иначе, чему онда служи оно што је у Одбору урађено – било је својеврсна реакција Е. Фекетеа на досадашњу праксу доношења закључака а не одлука у Одбору.

Љубомир Поповић се, у име новоосноване Комисије за корпус, захваљује секретару Одбора што је та комисија основана и што је отпочела да ради. Истовремено указује на то да на стр. 4. Извештаја о раду Одбора за стандардизацију српског језика после његове треће седнице (одржане 17. 12. 1999) треба исправити текст, па да уместо “српски књижевни (стандардни) корпус” стоји *српски књижевни (стандардни) језик*. Професор Поповић даље сматра да треба прецизирати обавезе Комисије за корпус и да Одбор пружи детаљну систематизацију функционалних стилова и да се сакупи неопходна литература о њима. Проф. Поповић такође упозорава на то да није прихваћен његов предлог да се оформи посебна комисија која ће се директно бавити стандардним (књижевним) језиком, иако постоје Комисија за историју језичког стандарда и Комисија за стандардни језик у школству, издаваштву, администрацији и јавним гласилима, које могу испуњавати те обавезе.

Рад на стварању корпуса – упозорава Љ. Поповић – није једноставан јер треба сваку реч аотирати како би се затим сачинила структура сваке реченице; рад на томе мора бити стручан јер то није проста колекција

текстова. Посебно је питање ауторства јер је корпус и комерцијална ствар. Због тога претходно треба решити велики број питања, од којих су, рецимо, значајна следећа: Како финансирати индивидуални рад чланова Комисије и оних који се ангажују са стране? Да ли је одрживо да се надокнаде дају само по завршетку пројекта? Љ. Поповић је такође истакао да је важно да корпус српског језика буде доступан на Интернету. А и иначе "Српски језик и Интернет" треба да буде пројакт од националног значаја.

Академик М. Ивић поздравља предлог Љ. Поповића, а С. Реметић истиче да је својевремено све збунило тумачење да је миленијум почео годину дана раније, тако да се извештај морао благовремено довршити, али, свакако, ово о чему говори Љ. Поповић треба да нађе своје место у новим пројектима.

Даринка Гортан-Премк сматра такође да је израда корпуса од изузетног националног значаја, али да при томе треба скратити пут: усвојити закључак колико корпуса отпада на прозу, а колико на друге жанрове, и прецизирати принципе израде корпуса.

Р. Фалатов из Савезног завода за стандардизацију сматра да би требало корпус свести на сто милиона, а не на двеста милиона речи. При томе, треба поћи путем којим је ишла Европа, не разматрајући наш однос према функционалним стилевима, Корпус мора бити урађен по међународним критеријумима, а задатак Комисије није да се ради један корпус, већ то морају бити корпуси за одговарајуће сврхе и интересе. А тај посао треба да уради Институт за српски језик, односно Комисија, а не да Комисија физички спаја корпусе. Р. Фалатов се залаже да за то да у томе учествују и поједине издавачке куће које би и финансирале такве пројекте.

Драго Ђупић сматра да рад Одбора нису само крупнији пројекти, већ треба то да буду и језикословне ситнице. А кад њих и има, мали је утицај на школе, средства информисања, у којима има много нарушавања језичких норми (неразликовање самогласника код спикера који опонашају амерички изговор, рецимо *Вошингтон*, па би, аналогно томе, требало бити и: *Пари, Рома, Масква, Ланден* и сл.). Приликом решавања тих питања посебно је значајна Комисије бр. 8, мада, сматра Д. Ђупић, *треба размислити о посебној поткомисији која би се бавила и питањима транслитерације и транскрипције, затим позајмљеницама и страном лексиком у српском језику*. Није једино одступање патријарх, које је поменуо Е. Фекете, иако и форсирање енглеског изговора није само последица тога што појединци знају енглески језик, већ такав је и историјски тренутак – закључује Д. Ђупић.

Даринка Гортан-Премк упозорава на то да не можемо више урадити на језичкој култури од оног што је учинио колега И. Клајн.

Милорад Дешић сматра да је доста урађено, о чему говоре издате књиге, а ускоро ће изаћи и нове. Међутим треба да се осете резултати тога у јавности – у школама, на телевизији, пре свега. Ако останемо "у затвореном кругу", хаос ће се наставити. Он, даље, поздравља залагање Комисије бр. 1, која инсистира на Вук–Даничићевој четвороакценатској норми, са свим њеним модификацијама. Сви чланови Одбора, а не само председник, сматра даље М. Дешић, морају се заложити за то да се спречи хаос и да се приступи изради акценатског речника. Проф. Дешић има и примедбу на то што је на стр. 2. Извештаја написано да је Завод за уџбенике и наставна средства Републике Српске у Бијељини, а не у Српском Сарајеву. Осим овога, сада је реч о

Комисији бр. 5, она се није састајала у току прошле године а треба верификовати трећу верзију *Правописа српскога језика* Матице српске (намењеног основној школи и најширој јавној употреби).

Професор Поповић сматра да треба Одбор да има трибину како би се обраћао јавности, а не само члановима Одбора.

При томе предлаже да Министарство просвете и Филолошки факултет у Београду организују семинаре за лекторе и коректоре у издавачким кућама, затим се залаже за увођење специјализација за такве кадрове. За такву обуку треба имати и одговарајући кадар, као и средства. За сада нема асистента за савремени српски језик на Филолошком факултету у Београду, јер недостају средства да се попуни то место.

Проф. Поповић сматра да би требало организовати својеврстан "језички сервис" како би се могле свакодневно добити информације "из места". То треба урадити и на имељу, преко интернета, што сада не постоји. У том смислу требало би досадашње и др. препоруке штампати у посебном билтену.

М. Ивић, у име Комисије за синтаксу, информише о томе да је урађено преко 300 стр. приручника – првог тома а посао ће бити завршен како је замишљено, иако при томе треба испоштовати и захтевност.

Б. Брборић истиче да је оно што је рекао Е. Фекете тачно и духовито саопштено. Закључак не обавезује, па треба подржати Фекетов предлог да се вратимо на одлуке како би то што урадимо ипак било и обавезујуће. Сви су се с тим предлогом сложили.

Б. Брборић сматра да је добро оно што је рекао проф. Љ. Поповић. Међутим, начелно и даље остајемо при томе, када је реч о језикословним ситуацијама, да сваки члан Одбора и комисија, бар једном годишње, има свој прилог у часописима "Наш језик" и "Језик данас", што је око 60 прилога за годину дана. Не би требало да сав терет око језикословних ситуација падне само на професора Клајна – упозорава Б. Брборић. И Б. Брборић, на крају свог излагања, још једном указује на потребу да се врати термин одлука уместо закључак. Треба имати у виду да Одбор није настао као нова институција, већ је радно тело наших 14 институција и помаже им да оне раде боље него што раде. Што се пак тиче Дешићеве примедбе у вези с тим да ли ће се данас дати мишљење о поменутом правописном приручнику, који је пред седницу тек уручен члановима две комисије (бр. 5 и бр. 8), треба рећи да за данас није предвиђена расправа о томе и неће се усвајати закључци пре него обе комисије дају своја мишљења – завршио је своје излагање Б. Брборић. Тиме је завршена дискусија о првој тачки дневног реда.

У вези с другом тачком дневног реда није било расправе. Сви су се сагласили с одлукама.

Б. Брборић је упозорио на то чланове Одбора да су сви закључци претходно дати, осим Закључка бр. 16, који се односи на књигу *Обрати речник српскога језика*, који су чланови управо добили на седници. Аутор Речника М. Николић, члан Одбора, истиче да је рад на Речнику започет пре Одбора али да није било срећних околности у вези с оснивањем и радом Одбора, ове књиге данас не би било. Да се није нашао под окриљем Одбора, Речник бисмо још дуго чекали.

Разматрајући нове закључке (тачка 3. тачка дневног реда) Б. Брборић је указао на чланак у *Политици* у којем се каже да је Скупштина Војводине предложила измену Закона о службеној употреби језика и писама. Тај предлог указује на покушај додатног потискивања ћирилице како би се

успоставно другачији однос према двоазбучности наше језичке културе. Свим члановима и присутним је подељен фотокопија поменутог чланка.

Академик М. Ивић указује на то да нам у разрешавању тог проблема помаже *Јакобсонова теорија за обележено – необележено*, тако да језик нека обележја мора имати, а нека не. Хрвати, тако, имају обележје (1) латиница и (2) ијекавци. Тако, све што је екавица и ћирилица, значи што није латиница и ијекавица, за Хрвате је српско. Опасно је то што се тиче захтева у Војводини да се “изједначе” ћирилица и латиница, јер ће нас тако пребацити у другу нацију; ми се морамо око тога споразумети и међусобно и са светом.

Б. Брборић указује такође на озбиљност ове теме, јер је двоазбучност наша историја, она из 20. века, и то нема нико у Европи. Двоазбучност и двоизговорност наша су судбина, али, да је то нешто добро, не би нас запало – мишљење је Б. Брборића. Оно што је из Војводине треба одбити тврдом аргументацијом, с меком стилизацијом, јер се у 21. веку не смео играти ни нације, ни државе, ни језика – упозорење је Б. Брборића, па је зато неопходно утврдити став Одбора с тим у вези. То треба да учини Комисија за односе с јавношћу и решавање неодољних питања, што је и прихваћено.

Р. Фалатов указује на чињеницу да је из Савезног завода за стандардизацију отишао предлог стандарда као двословног кода, а трословни код не одговара понуђеном решењу. Српски језик, дакле, има оба писма и одређен му је код, који се разликује од кода за српскохрватски језик. То је све што је Завод могао урадити.

Б. Брборић истиче да равноправност употребе двају писама није уставна категорија, али је развој досад ишао на уштрб ћирилице. У Црној Гори, рецимо, у службеној употреби та равноправност се види по писмима која добијамо и која су сва на латиници, па се најбоље показује шта то значи.

То је озбиљно политичко, културноисторијско и лингвистичко питање. Тај задатак треба мудро решити у свим срединама. Шта се догодило у Ц. Гори? Ту је помешано индивидуално право министра или којег другог званичника с обавезом управе, која не може одлучити да се каже збогом “хиљадугодишњој традицији”.

Професор Љ. Поповић истиче да, на први поглед, изгледа да је боље да имамо своју латиницу, рецимо да прихватимо Даничићева решења. То би било добро само за будуће токове – проспективно, али не за оно што се посматра ретроспективно, тј. за оно што је већ штампано латиницом. Иако има размишљања да се уведе посебни диграми (комбинација слова + икс или ипсилон), ипак се не може све преломити преко колена – закључује Љ. Поповић. Стога је предложио округли сто или какав симпозијум са учешћем чланова Одбора и других заинтересованих ради договора о томе шта да се ради, посебно с обзиром на нову, компјутерску писменост, која доноси тешкоће свим језицима у чијим писмима постоје дијакритички знакови.

Р. Фалатов указује на праксу да у међународним стандардима различитим за посебне словенске језике постоје и одговарајуће тастатуре, с одговарајућим кодним распоредом. Углавном, дешавају се грешке када треба додати, рецимо, дијакритичке знакове за српска и хрватска латиничка слова (š, ž, đ, ć, č), па би заиста било добро да Одбор закаже одговарајући округли сто. Осим чланова Одбора и његових комисија, за тај округли сто требало би позвати и представнике универзитета, министарстава и Савезног завода за стандардизацију, закључује Р. Фалатов.

Даринка Гортан-Премк упозорава на то да о свему треба добро размислити како се не би радило брзо и како се не би олако давали одговори на питања: “Шта је српски, а шта не припада српском; да ли је примарна ћирилица, а секундарна латиница и како разрешити на најбољи начин могућности измене српске латинице; све то не би требало решавати усамљено, већ – како су то решавали други – Чеси, Словаци, Пољаци и Хрвати и сви они који такође имају слова с дијакритичким знацима?”

Закључено је да “мали Одбор”, тј. Комисија за односе с јавношћу и решавање неодложних питања, заједно са проф. др Љ. Поповићем, осмисле ову тему, тако да до јесени одржимо симпозијум или округли сто.

Под кадровским питањем, тачка 4. дневног реда, академик Милка Ивић је замолила Одбор да убудуће њен председник буде И. Клајн, који је, како је образложила, “бољи јунак од мене у нормативистици”, а ушао је и у Академију.

Проф. Клајн је прихватио нову дужност, иако је указао и на тешкоће, посебно када је реч о администрацији, где он не може бити ни приближно равноправан са онима који су бољи од њега (секретар Одбора, проф. Реметић).

Јављајући се за реч, С. Реметић подсећа да је била искрена жеља и нашег првог председника Одбора академика Павла Ивића да се на челу Одбора нађе И. Клајн.

Секретар Одбора Б. Брборић је закључио да је И. Клајн, једногласно, изабран за новог председника Одбора.

На крају, *под Разно*, дато је неколико информација, међу којима је и писмо Вукове задужбине. Њиме се Одбор обавештава да је Задужбина у свој програм рада унела и питање израде новог правописа, али је предложила сарадњу, а не рад на два колосека. С њоме се може сарађивати и око графије, тј. око округлог стола у вези с употребом писма, нарочито у компјутерској комуникацији. Уз овај записник иду и две верзије, екавска и ијекавска, *Саопштења с четврте седнице*, које су подељене члановима Одбора и присутним новинарима.

Седница је завршена у 13,00 сати, а после је била пригодна закуска поводом изласка *Обратног речника српскога језика*.

Записник сачинио

Мр Јован Вуксановић

Мр Јован Вуксановић,

секретар Комисије за праћење и истраживање правописне проблематике

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Број 1/2001, 1. март 2001. године

Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакс: 183-175, 182-825

ЧЛАНОВИМА ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ
ЈЕЗИКА И ЧЛАНОВИМА ЊЕГОВИХ КОМИСИЈА

Поштована колегинице/поштовани колега,

Обраћамо Вам се први пут после четврте седнице Одбора за стандардизацију српског језика, одржане 25. јануара 2001. године, овог пута краће него раније.

У прилогу Вам достављамо *Записник с четврте сједнице Одбора*, у којем је сажето приказан рад у претходној, 2000. години. Опсежан приказ наше делатности налази се у *Списима Одбора III*. Ако те Списе нисте преузели у Институту за српски језик, где Вас чека и *Обратни речник српскога језика* (Београд 2000), прво велико дело објављено под окриљем Одбора, молимо Вас да то учините лично, јер су те две књиге сувише тешке да бисмо Вам их дистрибуирали као што чинимо с дописима и лакшим књигама.

Истовремено Вам достављамо *Одлуку бр. 17* (Одбор је, на својој овогодишњој седници, одлучио да се врати изворном термину *одлука*, који је остао непромењен у Пословнику, члан 3) као реаговање на *Предлог закона о изменама и допунама Закона о службеној употреби језика и писама*, утврђен крајем 2000. године у Скупштини АП Војводине, заједно с *пропратним писмом упућеним Народној скупштини Републике Србије*, али и владама СРЈ, РСБ, РЦГ и РСп, затим оснивачима Одбора, како смо, у складу са Споразумом о оснивању Одбора и његовим Пословником, и досад чинили.

На крају, желели бисмо Вас подсетити на обавезу садржану у *Програму рада Одбора* (члан 4) — "да се сваки члан бар једном годишње огласи у двама часописима који се баве (и) нормативистиком (*Наш језик и Језик данас*)", а кад је реч о значајнијим темама, Ваш прилог се може упутити и Одбору како би га надлежне комисије усвојиле и својом одлуком верификовале. Нажалост, у протеклој години затајило се у овој ствари упркос подстицајној *Картотеци језичких недоумица* (Списи Одбора II, стр. 249–280). Уредници двају часописа — Мирослав Николић и Иван Клајн —

вапе за Вашим прилозима, које им можете достављати на кућну адресу или на Одбор.

Мањи број људи прихватио се стандардолошке обраде *језичких крупница* (речници, синтакса, творба речи, симпозијуми, округли столови и др.), а обрада *језикословних ситница* тиче се свих нас. Нека Вас књиге које Вам поклањамо — а биће их још — подстакну да не клонете, да не затајите.

С поштовањем,

Прилог: 3

Председник Одбора
проф. др Иван Клајн, дописни члан САНУ

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Број 1/2001, 1. март 2001. године
Београд, Буре Јакшића 9
Телефони: 183-175, 181-383, 635-590
Телефакси: 183-175, 182-825

ЧЛАНОВИМА ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ
ЈЕЗИКА И ЧЛАНОВИМА ЊЕГОВИХ КОМИСИЈА

Поштована колегинице/поштовани колега,

Обраћамо Вам се први пут послје четврте сједнице Одбора за стандардизацију српског језика, одржане 25. јануара 2001. године, овог пута краће него раније.

У прилогу Вам достављамо *Записник с четврте сједнице Одбора*, у којем је сажето приказан рад у претходној, 2000. години. Опсежан приказ наше дјелатности налази се у *Списима Одбора III*. Ако те Списе нисте преузели у Институту за српски језик, гдје Вас чека и *Обратни речник српскога језика* (Београд 2000), прво велико дјело објављено под окриљем Одбора, молимо Вас да то учините лично, јер су те двије књиге сувише тешке да бисмо Вам их дистрибуирали као што чинимо с дописима и лакшим књигама.

Истовремено Вам достављамо *Одлуку бр. 17* (Одбор је, на својој овогодишњој сједници, одлучио да се врати изворном термину *одлука*, који је остао непромијењен у Пословнику, члан 3) као реаговање на *Предлог закона о изменама и допунама Закона о службеној употреби језика и писама*, утврђен крајем 2000. године у Скупштини АП Војводине, заједно с *пропратним писмом упућеним Народној скупштини Републике Србије*, али и владама СРЈ, РСБ, РЦГ и РСп, затим оснивачима Одбора, како смо, у складу са Споразумом о оснивању Одбора и његовим Пословником, и досад чинили.

На крају, жељели бисмо Вас подсетити на обавезу садржану у *Програму рада Одбора* (члан 4) — "да се сваки члан бар једном годишње огласи у двама часописима који се баве (и) нормативистиком (*Наш језик и Језик данас*)", а кад је ријеч о значајнијим темама, Ваш прилог се може упутити и Одбору како би га надлежне комисије усвојиле и својом одлуком верификовале. Нажалост, у протеклој години затајило се у овој ствари упркос подстицајној *Картотеци језичких недоумица* (Списи Одбора II, стр. 249–280). Уредници двају часописа — Мирослав Николић и

Иван Клајн — вапе за Вашим прилозима, које им можете достављати на кућну адресу или на Одбор.

Мањи број људи прихватио се стандардолошке обраде *језичких крупница* (рјечници, синтакса, творба ријечи, симпозијуми, округли столови и др.), а обрада *језикословних ситница* тиче се свих нас. Нека Вас књиге које Вам поклањамо — а биће их још — подстакну да не клонете, да не затајите.

С поштовањем,

Прилог: 3

Предсједник Одбора
проф. др Иван Клајн, дописни члан САНУ

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ

СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Број 3/2001, 1. март 2001. године

Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

ОСНИВАЧУ ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Поштована господо,

У прилогу вам достављамо копије трију докумената Одбора за стандардизацију српског језика, с молбом да се челни људи ваше институције и њене надлежне службе с њима упознају.

Реч је о *Списима Одбора III* (за 2000), *Записнику с четврте седнице Одбора*, одржане 25. јануара 2001. године, те о *првом овогодишњем допису чланству Одбора и његових комисија*, а и о првој овогодишњој Одлуци Одбора, *Одлуци бр. 17*.

Верујемо да челни људи ваше институције, која је један од 14 оснивача Одбора, могу подстицати своје представнике у матичном одбору и у његових девет комисија да се што живље ангажују у раду Одбора а, кад је нужно, дужни су сносити невелике трошкове с тим у вези (првенствено путне, ретко боравишне).

Било би добро да се публикације *Списи Одбора III*, пошто се с њом упознају челници и надлежне службе ваше институције, преда њеној библиотеци, односно, кад су посреди факултети, библиотеци одсека или катедре за српски језик.

С поштовањем,

Прилози: 5

Председник Одбора
проф. др Иван Клајн, дописни члан САНУ

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Број 3/2001, 1. март 2001. године
Београд, Ђуре Јакшића 9
Телефони: 183-175, 181-383, 635-590
Телефакси: 183-175, 182-825

ОСНИВАЧУ ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Поштована господо,

У прилогу вам достављамо копије трију докумената Одбора за стандардизацију српског језика, с молбом да се челни људи ваше институције и њене надлежне службе с њима упознају.

Ријеч је о *Списима Одбора III* (за 2000), *Записнику с четврте сједнице Одбора*, одржане 25. јануара 2001. године, те о *првом овогодишњем допису чланству Одбора и његових комисија*, а и о првој овогодишњој Одлуци Одбора, *Одлуци бр. 17*.

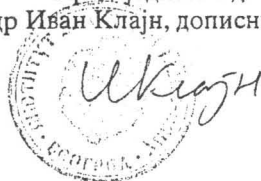
Вјерујемо да челни људи ваше институције, која је један од 14 оснивача Одбора, могу подстицати своје представнике у матичном одбору и у његових девет комисија да се што живље ангажују у раду Одбора а, кад је нужно, дужни су сносити невелике трошкове с тим у вези (првенствено путне, ријетко боравишне).

Било би добро да се публикације *Списи Одбора III*, пошто се с њом упознају челници и надлежне службе ваше институције, преда њеној библиотеци. односно, кад су посриједи факултети, библиотеци одсека или катедре за српски језик.

С поштовањем,

Прилози: 5

Предсједник Одбора
проф. др Иван Клајн, дописни члан САНУ

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Број 2/2001, 1. март 2001. године

Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

ВЛАДА САВЕЗНЕ РЕПУБЛИКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

— на руке предсједника г. Зорана Жижиха —

Лењинов булевар број 2
11070 НОВИ БЕОГРАД

Поштовани господине предсједниче,

Брига о језичкој култури и језичкој стандардизацији уставна је и законска обавеза Ваше Владе, с чијим се надлежним министарством/министарствима протеклих година успјешно сарађивало (од 12. децембра 1997, откад постоји Одбор за стандардизацију српског језика, стручно и научно тијело које у матичном саставу обухвата 19 стручњака а у девет комисија још четрдесетак). Ријеч је о министарствима за културу, науку и просвету (Србија), просвјету и науку (РЦГ), науку и културу (Српска), па и о Савезном министарству за развој, науку и животну средину (особито са Савезним заводом за стандардизацију, који је био у саставу тог министарства), који су имали, готово сви редом, удјела у објављивању највећег рјечника српскога језика који је икада угледао свјетло дана (*Обратни речник српског језика*, Београд 2000). Наиме, српски језик (с екавским и ијекавским изговором) у неизоставној је службеној употреби у трима наведеним републикама, чији је говорни простор мали, али у европским размјерама и даље респективан.

Надамо се да ће се сарадња између Одбора за стандардизацију српског језика и надлежних државних органа наставити, без обзира на политичке кризе и њихове расплете, те да неће бити мања од оне на њемачком говорном простору (Њемачка, Аустрија и Швајцарска). Наше су стручне снаге оскудне и кад су удружене и сарадљиве, а камоли кад нијесу, док су послови, и у земљи/земљама и у иностранству, огромни и незаобилазни.

Достављамо Вам пет докумената о раду Одбора у протеклој години (*Списи Одбора III, Записник с четврте седнице о раду Одбора и Одлуку Одбора бр. 17, с пропратним писмом упућеним Народној скупштини Републике Србије, као и допис чланству Одбора, с истим датумом, 1. март 2001*) како бисте, колико је могуће, били у току активности Одбора, једне од ријетких културно-научних, и научно-

-просвјетних организација која је успјешно функционисала, без обзира на неповољно социолингвистичко окружење.

Разумије се, и убудуће ћемо настојати да се оглашавамо — писмима оснивачима и државним органима као и нашим одлукама упућеним најширој јавности, које садрже мишљења, савјете, препоруке, исправке и сл. — јер је јавност рада уграђена у оснивачки акт и Пословник Одбора.

С поштовањем,

Прилози: 5

Предсједник Одбора
проф. др Иван Клајн, дописни члан САНУ

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Број 2/2001, 1. март 2001. године
Београд, Буре Јакшића 9
Телефони: 183-175, 181-383, 635-590
Телефакси: 183-175, 182-825

ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
— на руке председника г. др Зорана Ђинђића —

Немањина број 11
11000 БЕОГРАД

Поштовани господине председниче,

Брига о језичкој култури и језичкој стандардизацији уставна је и законска обавеза Ваше Владе, с чијим се надлежним министарством/министарствима протеклих година успјешно сарађивало (од 12. децембра 1997, откад постоји Одбор за стандардизацију српског језика, стручно и научно тело које у матичном саставу обухвата 19 стручњака а у девет комисија још четрдесетак). Реч је о министарствима за културу, науку и просвету (Србија), просвјету и науку (РЦГ), науку и културу (Српска), па и о Савезном министарству за развој, науку и животну средину (особито са Савезним заводом за стандардизацију, који је био у саставу тог министарства), који су имали, готово сви редом, удела у објављивању највећег речника српског језика који је икада угледао светло дана (*Обратни речник српског језика*, Београд 2000). Наиме, српски језик (с екавским и ијекавским изговором) у неизоставној је службеној употреби у трима наведеним републикама, чији је говорни простор мали, али у европским размерама и даље респективан.

Надамо се да ће се сарадња између Одбора за стандардизацију српског језика и надлежних државних органа наставити, без обзира на политичке кризе и њихове расplete, те да неће бити мања од оне на немачком говорном простору (Немачка, Аустрија и Швајцарска). Наше су стручне снаге оскудне и кад су удружене и сарадљиве, а камоли кад нису, док су послови, и у земљи/земљама и у иностранству, огромни и незаобилазни.

Достављамо Вам пет докумената о раду Одбора у протеклој години (*Списи Одбора III, Записник с четврте седнице о раду Одбора и Одлуку Одбора бр. 17, с пропратним писмом упућеним Народној скупштини Републике Србије, као и допис чланству Одбора, с истим датумом, 1. март 2001*) како бисте, колико је могуће, били у току активности Одбора, једне од ретких културно-научних, и научно

-просветних организација која је успешно функционисала, без обзира на неповољно социolingвистичко окружење.

Разуме се, и убудуће ћемо настојати да се оглашавамо — писмима оснивачима и државним органима као и нашим одлукама упућеним најширој јавности, које садрже мишљења, савете, препоруке, исправке и сл. — јер је јавност рада уграђена у оснивачки акт и Пословник Одбора.

С поштовањем,

Прилози: 5

Председник Одбора
проф. др Иван Клајн, дописни члан САНУ

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Број 2/2001, 1. март 2001. године
Београд, Буре Јакшића 9
Телефони: 183-175, 181-383, 635-590
Телефакси: 183-175, 182-825

ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ ЦРНЕ ГОРЕ
— на руке предсједника г. Филипа Вујановића —

Јована Томашевића б. б.
81000 ПОДГОРИЦА

Поштовани господине предсједниче,

Брига о језичкој култури и језичкој стандардизацији уставна је и законска обавеза Ваше Владе, с чијим се надлежним министарством/министарствима протеклих година успјешно сарађивало (од 12. децембра 1997, откад постоји Одбор за стандардизацију српског језика, стручно и научно тијело које у матичном саставу обухвата 19 стручњака а у девет комисија још четрдесетак). Ријеч је о министарствима за културу, науку и просвету (Србија), просвјету и науку (РЦГ), науку и културу (Српска), па и о Савезном министарству за развој, науку и животну средину (особито са Савезним заводом за стандардизацију, који је био у саставу тог министарства), који су имали, готово сви редом, удјела у објављивању највећег рјечника српскога језика који је икада угледао свјетло дана (*Обратни речник српског језика*, Београд 2000). Наиме, српски језик (с екавским и ијекавским изговором) у неизоставној је службеној употреби у трима наведеним републикама, чији је говорни простор мали, али у европским размјерама и даље респективан.

Надамо се да ће се сарадња између Одбора за стандардизацију српског језика и надлежних државних органа наставити, без обзира на политичке кризе и њихове расплете, те да неће бити мања од оне на њемачком говорном простору (Њемачка, Аустрија и Швајцарска). Наше су стручне снаге оскудне и кад су удружене и сарадљиве, а камоли кад нијесу, док су послови, и у земљи/земљама и у иностранству, огромни и незаобилазни.

Достављамо Вам пет докумената о раду Одбора у протеклој години (*Списи Одбора III, Записник с четврте седнице о раду Одбора и Одлуку Одбора бр. 17, с пропратним писмом упућеним Народној скупштини Републике Србије, као и допис чланству Одбора, с истим датумом, 1. март 2001*) како бисте, колико је могуће, били у току активности Одбора, једне од ријетких културно-научних, и научно-

-просвјетних организација која је успјешно функционисала, без обзира на неповољно социолингвистичко окружење.

Разумије се, и убудуће ћемо настојати да се оглашавамо — писмима оснивачима и државним органима као и нашим одлукама упућеним најширој јавности, које садрже мишљења, савјете, препоруке, исправке и сл. — јер је јавност рада уграђена у оснивачки акт и Пословник Одбора.

С поштовањем,

Прилози: 5

Предсједник Одбора
проф. др Иван Клајн, дописни члан САНУ

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Број 2/2001, 1. март 2001. године
Београд, Ђуре Јакшића 9
Телефони: 183-175, 181-383, 635-590
Телефакси: 183-175, 182-825

ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

— на руке предсједника проф. др Младена Иванића —

Бука Караџића број 2
78000 БАЊА ЛУКА

Поштовани господине предсједниче,

Брига о језичкој култури и језичкој стандардизацији уставна је и законска обавеза Ваше Владе, с чијим се надлежним министарством/министарствима протеклих година успјешно сарађивало (од 12. децембра 1997, откад постоји Одбор за стандардизацију српског језика, стручно и научно тијело које у матичном саставу обухвата 19 стручњака а у девет комисија још четрдесетак). Ријеч је о министарствима за културу, науку и просвету (Србија), просвјету и науку (РЦГ), науку и културу (Српска), па и о Савезном министарству за развој, науку и животну средину (особито са Савезним заводом за стандардизацију, који је био у саставу тог министарства), који су имали, готово сви редом, удјела у објављивању највећег рјечника српскога језика који је икада угледао свјетло дана (*Обратни речник српског језика*, Београд 2000). Наиме, српски језик (с екавским и ијекавским изговором) у неизоставној је службеној употреби у трима наведеним републикама, чији је говорни простор мали, али у европским размјерама и даље респективан.

Надамо се да ће се сарадња између Одбора за стандардизацију српског језика и надлежних државних органа наставити, без обзира на политичке кризе и њихове расплете, те да неће бити мања од оне на њемачком говорном простору (Њемачка, Аустрија и Швајцарска). Наше су стручне снаге оскудне и кад су удружене и сарадљиве, а камоли кад нису, док су послови, и у земљи/земљама и у иностранству, огромни и незаобилазни.

Достављамо Вам пет докумената о раду Одбора у протеклој години (*Списи Одбора III, Записник с четврте седнице о раду Одбора и Одлуку Одбора бр. 17, с пропратним писмом упућеним Народној скупштини Републике Србије, као и допис чланству Одбора, с истим датумом, 1. март 2001*) како бисте, колико је могуће, били у току активности Одбора, једне од ријетких културно-научних, и научно-

-просвјетних организација која је успјешно функционисала, без обзира на неповољно социolingвистичко окружење.

Разумије се, и убудуће ћемо настојати да се оглашавамо — писмима оснивачима и државним органима као и нашим одлукама упућеним најширој јавности, које садрже мишљења, савјете, препоруке, исправке и сл. — јер је јавност рада уграђена у оснивачки акт и Пословник Одбора.

С поштовањем,

Прилози: 5

Предсједник Одбора
проф. др Иван Клајн, дописни члан САНУ

II. СПИСИ УПУЋЕНИ ОДБОРУ

Republika Crna Gora
VLADA REPUBLIKE CRNE GORE
MINISTARSTVO PROSVJETE I NAUKE
Broj: 01- 6705/2
Podgorica, 25. XII 2000. godine

ODBRU ZA STANDARDIZACIJU SRPSKOG JEZIKA
Komisiji za odnose sa javnošću

BEOGRAD
Djura Jakšića br. 9

Saglasno našem obećanju, obavještavamo vas da će Ministarstvo prosvjete i nauke otkupiti 10 primjeraka Obratnog rečnika srpskoga jezika, po cijeni od 100 DM po primjerku.

MINISTAR

Dragan Kujović

60

**ZAVOD ZA UDŽBENIKE I NASTAVNA SREDSTVA
PODGORICA**
Novaka Miloševa 36

Direktor 230-413
Komerijala 230-406

Glavni i odgovorni urednik 230-539
Knjižara br.1 230-654

Fax 230-409
P.O.FAH 279

Podgorica, 29.12.2000.god.

Broj 337/A

ODBORU ZA STANDARDIZACIJU SRPSKOG JEZIKA
- Komisiji za odnose sa javnošću -

BEOGRAD

Djura Jakšića broj 9

Na osnovu danas dobijenog dopisa putem faksu, obavještavamo vas da smo spremni da učestvujemo i dotiramo objavljivanje **OBRATNOG REČNIKA SRPSKOG JEZIKA** putem otkupa 5 (pet) knjiga, ali nismo spremni da se pojavimo kao suizdavač, obzirom da ovaj Zavod nije bio u prilici da učestvuje u ovom projektu kao i da ima na uvid pripremljeni materijal za knjigu - riječnik, kao i šansu da da eventualni doprinos.

S poštovanjem,

DIREKTOR
Nebojša Dragović

61
11000 Београд, Српских владара бр. 2, III 999,

ВУКОВА ЗАДУЖБИНА

Тел. 682-803, 683-890 и 641-590, Факс. 685-752
Жиро рачун: 40806-678-2-88665

Број: 217

29. децембар 2000. године

Одбор за стандардизацију српског језика

Београд
Ђуре Јакшића 9

Поштована господо,

Обавештавамо вас да је Вукова задужбина у свој програм за 2001. годину уврстила иницијативу за нови правопис коју ћемо у догледном времену разрадити.

Пошто нам је познато да ће се у јануару одржати седница вашег одбора на којој ће бити речи и о правописним питањима, сматрамо да би било корисно да знате за ову нашу иницијативу. Такође, сматрамо да би се нови правопис могао појавити 2003. године када пада десетогодишњица Правописа српског језика.

Циљ иницијативе Вукове задужбине јесте да се, уз поштовање мишљења најбољих стручњака овог подручја српске језичке науке, дође до правописа који би био прихваћен и примењиван.

С поштовањем,

Председник Управног одбора

Миодраг Матицки

ИНСТИТУТУ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ
ОДБОРУ ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
БЕОГРАД, 25. 01. 2001.

Поштована господо, пре две године обратио сам се Одбору за стандардизацију са молбом да донесе своје стручно и меродавно мишљење о програмском пакету РАС, у коме су тада били програм за поделу речи на слоге и коректор за откривање дактилографских и правописних грешака. До дана данашњег нисам добио ни писмени ни усмени одговор.

У међувремену програмски пакет РАС инсталиран је на преко 1000 рачунара и ушао је у највеће издавачко-графичке куће. Између осталог у Завод за уџбенике, Политику, Борбу, Дневник, Побједу, Савезни завод за информатику, Генералштаб војске Југославије, Савезни завод за статистику, Српску православну цркву и др. Уосталом, и издања Института за српски језик пролазе кроз РАС. И не само то, за протекле две године, чекајући на ваш одговор, пребацио сам у електронску форму комплетан Речник САНУ и 3 последња тома Речника Матице српске, тако да сада радим на изради компактнoг диска на коме би се нашли обједињени 1. програм за поделу речи на слоге, 2. коректор за откривање дактилографских и правописних грешака (обогаћен за нових 100.000 речи и оспособљен за давање сугестија), 3. програм за екавизацију/ијекавизацију текстова, који ће се појавити први пут, и 4. електронски речник српског језика, са непроцењивим лексичким благом и другом драгоценом грађом. Уз ово напомињем да су далеко одмакли и други пројекти из пакета РАС: електронски правопис српског језика и пројекат велике описне граматике српског језика и др.

Пошто се ради о врло важним пројектима за српски језик, који су везани и за рад Института за српски језик и активност Одбора за стандардизацију, молим Одбор да најдаље за 10 дана иницира једну седницу на којој бих пред Одбором за стандардизацију у пуном саставу, пред Управним одбором Института и Научним већем Института представно урађене пројекте и изложио који су пројекти у току. За мене би то била велика помоћ, а за Одбор потврда да није занемарио употребу језика у новим технологијама.

С поздравом и поштовањем

Милорад Симић

Мр Милорад Симић

СРПСКИ АРХИВ

ЗА ЦЕЛОКУПНО ЛЕКАРСТВО

УРЕДНИШТВО

11 000 БЕОГРАД, Ц. Вашингтона 19

Тел.: 011/3245-149

Одбору за стандардизацију српског језика,
Ђуре Јакшића 9.

У стручном часопису "Српски архив за целокупно лекарство" (који је основан пре 128 година и штампан се ћирилицом), часопису Српског лекарског друштва, од 1993. године примењује се транскрипција ћириличних слова у слова енглеске латинице у текстовима на енглеском језику, апстрактата и синопсиса чланака. То је учињено, први пут, у свесци 9-12, 1993, и том приликом штампано је следеће обавештење:

Савезни завод за стандардизацију (Београд, Кнеза Милоша 20) објавио је 1990. године стандарде за транслитерацију, транскрипцију и приказивање знакова ћириличног писма латиничким писмом (*J.U.S.I.B.O.002:1990*). У одељку "Транскрипција у међународној размени података" наводи се да се слова ћириличне азбуке транскрибују тако да одговарају словима у нашој латиници (А, а = *A, a*; Б, б = *B, b*; В, в = *V, v*; Љ, љ = *Lj, lj*; Њ, њ = *Nj, nj* итд.), осим шест слова, која се транскрибују на следећи начин: Ђ, ђ = *Dj, dj*; Ж, ж = *Zh, zh*; Ћ, ћ = *Tsh, tsh*; Ч, ч = *Ch, ch*; Џ, џ = *Dzsh, dzsh*; Ш, ш = *Sh, sh*. У часопису "Српски архив за целокупно лекарство" примењиваће се убудуће овај стандард, приликом транскрипције у текстовима на енглеском језику, наших имена лица (аутори чланака и у називу установа) и имена места, седишта установа.

Овај текст је штампан у неколико свезака у следеће две-три године.

Одлуку главног уредника часописа о увођењу ове транскрипције није радо прихватило свега неколико чланова Уредништва часописа, али је одлука стриктно примењивана све до данашњих дана. Такође, неслагање с оваквом одлуком исказивали су и поједини лекари, читаоци и писци чланака у часопису, али само усмено и никада главном уреднику непосредно. Треба свакако нагласити да оваква стандардизована транскрипција није до сада коришћена нити у једном медицинском часопису у Србији (којих има око четрдесетак).

Међутим, у последње време, један број аутора-писаца чланака у часопису обраћао се лектору часописа за енглески језик с протестом због "искривљавања њихових имена", вероватно сматрајући да је транскрипција учињена одлуком лектора часописа.

Главни уредник часописа вам се стога обраћа с молбом да Уредништво добије, од стручњака из нашег Одбора, чланак о значају и потреби транскрипције појединих наших (ћириличних и латиничних) слова у енглеску латиницу у текстовима на енглеском језику у стручном часопису, у какве се убраја наш часопис. Такав чланак, од стручњака за ову област, свакако би био од већег дејства него чланак од било кога из Уредништва нашег часописа.

Неговремено вам се обраћамо с молбом да нам помогнете у одабирању врсте ћириличних слова за наш часопис, као и рачунарског програма за дељење слова. ("хифенација").

За сва обавештења можете се обратити телефоном Владимиру Славковићу (011\1768-412) у току целог дана или Радмили Ракић (011\3245-149) у току радног времена.

С надам да ће те нам помоћи.

главни уредник,

Владимир Славковић

(Владимир Славковић)

Београд, 30. јануар 2001. године

САВЕЗНА РЕПУБЛИКА ЈУГОСЛАВИЈА
САВЕЗНО МИНИСТАРСТВО ПРИВРЕДЕ
И УНУТРАШЊЕ ТРГОВИНЕ
САВЕЗНИ ЗАВОД ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ

Број 53-04-2 / 1
06 FEB 2001 200... године
БЕОГРАД

64

САНУ
Институт за српски језик
Проф. др Слободан Реметић

11000 БЕОГРАД
Ђуре Јакшића 9

Поштовани господине Реметићу,
познато Вам је да се у Савезном заводу за стандардизацију активно бавимо језичким питањима и, природно, за рад нам је неопходна одговарајућа литература, пре свега речници, и то српскога језика. Били бисмо Вам веома захвални ако бисте се zaloжили да Завод добије бесплатно један примерак *Обратног речника српскога језика* др М. Николића.

Истовремено желимо да, преко Вас, информисемо Одбор за стандардизацију српског језика о свом раду и учешћу у међународној стандардизацији, а у вези са третманом српског језика у међународним стандардима.

1) Међународној организацији за стандардизацију ISO доставили смо своје примедбе – допуне ISO стандарда за означавање српског језика у библиотечким и термилошким базама и у другим областима у којима се примењују кодови за означавање језика: sr, srp (српски језик) и sh, shr (српскохрватски језик).

2) Такође смо затражили да се, у складу са претходним, у стандард за алфабетско уређење вишејезичких речника на латиници унесу и српски и српскохрватски (који су били изостављени јер се сматрало да је за српски језик везано само ћирилично писмо).

3) Комисија за стандарде из области терминологије, у којој је проф. Љ. Поповић председник, ради на стандардима који се односе на принципе израде термина и дефиниција, обраду речника (посебно термилошких), примену рачунара у том раду и сл. У току 2000. године завршен је и припремљен за објављивање JUS ISO 1087, *Терминологија – Речник*, који ће, на жалост, морати да се преради јер је у међувремену објављен нов међународни стандард са којим JUS мора да се усклади.

У припреми су још два стандарда из ове области, за које очекујемо да буду објављени до краја 2001. године.

4) Што се тиче транслитерације ћирилице у латиницу, постоји југословенски стандард из 1990. године (који Вам шаљемо) а у ISO-у је у припреми ново издање које ћемо добити на разматрање и гласање по стандардној процедури.

5) Иначе, међу ISO стандардима има још интересантних и корисних па, ако будемо имали времена и могућности, урадићемо их као југословенске стандарде (лексикографски симболи, дијакритички знаци за употребу у речницима...).

Пуно поздрава, у очекивању даље и још активније сарадње са Институтом и Одбором,

Директор
Бранко Мијовић

JUGOSLOVENSKI STANDARD SA PRIMENOM	TRANSLITERACIJA, TRANSKRIPCIJA I PRIKAZIVANJE ZNAKOVA ĆIRILIČNIH PISAMA ZNACIMA LATINIČNIH PISAMA	JUS I.B0.002 1990.
	od 1990-03-12	Pravilnik br. 07-93/244 od 1989-11-14; Službeni list SFRJ, br. 2/90.

Transliteration, transcription and representation of Cyrillic characters into Latin characters

Ovaj standard je delimično u skladu sa standardom Međunarodne organizacije za standardizaciju ISO 9 iz 1986. godine. Razlikuje se u pogledu transliteracije znakova Ј, Ы, Љ, Н, Ц и Ъ ćiriličnih pisama i sadrži način prikazivanja u SFRJ i transkripcije znakova ćiriličnih pisama koje ISO 9 ne sadrži. Ovaj standard je takođe u skladu sa standardom Međunarodne organizacije za standardizaciju ISO 8859-5 iz 1988. godine.

1 Predmet standarda

Ovim standardom se utvrđuje skup pravila za konverziju znakova ćiriličnih pisama jezika jugoslovenskih naroda i narodnosti u znakove latiničnih pisama. U okviru ovog standarda definisani su sledeći postupci:

- transliteracija znakova ćiriličnih pisama pomoću latiničnih jednoslovnika ili jednoznačnih dvoslovnika (ligatura) (tabela 1),
- transkripcija znakova ćiriličnih pisama znacima latiničnih pisama ili pomoću jednoznačnih dvoslovnika (ligatura) (tabela 1),
- transliteracija znakova ćiriličnih pisama znacima međunarodnog skupa znakova (tabela 2a i 2b),
- prikazivanje znakova ćiriličnih pisama znacima međunarodnog skupa znakova u SFRJ (tabela 2a),
- transkripcija znakova ćiriličnih pisama znacima međunarodnog skupa znakova u međunarodnoj razmeni podataka (tabela 2b).

Pod međunarodnim skupom znakova u smislu ovog standarda podrazumeva se skup alfabetskih znakova obuhvaćenih standardom JUS I.B1.009.

2 Veza sa drugim standardima

JUS I.B0.001 — Prenos teksta. Grafički znaci za prenos teksta. Pregled

JUS I.B1.009 — Skup međunarodnih znakova za razmenu podataka kodiranih sa 7 bitova

3 Definicije i metode

3.1 Transliteracija

Transliteracija je postupak koji se sastoji u tome da se znaci pisma koje se konvertuje (ćirilično pismo) predstavljaju znacima pisma za konverziju (latinično pismo). Prilikom transliteracije znaci pisma za konverziju se dodeljuju tako da pružaju mogućnost konverzije u suprotnom smeru.

U slučaju da pismo za konverziju ima manji broj znakova od pisma koje se konvertuje, mogu se koristiti jednoznačni dvoslovnici (ligature), znaci sa dijakritičnim znacima ili više znakova pisma za konverziju. Pod jednoznačnim dvoslovníkom (ligaturom) u smislu ovog standarda smatra se znak prikazan sa dva grafička znaka pisma za konverziju na jednoj poziciji znaka pisma koje se konvertuje i koji zauzimaju dve pozicije znaka pisma za konverziju.

Znaci iskorišćeni za transliteraciju ne moraju biti i znaci koji se koriste u svakodnevnoj praksi, pa se kao takvi ne mogu smatrati simbolima za prikaz znaka. Ovi znaci se po pravilu ne koriste za transkripciju ili prikazivanje znakova.

3.2 Transkripcija

Transkripcija je postupak prikazivanja izgovora znakova pisma koje se konvertuje (ćirilično pismo) znacima pisma za konverziju (latinično pismo).

Transkripcija znakova ćiriličnih pisama znacima latiničnih pisama na način koji je uobičajen u praksi određena je u tabelama 1 i 2b.

Jedan znak ćiriličnih pisama može se, u smislu ovog standarda, prikazati jednim znakom latiničnog pisma, sa ili bez dijakritičnog znaka, jednoznačnim dvoslovnikom ili sa više znakova latiničnih pisama.

3.3 Prikazivanje

Prikazivanje je postupak koji se sastoji u tome da se znaci pisma koje se konvertuje (ćirilično pismo) prikazuju znacima pisma za konverziju (latinično pismo).

Priilikom prikazivanja znaci pisma za konverziju ne moraju se dodeljivati tako da pružaju mogućnost konverzije u suprotnom smeru.

Jedan znak ćiriličnih pisama može se, u smislu ovog standarda, prikazati jednim znakom latiničnog pisma sa ili bez dijakritičnog znaka, jednoznačnim dvoslovnikom ili sa više znakova latiničnih pisama.

Prikazivanje u SFRJ znakova ćiriličnih pisama znacima latiničnih pisama određeno je u tabeli 2a.

4 Transliteracija i transkripcija znakova ćiriličnih pisama znacima latiničnih pisama

Identifikatori (ID) pojedinih znakova određeni su na način koji je definisan u standardu JUS 1.B0.001.

5 Transliteracija, transkripcija i prikazivanje znakova ćiriličnih pisama znacima međunarodnog skupa znakova

Identifikatori pojedinih znakova određeni su na način koji je definisan u standardu JUS 1.B0.001. U tabeli 2a dat je način prikazivanja u SFRJ, u tabeli 2b transkripcija u međunarodnoj razmeni podataka.

Tabela 2a

Znaci ćiriličnih pisama	Transliteracija		Prkazivanje u SFRJ	
	ID	Znak	ID	Znak
А а	LA02/01	A, a	LA02/01	A, a
Б б	LB02/01	B, b	LB02/01	B, b
В в	LV02/01	V, v	LV02/01	V, v
Г г	LG02/01	G, g	LG02/01	G, g
Д д	LD02/01	D, d	LD02/01	D, d
Ђ ђ	LD02/01+LY01	Dy, dy	LD02/01+LJ01	Dj, dj
Ѓ ѓ	LG02/01+LY01	Gy, gy	LG02/01	G, g
Е е	LE02/01	E, e	LE02/01	E, e
Є є	LY02/01+LE01	Ye, ye	LJ02/01+LE01	Je, je
Ж ж	LZ02/01+LX01	Zx, zx	LZ02/01	Z, z
З з	LZ02/01	Z, z	LZ02/01	Z, z
С с	LD02/01+LZ01	Dz, dz	LD02/01+LZ01	Dz, dz
И и	LI02/01	I, i	LI02/01	I, i
Ї ї	LY02/01+LI01	Yi, yi	LJ02/01+LI01	Ji, ji
Ј ј	LJ02/01	J, j	LJ02/01	J, j
Й й	LY02/01	Y, y	LJ02/01	J, j
К к	LK02/01	K, k	LK02/01	K, k
Л л	LL02/01	L, l	LL02/01	L, l
Љ љ	LL02/01+LY01	Ly, ly	LL02/01+LJ01	Lj, lj
М м	LM02/01	M, m	LM02/01	M, m
Н н	LN02/01	N, n	LN02/01	N, n
Њ њ	LN02/01+LY01	Ny, ny	LN02/01+LJ01	Nj, nj
О о	LO02/01	O, o	LO02/01	O, o
П п	LP02/01	P, p	LP02/01	P, p
Р р	LR02/01	R, r	LR02/01	R, r
С с	LS02/01	S, s	LS02/01	S, s
Т т	LT02/01	T, t	LT02/01	T, t
Ђ ђ	LC02/01+LY01	Cy, cy	LC02/01	C, c
Ѓ ѓ	LK02/01+LY01	Ky, ky	LK02/01	K, k
У у	LU02/01	U, u	LU02/01	U, u
Ф ф	LF02/01	F, f	LF02/01	F, f
Х х	LH02/01	H, h	LH02/01	H, h
Ц ц	LC02/01	C, c	LC02/01	C, c
Ч ч	LC02/01+LX01	Cx, cx	LC02/01	C, c
Џ џ	LD02/01+LX01	Dx, dx	LD02/01+LZ01	Dz, dz
Ш ш	LS02/01+LX01	Sx, sx	LS02/01	S, s
Щ щ	LS02/01+LY01	Sy, sy	LS02/01+LC01	Sc, sc
Ъ ъ	LX02/01	X, x	LJ02/01	J, j
Ю ю	LY02/01+LU01	Yu, yu	LJ02/01+LU01	Ju, ju
Я я	LY02/01+LA01	Ya, ya	LJ02/01+LA01	Ja, ja
Г г	LG02/01+LH01	Gh, gh	LG02/01+LH01	Gh, gh

Tabela 1

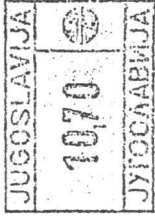
Znaci ćirilčnih pisama	Transliteracija		Transkripcija	
	ID	Znak	ID	Znak
А а	LA02/01	A, a	LA02/01	A, a
Б б	LB02/01	B, b	LB02/01	B, b
В в	LV02/01	V, v	LV02/01	V, v
Г г	LG02/01	G, g	LG02/01	G, g
Д д	LD02/01	D, d	LD02/01	D, d
Ђ ђ	LD62/61	Đ, đ	LD62/61	Đ, đ
Ѓ ѓ	LG12/11	Ǧ, ǧ	LG12/11	Ǧ, ǧ
Е е	LE02/01	E, e	LE02/01	E, e
Є є	LE16/15	È, è	LJ02/01+LE01	Je, je
Ж ж	LZ22/21	Ž, ž	LZ22/21	Ž, ž
З з	LZ02/01	Z, z	LZ02/01	Z, z
С с	LZ16/15	Ž, ž	LD02/01+LZ01	Dz, dz
	iii LD64/63	<u>Dz</u> <u>dz</u>	LD64/63	<u>Dz</u> <u>dz</u>
И и	LI02/01	I, i	LI02/01	I, i
І і	LI18/17	Ī, ĩ	LJ02/01+LI01	Ji, ji
Ј ј	LJ02/01	J, j	LJ02/01	J, j
Й й	LI24/23	Ī, ĩ	LJ02/01	J, j
К к	LK02/01	K, k	LK02/01	K, k
Л л	LL02/01	L, l	LL02/01	L, l
Љ љ	LL42/41	Ľ, ľ	LL02/01+LJ01	Lj, lj
	iii LL52/51	<u>Lj</u> <u>lj</u>	LL52/51	<u>Lj</u> <u>lj</u>
М м	LM02/01	M, m	LM02/01	M, m
Н н	LN02/01	N, n	LN02/01	N, n
Њ њ	LN12/11	Ń, ń	LN02/01+LJ01	Nj, nj
	iii LN52/51	<u>Nj</u> <u>nj</u>	LN52/51	<u>Nj</u> <u>nj</u>
О о	LO02/01	O, o	LO02/01	O, o
П п	LP02/01	P, p	LP02/01	P, p
Р р	LR02/01	R, r	LR02/01	R, r
С с	LS02/01	S, s	LS02/01	S, s
Т т	LT02/01	T, t	LT02/01	T, t
Ћ ћ	LC12/11	Ć, ć	LC12/11	Ć, ć
Ќ ќ	LK12/11	Ǧ, ǧ	LK12/11	Ǧ, ǧ
У у	LU02/01	U, u	LU02/01	U, u
Ф ф	LF02/01	F, f	LF02/01	F, f
Х х	LH02/01	H, h	LH02/01	H, h
Ц ц	LC02/01	C, c	LC02/01	C, c
Ч ч	LC22/21	Č, č	LC22/21	Č, č
Џ џ	LD22/21	Ǫ, ǫ	LD02/01+LZ21	Dž, dž
	iii LD52/51	<u>Dž</u> <u>dž</u>	LD52/51	<u>Dž</u> <u>dž</u>
Ш ш	LS22/21	Š, š	LS22/21	Š, š
Щ щ	LS16/15	Š, š	LS22/21+LC21	Šč, šč
Ъ ъ	LX16/15	X, x	LJ02/01	J, j
Ю ю	LU16/15	Û, û	LJ02/01+LU01	Ju, ju
Я я	LA16/15	Â, â	LJ02/01+LA01	Ja, ja
Ў ў	LG14/13	Ǧ, ǧ	LG02/01+LH01	Gh, gh

Tabela 2b

Znaci ćiriličnih pisama	Transliteracija		Transkripcija u međunarodnoj razmeni podataka	
	ID	Znak	ID	Znak
А а	LA02/01	A, a	LA02/01	A, a
Б б	LB02/01	B, b	LB02/01	B, b
В в	LV02/01	V, v	LV02/01	V, v
Г г	LG02/01	G, g	LG02/01	G, g
Д д	LD02/01	D, d	LD02/01	D, d
Ђ ђ	LD02/01+LY01	Dy, dy	LD02/01+LJ01	Dj, dj
Ѓ ѓ	LG02/01+LY01	Gy, gy	LG02/01+LJ01	Gj, gj
Е е	LE02/01	E, e	LE02/01	E, e
Є є	LY02/01+LE01	Ye, ye	LY02/01+LE01	Ye, ye
Ж ж	LZ02/01+LX01	Zx, zx	LZ02/01+LH01	Zh, zh
З з	LZ02/01	Z, z	LZ02/01	Z, z
С с	LD02/01+LZ01	Dz, dz	LD02/01+LZ01	Dz, dz
И и	LI02/01	I, i	LI02/01	I, i
Ї ї	LY02/01+LI01	Yi, yi	LY02/01+LI01	Yi, yi
Ј ј	LJ02/01	J, j	LJ02/01	J, j
Љ љ	LY02/01	Y, y	LYC2/01	Y, y
К к	LK02/01	K, k	LKC2/01	K, k
Л л	LL02/01	L, l	LL02/01	L, l
Љ љ	LL02/01+LY01	Ly, ly	LL02/01+LJ01	Lj, lj
М м	LM02/01	M, m	LM02/01	M, m
Н н	LN02/01	N, n	LN02/01	N, n
Њ њ	LN02/01+LY01	Ny, ny	LN02/01+LJ01	Nj, nj
О о	LO02/01	O, o	LO02/01	O, o
П п	LP02/01	P, p	LP02/01	P, p
Р р	LR02/01	R, r	LR02/01	R, r
С с	LS02/01	S, s	LS02/01	S, s
Т т	LT02/01	T, t	LT02/01	T, t
Ђ ђ	LC02/01+LY01	Cy, cy	LT02/01+LS01+LH01	Tsh, tsh
Ѓ ѓ	LK02/01+LY01	Ky, ky	LK02/01+LJ01	Kj, kj
У у	LU02/01	U, u	LU02/01	U, u
Ф ф	LF02/01	F, f	LF02/01	F, f
Х х	LH02/01	H, h	LH02/01	H, h
Ц ц	LC02/01	C, c	LC02/01	C, c
Ч ч	LC02/01+LX01	Cx, cx	LC02/01+LH01	Ch, ch
Џ џ	LD02/01+LX01	Dx, dx	LD02/01+LZ01+LH01	Dzh, dzh
Ш ш	LS02/01+LX01	Sx, sx	LS02/01+LH01	Sh, sh
Щ щ	LS02/01+LY01	Sy, sy	LS02/01+LH01+LC01+LH01	Shch, shch
Ъ ъ	LX02/01	X, x	LY02/01	Y, y
Ю ю	LY02/01+LU01	Yu, yu	LY02/01+LU01	Yu, yu
Я я	LY02/01+LA01	Ya, ya	LY02/01+LA01	Ya, ya
Г г	LG02/01+LH01	Ch, gh	LG02/01+LH01	Ch, gh

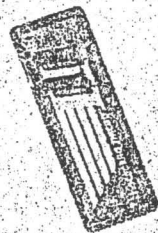
9-128/01

РЕПЕРНА СРЕЈИЈА
НУМЕРИЧКА СРЕЈИЈА
БЕОГРАД
СРПСКИХ СЛОБОДА 14
ПОВТ. ФАХ. 45-37

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

— КОМИТЕА ЗА МАССЕ СЪВНОСТИ У РЕШАВАНЕ
МЕДИЦИНСКИХ ПРОБЛЕМА —

МОСО БЕОГРАД
Т. П. РЕ ЈАКШИЋА 9

71

Република Србија
Аутономна Покрајина Војводина
СКУПШТИНА АП ВОЈВОДИНЕ

01 Број: 6 – 10

25. 12. 2000. године

НОВИ САД

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
НАРОДНА СКУПШТИНА
БЕОГРАД

Примљено: 28-12-2000

Орг. јед.	Број	Држав.	Вредности
03	10/6-959/		

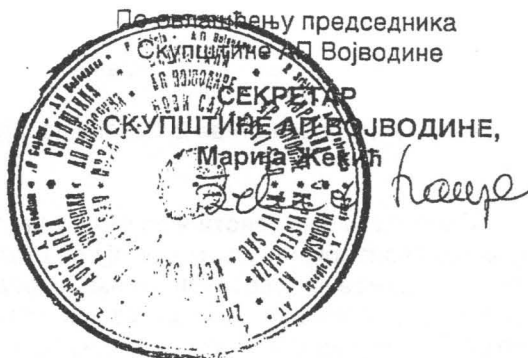
/00

НАРОДНА СКУПШТИНА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Скупштина Аутономне Покрајине Војводине на седници одржаној 21. децембра 2000. године утврдила је ПРЕДЛОГ ЗАКОНА О ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА ЗАКОНА О СЛУЖБЕНОЈ УПОТРЕБИ ЈЕЗИКА И ПИСАМА, који вам у прилогу достављамо, ради разматрања и одлучивања, с тим да је члан 3. Предлога закона дат са алтернативом, о којој треба да одлучи Народна скупштина Републике Србије.

Поводом утврђеног Предлога закона Скупштина Аутономне Покрајине Војводине одредила је за представнике **НЕНАДА ЧАНКА**, председника Скупштине АП Војводине и **ГОРДАНУ ЧОМИЋ**, потпредседника Скупштине АП Војводине.

Прилог: 1.

**ПРЕДЛОГ ЗАКОНА О ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА
ЗАКОНА О СЛУЖБЕНОЈ УПОТРЕБИ ЈЕЗИКА И ПИСАМА**

Члан 1.

У члану 1. став 2. Закона о службеној употреби језика и писама ("Службени гласник РС", бр. 45/91, 53/93, 67/93 и 48/94), на крају реченице се уместо тачке ставља зарез и додају следеће речи:

"а у Аутономној Покрајини Војводини у равноправној службеној употреби су ћирилично и латиничко писмо".

Члан 2.

Члан 3. став 2. Закона мења се и гласи:

"Службеном употребом језика и писама сматра се и употреба језика и писама при исписивању назива места и других географских назива, назива тргова и улица, назива органа, организација и фирми, упозорења за јавност исписана од стране органа и организација које врше јавна овлашћења."

Члан 3.

У члану 7. Закона брише се став 3.

/алтернатива: Члан 7. став 3. Закона се мења и гласи:

"Властита имена садржана у јавним натписима не могу се замењивати другим именима, а исписују се на језицима народности у складу са правописом тих језика."

Члан 4.

У члану 11. после става 2. Закона додају се нови ставови 3. и 4. који гласе:

"Општина може увести у службену употребу језик народности и на делу своје територије и у том случају се сходно примењују одредбе овог Закона о службеној употреби језика народности на делу територије општине и у органима или деловима органа са седиштем на делу територије општине где је језик народности уведен у службену употребу.

Општина је дужна да уведе у службену употребу језик народности у свим случајевима где постоји захтев за службену употребу језика народности на територији општине."

Досадашњи став 3. овог члана постаје став 5.

Члан 5.

Члан 12. став 6. Закона мења се и гласи:

"Ако се странке не споразумеју о томе на ком ће се језику водити поступак, језик поступка одређује орган, односно организација пред којом се води поступак. Орган је дужан одредити као језик поступка језик за који се определи већина странака у поступку."

После става 6. додаје се нови став 7. који гласи:

"У комуникацији између органа и припадника народности на територији општине где је у службеној употреби језик народности, ван поступка из става 1. овог члана, припадник народности има право да комуницира са органом на матерњем језику."

Члан 6.

У члану 14. Закона брише се став 1.

Члан 7.

Члан 15. Закона мења се и гласи:

"Другостепени поступак се води на језику на ком је вођен првостепени поступак.

Другостепена одлука израђује се, као аутентични текст, на српском језику и на језику народности, ако је на језику народности вођен поступак."

Члан 8.

У члану 18. Закона, након става 3. додаје се нов став 4. који гласи:

"У исправама из става 1. овог члана, у тексту који је састављен на језику народности, лична имена припадника народности се исписују према правопису језика те народности".

Члан 9.

Члан 19. став 1. Закона мења се и гласи:

"На подручјима на којима су у службеној употреби и језици народности, називи места и други географски називи, називи улица и тргова, називи органа и организација, саобраћајни знаци, обавештења и упозорења за јавност од стране органа и организација која врше јавна овлашћења исписују се и на језицима народности."

Члан 10.

У члану 22. Закона, додају се нови ставови 2., 3. и 4. који гласе:

"Надзор над спровођењем одредаба овог Закона на територији Аутономне Покрајине Војводине врше, у оквиру свог делокруга, покрајински органи управе надлежни за послове у области управе, саобраћаја, урбанизма, стамбено-комуналних послова, просвете, културе и здравства.

Право покретања поступка због привредног преступа и прекршаја из члана 23-26, осим органа наведених у члану 22. има и секретар општинске, односно градске управе, у оквиру своје месне надлежности."

"Скупштина Аутономне Покрајине Војводине ће својим општим актима ближе регулисати примену и извршење овог закона на територији Аутономне Покрајине Војводине."

Члан 11.

Овај Закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику Републике Србије".

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

1. ПРАВНИ ОСНОВ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА

Уставни основ за доношење овог закона садржан је у члану 72. став 1, тачка 2. и 12. Устава Републике Србије.

У члану 80. став 2. Устава РС предвиђено је да (пored осталих) скупштина аутономне покрајине има право предлагања закона.

Члан 21. став 1. тачка 9. Статута Аутономне Покрајине Војводине предвиђа да Скупштина АПВ предлаже законе, друге прописе и опште акте које доноси Народна скупштина.

2. РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА

Устав СР Југославије и Устав Републике Србије гарантују службену употребу језика и писама народности (националних мањина) на подручјима где живе припадници националних мањина истовремено са српским језиком. Начин остваривања тог права прописан је Законом о службеној употреби језика и писама ("Службени гласник РС", бр. 45/91). Његове одредбе су већином задовољавајуће и прихватљиве, али, с друге стране, поједине одредбе закона или подзаконинских аката донетих ради извршења закона укинуле су нека већ стечена права народности. Националне мањине с правом и разумно очекују обезбеђење својих законских права у области употребе језика и писама.

У Војводини је постојао Закон и начину обезбеђивања равноправности језика и писама народа и народности у одређеним органима, организацијама и заједницама ("Службени лист САПВ", бр. 29/77). Те норме су престале да важе и нису добиле адекватну замену, па је један од циљева доношења предложеног закона поновно увођење извесних, раније већ познатих и примењиваних решења, која су се у пракси показала као добра, а којима се истовремено ничим нису ограничавала или угрожавала права и интереси већинског народа у домену службене употребе језика и писама промене ових одредаба довеле су до практичног укидања судских и управних поступака на језицима националних мањина.

Даљи разлог за доношење закона је његово усаглашавање са нормама међународног права, посебно са, усвојеном Оквирном конвенцијом за заштиту националних мањина (Савет Европе, Стразбур 1995. године) и са Препоруком 1201 Скупштине Савета Европе.

Циљ који жели да се постигне изменама постојећег закона је и тај да се он учини оперативнијим и применљивијим, јер је слабо спровођење

закон створило проблеме који су онемогућивали или ограничавали службену употребу језика и писама националних мањина. Мада закон предвиђа строге прекршајне казне за пропусте и кршење његових одредаба, у пракси учестало долази до непоштовања његових норми, али (републички) органи задужени за спровођење закона не предузимају одговарајуће мере, не кажњавају преступнике и не отклањају уочене недостатке. На недостатке је указивао и Секретаријат за остваривање права националних мањина, управу и прописе у својим информацијама. Давањем овлашћења покрајинским органима и општинама закон би постао оперативнији и усклађен са уставним овлашћењима Покрајине.

Да би се зауставиле негативне тенденције које постепено доводе до потпуне маргинализације и нестајања језика и писама националних мањина из службене употребе, потребно је извршити предложене промене у тексту Закона.

Члан 1.

У Војводини део становништва који се користи латиничним писмом је преко 50%, а и мањи проценат би био довољан да се уз ћирилично писмо предвиди равноправна службена употреба и латиничког писма. Равноправност ћириличног и латиничког писма одговара дуговечним традицијама Војводине, и одговарао би и пракси нарочито у области јавних натписа.

Члан 2.

Појам службене употребе је широко одређен. Без ове измене готово сваки натпис на јавном месту се сматра службеном употребом језика. По нашем мишљењу, Закон ће се моћи много ефективније спровести у живот, ако се на пример натписи и друге рекламе у привредном и приватном сектору изузму из појма службене употребе језика. То захтева и данашња пракса у Србији. Чак је и у ужој Србији појава да је велики део оваквих јавних натписа исписан латиницом (ради се о хиљадама натписа). На овај начин ће бити олакшана и имплементација одредаба о мањинским језицима и остављена нужна слобода цивилној и привредној сфери.

Члан 3.

Као прво, ова одредба је сама по себи противречна, јер са једне стране онемогућује коришћење традиционалних географских назива на језицима мањина, а са друге стране одређује да се српски назив не може заменити другим именом, него се мора исписати у складу са правописом народности. На пример, мађарски правопис не дозвољава да се у мађарском тексту Суботица напише као "Szubotica" (фонетички), него по

мађарском правопису Суботица може бити једино "Szabadka". Осим ове унутрашње противречности у самом тексту овог члана, он је у директној супротности са чланом 19. истог Закона који одређује да се географски називи "исписују и на језицима народности". А правила мађарског, па и других језика су јасна, и ван домена овог Закона. Трећи разлог који мотивише брисање овог члана је да је исти у супротности са многим међународним документима за заштиту националних мањина, тако са Оквирном конвенцијом за заштиту националних мањина Савета Европе (члан 11. став 3.) која је део нашег позитивног права и са Препоруком 1201 Скупштине Савета Европе (члан 7. став 3.). Ови документи предвиђају коришћење и признавање традиционалних географских назива на језицима мањина приликом исписивања јавних натписа.

Члан 4.

Сама одредба која увођење мањинског језика у службену употребу делегира на ниво општине је демократска и сасвим оправдана. Међутим, у пракси се показало да непостојање никаквих критеријума, када треба или је пожељно увести језик и писмо мањине у службену употребу је довело до противречности у пракси. Неке општине, са високим процентом мањинског становништва нису увеле језике мањине у службену употребу, иако је то раније био случај. Овим изменама би општине добиле јасне критеријуме, када је обавезно увести језик мањине у службену употребу. Пошто је у неким општинама мањинско становништво концентрисано само у неким насељеним местима, предложена је могућност да се језик народности не уведе у службену употребу на територији целе општине, већ само у насељеним местима у којима живи већи део припадника народности који говори тај језик. Ово би такође довело до усклађивања законских захтева са праксом.

Члан 5.

Досадашња одредба је увела примат српског језика у односу на језике народности, уместо раније равноправности језика народа и народности. Сматрамо да ова одредба дискриминише језике и припаднике мањина. Надаље, ова одредба је увелико допринела нестајању судских и управних поступака на језицима народности, пошто, на пример јавни тужилац, као један од странака редовно тражи поступак на српском језику, без обзира на матерњи језик окривљених.

За разлику од раније покрајинске регулативе, која је спроводила "равноправност језика народа и народности" републички закон је фактички увео појам "равноправних" и "равноправнијих језика". Сматрамо да у случају несугласице, треба овластити службено лице, да одлучи на ком језику је најцелисходније водити поступак.

Службена употреба језика мањина, у пракси је најпотребнија, можда у усменој и писменој комуникацији органа и странака, ван оквира управних и судских поступака. Нажалост, Закон, у овој области не предвиђа могућност коришћења матерњег језика за мањине, чак ни у општинама, где је њихов језик уведен у службену употребу. Сматрамо да ова измена омогућује отклањање овог недостатка.

Члан 6.

Одредба која обавезно предвиђа превођење свих записника и одлука у поступку који се води на језику народности на српски језик, је највише допринела драстичном нестајању поступака на језицима народности. Ова обавеза представља значајан, ничим не награђени допунски рад за службено лице које води поступак, те доводи до значајног одуговлачења поступка. Практично ова одредба кажњава службено лице које води поступак, па није чудо што већина службених лица избегава овакве поступке, чак и онда када су оспособљени за вођење поступка на више језика. У пракси службена лица врше индиректан притисак на странке да, при оваквим условима не траже поступак на матерњем језику. Последице свега овога смо већ горе описали.

Члан 7.

Законом о службеној употреби језика и писма, је укинута дугогодишња позитивна пракса у Војводини, по којој су судски и други поступци могли бити вођени од првог степена до правноснажности на језицима народности. Ову позитивну праксу би требали вратити у живот овим изменама, уз потребу превођења одлука, због недостатка квалификованих (у смислу познавања језика мањина) кадрова на највишим судским инстанцама.

Члан 8.

Међународни документи гарантују право припадницима националних мањина да своје лично име исписују у складу са правописом сопственог матерњег језика. Нажалост, често се дешава да органи уписују име припадника мањина, чак и у двојезичне исправе према српском правопису. Са овом новом одредбом недвосмислено би се регулисала ова материја.

Члан 9.

Исто као код измена у члану 2. Закона.

Члан 10.

Кршење члана 19. и 20. Закона о службеној употреби језика је свакодневна појава широм Војводине (на штету језика националних мањина). Надлежни републички органи – по нашим сазнањима – нису покренули нити један прекршајни поступак из члана 23–25, ради кажњавања виновника. Уверени смо, да су општински органи много више заинтересовани за спровођење ових законских норми, што показују и подаци према којима општински органи најчешће поштују ове законске одредбе. За очекивати је да ће ова измена закона довести до ефективније имплементације ових законских одредаба. Ближе уређивање примене и извршења овог закона покрајинским актима, као и поверавање надзора над спровођењем закона покрајинским органима управе служили би истом циљу.

3. СРЕДСТВА СПРОВОЂЕЊА ЗАКОНА

За спровођење овог закона нису потребна посебна финансијска средства.

PREDSEDNIKU ODBORA ZA STANDARDIZACIJU
SRPSKOG JEZIKA prof. dr IVANU KLAJNU
i
SEKRETARU mr BRANISLAVU BRBORIĆU

Obaveštavamo Vas da su se Vašim uvaženi saradnici iz Novog Sada profesori dr DRAGOLJUB PETROVIĆ i dr MATO PIŽURICA iskazali kao veliki ljudi i stručnjaci i naučni radnici. Oni nisu žalili truda ni svog dragocenog vremena da se odazovu na našu molbu da se direktno uključe u "Ćirilicu" i pomognu nam u osnivanju naše nestranačke, nevladine i nepolitičke organizacije. Uz njihove snage naša organizacija građana je ojačana tako da je i stručno i naučno moćna i uspeće da, nesumnjivo, deluje ubuduće sasvim blagotvorno u zaštiti pisma ćirilice, koja je na pomalo čudnovat i apsurdan način zapostavljena i ugrožena u Novom Sadu, u celoj Vojvodini, a stanje u celoj Srbiji, pa i dalje na govornom području srpskog jezika nije mnogo bolje.

Praključujemo ovaj uvodni tekst saopštenju koje smo Vam uputili uz još jedno veliko hvala pravim naučnicima i velikim ljudima profesorima dr Dragoljubu Petroviću i dr Mati Pižurici, kao i sekretaru Odbora za standardizaciju srpskog jezika mr Branislavu Brboriću koji je našoj predsednici Veri Davidović upućivao odgovarajuću podršku i praktične savete.

Vaša podrška kroz saopštenje iz Vašeg odbora ili - Vi ćete bolje znati - na koji način biće nam korisna i potrebna.

U Novom Sadu,
20. februara 2001.

Za Izvršni odbor Skupštine "Ćirilice"

L. Zbiljić

(Dr Dragoljub Zbiljić, predsednik)

Ћирилица

Друштвена организација
за заштиту ћирилице српског језика
Нови Сад, Николајевска 2
Телефони: 021/300-278 и 27-018

IZ INFORMATIVNOG CENTRA "ЋIRILICE"

SAPŠTENJE

Od 15. februara 2001. godine u Novom Sadu postoji restranačka, nevladina i nepolitička Društvena organizacija za zaštitu ćirilice srpskog jezika. Osnivačka skupština "Ćirilice", kako se skraćeno zove ova organizacija, održana je 15. februara 2001. u Gradskoj biblioteci u Novom Sadu (Dunavska 1) i trajala je od 18 do 19.15 sati.

Usvojena su sva osnovna dokumenta koja su potrebna za registraciju ovakvih društvenih organizacija, odnosno udruženja građana: pre svega Statut, Odluka o osnivanju i ostali prateći dokumenti koji se traže po pozitivnim zakonskim propisima.

Osnivačka skupština je izabrala organe ćirilice: Skupštinu od 15 članova, od kojih je za predsednicu Skupštine izabrana Vera Davidović, za potpredsednicu Natalija Miodraović, za predsednika Izvršnog odbora mr Dragoljub Zbiljić a za predsednika Nadzornog odbora prof. dr Radoje Radulović. U Skupštini su i dva izuzetna stručnjaka i lingvиста, univerzitetski profesori na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu: dr Dragoljub Petrović i dr Mato Pižurica, koji s drugim stručnjacima već saraduju u Stručnoj grupi "Ć-5 više", koja je takođe osnovana.

Za sada u "Ćirilici" već radi dvadesetak članova među kojima ima najviše Vojvoda, ali tu su uključeni i oni koji su rođeni širom one prethodne velike Jugoslavije.

Uskoro će biti završeni svi dokumenti i biće predati MUP-u Novog Sada radi registracije. Posle toga, u skladu sa statutom, sledi konačno uobličavanje Plana i Programa rada "Ćirilice". U tom radu doprinos će davati članstvo u tehničkim poslovima, a stručnjaci i naučnici istraživaće stanje i status ćirilice koji je nezahvalan gotovo na celom području srpskog jezika gde je srpski jezik s ćirilичким pismom u službenoj upotrebi. Deo stručnjaka i umetnika kroz komisije ili na sličan način davaće doprinos u istraživanjima estetske strane ćirilичkog pisma, ukazivati na neprihvatljiva odstupanja od norme u pisanju ćirilice i sl.

Ova društvena organizacija brinuće se o tome da se propisi iz Ustava i Zakona o službenoj upotrebi ćirilичkog pisma usklađuju

s praksom u kojoj ima previše odstupanja i izbegavanja da se rešenja iz Ustava i zakona pretaču u stvarnost. Zato se već dogodilo da ćirilica uode prosto ^{preplavljuje} ~~preplavljuje~~ u natpisima u Novom Sadu, na primer, naročito, ali nije mnogo bolje stanje ni u Beogradu i širom Srbije i SR Jugoslavije.

"Ćirilica" će kroz predavanja, tribine, časopise i listove i na druge načine delovati edukativno. Ukazivaće na poznata istraživanja, ali će njih obogaćivati novim nalazima, koja potvrđuju da ćiriličko pismo po mnogim osobinama predstavlja vrhunac kad je reč o lepoti pisama, zbog čega je odnedavno počivši akademik Pavle Ivić zaključio: "Vukovska ćirilica je najsavršenija azbuka u Evropi, a svakako ni u svetu nema takve koja bi je nadmašila podesnošću za dati jezik. Od naše latinice vukovskog tipa azbuka je bolja utoliko što za svaki glas ima posebno slovo, dakle i za lj, nj i dž i što sva slova imaju jednostavan nacrt, a ne dodate dijakritičke znake (kuke ili crtice) kao latiničko č, ž, š, ć, đ."

"Ćirilica" i njeni članovi ukazivaće na proverenu činjenicu da uzmicanje ćiriličkog pisma u našim uslovima nema nikakve veze s nekakvom "nesavršenošću" ćirilice, kako neodmereno i neodgovorno, pa i nepromišljeno, ponekad poneko istakne, ali ima i te kakve veze s našim karakterom i spremnošću da se držimo svog identiteta i svojih slavnihih kulturnih korena. Razume se, i latinica je danas u osnovi stvaralaštva na srpskom jeziku i to pismo se mora iz mnogo razloga uvažavati, ali nema nijednog pravog razloga da se srpski jezik i korisnici tog jezika odreknu savršenog, pa u mnogo čemu i najsavršenijeg pisma. Napuštanje ćirilice, a to je - sasvim očigledno - neslućeno uznapređovalo, sa stanovišta srpskog jezika i njegove pisane komunikacije besmisleno i civilizacijski i kulturno neprihvatljivo. Mi se moramo učiti od drugih naroda koji uvažavaju svoja pisma sa hiljadama znakova i s nepremostivim teškoćama kad je reč o brzini opismenjavanja, ali ti narodi i ne pomišljaju da napuste ta svoja komplikovana pisma, jer su ona podešena za njihove jezike i temelj su njihove kulture i identiteta.

Okvir 1

Stručna grupa "Ć-5 više"

U okviru "Ćirilice" već radi Stručna grupa "Ć-5 više" koja se bavi stručnim pitanjima i preko, takođe postojećeg, Informativnog centra svoje rezultate predočavaće javnosti i državnim organima što je nužno preduzeti i stalno preduzimati da postanemo slični onim zemljama u kojima briga da se očuvaju jezik i pismo jesu stvar potrebe i htenja da se očuva osnova identiteta nacije i svakog pojedin-

ca - korisnika srpskog jezika i ćirilice.

U ovom času Stručna grupa priprema završetak istraživanja koje predočava, matematički precizno, uzmićanje ćirilickog pisma ne zbog "zaostalosti", nego zbog apsurdnog odnosa i države i mnogih pojedinaaca prema prvom pismu srpskog jezika koje je neuporedivo podesnije za srpski jezik i koje je u temelju onaj prvi kamen od koga poćinje građevina.

U Novom Sadu,

20. februara 2001.

Za Informativnog centra "Ćirilice"

[Handwritten signature]

Drago Ćub Zbiljić, koordinator Stručne grupe "Ć-5 više"

Ћирилица

Друштвена организација
за заштиту ћирилице српског језика
Нови Сад, Николајевска 2
Телефони: 021/300-278 и 27-018

САОПШТЕЊЕ СТРУЧНЕ ГРУПЕ „Ћ-5 ВИШЕ“ ДРУШТВЕНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ ЗА ЗАШТИТУ ЋИРИЛИЦЕ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Ћирилица још 40 година!!!

Ако Скупштина Републике Србије усвоји измене и допуне Закона о службеној употреби језика и писама, како је предложено из Скупштине Војводине, ћириличног писма би у Новом Саду нестало за наредних 40 година!!!

Овакав закључак произилази из недавно завршеног првог истраживања употребе писама српског језика у Новом Саду. Истраживач Драгољуб Збилић, сарадник у Стручној групи „Ћ-5 више“, сагледао је коришћење ћирилице и латинице у 25 улица и булевару у централном делу Новог Сада а делом и на Бистрици. Реч је о натписима, називима предузећа, културних и научних установа, књижара, занатских радионица, продавница, цвећара, кафана, бифеа, хотела, фотокопирница... Истражено је, дакле, све што је исписано српским језиком на јавном месту у улицама: Матице српске, Светосавске, Милана Ракића, Земљане Њуприје, Марка Миљанова, Косовској, Даничићевој, Милована Видаковића, Скерлићевој, Темеринској (од броја 5 ка центру), Јована Суботића, Шафариковој, Јеврејској, Лазе Телчког, Змај-Јовиној, Футошкој, Булевару Јована Дучића, Слободана Јовановића, Булевару Михаила Пупина, Иве Лоле Рибара, Модене, Трга слободе, Краља Алекрандра, Светозара Милетића и Гимназијској. Ко иоле познаје Нови Сад, уочиће да је то срце Новог Сада и његова душа.

Од укупно избројаних 4.145 натписа и назива ЋИРИЛИЦОМ је исписано 768, а ЛАТИНИЦОМ 3.377. Дакле, од укупно 4.145 натписа, 18,5 одсто је на ћирилици, а 81,5 на латиници.

Реч је о наслеђеном стању из времена комунистичке „равноправности“ писама у којој је ЛАТИНИЦА излазила као равноправнија. Устав Србије и Закон о службеној употреби језика и писама почетком деведесетих година ћирилици су дали некакву предност, а она се огледала само у томе што је из плебисцитарне расправе уважен захтев да се онемогући искључивање српског језика и ћирилице из службене употребе на целој територији Републике.

Истраживач на основу утврђених података и чињеница закључује да би нова „равноправност“ ћирилице и латинице донела потпуни нестанак ћирилице у наредних четрдесетак година а ћирилично писмо постојало би још само уклесано на надгробним споменицима и у музејима.

Ови резултати истраживања не значе да корисници српског језика у Новом Саду не знају које је њихово прво писмо и не служе се њиме, већ је више него петоструко нижи проценат заступљености примарног писма српског језика последица најпре стихије у коришћењу писама, а није искључена ни смишљена намера појединаца да предност дају латиници. Било шта да је од тога двога израженије, последица је апсолутно иста: потпуна потиснутост ћирилице од латиничког писма у Новом Саду, што је уставно и за-

конски, али и стручно гледано, недопустиво.

Једно се мора знати: не могу они који користе матерњи језик српски да одлучују хоће ли Мађари или било који други у свом језику користити ћирилицу или латиницу, али исто тако не могу они којима је румунски, мађарски или било који други матерњи језик у питању да одлучују хоће ли „власници“ српског језика писати ћирилицом или латиницом. Зато је једино исправно да приликом гласања о ћирилици или латиници у српском језику одлучују само они који су природни власници тога језика. И стручно, али и политички и како год хоћемо – једино је то исправно и никако друкчије.

Посланици у једном и другом парламенту нити би могли нити би смели да ове стручне налазе занемаре. И они то, ми смо готово сигурни, неће ни покушати да занемаре кад ускоро буду одлучивали о „равноправности“ писама, која се нигде у свету не поставља на такав начин. Кад се суоче са овим чињеницама, посланици неће хтети да ван струке и науке сами директно утичу на то хоће ли се, по подешености за дати (српски) језик, најсавршеније писмо у Европи и свету – како га је описао наш најпознатији у свету лингвиста друге половине двадесетог века академик Павле Ивић – напустити.

У Новом Саду,
24. фебруара 2001.

Координатор Стручне групе „Ћ-5 више“

(Проф. др Драгољуб Петровић)

Истраживач

(Драгољуб Збић)

Poštovani sekretare Odbora za standardizaciju
srpskog jezika

Gđine Brborišu,

Kao međusobni prirodni saradnici, želimo da Vam uputimo jedno skraćeno saopštenje o zastupljenosti ćirilice i latinice u centralnom delu Novog Sada i jedno odgovarajuće saopštenje koordinatora naše Stručne grupe "Ć-5 više", koju smo osnovali u okviru naše Društvene organizacije za zaštitu ćirilice srpskog jezika, prof. dr Dragoljuba Petrovića.

Verovatno nije ni potrebno naše izvinjenje na korišćenju latinice iako smo osnovani da štitimo ćirilicu. To je samo i dalje znak da nemamo ćiriličke mašine, a o kompjuteru ne možemo ni da sanjamo. Ponekad uspemo da nekoga umolimo da nam presloži tekst, ali nas razurite što to nije uvek moguće.

Srdačno Vas pozdravljamo, kao
i sve članove Odbora.

U Novom Sadu,
1. marta 2001.

Predsednik Izvršnog odbora "Ćirilice"

D. Zbiljić
_____
(Dragoljub Zbiljić)

Ћирилица

Удружење за заштиту ћирилице
српског језика
Нови Сад, Николајевска 2
Телефони: 021/300-278 и 27-018

СТРУЧНА ГРУПА "ЋИРИЛИЦЕ" "Ћ-5 ВИШЕ" ЗАВРШИЛА ИСТРАЖИВАЊЕ
ПОЛОЖАЈА ЋИРИЛИЧКОГ И ЛАТИНИЧКОГ ПИСМА
У БЕОГРАДУ

ПРЕСТОНИЦА СРПСКОГ ЈЕЗИКА - ЛАТИНИЧКИ ГРАД

Основно писмо српског језика данас је у двоипомилионској метрополи српског народа, његовог језика и културе заступљено са 31,80 одсто или њега има за 2,14 пута мање од латинице

Двоипомилионска метропола, највећи и главни град српског народа, његовог језика и културе данас је - латинички град. Погубност језичке политике и језичког планирања од 1945. до 2001. године показала се катастрофалном по прво писмо српског језика. Тако је ћирилица - која је дуго била једино писмо, оно које је први камен у темељу писмености и културе Срба - постала у Београду, практично, друго писмо. Истина, оно је и данас основно писмо у службеној употреби кад је реч о државним органима и институцијама, али на улици, свакодневно пред очима сталних и повремених пролазника, пред нама и пред странцима од 0 до 24 часа - латиница је постала преовлађујуће писмо. А да ли ће тако и остати, биће у прилици да одлуче они који су сада на власти.

Гарнитура која је владала последњих петнаестак година учиније да се формално-правно, по Уставу Србије (а тако је и у Уставу СРЈ) и Закону о службеној употреби језика и писама, успостави нормативна равнотежа уз благу и формалну предност ћирилице, али равнотежа међу писмима у стварности није успостављена а, на одређени начин, још је и погоршана. И за тај се период показало да доношење устава и закона није исто што и њихова примена, односно уважавање у пракси. Тако се, у ствари, и у том периоду пренела мисао

koja je svoje principe ozvaničila kroz usta ranijeg predvodnika koji je izrekao originalnu pravnu misao: zakona se ne treba držati kao pijan plota. Takvo "pijanstvo" u nepridržavanju ustava i zakona predugo je naša sudbina, koja se najočiglednije porazno iskazala i na ћирилици у српском језику.

Ово што је, у најкраће а најнужније, морало да се каже о нашем понашању у предугом периоду, наравно, не би било основано када не би имало потврду у стварности у вези с положајем ћирилице данас и у Београду. Стање је наслеђено а садашња власт – и градска, и републичка и југословенска (ако таква још постоји и у чему за целину СРЈ) – већ би ваљало да почне преузимање својих дужности и обавеза и у вези с ћириличким писмом српског језика, у овом случају пре свега у Београду, али не само ту. Те обавезе у вези с овим писмом неће бити ни мале ни лаке. Ваљаће и да се многа уставна и законска решења разјасне, друга поједноставе и прецизирају како би се ћирилици и у пракси могао повратити статус који је природан и важи за све језике света и њихова писма, па и за српски језик и за његово основно писмо.

Иста методологија, примењена у истраживању ћирилице и латинице у Новом Саду, изабрана је и за истраживање у Београду. Сагледано је стање у централном делу Београда, оном који је срце града, његова душа и његов образ пред нама и пред странцима. Избројано је све што је исписано: називи улица, продавница, установа, научних и културних институција, друштвених и државних организација, странака, градских служби, киоска, цвећара, бутика, кафана и кафића, хотела, удружења грађана, хуманитарних организација, графита итд.

За оне који познају Београд није без значаја споменути улице у којима је истраживано стање у вези с употребом ћириличног и латиничког писма. То су улице: Српских владара (од НОЛИТ-ове књижевнице преко пута "Београђанке" ка Кнез-Михаиловој), Краља Милана (рачунајући и подземни пролаз ка Кнез-Михаиловој), Кнез-Михаилова, Узун-Миркова, Македонска, Студентски трг, Васина, Дечанска, Булевар краља Александра (од броја 67 ка центру), Светогорска, Нушићева, Моше Пијаде, Пашићев трг, Цара Уроша, Рајићева, Грачаничка, Цара Лазара, Обилићев венац, Трг Републике, Вука Караџића, Топлички венац, Царице Милице. Реч је о 22 улице које су, по свему, уистину незаобилазан и довољно вредан узорак:

Разуме се, због мноштва натписа – који готово да преплављују једни друге, што делује и прилично неукусно за свачије око – вероватноћа погрешака у бројању могла би достићи око 3 одсто, али

такав проценат грешака не може готово ништа да промени у основном резултату кад је реч о односу ћирилице и латинице у свему исписаном.

Резултати су ови: од избројаних 4.775 натписа ћирилицом је исписано 1.512, а латиницом 3.243. У процентима, према томе, ћирилица покрива свега 31,80, а латиница 68,20 одсто натписа. Латиница је, дакле, и у престоници српског језика и ћирилице и највећем граду српског народа потпуно потиснула ћирилицу. Ћирилице је, тако, мање од латинице за 2,14 пута. Више него двоструко мање је, дакле, оног првог и дуго јединог и примарног писма српског језика. И то је тако у свим истраженим улицама. И у Улици Вука Караџића, творца наше данашње ћирилице, ћириличног писма има на 27, а латинице на 58 места. Латиница је, дакле, и у Вуковој улици више него двоструко бројнија.

Срби су тако издали и Вука и његову ћирилицу.

Ваља имати у виду још нешто: постотак ћирилице био би још мањи да је нестало изборних плаката који су, готово без изузетка, исписани ћириличким писмом без обзира на то ко се у време избора (крајем 2000. године) налазио на власти, а ко у опозицији. (Ако странке које су сада на власти буду на страни писма којим су се својим бирачима писмено обраћале за гласове – ћирилица неће пре-
дуго чекати да поврати свој легитиман статус. Било би добро да макар та нада и то обећање не изостану.)

Постоји још једна занимљивост. Реч је о графитима, боље рећи шкработинама или жврљотинама. Оне које су и на први поглед политичког садржаја готово све су исписане ћирилицом, а жврљотине осталих садржаја, опет готово све, исписане су латиницом.

Стручна група "Ћирилице" до сада је детаљно истражила данашње стање у вези с употребом ћирилице и латинице најпре у Новом Саду и потом у Београду. Занимљива су, у вези с тим, нека поређења.

Прво, потиснутост ћирилице латиницом у Новом Саду израженија је и готово двоструко виднија. То, по нашем мишљењу, с обзиром на све оно што је пратило живот у Југославији од 1945. године на-
овамо и с обзиром на стање политичке свести и кретања у вези с не-
јединством у области језичке политике и планирања – не може да буде никакво неочекивано стање. Ипак, ако би нешто могло бити неочекивано, свакако је било неочекивано да престоница српског језика и његовог првог и основног писма у десетвековном трајању ћирилице – постане у миру латинички град с више него двоструко мање ћирилице у односу на латиницу.

Ако изоставимо нагађање ко би се оваквом резултату могао радовати, не бисмо смели да се не подсетимо како се оваква потиснутост ћирилице догодила баш у време владавине такозване равноправности писама на целом подручју такозваног српскохрватског језика и да власници и корисници српскога језика данас немају коме да пишу приговор - осим самима себи. Не буду ли на овакво писање приговора самима себи спремни они који су запоставили сопствено писмо, ускоро ће - ако претекну данашње невоље - своју писменост стицати само на овом другом, помоћном писму које ће им постати не само главно него - лако је могуће у оваквим или сличним околностима - и једино.

Имајући на уму степен потиснутости ћирилице у Новом Саду и Београду, Удружење за заштиту ћирилице српскога језика предлаже надлежним државним органима:

1. Да што пре започну припреме за нова уставна и законска решења која ће: а) бити у складу с европским и најбољим светским решењима о заштити виховога језика и основног писма и о службеној употреби језика и писама, и б) омогућити убрзано враћање стварне десетвековне примарности ћириличног писма у српском језику;

2. Да садашња власт почне истински да показује како ће, за разлику од свих досадашњих поратних (после НОБ-а) власти, коначно и стварно започети спровођење устава и свих закона да би јој јавност и грађани у томе могли веровати и што брже помоћи.

"Ћирилица" ће оваквим скуповима, истраживањима, предочавањима резултата истраживања, указивањима и на све друге демократске и стручне начине помагати влади и властима да што прецизније и брже схвате у каквом је положају данас ћирилично писмо у српском језику да би у вези с тим целокупно деловање на заједничком задатку било што делотворније. Удружење ће, по свим принципима демократског утицаја - увек када то затреба - именовати и оне чије залагање не буде у складу с потребама ћирилице и грађана који имају право на своје писмо, свој језик и своју културу у складу с основним људским правима.

У овако озбиљном и неизбежном послу "Ћирилица" налази на све веће и шире разумевање и подршку све већег броја грађана и корисника српскога језика и ћириличног писма. Било би сасвим природно

91

да у овој сарадњи никако не изостане подршка државе и одговорних људи у власти.

у Новом Саду,
30. марта 2001.

Председница Скупштине "Ђирилице"

Ђирилица Вера
(Вера Давидовић)

Координатор Стручне групе "Ђирилице"

Д. Драгољуб Петровић
(Проф. др Драгољуб Петровић)

Истраживач

Д. Драгољуб Збиљић
(Драгољуб Збиљић)

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ
БЕОГРАД, Буре Јакшића 9

Примљено:	9. 5. 2001.		
Орг. број:			
	124		

Комисији за односе са јавношћу
Одбора за стандардизацију српског језика

На седници Комисије за односе са јавношћу од 27. 2. 2001. г., задужени смо да у име Комисије извршимо процену техничких карактеристика програмског пакета *PAC* на основу дописа Одбору г. М. Симића од 25. 1. 2001. г.

Г. М. Симић нам је љубазно, 16. 3. 2001. г., на своме рачунару, у просторијама Института за српски језик, приказао програме које наводи у свом допису. Задовољство нам је да обавестимо Комисију о резултату ове демонстрације.

Програмски пакет *PAC* у овом тренутку се састоји од следеће четири компоненте које именујемо на начин на који је то учинио г. Симић у свом допису:

1. програм за растављање речи на слоге
2. коректор за откривање дактилографских и правописних грешака
3. програм за екавизацију/ијекавизацију текстова
4. електронски речник српског језика.

Приказ елемената пакета *PAC*

1. Програм за растављање речи на слоге је састављен, према речима г. Симића, на основу правила изложених у *Правопису српског језика* Матице српске са следећим одступањима:

(а) У случајевима у којима су могућа вишеструка решења (т. 235д *Правописа*, нпр. консонантске групе обележене симболом $\pm$), програм се опредељује за тачно једну могућност коју је унапред одредио г. Симић.

(б) Програм одваја префикс од основе, а упозорава на могућност двоструког растављања (нпр. *изобара* може бити и *из-обара* и *изо-бара*).

(в) Вишечлане консонантске групе (три и више консонаната) растављају се коректно (нпр. *консонант-ски*).

(г) У пакет је уграђен и списак изузетака. Дефинисана је акција за случај да се никакво правило не може применити.

Поред ових основних елемената, за пакет је карактеристично и следеће:

(а) Пакет не ради истовремено над ћириличним и латиничним писмом.

(б) Пакет ради у два режима: "интерни" и "екстерни" (према терминологији г. Симића). У интерном режиму реч се раставља на крају реда, док се у екстерном режиму реч раставља на слоге, без обзира на позицију на којој ће евентуално бити подељена.

Пакет за растављање на крају реда ради у окружењу *Microsoft Word-a* (различите верзије), а г. Симић поседује и посебну верзију за графичка предузећа, у којој пакет *PAC* ради за *Quark Xpress*.

2. Коректор за откривање дактилографских и правописних грешака функционише, за сада, као програм за откривање типографских грешака. Програм ради на принципу срањивања речи из текста са листом "дозвољених, исправних" речи (McIllroy, 1978). (Под речју се подразумева ниска која се састоји од алфанумеричких карактера и извесних интерпункцијских симбола, омеђена узастопним сепараторима.)

За оне речи које се не налазе у листи дозвољених речи, проверава се да ли задовољавају нека од ортографских правила српског језика. Уколико једна реч не задовољава оваква правила, онда се генерише њена могућа замена (нпр. ако се у тексту налази реч *Шабаца*, програм је своди на *Шаца*),

Програм ради у два режима: "*as you type*" (у току куцања) или са накнадном провером, над кодним распоредом YUSCII (ћирилица и латиница).

Програм не садржи компоненту за кориговање основних типова типографских грешака (испуштање слова, замена слова, измена места слова — нпр. *Шаца* ће бити означено као погрешна реч, без сугестије о начину исправке). У том смислу, навод из дописа г. Симића да је програм оспособљен за давање сугестија не одговара уобичајеном значењу овог појма у информатици, односно ономе што се под тим појмом подразумева у апликативном софтверу исте намене.

Програм ради у окружењу *MS Word-a*, као и програм за растављање речи.

3. Програм за екавизацију/ијекавизацију текстова "преводи" задати текст из екаског у ијекавски облик или обрнуто, према вредности улазног параметра. Програм садржи списак одговарајућих екавских и ијекавских основа. Превођење се остварује заменом препознате ниске из овог списка ниском која јој је придружена, али се на демонстрацији видело, рецимо, да није решен проблем атипичних екавско-ијекавских замена (нпр., *лењ* : *лијен*)

Програм је направљен под оперативним системом *MS-DOS* и није адаптиран за *Windows* окружења.

4. Електронски речник српског језика садржи, у овом тренутку, како наводи г. Симић у свом допису, текст петнаест до сада објављених томова Речника САНУ, као и текст 4, 5. и 6. тома Речника Матице српске. У том смислу, *није реч о електронском речнику, нити о машински читљивом речнику*, већ о дословном преносу наведених извора у дигитални облик.

Како г. Симић наводи, до овог текста је дошао сканирањем наведених извора и, затим, пажљивим кориговањем сканираног текста. У приказаном облику речника одреднице нису акцентоване, што важи и за друге елементе структуре речничког чланка који су у поменутом речницима акцентовани.

Текстови речника су, за сада, доступни као документи у *MS Word-y*. Приликом коректуре сканираног текста извршено је имплицитно маркирање информација из оба наведена речника (нпр. одредница је између два узостапна знака за крај реда, итд). Текст није организован као база података ни на који начин, нити је извршено експлицитно обележавање логичког изгледа (*logical layout*) текста.

Овај текст, сам за себе, дакле, не нуди за сада друкчије информације од оних које су садржане у изворном материјалу, а не садржи ни једну од веома важних речничких информација у српским речницима, ону о акценту речи. С друге стране,

лексикографски је проблематично удруживање 15 томова Речника САНУ и 3 тома Речника Матице српске у један речник, због различитих концепција тих речника, различитих принципа њихове израде и битно различитог обима.

Информатички аспекти програмског система *PAC* у ужем смислу

Г. Симић је љубазно пружио све оне информације које су му биле познате. Из изложеног се види да је програмски пакет *PAC*, компоненте под бројевима 1, 2 и 3, конципиран за рад у *Miscrosoft*-овом окружењу и то на начин сличан ономе који постоји као језичка помоћ за друге језике у свету. У информатичком погледу, могу се уочити извесне слабости пакета које се огледају у избору интерне репрезентације података, кодних шема и начина обележавања текстова. Ове слабости нису од утицаја на начин предвиђене употребе системе: оне указују на природу програмерских решења у систему *PAC*.

У погледу информација које се односе на начин програмске реализације пакета, г. Симић није могао да пружи одговоре јер је за то, према његовим речима, задужен програмер кога није именовано.

У односу на друге пакете са сличним функцијама, производи г. Симића под бројевима 1, 2 и 3 представљају целину. Начин промоције и дистрибуције оваквих пакета је, по правилу, препуштен власнику пакета.

Остали аспекти

Поред информатичких аспеката, програмски производи постављају и друга питања на која смо слободни да укажемо Одбору.

1. Програмски производи којима се обрађују природнојезички подаци нужно постављају *властити стандард* који се не мора подударати са општеприхваћеним стандардима, а који ће посредно бити наметнут корисницима пакета. Овај нормативни аспект програмских производа може имати нежељене ефекте. Сасвим је могуће да таквих решења има и у пакету *PAC* г. Симића.

2. Програмски производи се дистрибуирају на више начина, пре свега, као комерцијални производи или као јавно добро. Пакет г. Симића представља комерцијални производ тесно везан за оперативне системе *MicroSoft*-а, а недоступан је на другим платформама. У том смислу, начелно, препоручивање производа једног произвођача чија је употреба суштински везана за производ другог произвођача представља и препоруку овом другом произвођачу и његовом тржишту.

3. Дистрибуција програмских производа подразумева решена законска питања ауторских права над таквим производима. Ваљана заштита оваквих права у нашој земљи за сада не постоји: језички производи за друге језике (енглески, француски, или чак хрватски) добијају се у "пиратским" радњама у бесцење. Г. Симић је до сада штитио своје производе на више начина, укључујући и употребу имена Института за српски језик и Вукове задужбине као фирми под чијим је окриљем пакет развијан. На овај начин је г. Симић прибавио себи повољнији положај на тржишту него што су га имали други слични производи.

Питање дигиталне верзије Речника САНУ

Дигитална верзија Речника САНУ и дела Речника Матице српске описана је под тачком 4. Г. Симић је, без сагласности носилаца права над овим издањима, саставио приказану дигиталну верзију речника и њоме, за сада, располаже без икаквих ограничења. По свој прилици, г. Симић се оваквим поступком тешко огрешио о постојеће законе о ауторским правима и интелектуалној својини.

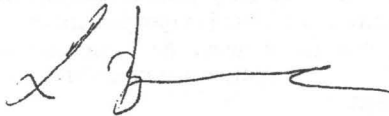
С друге стране, подухват израде дигиталне верзије Речника јесте пројекат који је свакако одавно требало да буде окончан и Институту и у Матици. Дигитална верзија пружа изванредне истраживачке могућности, као и основу за "индустријску" лексикографију.

Једно могуће решење у насталој ситуацији било би да се г. Симић обавезе да преда САНУ, одн. Матици, све верзије дигиталног облика унетих речника, не задржавајући ни један примерак у било ком облику код себе или код неког другог лица. Г. Симић би такође преузео обавезу да ни на који начин не користи дигитални облик речника за властите комерцијалне пројекте. Као надокнаду за посао који је обавио (сканирање, коректуре), Институт и Матица би му исплатиле надокнаду по текућим тржишним ценама. На овај начин, ауторска права не би била повређена, а г. Симићу био би надокнађен његов труд. Даља судбина дигиталне верзије речника (трансформација у текстуелну базу и експлоатација базе) морала би бити предмет пројекта чији би носилац биле институције које су учествовале у изради речника.

У случају да није могуће постићи овакав договор са г. Симићем, биће неопходно да САНУ, Институт за српски језик и Матица српска реше питање судским путем. С обзиром на могућности које пружају дигитални текстови, носиоци права располажу минималним временом за решавање овог питања.

Завршна препорука

У недостатку прецизне спецификације програмских производа намењених обради српског језика, Одбор не може препоручити ниједан програмски производ као производ сагласан нормама Одбора. У том светлу, било би неопходно уградити у активност постојећих комисија Одбора и рад на спецификацији одговарајућих програмских производа. Овакав рад би требао да омогући да се дефинишу, а затим и објаве јавности, (минимални) функционални захтеви које треба да испуњава програмски пакет како би могао бити препоручен за употребу од стране Одбора.

Miroslav Bačić
Miroslav Bačić

НАУЧНОМ ВЕЋУ ИНСТИТУТА ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ ОДБОРУ ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

ПРЕДМЕТ: Оцена програмског пакета РАС

Трочлана комисија (у саставу: др Душко Витас, Миленко Васић и мр Владо Ђукановић) коју је оформио Одбор за стандардизацију српског језика ради оцене програмског пакета РАС мр Милорада Симића, сарадника Института за српски језик и једног од уредника Речника САНУ, свој извештај је доставила Одбору и Институту 10. маја 2001. године. Пошто два програма из програмског пакета РАС веома интензивно користим скоро две године, сматрам да је наведени извештај трочлане комисије непотпун и непрецизан.

У извештају се наводе карактеристике програма за поделу речи на крају реда („хифенатор“) из програмског пакета РАС без јасне оцене његовог квалитета, предности које има у односу на сличне програме и, евентуалних, недостатака. Након скоро две године коришћења овог програма у различитим текстовима, писаним и латиницом и ћирилицом, с различитим кодним странама, могу са сигурношћу да тврдим: програм је врло једноставан за коришћење, брз и поуздан па задовољава и најстроже професионалне захтеве.

О коректору из програмског пакета РАС у извештају трочлане комисије наводи се, осим основних карактеристика, и податак да програм не може да врши коректуру латиничног и ћириличног текста истовремено. Мада то није експлицитно наведено, претпостављам да чланови комисије ово сматрају за недостатак коректора. Теоријски – ово јесте недостатак. Коректор из пакета РАС, теоријски гледано, има још један недостатак – он не може у једном пролазу да провери текст у којем је комбинована YUSCII латиница и Unicode латиница, односно YUSCII и Unicode ћирилица. У пракси овај „недостатак“ не постоји. Прво, и мање важно: мало је вероватно да ће се у истом документу текст на српском језику писати и ћирилицом и латиницом. У тексту писаном ћирилицом латиницом се обично пишу изворни облици страних имена, називи дела или цитати на неком од страних језика који користе латиницу. У том случају се од коректора и не очекује да врши проверу таквих речи. Овај текст је такав пример – осим текста на српском језику писаног ћирилицом налазе се и две речи написане латиницом (YUSCII и Unicode), али се од српског коректора не очекује да проверава њихову исправност. Исто важи и за текст писан латиницом. Друго, и много важније: мада је мала вероватноћа да ће се у истом документу комбиновати текст на српском језику писан и ћирилицом и латиницом (или YUSCII и Unicode латиницом, односно ћирилицом), то постоји као могућност. Коректор из програмског пакета РАС такав текст не би могао да провери у једном пролазу, али може у два пролаза. У таквим, врло ретким случајевима, потребно је утрошити десетак секунди (или мање) за промену кодне стране пре другог пролаза и текст ће бити поуздано преконтролисан. Након скоро две године коришћења овог програма и преко хиљаду страница различитог текста „пропуштеног“ кроз њега, тврдим:

1. коректор из пакета РАС има импресивну базу, много већу од других коректора за српски језик, а корисник има могућност да изузетно брзо и једноставно базу допуњава према својим потребама,
2. коректор има све уобичајене могућности,
3. коректор може да проверава исправност текста писаног YUSCII и Unicode латиницом, односно ћирилицом (чак и када се у истом документу користе различите кодне стране),
4. програм је брз и поуздан,
5. коришћење програма је врло једноставно.

У Београду,
13. маја 2001.

Ђорђе Оташевић

97

Naučni skup
JEZIK I DEMOKRATIZACIJA

Tematski okvir: Raslojavanje standardnih jezika u višenacionalnim zajednicama kao zakonomjerna pojava u procesu demokratizacije, te raslojavanje standardnog jezika Bošnjaka, Crnogoraca, Hrvata i Srba kao konkretan čin

Namjere i cilj: Uz teoretsku elaboraciju problematike, u konkretnom slučaju osvjetliti motive koji su ove procese pokrenuli i rezultate do kojih su doveli, ukazati na pozitivnu stranu tih procesa, proširivanje prava i sloboda u afirmiranju vlastitih jezičkih vrijednosti, ali i na negativne tendencije, koje se već ispoljavaju u sužavanju tih prava na komunikacijskom planu.

Opravdanost: Raslojavanje standardnog srpskohrvatskog, odnosno hrvatskosrpskog jezika kao zajedničkog jezika Bošnjaka, Crnogoraca, Hrvata i Srba na posebne nacionalne standardne jezike još nije dobilo svoju naučnu elaboraciju, egzaktnu, bez emocionalne ostrašćenosti i više služi za političke manipulacije nego za unapređenje demokratičnosti u ovoj oblasti. Pogotovo je izostalo elaboriranje pozitivnih i negativnih učinaka tog procesa u Bosni i Hercegovini kao jedinoj po ustavnim rješenjima multietničkoj zajednici, u kojoj negativne tendencije, ako se na vrijeme ne identifciraju i na njih ne ukaže, mogu dovesti u pitanje jedinstvo komunikacijskog prostora i izazvati ozbiljne društvene poremećaje.

Učesnici: O ovim pitanjima trebalo bi da progovore najmeritorniji stručnjaci slavisti sa prostora bivše Jugoslavije, te stručnjaci istog profila iz Evrope, kao i najpoznatiji sociolingvisti, kako bi pojave bile meritorno predočene i na općem i na konkretnom planu.

Tematske cjeline: a/ na općem planu

- Jezik kao genetsko-tipološka kategorija - dijasistem i jezik kao sociolingvistička kategorija -- standardni jezik /kriteriji i nominacija/;
- Raslojavanje standardnog jezika na varijante -- status varijanata;
- Norma u standardnom jeziku nacionalno nehomogenih zajednica;
- Komunikativna i simbolička funkcija jezika -- odnos među njima;
- Jezik i nacija -- nacija kao zajednica jezika -- jezički kôd kao sredstvo identifikacije u jezicima nacionalno nehomogenih zajednica;
- Jezička politika kao sredstvo usaglašavanja komunikativne i simboličke funkcije jezika u nacionalno nehomogenim zajednicama;
- Jezički nacionalizam i jedinstvo komunikacijskog prostora u nacionalno nehomogenim zajednicama;

b/ na planu jezika Bošnjaka, Crnogoraca, Hrvata i Srba

- Jezik Bošnjaka, Crnogoraca, Hrvata i Srba kao dijasistem /kriteriji na kojima je zasnovano jedinstvo dijasistema ranga jezika, kriteriji nominacije – održivost i jednih i drugih kriterija/;
- Standardni jezik Bošnjaka, Crnogoraca, Hrvata i Srba – srpskohrvatski/hrvatskosrpski, njegova fizionomija i uzroci raslojavanja na nacionalne standarde;
- Lingvistički status nacionalnih standardnih jezika: bosanskog, hrvatskog, srpskog /potencijalno i crnogorskog/ idiomi ranga standardnog jezika ili varijante standardnog jezika;
- Standardni bosanski, hrvatski, srpski i komunikacijski prostor;
- Formalno-pravna i funkcionalna ravnopravnost nacionalnih standardnih jezika i komunikacijska ravnopravnost njihovih govornika;
- Simbolička funkcija jezika kao dezintegraciono sredstvo na prostoru Bosne i Hercegovine: u obrazovanju, informativnoj djelatnosti, državnim institucijama;
- Jezik kao sredstvo i kao predmet u obrazovnom procesu – mogućnost koegzistencije triju standarda u obrazovnim institucijama;
- Priroda razlika između bosanskog, hrvatskog i srpskog standardnog jezika na pojedinim razinama jezičke analize;
- Potrebe i mogućnosti suradnje u utvrđivanju kriterija u normiranju bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika;
- Inovacije u normi bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika u odnosu na normu zajedničkog srpskohrvatskog/hrvatskosrpskog jezika;
- Kriitička analiza tendencija u inoviranju norme u posebnim nacionalnim standardnim jezicima – inovacije kao posljedica, odraz stanja u stvarnosti ili želje za prepoznatljivošću i udaljavanjem od ostalih standarda.

Проф. др Предраг Пипер
Катедра за славистику
Филолошки факултет у Београду
25. јуна 2001.

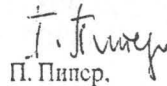
Проф. др Слободан Реметић,
директор Институт за српски језику САНУ

Поштовани проф. Реметићу,

пошто је завршен унос грађе у базу података за Библиографију српске синтаксе, која се ради у оквиру активности Синтаксичке комисије Одбора за стандардизацију српског језика, и предстоје још само послови редиговања и евентуалне мање завршне измене и допуне, предложио бих да се размотри могућност да се исплати завршни део хонорара, према тренутним финансијским могућностима, састављачима те библиографије Биљани Вићентић, Маријани Папрић и Драгану Милојевићу, као и информатичару Чаславу Манчићу, чији је удео у том послу такође значајан.

С обзиром на труд и време које је уложено у састављање те библиографије, која ће поред класичног облика на папиру постојати и као електронска база података (једна од првих у српској лингвистичкој библиографији), са добрим изгледима да буде постављена и на Инернету, слободан сам да предложим да, ако је могуће, тај хонорар не буде мањи од две хиљаде динара по особи, али верујем да ће те Ви учинити најбоље што је могуће у овом тренутку.

С поштовањем,

П. Пипер,

члан Синтаксичке комисије и редактор Библиографије

Прилог: адресе и жиро-рачуни сарадника

Маријана Папрић,
адреса: Нехруова 204;
жиро-рачун: Беобанка 40811-620-6-16-385-51-5949561;
број личне карте: Ф 149671.

Биљана Вићентић
адреса: Делови 56, Ресник;
жиро-рачун: Извозна банка А. Д. 40811-620-0-635-50220-95210563;
број личне карте: И 115755.

Драган Милојевић
адреса: Бранислава Нушића 55, 11500 Обреновац;
жиро-рачун: Јубанка 40811-620-1-58;
број личне карте: Г 43305.

Часлов Манчић
адреса: Ивана Сенковића 15, Земун;
жиро-рачун: Беобанка 40811-620-6-16-308-51-5639063;
број личне карте:

101

НАРОДНА БАНКА ЈУГОСЛАВИЈЕ
КАБИНЕТ ГУВЕРНЕРА
IX/222/01

Београд, 10.09. 2001.
Краља Петра 12

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ
Одбор за стандардизацију српског језика

Поштовани,

Народна банка Југославије, као централна банка, биће носилац целокупног пројекта замене валута земаља Европске монетарне уније у евро. Са заменом ће се почети у јануару 2002. године, и до тада би требало информисати ширу јавност о свим детаљима везаним за ову значајну промену.

У циљу што боље обавештености грађана, у току је припрема маркетиншке кампање која укључује сва расположива средства информисања (ТВ и радио рекламе, плакати, брошуре и сл.).

Молимо вас да нам дате званично мишљење и образложење о преводу назива ове нове валуте (EURO) на српски језик.

С поштовањем,

Шеф кабинета

Звездка Савовић

Звездка Савовић

Република Србија
МИНИСТАРСТВО КУЛТУРЕ
Број: 011-00-23/2001-01
25. октобар 2001. године
Београд

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

**Буре Јакшића 9
11000 БЕОГРАД**

Поштована господо,

У прилогу вам достављамо одговор Министарства културе Републике Србије Удружењу за заштиту српског писма ("Ђирилице") из Новог Сада број 011-00-23/2001-01 од 23. 10. 2001, који је уследио након представке тог удружења (с прилозима) републичким и савезним органима упућене крајем прошлог месеца. Ово министарство — заједно с Министарством просвете и спорта и Републичким секретаријатом за законодавство — замољено је да пружи одговор подносиоцу представке, који на озбиљан и конструктиван начин поставља нека значајна питања националне оријентације на подручју јавне и службене употребе и језика и писама.

Пошто предстоји расправа о изменама и допунама Закона о службеној употреби језика и писама — на предлог Скупштине Војводине — претпостављамо да би вам одговор овог министарства могао бити од користи.

С поштовањем,

СЕКРЕТАР МИНИСТАРСТВА

Република Србија
МИНИСТАРСТВО КУЛТУРЕ

Број: 011-00-23/2001-01

23. октобар 2001. године

Београд

**УДРУЖЕЊЕ ЗА ЗАШТИТУ ЋИРИЛИЦЕ СРПСКОГ ЈЕЗИКА
("ЋИРИЛИЦА")**

**Николајевска 2
21000 НОВИ САД**

Поштована господо,

Преко Народне скупштине Републике Србије (Одбор за представке и предлоге) и Владе Републике Србије (Генерални секретаријат Владе) примили смо ваш допис упућен Влади Републике Србије и Скупштини СРЈ 28. 9. 2001, чији је наслов Захтев да се у Србији у раду државних органа, органа аутономних покрајина, градова и општина, као и у раду установа и предузећа кад врше јавна овлашћења поштују одредбе Закона о службеној употреби језика и писама ("Службени гласник РС", бр. 45/91, 53/93, 67/93 и 48/94), с опсежним Образложењем, уз два прилога под насловом — Упозорење о угрожености српског језика и писма и Записник са прве, конститутивне седнице Повереништва "Ћирилице" за Београд.

Наведени одбор Народне скупштине и Генерални секретаријат Владе моле нас да се упознамо са садржином ваших представки и да вам пружимо одговор, а таква молба упућена је и Републичком секретаријату за законодавство и Министарству просвете и спорта.

Нама није тешко дати одговор који се тиче установа културе (завода за заштиту споменика културе, музеја, архива, позоришта, библиотека итд., па донекле и САНУ и Матице српске), јер се у њиховом раду неупоредиво више користи ћирилица, без сумње примарно писмо српског језика и српске језичке културе, заправо једино њихово писмо до 1918. године (настанак Краљевине СХС) ако се ствар промотри из перспективе оног процеса који је у највећој мери био окончан и пре настанка КСХС/КЈ (свођење српског народа на православни део становништва на Балканском полуострву — између бугарске границе на југоистоку и словеначке на северозападу, с тим што се не може занемарити специфичан случај Македоније и још специфичнији случај Црне Горе, с обзиром на збивања у њој и око ње после 1945. године).

Као озбиљна невладина организација, која тесно сарађује с језичким стручњацима, ви постављате и нека веома озбиљна питања што се не тичу само два-три наведена Владина органа, на која је мало теже дати одговор, јер се питања која постављате и сами дајући неке значајне и осмишљене одговоре — тичу не само наведених органа и установа на које они утичу или могу утицати него се тичу, заправо, целокупног јавног живота (од новинарства и издаваштва до банкарства, трговине, саобраћаја, индустрије, пољопривреде, телекомуникација, опште администрације итд., све до екологије), па и националне оријентације уопште. А тичу се не само важне чињенице, виђене још од времена светог Саве, да смо ми "Исток на Западу и Запад на Истоку", дакле народ на размеђу, него и чињенице да је свет постао глобално село. Можда нам се због тога и десила двоазбучност, непостојећа данас ни код једног другог народа у Европи, ни на Истоку ни Западу, као и двострукост изговора и исписа (екавица и ијекавица) у стандардном језику, која се не да нивелисати с обзиром на државноправни положај Србије и Црне Горе, с једне, те Републике Српске, с друге стране. У тим трима републикама српски (стандардни) језик и два писма, као уставне и законске категорије, јесу у службеној употреби (на различит начин, јер је, на пример у Црној Гори, конституционализована равноправност двају писама, које нема у Србији и Српској, али не треба занемарити настојања појединих чинилаца у Војводини и одређених међународних чинилаца у БиХ, као и унутрашњег фактора у Федерацији БиХ, другога ентитета у тој држави, усмерена на то да се ћирилица маргинализује или сасвим потисне).

Залагати се за "равноправност" двају писама у околностима које се анализирају у поднесцима вашег удружења (екстремна потиснутост ћирилице у многим сегментима јавног живота) — и мимо Устава и Закона, и насупрот њима, да и не говоримо о разлозима културне историје с којима би морали бити у складу многи елементи јавног живота у садашњости па и будућности — значило би залагати се за даље потискивање ћирилице.

Слажемо се с вашим Удружењем у томе да Закон о службеној употреби језика и писама — од 1991. године, када је донет — није поштован, није спровођен, у многим сегментима јавног живота па ни у онима које "покрива" службена употреба језика (и српског језика и језика мањинских националних заједница). Стога морамо закључити да Закон има слабости и да би требало утврдити колико је и зашто пракса одударала од његових одредаба, па онда и њега, Закон, поправити у максималној могућој мери, односно, ако се покаже да је то потребно, донети нов закон).

Приређивач Закона о службеној употреби језика и писама, пре више од десет година, био је Републички секретаријат за законодавство — јер тај закон и јесте интерресорски и интердисциплинарни — па ће Министарство културе свој одговор вашем удружењу упутити и том Секретаријату, Генералном секретаријату Владе, Одбору за представке и жалбе у Народној скупштини и њеном Одбору за законодавство, агенцији за унапређење државне управе при Влади Србије као и Министарству просвете и спорта, у чијем делокругу слабије познајемо ситуацију. И онда, пре десет година, били су консултовани језички стручњаци, а, ако се приступи доношењу новог закона,

консултација мора бити и шира и дубља. И мора, на одређен начин, обухватити и надлежне институције у Републици Црној Гори и Републици Српској, јер раскорака у језичкој политици не би смело бити. На то нас упозорава и Одбор за стандардизацију српског језика — који је административно везан за једини Институт за српски језик (онај у Београду), али обухвата 19 стручњака и 14 институција (научно-просветних, научно-културних и културно-просветних) и Србије и Црне Горе и Српске. Уосталом, наведени Одбор ове године три пута се изјашњавао о положају ћирилице: први пут у фебруару, поводом предлога Скупштине АПВ да се преуреди Закон о службеној употреби језика и писама укључујући и "равноправност" двају писама српског језика; други пут, у мају, упозоривши Владу (поводом публикације *Prvih sto dana Vlade Republike Srbije*) на то да је прекршила Закон (што је утицало на Владу, па је Агенција за унапређење државне управе у међувремену друге Владине публикације штампала ћирилицом); и, трећи пут, у јулу 2001, када је издавач часописа Књижевни гласник већ после првог броја (јануар-фебруар 2001) одлучио да постане *Književni glasnik* (март-април 2001), па је замољен да од тога одустане или бар да приступи наизменичном коришћењу двају писама.

И на крају, ваља упозорити на то да осим службене употребе језика и писама постоји и јавна и приватна, односно лична употреба, које не подлежу законској регулативи, мада се и на њих, преко службене употребе, овако или онако, може утицати.

У сваком случају, у Закону и изван њега, у јавном животу, има се шта поправити, преуредити и дотерати. Једноставно, потребна је боља језичка политика него досад, и у теорији и у пракси, на коју не утичу само људи од (језичке) струке него и они из других струка, али у том делу опште политике посла имају и "чиста" државна политика и национална оријентација уопште.

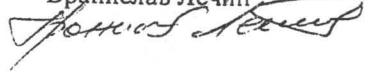
С поштовањем,

Достављено и:

- Генералном секретаријату
Владе Србије,
- Одбору за представке и жалбе
Народне скупштине,
- Одбору за законодавство
Народне скупштине,
- Републичком секретаријату за
законодавство,
- Министарству просвете и спорта,
- Агенцији за унапређење државне управе,
- Одбору за стандардизацију српског језика.

МИНИСТАР

Бранислав Лечић

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА И
ЕКОНОМИЈЕ
Београд, 23. новембар 2001. године

**Одбор за стандардизацију српског језика
Господин Иван Клајн - председник**

Поштовани господине Клајн,

Током израде Закона о буџетском систему, који се тренутно налази на јавној расправи, нисмо били у могућности да нађемо прикладнији термин од "апропријација", у члану 4.

Члан 4 гласи:

Буџетске апропријације се користе за финансирање функција органа републичке и локалних власти, извршавање њихових задатака и за остале намене у складу са Уставом, законима или прописима локалних власти, и то у мери у којој је потребно за извршавање наведених функција и задатака.....

Молимо Вас да уколико сте у могућности предложите прикладнији израз.

Можете нас контактирати сваког радног дана и суботом од 9 до 20 часова на телефон: 3613-560

С'поштовањем

Лазар Антонић

Сектор за односе са јавношћу

Одбору за стандардизацију српског језика

Предмет: *молба за разрешење дужности председника Комисије за лексикологију и лексикографију*

Најлепше молим Одбор за стандардизацију српског језика, као и председника Одбора И. Клајна, члана САНУ, и секретара Одбора мр. Б. Брборића, да ме разреше дужности председника Комисије за лексикологију и лексикографију. Ово молим из следећих разлога.

Прво. Мислим да би ову комисију, као и било коју другу, требало да води члан Одбора који је радно везан за једну од оснивачких институција, а као што се зна, ја нисам везана ни за једну.

Друго. Непосредни наредни задаци Комисије чији сам председник такви су да захтевају оперативно ангажовање са институционалном административном подршком, коју ја, разумесе, не могу имати.

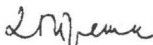
Треће, и најважније. Непосредни задаци који проистичу из закључака Међународног научног скупа о лексикографији и лексикологији такви су да непосредно зависе од Уређивачког одбора Речника САНУ и од Научног већа Института за српски језик САНУ, па је и природно да неко од чланова ових тела буде и председник Комисије за лексикографију и лексикологију.

Четврто. Постоји и један формални разлог због кога ми је, како ја разумем, већ неколико месеци престала и функција председника Комисије, и функција члана Комисије, и члана Одбора за стандардизацију уопште. Наиме, својевремено мене је у Одбор делегирала нека од београдских институција за које сам била везана, Институт или Факултет, не знам, па како више нисам члан тих институција, не могу бити ни њихов делегат.

Београд,

29. октобар 2001.

С поштовањем

Даринка Гортан-Премк

**ODBORU ZA STANDARDIZACIJU SRPSKOG JEZIKA
SRPSKE AKADEMIJE NAUKA I UMETNOSTI**

Na molbu dr Branislava Brborića da jednim kraćim dopisom upoznam članove Odbora sa projektom elektronskog korpusa srpskog jezika, prilažem osnovne podatke o ovom projektu.

u Beogradu, 2. decembra 2001

Aleksandar Kostić

**ELEKTRONSKI KORPUS SRPSKOG JEZIKA
(www.serbian-corpus.edu.yu)**

Elektronski korpus srpskog jezika sadži oko 11 000 000 reči (približno 28 000 strana teksta) i ručno je obrađen na nivou infleksione morfologije. Korpus je dijahroni i obuhvata srpski jezik od 12. veka do savremenog jezika. Autor korpusa je prof. Đorđe Kostić, koji je sredinom pedesetih godina prošlog veka osmislio, započeo i vodio projekat izgradnje korpusa srpskog jezika. Zajedničkim naporima Instituta za eksperimentalnu fonetiku i patologiju govora i Laboratorije za eksperimentalnu psihologiju Filozofskog fakulteta u Beogradu, sredinom devedesetih godina veći deo ovog materijala je prebačen u elektronski oblik.

Istorijat korpusa. Sredinom pedesetih godina prošlog veka u Institutu za eksperimentalnu fonetiku i patologiju govora u Beogradu prof. Đorđe Kostić inicira i rukovodi projektom automatskog prepoznavanja govora i mašinskog prevođenja. Deo tog projekta je bio i gramatički obrađen korpus srpskog jezika koji je trebalo je da omogući uvid u verovatnoće javljanja leksema i njihovih gramatičkih oblika, kao i uvid u verovatnoću javljanja gramatičkih oblika srpskog jezika. Do početka šezdesetih godina prošlog veka veći deo materijala je gramatički obrađen, a napravljen je i veliki broj frekvencijskih rečnika (oko 27 000 strana). Iz još uvek nedovoljno jasnih razloga koji nisu bili naučne prirode, projekat je obustavljen početkom 1962. godine.

Uzorak. Korpus je podeljen na pet vremenskih uzoraka: a. srpski jezik od 12. do 18. veka, b. jezik 18. i početka 19. veka, c. celokupna dela Vuka St. Karadžića, d. jezik

druge polovine 19. veka i e. savremeni jezik. Uzorak savremenog jezika (oko 7 000 000 reči) podeljen je na pet poduzoraka: a. prozni tekstovi, b. poetski tekstovi, c. dnevna štampa, d. naučni tekstovi i e. politički tekstovi. Svaki poduzorak se sastoji od oko 1.400.000 reči. Statističke kriterijume uzorkovanja postavili su dr Branimir Bajšanski i dr Brana Ivanović, u to vreme vodeći statističari u Jugoslaviji.

Uzorak srpskog jezika od 12. do 20. veka podeljen je na četiri poduzorka:

a. Uzorak srpske književnosti od 12. do 18 veka sastoji se od oko 500 000 reči i obuhvata dve vrste tekstova – stare srpske povelje i pisma i žitija svetaca. U celosti su gramatički obrađena dela Domentijana, Teodosija, sv. Save, arhiepiskopa Danila II, Pajsija, Camblaka i Stefana Prvovenčanog. Celokupna građa data je u izvornom obliku i grafiji (srpskoslovenski).

b. Uzorak jezika 18. i početka 19. veka sastoji se od oko 800 000 reči i obuhvata dela Milovana Vidakovića, Gerasima Zelića, Joakima Vujića, Dositeja Obradovića i Jovana Sterije Popovića. Celokupna građa data je u izvornom obliku i grafiji, a preuzeta je iz prvih izdanja dela koja su ušla u uzorak.

Delom projekta koji je obuhvatao srpsku književnost od 12. do 19. veka rukovodio je prof. Đorđe Sp. Radojičić, a gramatičku obradu je radila ekipa stručnjaka iz Novog Sada.

c. Celokupna dela Vuka St. Karadžića preuzeta su iz izdanja koja su bila dostupna sredinom pedesetih godina (pretežno izdanja Ljube Stojanovića). Ovaj segment korpusa sastoji se od oko 1 700 000 reči i obuhvata srpske narodne pesme, srpske narodne pripovetke, prevod Novog zaveta, Vukove jezičko-polemičke, istorijske i etnografske spise i Vukovu prepisku.

d. Književnost druge polovine 19. veka obuhvata dela Petra Petrovića Njegoša, Jovana Jovanovića Zmaja, Đure Jakšića, Marka Miljanova, Branka Radičevića i Laze Kostića. Segment sadrži oko 1 000 000 reči.

Sistem i postupak gramatičke obrade. Korpus je obrađen na nivou infleksione morfologije tako što je svaka pojedinačna reč gramatički obrađena. Prevođenjem gramatičkih kategorija u sistem kodova dobijena su 62 osnovna koda čijom kombinacijom se ukupno dobija oko 2000 kodova. Sistem za gramatičku obradu stare srpske književnosti dopunjen je dodatnim kategorijama, a neki od postojećih kodova su donekle modifikovani. Ovakav pristup omogućava dijahrono izučavanje srpskog jezika jer su gramatičke kategorije savremenog jezika preslikane na kategorije primenjene u obradi stare književnosti.

Pošto je ustanovljen sistem obrade, i pošto je tokom 1956. godine sistem bio proveren i modifikovan, 1957. godine pristupilo se gramatičkoj obradi teksta. Posle

izvršene selekcije, odabrano je 60 jezičkih stručnjaka koji su prošli obuku u sistemu obrade. Istovremeno, sačinjena je uža ekipa jezičkih stručnjaka koja je obavljala kontrolu gramatičke obrade. Dozvoljeni procenat greške iznosio je 2%, a materijal je vraćan na ponovnu obradu sve dok se ne bi dostigao postavljeni kriterijum tačnosti. U dokumentaciji projekta sačuvani su svi izveštaji kontrolora (oko 3000 izveštaja). Na projektu je tokom šest godina bilo angažovano oko 400 saradnika.

Korpus srpskog jezika je najveći svetski ručno obrađen korpus. Sa postojećim parserima, dakle automatski, nije moguće dostići nivo preciznosti gramatičke anotacije koju je moguće postići ručnom obradom od strane jezičkog stručnjaka. Ručna obrada je korpusa i dalje jedini način da se postigne precizna i detaljna anotacija gramatičkih karakteristika jezičkog materijala.

Rad na korpusu 1996 – 2001. Tokom poslednjih pet godina najveći deo gramatički obrađenog materijala je prebačen u elektronski oblik. U elektronski oblik preneti su i svi frekvencijski rečnici (oko 27 000 strana). U toku je korektura teksta i gramatičke obrade, kao i priprema za prebacivanje materijala u XML format. Istovremeno se radi i na lematizaciji delova materijala koji nisu lematizovani. Naučnoj javnosti će biti dostupan *samo materijal koji je korigovan i lematizovan*.

Tokom 1999. godine napravljena je pilot verzija frekvencijskog rečnika savremenog srpskog jezika koja se u štampanoj verziji sastoji od sedam tomova. Rečnik je napravljen na uzorku dnevne štampe i poezije, a dostupan je i u elektronskom obliku. Pošto se obavi korektura materijala, pristupilo bi se izradi konačne verzije rečnika koja bi obuhvatala i uzorak prozних tekstova, a bila bi dostupna u elektronskoj i štampanoj verziji.

Iz uzorka srpske književnosti od 12. do 18. veka napravljen je frekvencijski rečnik Domentijanovog "Života sv. Simeona", a trenutno se radi na frekvencijskom rečniku Domentijanovog "Života sv. Save". Pošto su to dva jedina sačuvana dela ovog pisca, spajanjem ova dva rečnika dobićemo jedinstveni frekvencijski rečnik Domentijana, a u izvesnom smislu i prve obrise frekvencijskog rečnika srpskog jezika iz druge polovine 13. veka.

Stručni konsultant za savremeni jezik je dr Draga Zec, profesor lingvistike (Cornell University, Ithaca, N. Y., USA), stručni konsultant za srpsku književnost od 12. do 18. veka je dr Đorđe Trifunović, profesor Filološkog fakulteta u Beogradu, a za književnost 18. i prve polovine 19. veka dr Jovan Deretić, takođe profesor Filološkog fakulteta u Beogradu.

ЗА ПЛАНИРАЊЕ ЈЕЗИКА

Српски стандардни језик на прекретници. – Језичко планирање: предвиђање и усмјеравање даљег развоја. – Нужност усвајања основних критеријума и правила стандардизације. – Потребна подршка друштва.

Многи неспоразуми око битних (и небитних) језичких питања, оштре подјеле и беспштедне полемике језикословаца и несналажење у рјешавању темељних стандарднојезичких проблема, уз колебања и збуњеност у пракси, уочљива су карактеристика актуелног тренутка наше науке о језику. У овој прилици подсетићемо само на неке важније догађаје (и сукобе) у нашој лингвистици који су обиљежили посљедњу деценију минулог стољећа. У Републици Српској вођен је прави рат због Закона о службеној употреби језика и писма (1996), по коме се у администрацији, средствима јавног информисања и школству имао употребљавати екавски изговор, у иначе најчистијој ијекавској српској средини. Одлуком Уставног суда РС тај је закон проглашен неуставним, па су се страсти некако смириле. С не мање жештине у Србији је вођен "правописни рат" око примата трију правописних приручника с различитим одредбама о томе како треба писати. У посљедње вријеме и тај је сукоб стишан, с могућношћу да се поново распламса. Велику буку у јавности изазвала је појава *Слова о српском језику* (1998), а сукоби око дефинисања природе друга два новоштокавска национална стандарда (хрватског и бошњачког) и њиховог односа према српском стандардном језику проширили су се, прије свега, на "тангиране" средине, али и на неке друге славистичке центре у свијету. Тим поводом из суједних новостворених држава стижу различите реакције, поред осталих и у виду полемичких написа под подругљивим и игнорантским насловима "Српска посла" и сл. Одбор за стандардизацију српског језика, који је, као репрезентативно научно тијело, састављено од најквалификованијих представника свих академија наука и умјетности, универзитета и филолошких, односно филозофских факултета са српскога говорног простора, као и Института за српски језик САНУ из Београда и Матице српске из Новог Сада, основан поткрај 1997. године како би увео више реда у тој научној области од изузетног друшвеног и националног интереса, и прије него што је дао прве резултате, наишао је на оспоравања (па је чак назван и "Одбором за сатанизацију српског језика"). У најновије вријеме у Војводини су оживјеле расправе око службене употребе ћириличног и латиничког писма... И тако редом. Детаљнији приказ свих тих и других сукоба око српског језика (наравно, уз изношење властитих виђења и с властитим коментарима) даје Бранислав Брборић у књизи *С језика на језик – Социолингвистичке студије II* (2001). Овдје су поменути само они сукоби који су читаву једну деценију пунили странице наших новина и изазивали пажњу (неријетко и згражање) писмених људи. А помињемо их само зато да бисмо указали на њихову деструктивност и непродуктивност, насупрот

насушним потребама времена у домену лингвистичке теорије и језичке праксе.

Узроци таквога стања у нашој лингвистици бројни су и разноврсни, од оних "субјективних" (личне сујете и материјални интереси, нездраве амбиције, ривалства и сл.) до много озбиљнијих, као што су посвемашње заостајање наше науке о језику (у кадровском, организационом и материјалном погледу), што је посљедица недовољне бриге друштва о овој, али и другим научним областима, без којих нема напретка. Због свега тога нема ни јасних визија ни чвршће оријентације у усмјеравању даљег развоја српског стандардног језика, нити свеопште сагласности о томе, што је више него потребно управо у овом часу, кад се српски стандардни језик, након националне дисолуције заједничког српскохрватског стандардног језика, налази на вјетрометини и својеврсној прекретници. Ови редови израз су настојања (или тек само покушај) да се укаже на потребе и могућности мијењања тога и таквог стања.

Шта би, дакле, ваљало (у)радити да се прекретница у развоју нашег стандардног језика што безболније преброди, па да се потом стваралачки потенцијали у науци о језику ангажују на изграђивању и култивисању функционалног, гипког и стабилног језичког стандарда као инструмента националне културе и цивилизације на данашњем степену развитка, у постиндустријској, информатичкој епоси?

Прије свега, умјесто бесплодних расправа, или, да неке од њих тачније назовемо – обичних свађа (које су апсолутно непотребне, јер су контрапродуктивне и деструктивне), а поред парцијалних *ad hoc* захвата (који нису сувишни, али су, свакако, недовољни), требало би се окренути темељним питањима дугорочног, осмишљеног и систематског планирања језика.

Планирање језика – или, како се још назива: језичко планирање, језичко инжењерство, језичка политика, глотополитика и сл. – модерна је (примијењено)лингвистичка дисциплина, која се, како каже Милорад Радовановић у својој сјајној, теоријски чврсто фундираној књизи *Социолингвистика* (2. издање, Дневник, Нови Сад, 1986) – "бави теоријским и практичним питањима везаним за проблематику језичке норме и стандардног језика", и то тако "да предвиђа и усмерава еволуцију језика, како би овај на најефикаснији начин следно општи друштвени и културни развитак, односно промењене потребе, и могао у свакој епоси одговарати захтевима да буде прилагодљив и употребљив комуникацијски и стваралачки инструмент колективу чија је својина".

Да би одговорило својој намјени, тј. да би било сврсисходно и ефикасно, планирање језика мора једнако полазити од општих сазнања модерне социолингвистике, али и од специфичности језика који се планира, његове природе и досадашњег развитка, па и особености друштвеног колектива коме припада. Узимајући у обзир оба та фактора, планирање српског језика данас требало би да се ослања на сљедећих десет основних критеријума (или принципа):

1. Један народ може имати само један стандардни језик, чак и онда кад га – обично уз нужна варијантска раслојавања – дијели с другим (сродним) народима. Ријетки примјери у свијету да један народ има два језичка стандарда, као што су, рецимо, грчки: *каџаревуса* ("чисти") и *димотики* ("народни, пучки") или пак норвешки: *букмол* ("књишки, књижевни") – данско-норвешки и *нинорск* – новонорвешки и сл., изузеци су који потврђују правило. А и они, уосталом, теже јединственим рјешењима. Да није тако, стандардни језик не би могао бити средство културног обједињавања народа и мост успостављања цјелovitости националног културног простора, што је једна од његових битних друштвених функција. То практично значи да је српски стандардни језик заједничко добро свих Срба: оних који живе у матичној земљи (Србији), у осталим земљама гдје је српски у службеној употреби, па и оних у бројним српским дијаспорама у свијету. Стога сви заједно треба и да учествују у његовом израђивању. И то није особина само српског стандардног језика него и других националних стандардних језика у сусједству, али и широм свијета. Сваки од њих је фактор културне хомогенизације и симбол припадања овом или оном националном корпусу.

2. Због специфичности самог настанка и развоја (дуже вријеме и у оквиру заједничког језичког стандарда, под именом *српскохрватски*) у српском стандардном језику створене су, а веома дугом употребом и учвршћене, неке двојности, па и вишеструкости. Оне су данас реалност која се не може превиђати и занемаривати. То су, прије свега, два стандардна изговора (екавски и ијекавски) и два писма (ћирилица и латиница). Та двојства, међутим, представљају дио цјелине и не могу се међусобно супротстављати. Поготово се не може, на основу подударња у неким од тих особина, нпр. ијекавици, с другим блискосродним језичким стандардима, тврдити да су они који се служе ијекавским изговором ближи тим стандардима него српском. Ту треба имати на уму стандарднојезичке норме у цјелини, али и чињеницу да се савремени српски ијекавски стандард, уз одређене специфичности црногорског ијекавизма, у многим детаљима разликује од савременог хрватског ијекавског стандарда, на једној, и бошњачког ијекавског стандарда, на другој страни (овог посљедњег према нормама Правописа босанског језика из 1996). Исто се тако не може, на основу велике сличности три наша новоштокавска стандарда, чак ако се узме да имају и исто исходиште, тврдити да су сви они српски, кад хрватски и бошњачки стандард имају посебно утврђене норме и функционишу као комуникациски и стваралачки инструменти тих нација. И о томе је потребно водити рачуна при будућем планирању језика, па се окренути властитим проблемима, настојећи да се постојећа двојства унутар српског језичког стандарда превладавају и усклађују регулацијом употребе, кад се се већ, због сплета различитих околности, не могу уклонити, и кад би то уклањање донијело више штете него користи.

3. При језичком планирању треба посебно водити рачуна о функционалној разуђености (поливалентности) стандардног језика. Сваки је развијени

стандардни језик, па тако и српски, функционалностилски раслојен на најмање пет посебних стилова, одређених подручјем употребе и специфичностима друштвене сфере у којој функционишу, али и карактеристичним избором одговарајућих језичких средстава: на *књижевноумјетнички, публицистички, научни, административни и разговорни функционални стили*, сваки с више подстилова и још више различитих жанрова. О функционалностилском раслојавању стандардног језика опширно, документовано, и компетентно, пише Бранко Тошовић у књизи *Функционални стилови* (Сарајево, 1988). Овдје то посебно истичемо стога што наше нормативистика у доброј мјери још и данас робује књижевноумјетничком стилу, према коме се углавном одређују критеријуми правилности и из кога се претежно узимају примјери за илустрацију норме, мада он сам, тај стил, сасвим оправдано (због умјетничке слободе), понајвише одступа од утврђене норме. Зато треба имати на уму да ће стандарднојезичка норма бити функционална и комплетна, тј. примјењива у свим подручјима писмене и умене говорне комуникације и стваралаштва, тек ако обухвати стандардни језик у цјелини, све његове функционалне стилове. У том би смислу било корисно и дефинитивно напуштање термина *књижевни језик*, када се мисли на стандардни.

4. Мада најчешће настаје (као у нашем случају) избором једнога дијалекта, који се потом у сложенем процесу стандардизације оспособљава за нову друштвену функцију и, тако обрађен, постаје инструмент културе и цивилизације одређеног људског колектива (најчешће ранга нације), стандардни језик је аутономна појава, која подлијеже друкчијим критеријумима вредновања од оних који се односе на тзв. "органске идиоме", тј. народне говоре, па чак и оне који чине његову ужу основицу. У процесу стандардизације, па и настави језика, треба (већ једном) напустити "чисти народни говор" као критеријум опште правилности.

5. Иако по својој природи и намјени стандарднојезичка норма дјелује конзервативно, сам стандардни језик, као пратилац друштвеног развоја, динамична је појава, што онда захтијева и сталан организован рад на усавршавању норме. По томе је стандардизација језика трајан процес који подразумијева не само избор него и вредновање и реконструкцију норме, као и друге поступке, детаљно приказане у већ поменутој књизи Милорада Радовановића *Социolingвистика*. За модернизацију српске стандарднојезичке норме прије од свих и упорније од свих у низу својих радова залаже се проф. Милка Ивић. Уз ово, посебно треба имати на уму да норму, ради очувања стабилности стандардног језика, треба мијењати само онда када је то нужно и кад то изискују стварне потребе. На то је с правом, у вези с утврђивањем правописне норме, упозоравао пок. Павле Ивић.

6. У језичком планирању треба водити рачуна о принципу "еластичне стабилности", као једном од битних обиљежја стандардног језика, што дјелимично проистиче и из претходнога става.

7. Отвореност утицајима блискосродних и других (посебно "свјетских") стандардних језика (у посљедње вријеме нарочито енглеског) и одсуство језичког пуризма одувјек је било обиљежје српског језичког стандарда. У оквиру заједничког стандардног језика, Срби нису само давали него су и примали, и то је сасвим нормално. О томе пише И. Клајн у књизи *Српски језик на крају века* (1996). Прихватање утицаја, међутим, без икаквих критеријума до те је мјере у нас изражено да је то постала и својеврсна мана. Због тога умјесто потпуне, неконтролисане отворености треба конституисати принцип (умјерено и одмјерено) селективног прихватања корисних иновација преузетих из других језика, при чему се отвара велики простор за стручне активности у језичком планирању.

8. Као друштвена појава стандардни језик је не само лингвистичка него и политичка и (уставно)правна чињеница. Та три плана, међутим, не треба мијешати. нити бркати "надлежности" у домену утврђивања језичког стандарда. Политички и државни фактори не могу прописивати језичку норму, нити доносити овакве или онакве одлуке у вези са стандардним језиком, без претходне озбиљне лингвистичке елаборације, што значи да лингвистичка елаборираност мора бити један од принципа језичког планирања.

9. На другој страни, опет, норма мора бити друштвено овјерена да би уопште могла бити прихваћена и примијењена и да би се, преко школске наставе, администрације, средстава информисања и других друштвених активности пренијела (проширила) на све области друштвеног и културног живота у оквиру друштвене заједнице којој служи. Отуда је принцип друштвене овјерености норме такође битан чинилац у процесу планирања језика.

10. У језичком планирању веома је важна координација и међусобно усклађивање свих стандардизационих поступака. Та функција у нашем случају може бити, треба да буде, и јесте, један од најважнијих задатака Одбора за стандардизацију српског језика.

Сваки од ових принципа (које бисмо могли означити као принцип цјеловитости, принцип јединства разноликости, па функционалне разуђености, динамичности, аутономности, еластичне стабилности, отворености, лингвистичке елаборираности, друштвене овјерености и, напokon, координираности стандардизационих поступака) захтијева шира образложења, која су се овдје, због скучености простора и намјене текста, морала изоставити. У сваком случају, ове или/и друге принципе, разрађене и овјерене, требало би уградити у основе националне теорије планирања језика, а потом, полазећи од њих, разрадити правила за нормирање стандардног језика у области ортографије, ортоепије, граматике, лексике, терминологије итд. како би се утврђивање стандарднојезичке норме у што већој мјери о б ј е к т и в и з и р а л о. Засад имамо само један такав покушај: чланак И. Клана *О критеријумима за семантичко нормирање речи* (1998).

Не треба посебно истицати од колике би практичне користи био систем таквих правила за стандардни језик у цјелини. Ако ништа друго, избјегле би се импровизације и произвољни индивидуални захвати, односно "ауторске норме" које у праксу уносе неред, поткопавају ауторитет саме норме и, у крајњем случају, отежавају организовану борбу за ширење писмености.

На крају овог кратког осврта треба рећи да утврђивање принципа и правила језичког планирања, као пут за усавршавање стандардног језика и његово оспособљавање за многе сложене функције на данашњем степену развитка (у науци, умјетности, култури, образовању итд.) захтијева и озбиљну (пре)оријентацију наше лингвистике на проблематику језичке стандардизације, не само у смислу активнијег и систематичнијег бављења том проблематиком него и заснивања нормативистике (или лингвистичке стандардологије) као посебне, аутономне, лингвистичке дисциплине, па и знатније усмјеравање кадровског развоја у том правцу. Све је то, међутим, немогуће оставарити без сталне и издашне материјалне, и сваке друге, подршке друштвене заједнице којој стандардни језик служи као незамјењив инструмент културе и цивилизације. Треба знати да језик, ако се усаврши и прилагоди савременим потребама друштва, може бити и снажна полуга даљег развоја у свим подручјима стваралаштва. Што то прије схватимо, прије ћемо изаћи из кризе, првенствено оне у којој се данас налази наша лингвистика.

Милан Шипка

III. СПИСИ КОМИСИЈЕ ЗА ОДНОСЕ
С ЈАВНОШЋУ И РЕШАВАЊЕ
НЕОДЛОЖНИХ ПИТАЊА

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

Комисија за односе с јавношћу и
решавање неодложних питања

Ком. 7, Број: 1

12. фебруар 2001. године

БЕОГРАД, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 635-590; 181-383; 183-175

Телефакси: 183-175; 182-825

**ДРУШТВО ЗА НЕГОВАЊЕ ТРАДИЦИЈЕ
ДРУГЕ БЕОГРАДСКЕ ГИМНАЗИЈЕ**

Београд

Поштована господо,

У вези с вашим дописом од 29. јануара 2001. године, у којем нас молите за савет у вези с називом Филолошке гимназије у Београду, која је раније била Друга београдска гимназија, можемо вам рећи да су могућа два решења:

1. Друга београдска гимназија (филолошка) или
2. Друга београдска гимназија, филолошка.

С поштовањем,

Председник Одбора
Ivan Klajn
проф. др Иван Клајн,
дописни члан САНУ

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

Комисија за односе с јавношћу и
решавање неодложних питања

Ком. 7. Број: 2

12. фебруар 2001. године

БЕОГРАД, Буре Јакшића 9

Телефони: 635-590; 181-383; 183-175

Телефакси: 183-175; 182-825

НАРОДНА СКУПШТИНА СРБИЈЕ

11000 Београд

Српских владара 14а

Одбор за стандардизацију српског језика – који сачињавају представници трију академија наука и уметности (САНУ, ЦАНУ и АНУРС), осам универзитета (Београд, Нови Сад, Ниш, Крагујевац, Приштина, Подгорица, Бања Лука и Српско Сарајево), затим Матице српске, Института за српски језик САНУ и СКЗ – одлучио је на својој седници од 25. јануара 2001. да се изјасни о предлогу Скупштине АП Војводине да се, у више појединости, измени и допуни Закон о службеној употреби језика и писама, нарочито кад је посреди равноправна службена употреба двају писама у АП Војводини.

Да се о овој важној ствари не бисмо изјашњавали на темељу извештаја у јавним гласилима, молимо вас да Одбору доставите фотокопију предлога закона о изменама и допунама Закона о службеној употреби језика и писама. Верујемо да ће Народна скупштина бити у прилици да се боље упути у културноисторијски и савремени значај ове ствари ако буде чула и мишљење Одбора за стандардизацију српског језика, који је вољан и дужан утврдити меродавни социolingвистички став према овоме питању.

С поштовањем,

Председник Одбора
Иван Клајн
проф. др Иван Клајн,
дописни члан САНУ

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања

Ком. бр. 7, број 3, 28. фебруар 2001. године
Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

НАРОДНА СКУПШТИНА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Српских владара 14
11000 БЕОГРАД

Захваљујемо вам што сте нам доставили Предлог закона о изменама и допунама Закона о службеној употреби језика и писама, утврђен у Скупштини АП Војводине. С тим у вези, у прилогу вам достављамо текст под насловом *Нарушавање уставних оквира статуса српског језика*, који представља Одлуку бр. 17 Одбора за стандардизацију српског језика, утврђену 27. фебруара 2001. године. У тој Одлуци садржи се наше мишљење усклађено са социолингвистичким погледима који су општеприхваћени у домаћој научној јавности, а имају упоришта и другде у Европи.

У прилогу вам достављамо и Споразум о оснивању Одбора за стандардизацију српског језика од 12. децембра 1997, који су потписали представници 14 наставно-научних и културно-научних организација с целокупног говорног простора српског језика (РСб, РЦГ и РСп), како бисте стекли увид у надлежност и садржај рада Одбора. Чланови Одбора и његових девет комисија стоје на располагању и Народној скупштини и Влади приликом обраде понуђеног Предлога закона, мада је наше мишљење да је постојећи Закон боље заменити другим када се за то стекну услови (нови устав Србије, прилагођен начелима најављене регионализације; ново обликовање односа са Црном Гором; нови споразум о специјалним паралелним везама с Републиком Српском).

Ако постоји какав хитан разлог за измене и допуне Закона, неке се ствари могу одмах друкчије регулисати, нпр. преиспитивање опсега службене употребе језика, утврђивање *подручја службене употребе мањинских језика с цензусом* (рецимо, *територија општине* у којој мањине задовољавају цензус од 10%, уобичајен у Скандинавији, или *насеља* унутар појединих општина у којима се примењује мањински цензус, исписивање назива насеља и других властитих имена графијом и правописом мањинских језика, индивидуална права везана за исправе и др.). Међутим, нема ваљаних разлога за прихватање предлога о изједначавању двају писама у службеној употреби, супротног Уставу и културноисторијским темељима српског народа, који се у јавном животу слободно служи и секундарним писмом, лагиницом, о чему се подробније говори у приложеној одлуци. Битно је уочити да је двоазбучност унутрашње

питање српског језика, које се не би смело бркати с правима мањинских језика, чије је својство да користе само једно писмо.

И најзад, осим службене употребе постоји не само индивидуална него и слободна јавна употреба језика, укључујући и стране језике, толико присутне не само у просветном него и у свеколиком јавном животу — и у Србији, и у Црној Гори, и у Српској. У тим видовима међуљудске комуникације нема нити сме бити ограничења. При томе, ваља имати на уму и *комуникацијску равноправност грађана* и *комуникацијску рационалност јавног живота*. На потоњој се инсистира и у Европској унији, у којој се жале на трошкове око превођења, и писменог и усменог, који би с повећањем броја чланова Уније могли надмашивати све друге трошкове.

С искреним поштовањем,

Прилози: 2

Председник Одбора
проф. др Иван Клајн, дописни члан САНУ

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања

Број 4/2001, 1. март 2001. године

Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

ЛИСТ "ПОЛИТИКА"

— на руке главног уредника —

Македонска број 29
11000 БЕОГРАД

Поштовани господине главни уредниче,

У прилогу Вам достављамо *Одлуку бр. 17* Одбора за стандардизацију српског језика, која садржи мишљење Одбора за стандардизацију српског језика о Предлогу закона о изменама и допунама Закона о службеној употреби језика и писама, утврђен у Скупштини АП Војводине, с молбом да га објавите у целини (може и више наставака) — на начин сличан објављивању претходних одлука Одбора. У прилогу су такође пропратни допис упућен Народној скупштини Републике Србије, као и Записник с четврте седнице Одбора како би Ваши новинари који прате рад Одбора били у току његових активности.

Било би лепо да нам, ако се одлучите за објављивање, доставите и примерак листа на адресу наведену у заглављу овог дописа.

Прилози: 2

Председник Одбора
проф. др Иван Клајн, дописни члан САНУ

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања

Број 4/2001, 1. март 2001. године

Београд, Буре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

ЛИСТ "ВЕЧЕРЊЕ НОВОСТИ"

— на руке главног уредника —

Трг Николе Пашића број 7
11000 БЕОГРАД

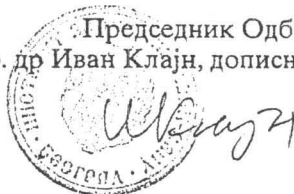
Поштовани господине главни уредниче,

У прилогу Вам достављамо *Одлуку бр. 17* Одбора за стандардизацију српског језика, која садржи мишљење Одбора за стандардизацију српског језика о Предлогу закона о изменама и допунама Закона о службеној употреби језика и писама, утврђен у Скупштини АП Војводине, с молбом да га објавите у целини (може и више наставака) — на начин сличан објављивању претходних одлука Одбора. У прилогу су такође пропратни допис упућен Народној скупштини Републике Србије, као и Записник с четврте седнице Одбора како би Ваши новинари који прате рад Одбора били у току његових активности.

Било би лепо да нам, ако се одлучите за објављивање, доставите и примерак листа на адресу наведену у заглављу овог дописа.

Прилози: 2

Председник Одбора
проф. др Иван Клајн, дописни члан САНУ

125

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА
Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања
Број 4/2001, 1. март 2001. године
Београд, Буре Јакшића 9
Телефони: 183-175, 181-383, 635-590
Телефакси: 183-175, 182-825

ЛИСТ "ПОБЈЕДА"
— на руке главног уредника —

Булевар револуције 11
81000 ПОДГОРИЦА

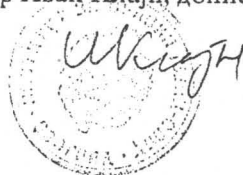
Поштовани господине главни уредниче,

У прилогу Вам достављамо *Одлуку бр. 17* Одбора за стандардизацију српског језика, која садржи мишљење Одбора за стандардизацију српског језика о Предлогу закона о измјенама и допунама Закона о службеној употреби језика и писама, утврђен у Скупштини АП Војводине, с молбом да га објавите у цјелини (може и више наставака) — на начин сличан објављивању претходних одлука Одбора. У прилогу су такође пропратни допис упућен Народној скупштини Републике Србије, као и Записник с четврте седнице Одбора како би Ваши новинари који прате рад Одбора били у току његових активности.

Било би лијепо да нам, ако се одлучите за објављивање, доставите и примјерак листа на адресу наведену у заглављу овог дописа.

Прилози: 2

Предсједник Одбора
проф. др Иван Клајн, дописни члан САНУ

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања

Број 4/2001, 1. март 2001. године

Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

ЛИСТ "ДНЕВНИК"

— на руке главног уредника —

Булевар ослобођења 81
21000 НОВИ САД

Поштовани господине главни уредниче,

У прилогу Вам достављамо *Одлуку бр. 17* Одбора за стандардизацију српског језика, која садржи мишљење Одбора за стандардизацију српског језика о Предлогу закона о изменама и допунама Закона о службеној употреби језика и писама, утврђен у Скупштини АП Војводине, с молбом да га објавите у целини (може и више наставака) — на начин сличан објављивању претходних одлука Одбора. У прилогу су такође пропратни допис упућен Народној скупштини Републике Србије, као и Записник с четврте седнице Одбора како би Ваши новинари који прате рад Одбора били у току његових активности.

Било би лепо да нам, ако се одлучите за објављивање, доставите и примерак листа на адресу наведену у заглављу овог дописа.

Прилози: 2

Председник Одбора
проф. др Иван Клајн, дописни члан САНУ

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања

Број 4/2001, 1. март 2001. године

Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

ЛИСТ "ГЛАС СРПСКИ"
— на руке главног уредника —

Веселина Маслеше 28
78000 БАЊА ЛУКА

Поштовани господине главни уредниче,

У прилогу Вам достављамо *Одлуку бр. 17* Одбора за стандардизацију српског језика, која садржи мишљење Одбора за стандардизацију српског језика о Предлогу закона о измјенама и допунама Закона о службеној употреби језика и писама, утврђен у Скупштини АП Војводине, с молбом да га објавите у цјелини (може и више наставака) — на начин сличан објављивању претходних одлука Одбора. У прилогу су такође пропратни допис упућен Народној скупштини Републике Србије, као и Записник с четврте седнице Одбора како би Ваши новинари који прате рад Одбора били у току његових активности.

Било би лијепо да нам, ако се одлучите за објављивање, доставите и примјерак листа на адресу наведену у заглављу овог дописа.

Прилози: 2

Предсједник Одбора
проф. др Иван Клајн, дописни члан САНУ

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања

Број 5/2001, 6. март 2001. године

Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакс: 183-175, 182-825

Б Е Л Е Ш К А

С ПРВЕ СЕДНИЦЕ КОМИСИЈЕ БР. 7, ОДРЖАНЕ 27. 2. 2001. Г.

У Београду је, 27. фебруара 2001. године, одржана прва овогодишња седница Комисије за односе с јавношћу и решавање неодложних питања (Ком. бр. 7). У раду седнице учествовали су сви чланови Комисије: Иван Клајн, Бранислав Брборић, Новица Петковић, Слободан Реметић и Драго Ђупић, те Јован Вуксановић, секретар Комисије за праћење и истраживање правописне проблематике (Ком. бр. 5), и Душко Витас, члан Комисије за корпус (Ком. бр. 9), присутан уместо претходно позваног Љубомира Поповића, председника Ком. бр. 9, који је на седници Одбора 25. 1. 2001. г. предложио одржавање округлог стола о двоазбучности нашег језика с информатичког становишта.

За овај састанак предвиђен је следећи

ДНЕВНИ РЕД:

1. Разматрање и усвајање Записника с четврте седнице Одбора, одржане 25. 1. 2001. године,
2. Разматрање и усвајање Одлуке бр. 17. Одбора и пропратно писмо Народној скупштини Републике Србије у вези с договореним реаговањем на Предлог закона о службеној употреби језика и писама, утврђеног крајем 2000. г. на седници Скупштине АП Војводине,
3. Разматрање даљих корака у вези с предлогом Љубомира Поповића да се одржи округли сто посвећен информатичкој употреби двају писама српског језика,
4. Разматрање и усвајање предлога за заједнички (над)наслов будућим делима која обрађују језичке крупнице (основе фонологије, творба речи, синтакса и др.),
5. Разматрање дописа Српског архива за целокупно лекарство (од 30. 1. 2001. г.) и с њиме повезаног дописа Савезног завода за стандардизацију (од 6. 2. 2001. г.),
6. Разматрање дописа Милорада Симића, стручног сарадника у Институту за српски језик, у вези с израдом диска на којем би се објединили: 1) програм за поделу речи на слоге, 2) коректор за откривање дактилографских и правописних грешака, 3) програм за екавизацију/ијекавизацију текстова и 4) електронски речник српског језика,
7. Предлог за награду Карић фондације и

8. Информација чланству Одбора и његових комисија, оснивачима Одбора и владама СРЈ, РСБ, РЦГ и РСп у вези с досадашњим и даљим радом Одбора.

О свим тачкама дневног реда вођена је краћа расправа из које су проистекли одговарајући закључци:

1. Комисија бр. 7 размотрила је опсежан Записник с четврте седнице Одбора и захвалила Јовану Вуксановићу, који је уложио велики труд, и прихватила две краће исправке Љубомира Поповића, одмах уграђене у коначни текст. Записник ће бити достављен као прилог дописима чланству, оснивачима и четирима владама.

2. У припреми Одлуке бр. 17. и пропратног писма Народној скупштини Србије учествовали су Иван Клајн и Бранислав Брборић, председник и секретар Одбора, Слободан Реметић, члан Одбора и члан Комисије бр. 7, као и Милош Луковић, лингвиста и дипломирани правник, члан двеју комисија Одбора (Ком. бр. 6 и Ком. бр. 8), уз претходну консултацију осталих чланова Ком. бр. 7. Одлука бр. 7 и пропратно писмо усвојени су после краће расправе. Истовремено је закључено да се, како је уобичајено, и ова одлука, уз пропратно писмо, достави чланству Одбора и његових комисија, оснивачима Одбора и четирима владама, односно надлежним министарствима СРЈ, РСБ, РЦГ и РСп.

3. У вези с разматрањем предлога за округлим столом расправа се водила око тога ко ће бити позван, где ће се одржати округли сто и колико ће бити учесника на њему. Душко Витас, у име Љубомира Поповића, који је због прехладе одсуствовао, предложио је да округли сто носи следећи наслов — *Информатичка употреба двају писама, ћирилице и латинице, у српском језику*. Том приликом је указано на лингвистичке, информатичке и друге проблеме за сада нерешеног питања двоазбучности с информатичког становишта. Осим техничких питања (кодова, тастатура и др.), указано је и на питања интерпретације графемског система у српском језику, као и на проблеме ограничене употребе ћирилице на Интернету, укључујући и нека суштинска питања (у вези са стандардом везаним за структуру текста, у вези са системом специфичног метакодирања како би се текст кодирао без дефеката итд.). С тим у вези, известилац за ову тачку дневног реда Душко Витас предложио је да се, осим чланова Одбора и стручњака из већих кућа које се служе ћирилицом, на округли сто позове и проф. Баум из Питсбурга, слависта и утицајан човек у Међународној организацији за стандардизацију (ISO). Б. Брборић је истакао да је двоазбучност нешто што, осим нас, нема нико, али је не може нико укинути. У том смислу и Д. Ђупић упозорио је на то да нам латиничко писмо у властитом језику на овим просторима ништа не доноси, јер странци читају све што виде на свој начин. И. Клајн сматра да се у службене сврхе ћирилица мора користити као примарно писмо, што значи да латиница може бити само секундарно писмо. Закључено је да Љ. Поповић и Д. Витас што пре сачине позивно писмо у вези с темом за округли сто, па ћемо се онда договорити о даљим корацима, с тим што ћемо се претходно консултовати с Вуковом задужбином, која у свом програму такође има графичке и правописне проблеме, око тога да се округли сто одржи у њеним просторијама.

4. Комисија је прихватила усмено дати предлог Предрага Пипера, члана Комисије за синтаксу, да се утврди заједнички наднаслов граматичких приручника. После краће расправе утврђено је да би најподеснији био следећи наслов — *ПРИЛОГ НОРМАТИВНОЈ*

ГРАМАТИЦИ СРПСКОГА ЈЕЗИКА. Осим тога, прихваћено је да сви такви приручници носе информацију да су израђени под окриљем Одбора за стандардизацију српског језика, како већ стоји у *Обратном речнику српскога језика.*

5. У вези с кратким писмом Савезног завода за стандардизацију договорено је да се Заводу уступи бесплатан примерак Обратног речника српскога језика за његове потребе. Том приликом дата је и важна напомена како је досадашње Савезно министарство за развој, науку и животну средину, у чијем је саставу био и Завод, уложио изванредан износ средстава у објављивање Обратног речника, али то није ушло у сам речник, јер је тај улог стигао прекасно да би био евидентиран у књизи. Истовремено, примљени су к знању други наводи дописа Савезног завода за стандардизацију (примедбе Међународној организацији за стандардизацију, ISO, на кодове за српски и српскохрватски језик, затим напомене о принципима израде термина и дефиниција у обради речника, као и оне о проблемима у транслитерацији ћирилице у латиницу), који стоје у вези с молбом часописа Српски архив за целокупно лекарство да његовом уредништву Одбор каже нешто о значају и потреби транслитерације српске ћирилице у (енглеску) латиницу. Секретар Одбора задужен је да одговори на оба ова писма, и Заводу и Архиву, и помогне око одабирања ћириличких фонтова за поменути часопис.

6. У вези с писмом Милорада Симића да Одбор и његове комисије дају мишљење о његовом предлогу да се изради диск који би објединио четири патента, прихваћено је становиште да треба урадити њихову техничку проверу, утврдити колико су они ваљани, те проверити каква су права издавача на основу чијих би дела било сачињено ово електронско издање. С тим у вези именована је комисија у саставу: Душко Витас, Владо Ђукановић и Миленко Васић, сва тројица чланови Одборових комисија. Та ад хок комисија помно ће размотрити предлог Милорада Симића и све његове аспекте како би Одбор донео адекватну одлуку.

7. Комисија је размотрила и предлог да Институт за српски језик код Фонда за награде "Браћа Карић" кандидује *Обратни речник српског језика* др Мирослава Николића, члана Одбора, чије је дело прихваћено као изузетно значајан догађај у српској лингвистици. Наложено је Слободану Реметићу, члану Комисије бр. 7, да припреми и образложи предлог за награду "Браћа Карић", те да попуни приложене формуларе и приреди изводе из рецензија за *Обратни речник.*

8. За седницу Комисије бр. 7 припремљено је 11 дописа (посебни дописи за чланове Одбора и његових комисија, за осниваче Одбора, затим за четири владе и пет јавних гласила). Свима њима доставиће се Закључак бр. 17 с пропратним писмом, а чланству Одбора и оснивачима и други неопходни документи. Чланство Одбора и његових комисија поново је замољено да се позабави језикословном ситуацијом, што је програмски задатак у вези с којим је још претпрошле године усвојена Картотека језичких недоумица, која олакшава испуњавање тог задатка.

Белешку припремили

Бранислав Брборић и Јован Вуксановић
Бранислав Брборић *Јован Вуксановић*

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА
Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања
Број 7/2001, 6. март 2001. године
Београд, Буре Јакшића 9
Телефони: 183-175, 181-383, 635-590
Телефакси: 183-175, 182-825

ЧАСОПИС СРПСКИ АРХИВ ЗА ЦЕЛОКУПНО ЛЕКАРСТВО

Цорца Вашингтона 19
11000 БЕОГРАД

Поштована господо,

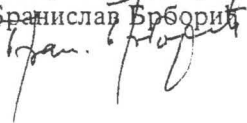
На првој овогодишњој седници Одборове Комисије за односе с јавношћу и решавање неодложних питања (од 27. 2. 2001. године) размотрен је ваш допис од 30. јануара текуће године, с потписом Владимира Славковића, главног уредника вашег часописа. Разумели смо да *стандард транслитерације српске ћирилице у енглеску латиницу* (није реч о транскрипцији, како стоји у вашем допису, јер је транскрипција правописни проблем обрађен у *Правопису српскога језика* Матице српске, Нови Сад, 1993, за тридесетак језика, међу којима је и енглески), утврђен у Савезном заводу за стандардизацију 1990. године, примењујете од 1993. Тај стандард, како нас обавештава Савезни завод за стандардизацију, и даље важи, али је у припреми његово ново издање. Према томе, добро је што тај стандард примењујете од 1993. године, а требало је да то урадите и пре. На време ћете бити упознати с новим издањем тог стандарда, које је наговештено. Наше је мишљење да ту нема места неслагању које изражавају поједини чланови вашег уредништва. Лоше је кад нема никаквог стандарда, а још је горе кад га има, а не поштује се. Било би добро да ваше уредништво поради на томе да и други медицински часописи у Србији, Црној Гори и Српској, примењују важећи стандард транслитерације. То је неопходно и веома значајно, јер је тај стандард утврдила домаћа институција, овлашћена да утврђује и одобрава стандарде, у чијој изради сарађује с Међународном организацијом за стандардизацију (ISO).

Иначе, у припреми је округли сто који организује наш Одбор током ове године. Тема је тог округлог стола *Информатичка употреба двају писама, ћирилице и латинице, у српском језику*. Будимо у контакту

око тога, а било би добро да ваш представник присуствује том округлом столу. На томе скупу биће речи управо о проблему транслитерације.

Молимо вас, у вези с вашим другим захтевом, да се обратите нашим сарадницима — Давору Палчићу (тел. к/п. 011/641-432) и Влади Ђукановићу (к. 011/156-077, п. 011/635-590), који вам могу бити од помоћи у одабирању врсте ћириличких слова за ваш часопис, а што се тиче рачунарског програма за дељење слова, он постоји у приватној режији. Одбор је, иначе, основао комисију која ће утврдити вредност тог програма и евентуално препоручити његово озваничење.

С поштовањем,

Секретар Одбора
Бранислав Брборић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања

Број 8/2001, 6. март 2001. године

Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

Мр МИЛОРАД СИМИЋ, стручни сарадник
Института за српски језик

Ђуре Јакшића 9
11000 БЕОГРАД

Поштовани колега Симићу,

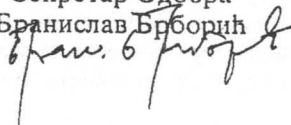
У прилогу Вам достављамо *Белешку с прве овогодишње седнице Комисије за односе с јавношћу и решавање неодложних питања*, на којој је разматран Ваш допис од 25. јануара 2001. године. Кад сте се раније обраћали, Одбор је био у конститутивној фази па се није могао изјашњавати о Вашим предлозима. Сада је за то оспособљен.

На седници Комисије бр. 7 основана је ад хок комисија у саставу: др Душко Витас, члан Комисије за корпус, мр Владо Ђукановић, члан Комисије за лексикологију и лексикографију и Комисије за корпус, и Миленко Васић, дипл. инж., члан Комисије за стандардни језик у школству, администрацији, издаваштву и јавним гласилима. Задатак те ад хок комисије јесте да провери све аспекте нашег предлога како би се Одбор могао о њему на адекватан начин изјаснити.

Молимо Вас да сарађујете с Комисијом како би се одлучило у коме се виду, и под којим условима, може прихватити Ваш предлог.

С поштовањем,

Прилог: 1

Секретар Одбора
Бранислав Брборић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА
Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања
Број 8/2001, 9. април 2001. године
Београд, Буре Јакшића 9
Телефони: 183-175, 181-383, 635-590
Телефакси: 183-175; 182-825

Проф. др МИЛОШ КОВАЧЕВИЋ

Воје Радића 27
11222 БЕОГРАД (Јајинци)

Поштовани колега Ковачевићу,

Кад смо се срели у недељу, 24. марта 2001. године, затражили сте ми, знајући да је Институт за српски језик суиздавач, Николићев *Обратни речник српског језика*. Тај речник је – као претходно настали пројекат – под своје окриље ставио Одбор за стандардизацију српског језика. Под тим окриљем Речник је довршен и финансиран, што је омогућило да на располагању имамо већи број примерака. Знајући да сте у првој години рада свој, мој и наш Одбор – замишљен да координира рад 14 институција и заинтересованих стручњака на подручју стандардизације нашег језика – два пута јавно назвали „одбором за сатанизацију српског народа и српског језика“, реаговао сам махинално саопштавајући Вам да Речник од мене нећете добити.

Пошто сам у међувремену одустао од тог махиналног става, решио сам да Вас о томе писмено обавестим. Наиме, мада је Филозофски факултет у Српском Сарајеву два пута писмено замољен да се писмено изјасни о томе да ли је, с обзиром на Ваше преименовање *стандардизације у сатанизацију*, оправдано Ваше даље остајање у чланству Одбора, нисмо добили ни одговор с Факултета ни Ваше извињење. Будући да је Одбор склон легализму, а Ви нисте „опозвани“ нити сте сматрали да Вас морални разлози обавезују на подношење оставке, Ви сте, шта год ми о томе мислили, и даље члан Одбора. Пошто је то тако, можете доћи у Институт да преузмете примерак *Обратног речника српског језика*.

Заиста, обезбеђен је примерак Речника не само за чланове (матичног) Одбора него и за све чланове свих његових девет комисија. Напослетку, без обзира на то каква Вам је морална структура и какав је однос између легализма Одбора и Вашег морализма те онога што се сматра легитимизмом, Ви јесте члан Одбора и јесте српски лингвиста, па би била штета да останете без Обратног речника. Зато

Вас молим да се са др Ђорђеом Оташевићем, секретаром Комисије за лексикологију и лексикографију Одбора за стандардизацију српског језика, договорите (телефони Института: 635-590, 181-383, 183-175) око преузимања књиге.

О своме првобитном ставу и о његовој измени обавестио сам и остале чланове Комисије за односе са јавношћу и решавање неодложних питања, који су се сагласили са мојом коначном одлуком.

С поштовањем,

Копија достављена и:

- члановима Комисије бр. 7
- декану Филозофског факултета у Српском Сарајеву

Слободан Реметић,
члан Одбора и члан Комисије бр. 7

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања

Ком. бр. 7, број 11, 17. мај 2001. године
Београд, Ђуре Јакшића 9
Телефони: 183-175, 181-383, 635-590
Телефакси: 183-175, 182-825

ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

— на руке председника г. Зорана Ђинђића —

Немањина 11
11000 БЕОГРАД

Поштовани господине председниче,

У прилогу Вам достављамо Одлуку бр. 18 Одбора за стандардизацију српског језика, који је основан у децембру 1997. године и, заједно са својих девет комисија, окупља близу 60 лингвиста с целокупног говорног простора српског језика, из Србије, Црне Горе, Српске и дијаспоре.

Желели бисмо да с овом одлуком Одбора — коју треба разумети као нашу препоруку и савет да се уважава нешто што јесте и уставна и законска норма, али и много више од тога — упознате сва министарства и друге органе државне власти.

Остајући с надом да ће наша препорука бити уважена, молимо Вас да примите наше срдачне поздраве.

Достављено и:

- Влади Републике Црне Горе
- Влади Републике Српске
- јавним гласилима

Председник Одбора

Ivan Klajn

проф. др Иван Клајн, дописни члан САНУ

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања

Број 12/2001, 18. мај 2001. године

Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ ЦРНЕ ГОРЕ

— на руке предсједника Филипа Вујановића —

Његошева 2

81000 ПОДГОРИЦА

Поштовани господине предсједниче,

У прилогу Вам, заједно с копијом дописа упућеног Влади Републике Србије (РСБ), достављамо Одлуку бр. 18 Одбора за стандардизацију српског језика, у којој се садржи препорука Одбора да се у Влади Србије и у другим органима државне власти, у складу са Законом о службеној употреби језика и писама, поштују уставне и законске норме које се односе на употребу ћирилице, примарног писма српскога језика.

Пошто су слична огрешења о уставне и законске норме могућа и у другим органима државне власти на говорном простору српског језика, било би добро да их не буде.

С поштовањем,

Прилози:

- Одлука бр. 18
- Пропратно писмо упућено Влади Републике Србије (достављено и владама СРЈ, РЦГ и РСп)

Секретар Одбора
Бранислав Брборић

Бранислав Брборић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА
Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања
Број 12/2001, 18. мај 2001. године
Београд, Ђуре Јакшића 9
Телефони: 183-175, 181-383, 635-590
Телефакси: 183-175, 182-825

ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
— на руке председника др **МЛАДЕНА ИВАНИЋА** —

Трг српских владара бб
51000 БАЊА ЛУКА

Поштовани господине председниче,

У прилогу Вам, заједно с копијом дописа упућеног Влади Републике Србије (РСб), достављамо Одлуку бр. 18 Одбора за стандардизацију српског језика, у којој се садржи препорука Одбора да се у Влади Србије и у другим органима државне власти, у складу са Законом о службеној употреби језика и писама, поштују уставне и законске норме које се односе на употребу ћирилице, примарног писма српскога језика.

Пошто су слична огрешења о уставне и законске норме могућа и у другим органима државне власти на говорном простору српског језика, било би добро да их не буде.

С поштовањем,

Прилози:

- Одлука бр. 18
- Пропратно писмо упућено Влади Републике Србије (достављено и владама СРЈ, РЦГ и РСп)

Секретар Одбора
Бранислав Брборић
Бранислав Брборић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА
Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања
Број 13/2001, 18. мај 2001. године
Београд, Ђуре Јакшића 9
Телефони: 183-175, 181-383, 635-590
Телефакс: 183-175, 182-825

ВЛАДА САВЕЗНЕ РЕПУБЛИКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ
— на руке председника Зорана Жижића —

Лењинов булевар 2
11070 НОВИ БЕОГРАД

Поштовани господине председниче,

У прилогу Вам, заједно с копијом дописа упућеног Влади Републике Србије (РСБ), достављамо Одлуку бр. 18 Одбора за стандардизацију српског језика, у којој се садржи препорука Одбора да се у Влади Србије и у другим органима државне власти, у складу са Законом о службеној употреби језика и писама, поштују уставне и законске норме које се односе на употребу ћирилице, примарног писма српскога језика.

Пошто су слична огрешења о уставне и законске норме могућа и у другим органима државне власти на говорном простору српског језика, било би добро да их не буде.

С поштовањем,

Прилози:

- Одлука бр. 18
- Пропратно писмо упућено Влади Републике Србије (достављено и владама СРЈ, РЦГ и РСп)

Секретар Одбора
Бранислав Брборић
Бранислав Брборић

140

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА
Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања
Број 12/2001, 18. мај 2001. године
Београд, Ђуре Јакшића 9
Телефони: 183-175, 181-383, 635-590
Телефакси: 183-175, 182-825

ЛИСТ "ПОЛИТИКА"
— на руке главног уредника —

Македонска број 29
11000 БЕОГРАД

Поштовани господине главни уредниче,

У прилогу Вам, заједно с копијом дописа упућеног Влади Републике Србије (РСБ), достављамо Одлуку бр. 18 Одбора за стандардизацију српског језика, у којој се садржи препорука Одбора да се у Влади Србије и у другим органима државне власти, у складу са Законом о службеној употреби језика и писама, поштују уставне и законске норме које се односе на употребу ћирилице, примарног писма српскога језика.

Било би лепо да нам, ако се одлучите за објављивање понуђене одлуке Одбора, доставите и примерак свог листа на адресу наведену у заглављу овог дописа.

С поштовањем,

Прилози:

- Одлука бр. 18
- Пропратно писмо упућено Влади Републике Србије (достављено и владама СРЈ, РЦГ и РСп)

Секретар Одбора
Бранислав Брборић

Бранислав Брборић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА
Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања
Број 12/2001, 18. мај 2001. године
Београд, Буре Јакшића 9
Телефони: 183-175, 181-383, 635-590
Телефакси: 183-175, 182-825

ЛИСТ "ВЕЧЕРЊЕ НОВОСТИ"
— на руке главног уредника —

Трг Николе Пашића број 7
11000 БЕОГРАД

Поштовани господине главни уредниче,

У прилогу Вам, заједно с копијом дописа упућеног Влади Републике Србије (РСБ), достављамо Одлуку бр. 18 Одбора за стандардизацију српског језика, у којој се садржи препорука Одбора да се у Влади Србије и у другим органима државне власти, у складу са Законом о службеној употреби језика и писама, поштују уставне и законске норме које се односе на употребу ћирилице, примарног писма српскога језика.

Било би лепо да нам, ако се одлучите за објављивање понуђене одлуке Одбора, доставите и примерак свог листа на адресу наведену у заглављу овог дописа.

С поштовањем,

Прилози:

- Одлука бр. 18
- Пропратно писмо упућено Влади Републике Србије (достављено и владама СРЈ, РЦГ и РСп)

Секретар Одбора
Бранислав Брборић
Бран. Брборић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА
Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања
Број 13/2001, 18. мај 2001. године
Београд, Буре Јакшића 9
Телефони: 183-175, 181-383, 635-590
Телефакси: 183-175, 182-825

ЛИСТ "ПОБЈЕДА"
— на руке главног уредника —

Булевар револуције 11
81000 ПОДГОРИЦА

Поштовани господине главни уредниче,

У прилогу Вам, заједно с копијом дописа упућеног Влади Републике Србије (РСб), достављамо Одлуку бр. 18 Одбора за стандардизацију српског језика, у којој се садржи препорука Одбора да се у Влади Србије и у другим органима државне власти, у складу са Законом о службеној употреби језика и писама, поштују уставне и законске норме које се односе на употребу ћирилице, примарног писма српскога језика.

Било би лијепо да нам, ако се одлучите за објављивање понуђене одлуке Одбора, доставите и примјерак свог листа на адресу наведену у заглављу овог дописа.

С поштовањем,

Прилози:

- Одлука бр. 18
- Пропратно писмо упућено Влади Републике Србије (достављено и владама СРЈ, РЦГ и РСп)

Секретар Одбора
Бранислав Брборић
Бран. Брборић

143

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА
Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања
Број 13/2001, 18. мај 2001. године
Београд, Ђуре Јакшића 9
Телефони: 183-175, 181-383, 635-590
Телефакси: 183-175, 182-825

ЛИСТ "ДНЕВНИК"
— на руке главног уредника —

Булевар ослобођења 81
21000 НОВИ САД

Поштовани господине главни уредниче,

У прилогу Вам, заједно с копијом дописа упућеног Влади Републике Србије (РСБ), достављамо Одлуку бр. 18 Одбора за стандардизацију српског језика, у којој се садржи препорука Одбора да се у Влади Србије и у другим органима државне власти, у складу са Законом о службеној употреби језика и писама, поштују уставне и законске норме које се односе на употребу ћирилице, примарног писма српскога језика.

Било би лепо да нам, ако се одлучите за објављивање понуђене одлуке Одбора, доставите и примерак свог листа на адресу наведену у заглављу овог дописа.

С поштовањем,

Прилози:

- Одлука бр. 18
- Пропратно писмо упућено Влади Републике Србије (достављено и владама СРЈ, РЦГ и РСФ)

21011/66/156

Секретар Одбора
Бранислав Брборић
Бранислав Брборић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА
Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања
Број 13/2001, 18. мај 2001. године
Београд, Буре Јакшића 9
Телефони: 183-175, 181-383, 635-590
Телефакси: 183-175, 182-825

ЛИСТ "ГЛАС СРПСКИ"
— на руке главног уредника —

**Веселина Маслеше 28
78000 БАЊА ЛУКА**

Поштовани господине главни уредниче,

У прилогу Вам, заједно с копијом дописа упућеног Влади Републике Србије (РСб), достављамо Одлуку бр. 18 Одбора за стандардизацију српског језика, у којој се садржи препорука Одбора да се у Влади Србије и у другим органима државне власти, у складу са Законом о службеној употреби језика и писама, поштују уставне и законске норме које се односе на употребу ћирилице, примарног писма српскога језика.

Било би лијепо да нам, ако се одлучите за објављивање понуђене одлуке Одбора, доставите и примјерак свог листа на адресу наведену у заглављу овог дописа.

С поштовањем,

Прилози:

- Одлука бр. 18
- Пропратно писмо упућено Влади Републике Србије (достављено и владама СРЈ, РЦГ и РСп)

Секретар Одбора
Бранислав Брборић
Бран. Брборић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања

Број 14/2001, 14. јун 2001. године

Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ И НАСТАВНА СРЕДСТВА

— на руке директора Радослава Петковића —

Обилићев венац 5
11000 БЕОГРАД

Поштовани господине директоре,

Најпре, честитамо Вам на избору за значајно и одговорно место директора Завода за уџбенике и наставна средства желећи Вам сваки успех и бољитак.

Надамо се да сте већ имали могућности да се понешто упознате с радом Одбора за стандардизацију српског језика — који, од оснивања, почетком децембра 1997. године, сачињавају представници три академије наука и ум(ј)етности (САНУ, ЦАНУ и АНУРС), осам универзитета (Београд, Нови Сад, Ниш, Приштина, Крагујевац, Подгорица, Српско Сарајево и Бања Лука) и још три институције (Матица српска, Институт за српски језик и Српска књижевна задруга) — па се користимо приликом да Вам предложимо у скорије време један састанак како бисмо разговарали о наставку сарадње Одбор–Завод, односно Институт за српски језик (који обавља стручно-административне послове Одбора) – Завод за уџбенике и наставна средства.

Сматрамо да неће бити на одмет да Вам у прилогу доставимо Споразум о оснивању Одбора, његов Пословник и списак чланова, где је дошло до једне једине измене — уместо пок. академика Павла Ивића за члана Одбора именована је Милка Ивић, која је годину дана била и његов председник, а сада је председник Одбора проф. др Иван Клајн, дописни члан САНУ.

Одбор је досад усвојио 18 одлука поводом језикословних ситуација, често веома важних, које се односе на поједине стандардолешке, социјалистичке и језичкополитичке теме.

Кад су посредни језичке крупнице, обавештавамо Вас да је довршен правописни пројекат започет 1989. године. Сада имамо три усаглашена правописна приручника за различите нивое правописне писмености (научно-универзитетски, средњошколски и основношколски, прилагођен и најширој јавној употреби), сваки са по две редакције

правописних правила (скавска и ијекавска редакција) и интегралним правописним р(ј)ечником ортографски релевантних одредница. Издавач прве верзије јесте Матица српска, док је извршни издавач потоњих двеју био Завод за уџбенике и наставна средства.

Под окриљем Одбора објављен је и **Обратни речник српскога језика**, чији је аутор проф. др Мирослав Николић (Београд, Матица српска, Институт за српски језик и Палчић, 2000).

Ове године очекујемо довршетак прве књиге **Творбе речи** (аутор Иван Клајн), прве књиге **Синтаксе** (група аутора под руководством Милке Ивић) и **Речника српског књижевног језика** (група аутора, с Мирославом Николићем као главним редактором). Прве две књиге имале би наднаслов **Прилог за граматику српскога језика**.

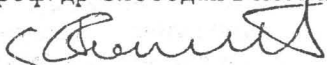
Заправо, прву књигу **Творбе речи** Одбор би могао у својој режији довести до пауса крајем јуна или почетком јула ове године (око 300 страница). Наш је предлог да Завод буде извршни издавач првих двеју књига, док би поменути речник Матица, као извршни издавач, и Институт за српски језик, као суиздавач, носили сами, јер је тако одлучено у Матици пошто је тај пројекат одавно заснован.

Творбу речи, коју бисмо Вам ускоро донели на паусу, рецензирали су Живојин Станојчић и Мирослав Николић, чланови Одбора, а када она изађе из штампе, Одбор ће је пропратити својом одлуком којом ће бити препоручена за наставну и најширу јавну употребу.

Надајући се скором сусрету с Вама и најбољој сарадњи молимо Вас да примите наше срдчане поздраве.

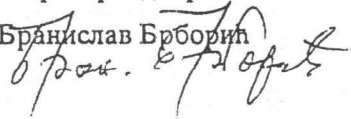
Директор Института

проф. др Слободан Реметић

Секретар Одбора

др Бранислав Брборић

Прилози: 3

- Споразум о оснивању Одбора
- Пословник Одбора
- Списак чланова Одбора

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања

Ком. број 7, број 17, 25. јун 2001. године

Београд, Туре Јакшића 9

Тел.: 183-175; 181-383; 635-590; факс: 183-175, 182-825

ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

— на руке председника др Зорана Ђинђића —

11000 Београд

Немањина 11

Поштовани господине председниче,

У прилогу Вам достављамо Одлуку бр. 19 Одбора за стандардизацију српског језика, која се тиче правописне проблематике. Њоме се означава крај ортографског пројекта који је започет пре 12 године објављивањем Прилога Правопису (1989), оном заједничком, који је покривао цео српскохрватски говорни простор, а није се мењао од 1960. године. Приређивачи новог **Правописа српскога језика** (1993, 1995, 2001) јесу академик Митар Пешикан, проф. др Јован Јерковић и проф. др Мато Пижурца. О каквом је правописном пројекту реч, говори чињеница да је остварен, као никад пре, у три верзије за различите равни потреба (научно-универзитетска, средњошколска и основношколска, потоња приређена тако да задовољава захтеве најширег круга корисника). Реч је о највећем правописном пројекту у нашој науци о језику и нашој културној историји, који заслужује да буде прихваћен на свим подручјима јавног живота у СРЈ (Србији и Црној Гори) и Српској, у којима је српски језик не само најважније средство општења него и значајна уставна категорија. Кад кажемо јавни живот, мислимо не само на школство него и на администрацију, издаваштво и јавна гласила – на целокупно службено и јавно општење људи и њихових организација.

Било би добро да се с овим значајним научно-културним и просветним догађајем упознају не само три министарства којих се он најнепосредније тиче (наука, просвета и култура) него и сва друга, али и сви сегменти државне власти и локалне самоуправе, од скупштина, влада и других извршних органа до органа судске власти, јавних и других предузећа, како би се ортографска писменост дигла на пожељан ниво.

Одбор ће се посебно обратити заводима за уџбенике и наставна средства како би њихове публикације свих струка и предмета биле усклађене с новим

правописним решењима, јер се правописна и друга стандарднојезичка знања најбоље усвајају у млађим годинама. Обратиће се и јавним гласилима како би вест о овом догађају стигла у сваку породицу и установу/предузеће.

У нади да ће Одбор наићи на разумевање и сарадњу, срдечно Вас поздрављамо, уверени да би се у невеселе друштвено-привредне прилике на говорном простору српскога језика унело нешто од преко потребног заједништва.

С поштовањем,

Прилог:

— Одлука бр. 19
с образложењем

Председник Одбора
Иван Клајн
проф. др Иван Клајн, дописни
члан САНУ

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања

Ком. број 7, број 17, 25. јун 2001. године

Београд, Ђуре Јакшића 9

Тел.: 183-175; 181-383; 635-590; факс: 183-175, 182-825

ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ ЦРНЕ ГОРЕ
— на руке председника Филипа Вујановића —

81000 Подгорица
Његошева 2

Поштовани господине председниче,

У прилогу Вам достављамо Одлуку бр. 19 Одбора за стандардизацију српског језика, која се тиче правописне проблематике. Њоме се означава крај ортографског пројекта који је започет пре 12 године објављивањем Прилога Правопису (1989), оном заједничком, који је покривао цио српскохрватски говорни простор, а није се мијењао од 1960. године. Приређивачи новог **Правописа српскога језика** (1993, 1995, 2001) јесу академик Митар Пешикан, проф. др Јован Јерковић и проф. др Мато Пижурица. О каквом је правописном пројекту ријеч, говори чињеница да је остварен, као никад прије, у три верзије за различите равни потреба (научно-универзитетска, средњошколска и основношколска, потоња приређена тако да задовољава захтјеве најширег круга корисника). Ријеч је о највећем правописном пројекту у нашој науци о језику и нашој културној историји, који заслужује да буде прихваћен на свим подручјима јавног живота у СРЈ (Србији и Црној Гори) и Српској, у којима је српски језик не само најважније средство општења него и значајна уставна категорија. Кад кажемо јавни живот, мислимо не само на школство него и на администрацију, издаваштво и јавна гласила – на цјелокупно службено и јавно општење људи и њихових организација.

Било би добро да се с овим значајним научно-културним и просвјетним догађајем упознају не само три министарства којих се он најнепосредније тиче (наука, просвјета и култура) него и сва друга, али и сви сегменти државне власти и локалне самоуправе, од скупштина, влада и других извршних органа до органа судске власти, јавних и других предузећа, како би се ортографска писменост дигла на пожељан ниво.

Одбор ће се посебно обратити заводима за уџбенике и наставна средства како би њихове публикације свих струка и предмета биле усклађене с новим

правописним рјешењима, јер се правописна и друга стандарднојезичка знања најбоље усвајају у млађим годинама. Обратиће се и јавним гласилима како би вијест о овом догађају стигла у сваку породицу и установу/предузеће.

У нади да ће Одбор наићи на разумијевање и сарадњу, срдечно Вас поздрављамо, увјерени да би се у невеселе друштвено-привредне прилике на говорном простору српскога језика унијело нешто од пријeko потребног заједништва.

С поштовањем,

Прилог:

— Одлука бр. 19
с образложењем

Предсједник Одбора

Ivan Klajn
п.ф. др Иван Клајн, дописни
члан САНУ

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања

Ком. број 7, број 17, 25. јун 2001. године

Београд, Буре Јакшића 9

Тел.: 183-175; 181-383; 635-590; факс: 183-175, 182-825

ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
— на руке предсједника др Младена Иванића —

51000 Бања Лука
Трг српских владара б. б.

Поштовани господине предсјднице,

У прилогу Вам достављамо Одлуку бр. 19 Одбора за стандардизацију српског језика, која се тиче правописне проблематике. Њоме се означава крај ортографског пројекта који је започет пре 12 године објављивањем Прилога Правопису (1989), оном заједничком, који је покривао цио српскохрватски говорни простор, а није се мијењао од 1960. године. Приређивачи новог **Правописа српскога језика** (1993, 1995, 2001) јесу академик Митар Пешикан, проф. др Јован Јерковић и проф. др Мато Пижурица. О каквом је правописном пројекту ријеч, говори чињеница да је остварен, као никад прије, у три верзије за различите равни потреба (научно-универзитетска, средњошколска и основношколска, потоња приређена тако да задовољава захтјеве најширег круга корисника). Ријеч је о највећем правописном пројекту у нашој науци о језику и нашој културној историји, који заслужује да буде прихваћен на свим подручјима јавног живота у СРЈ (Србији и Црној Гори) и Српској, у којима је српски језик не само најважније средство општења него и значајна уставна категорија. Кад кажемо јавни живот, мислимо не само на школство него и на администрацију, издаваштво и јавна гласила – на целокупно службено и јавно општење људи и њихових организација.

Било би добро да се с овим значајним научно-културним и просвјетним догађајем упознају не само три министарства којих се он најнепосредније тиче (наука, просвјета и култура) него и сва друга, али и сви сегменти државне власти и локалне самоуправе, од скупштина, влада и других извршних органа до органа судске власти, јавних и других предузећа, како би се ортографска писменост дигла на пожељан ниво.

Одбор ће се посебно обратити заводима за уџбенике и наставна средства како би њихове публикације свих струка и предмета биле усклађене с новим

правописним рјешењима, јер се правописна и друга стандарднојезичка знања најбоље усвајају у млађим годинама. Обратиће се и јавним гласилима како би вијест о овом догађају стигла у сваку породицу и установу/предузеће.

У нади да ће Одбор наићи на разумијевање и сарадњу, срдечно Вас поздрављамо, увјерени да би се у невеселе друштвено-привредне прилике на говорном простору српскога језика унијело нешто од пријeko потребног заједништва.

С поштовањем,

Прилог:

— Одлука бр. 19
с образложењем

Предсједник Одбора

Ivan Klajn
проф. др Иван Клајн, дописни
члан САНУ

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе са јавношћу и решавање
неодложних питања

Ком. бр. 7, број 18, 26. Јун 2001. Године

Београд, Ђуре Јакшића 9

Тел: 183-175, 181-383, 635-590; факс: 183-175, 182-825

Лист ПОЛИТИКА
- уреднику културне рубрике -

Македонска 29
11000 Београд

Поштовани уредниче,

У прилогу Вам достављамо текст под насловом ОКОНЧАН ВЕЛИКИ ПОДУХВАТ, који представља Одлуку бр. 19 Одбора за стандардизацију српског језика. Њоме се озваничава довршетак највећег правописног пројекта у нашој науци о језику и нашој културној историји.

Било би лепо ако бисте одлуку објавили у целини, док образложење њено можете и скраћивати, мада би и оно, верујемо, било занимљиво вашим читаоцима.

С поштовањем,

Прилог: Одлука бр. 19,
с образложењем

Секретар Одбора
Бранислав Брборић

Бранислав Брборић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе са јавношћу и решавање
неодложних питања

Ком. бр. 7, број 18, 26. Јун 2001. Године
Београд, Ђуре Јакшића 9

Тел: 183-175, 181-383, 635-590; факс: 183-175, 182-825

Лист ВЕЧЕРЊЕ НОВОСТИ
- уреднику културне рубрике -

Трг Николе Пашића 7
11000 Београд

Поштовани уредниче,

У прилогу Вам достављамо текст под насловом ОКОНЧАН ВЕЛИКИ ПОДУХВАТ, који представља Одлуку бр. 19 Одбора за стандардизацију српског језика. Њоме се озваничава довршетак највећег правописног пројекта у нашој науци о језику и нашој културној историји.

Било би лепо ако бисте одлуку објавили у целини, док образложење њено можете и скраћивати, мада би и оно, верујемо, било занимљиво вашим читаоцима.

С поштовањем,

Прилог: Одлука бр. 19,
с образложењем

Секретар Одбора
Бранислав Брборић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања

Ком. бр. 7, број 18/2001, 10. јул 2001. године

Београд, Буре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

Лист ДНЕВНИК

— на руке господина ДРАГОЉУБА ЗБИЉИЋА —

Булевар ослобођења 81
21000 НОВИ САД

Поштовани господине Збиљићу,

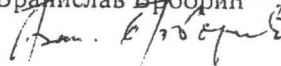
У прилогу Вам достављамо текст под насловом **ОКОНЧАН ВЕЛИКИ ПОДУХВАТ**, који представља Одлуку бр. 19 Одбора за стандардизацију српског језика. Њоме се озваничава завршетак највећег правописног пројекта у нашој науци о језику и нашој културној историји.

Било би лепо ако бисте Одлуку објавили у целини, док њено образложење можете и скраћивати, мада би и оно, верујемо, било занимљиво вашим читаоцима.

С поштовањем,

Прилог:
Одлука бр. 19, с образложењем

Секретар Одбора
Бранислав Брборић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и рјешавање
неодложних питања

Ком. бр. 7, број 18/2001, 10. јул 2001. године

Београд, Буре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

Лист ПОБЈЕДА

— на руке главног уредника или уредника културне рубрике —

Булевар револуције 11
81000 ПОДГОРИЦА

Поштовани господине уреднице,

У прилогу Вам достављамо текст под насловом **ОКОНЧАН ВЕЛИКИ ПОДУХВАТ**, који представља Одлуку бр. 19 Одбора за стандардизацију српског језика. Њоме се озваничава завршетак највећег правописног пројекта у нашој науци о језику и нашој културној историји.

Било би лијепо ако бисте Одлуку објавили у цјелини, док њено образложење можете и скраћивати, мада би и оно, вјерујемо, било занимљиво вашим читаоцима.

С поштовањем,

Прилог:
Одлука бр. 19, с образложењем

Секретар Одбора
Бранислав Брборић
Бран. Брборић

157

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и рјешавање
неодложних питања

Ком. бр. 7, број 18/2001, 10. јул 2001. године

Београд, Буре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

Лист ГЛАС СРПСКИ

— на руке главног уредника или уредника културне рубрике —

Веселина Маслеше 28
78000 БАЊА ЛУКА

Поштовани господине уреднице,

У прилогу Вам достављамо текст под насловом **ОКОНЧАН**
ВЕЛИКИ ПОДУХВАТ, који представља Одлуку бр. 19 Одбора за
стандардизацију српског језика. Њоме се озваничава завршетак највећег
правописног пројекта у нашој науци о језику и нашој културној историји.

Било би лијепо ако бисте Одлуку објавили у цјелини, док
њено образложење можете и скраћивати, мада би и оно, вјерујемо, било
занимљиво вашим читаоцима.

С поштовањем,

Прилог:
Одлука бр. 19, с образложењем

Секретар Одбора
Бранислав Брборић

Бранислав Брборић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања

Број 19/2001, 10. јул 2001. године

Београд, Буре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

Б Е Л Е Ш К А

с друге седнице Комисије за односе с јавношћу и решавање неодложних
питања (Комисије бр. 7), одржане 25. јуна 2001. године

У Београду је, у понедељак 25. јуна 2001. године, с почетком у
13,00 сати, одржана трећа седница Комисије бр. 7, за коју је предложен
следећи

ДНЕВНИ РЕД:

1. Разматрање белешке са заједничке седнице Комисије бр. 5
и Комисије бр. 8, одржане 4. маја 2001. године и усвајање Одлуке бр. 19.
2. Договор о објављивању прве књиге **Творбе речи у
савременом српском језику**,
3. Р а з н о.

Седницу је водио Иван Клајн, председник Одбора и
председник Комисије бр. 7. Присуствовали су чланови Комисије:
Бранислав Брборић, Слободан Реметић и Драго Ђупић. Одсутан је био
Новица Петковић, који се упознао с белешком са заједничке седнице двеју
комисија и изразио задовољство што је окончан правописни пројекат, чији
се довршетак озваничава Одлуком бр. 19 и њеним образложењем. Н.
Петковић се извинио што не може присуствовати седници, али је сагласан
с доношењем одговарајуће одлуке.

Чланови Комисије бр. 7 упознали су се са садржајем белешке
са заједничке седнице Комисије бр. 5 и Комисије бр. 8, као и с предлогом
Одлуке бр. 19, који су припремили Бранислав Брборић и Слободан
Реметић. После краће расправе, прихваћен је, с малим изменама и
допунама, понуђени предлог одлуке, која треба да буде упућена трима
републичким владама, а преко њих надлежним министарствима, трима
заводима за уџбенике и наставна средства, као и јавним гласилима.

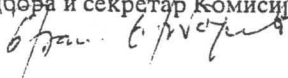
Што се тиче тачке 2. дневног реда, Иван Клајн, аутор прве
књиге **Творбе речи у савременом српском језику**, с наднасловом — **Прилог
граматици српскога језика**, ставио је на увид прелом књиге, који је
припремио Давор Палчић. Иван Клајн је рекао да ће одмах приступити
изради регистара а Слободан Реметић је обећао да ће ургирати одговор
Завода за уџбенике и наставна средства у Београду на писмо Одбора од 14.
јуна. У међувремену, у Заводу су потврдили заинтересованост да буду

извршни издавач, док ће суиздавачи бити Матица српска и Завод за уџбенике и наставна средства из Београда.

У вези с тачком 3. дневног реда разматран је допис Предрага Пипера да се испита могућност исплате завршног дела хонорара Биљани Вићентић, Маријани Папрић, Драгану Милојевићу и Чаславу Манчићу, који су у завршној фази припреме библиографије за синтаксу, која броји око 2000 јединица. Прихваћен је и предлог Предрага Пипера да се четирима наведених особа исплати хонорар у висини од 2.000,00 динара. Истовремено, разматран је и прихваћен предлог Слободана Реметића, дат на седници Комисије бр. 7, да се Живојину Станојчићу и Мирославу Николићу, рецензентима Творбе речи, исплати хонорар за рецензије у висини од по 3.000,00 динара.

Белешку сачинио
Бранислав Брборић,
секретар Одбора и секретар Комисије бр. 7

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања

Број 20/2001, 10. јул 2001. године

Београд, Буре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ И НАСТАВНА СРЕДСТВА

— на руке директора Радослава Петковића —

Обилићев венац 5
БЕОГРАД

Поштовани господине директоре,

У прилогу Вам достављамо Одлуку бр. 19 Одбора за стандардизацију српског језика (с опсежним образложењем), чија је тема решавање правописне проблематике српског језика, с молбом да се с њоме упозна ваш уреднички тим и ваши лектори.

Доношењу овог документа претходила је расправа на заједничкој седници Комисије за праћење и истраживање правописне проблематике и Комисије за стандардни језик у школству, администрацији, издаваштву и јавним гласилима, одржаној 4. маја 2001. године. На седници Комисије бр. 7, која обавља послове Одбора између његових годишњих седница, истакнуто је да многи уџбеници што их издају заводи за уџбенике и наставна средства нису усаглашени с Правописом српскога језика (1993, 1995, 2001). Било би добро да се лектори завода око тог усаглашавања потруде пре објављивања будућих нових уџбеника или пре поновног издавања старих.

У нади да ћемо сарађивати у интересу ваљаног развоја српског језика те на добробит његових говорника и корисника, срдечно Вас поздрављамо.

Прилог:
Одлука бр. 19, с образложењем

Секретар Одбора
Бранислав Ђорђевић
Бранислав Ђорђевић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и рјешавање
неодложних питања

Број 20/2001, 10. јул 2001. године

Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

ЗАВОД ЗА УЦБЕНИКЕ И НАСТАВНА СРЕДСТВА
— на руке директора Крста Лековића —

Новака Милошева 36
81000 ПОДГОРИЦА

Поштовани господине директоре,

У прилогу Вам достављамо Одлуку бр. 19 Одбора за стандардизацију српског језика (с опсежним образложењем), чија је тема рјешавање правописне проблематике српског језика, с молбом да се с њоме упозна ваш уреднички тим и ваши лектори.

Доношењу овог документа претходила је расправа на заједничкој сједници Комисије за праћење и истраживање правописне проблематике и Комисије за стандардни језик у школству, администрацији, издаваштву и јавним гласилима, одржаној 4. маја 2001. године. На сједници Комисије бр. 7, која обавља послове Одбора између његових годишњих сједница, истакнуто је да многи уџбеници што их издају заводи за уџбенике и наставна средства нису усаглашени с Правописом српскога језика (1993, 1995, 2001). Било би добро да се лектори завода око тог усаглашавања потруде прије објављивања будућих нових уџбеника или прије поновног издавања старих.

У нади да ћемо сарађивати у интересу ваљаног развоја српског језика те на добробит његових говорника и корисника, срдечно Вас поздрављамо.

Прилог:
Одлука бр. 19, с образложењем

Секретар Одбора
Бранислав Брборић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и рјешавање
неодложних питања

Број 20/2001, 10. јул 2001. године

Београд, Буре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

ЗАВОД ЗА УЧБЕНИКЕ И НАСТАВНА СРЕДСТВА
— на руке директора Ранка Батинића —

Николе Тесле б. б.
71123 СРПСКО САРАЈЕВО

Поштовани господине директоре,

У прилогу Вам достављамо Одлуку бр. 19 Одбора за стандардизацију српског језика (с опсежним образложењем), чија је тема рјешавање правописне проблематике српског језика, с молбом да се с њоме упозна ваш уреднички тим и ваши лектори.

Доношењу овог документа претходила је расправа на заједничкој сједници Комисије за праћење и истраживање правописне проблематике и Комисије за стандардни језик у школству, администрацији, издаваштву и јавним гласилима, одржаној 4. маја 2001. године. На сједници Комисије бр. 7, која обавља послове Одбора између његових годишњих сједница, истакнуто је да многи учбеници што их издају заводи за учбенике и наставна средства нису усаглашени с Правописом српскога језика (1993, 1995, 2001). Било би добро да се лектори завода око тог усаглашавања потруде прије објављивања будућих нових учбеника или прије поновног издавања старих.

У нади да ћемо сарађивати у интересу ваљаног развоја српског језика те на добробит његових говорника и корисника, срдечно Вас поздрављамо.

Прилог:
Одлука бр. 19, с образложењем

Секретар Одбора
Бранислав Брборић
Бран. Брборић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и рјешавање
неодложних питања

Број 21/2001, 18. јул 2001. године
Београд, Буре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

МИНИСТАРСТВО ЗА НАУКУ, ТЕХНОЛОГИЈУ И РАЗВОЈ

Немањина 22-26
11000 Београд

Поштована господо,

С Филолошког факултета у Београду, међу другима, потекао је предлог научноистраживачког пројекта под насловом **Терминолошка стандардизација лингвистичког описа савременог српског језика**. С тим у вези, на данас (18. 07. 2001) одржаном састанку Комисије за односе с јавношћу и решавање неодложних питања — која обавља послове Одбора за стандардизацију српског језика између његових годишњих седница — одлучено је да вам се обратимо с неколико речи наше подршке наведеном пројекту. (Да вас подсетимо: Одбор за стандардизацију српског језика основало је, почетком децембра месеца 1997. године, 14 институција с целокупног простора српског језика: три академије наука и уметности, САНУ, ЦАНУ и АНУРС; осам универзитета, Београд, Нови Сад, Ниш, Крагујевац, Приштина, Подгорица, Српско Сарајево, Бања Лука; те још три институције, Матица српска, Српска књижевна задруга и Институт за српски језик.)

Наравно, не обраћамо вам се стога што је Филолошки факултет у Београду један од наших најугледнијих оснивача, него зато што је посредни пројекат који погађа у праву, одавно истурену мету. Наиме, међу мноштвом малих и великих пројеката који се остварују под окриљем Одбора за стандардизацију српског језика — један је недавно подржало и ваше Министарство (**Обратни речник српског језика**, око чијег се објављивања окупио већи број "спонзора" из Србије, Црне Горе и Српске), и то у његовој завршној фази, док вам се пре тога нисмо обраћали — досад није било пројеката у ономе у чему стојимо врло лоше, у терминологијама, а оне су нам, у систематизованом виду, потребне у свим струкама, а не само у лингвистици.

Пројекат за који се без колебања залажемо односи се на нашу матичну струку, на науку о језику, чији је развој последњих деценија био толико буран да га је било тешко везивати за чврсте терминолошке системе. Очигледно, дошло је време да се приступи систематском истраживању и сређивању терминологије у нашој матичној струци, што би нам помогло да се латимо посла око истраживања и сређивања терминологија других струка. У томе будућем великом послу биће нам неопходна сарадња представника тих струка, јер без њих томе се неће моћи ваљано ни приступити.

Очекујући ваше разумевање за овај ретко значајни пројекат, допустите нам да вас срдечно поздравимо.

Секретар Одбора
Бранислав Врборник
Бранислав Врборник

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и рјешавање
неодложних питања

Број 22/2001, 20. јул 2001. године

Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

Б Е Л Е Ш К А

с треће седнице Комисије за односе јавношћу и решавање неодложних
питања (Ком. бр. 7), одржане 18. јула 2001. године

Комисија бр. 7 састала се у среду, 18. јула 2001, у Институту за
српски језик, за коју је председник Комисије предложио следећи

ДНЕВНИ РЕД:

1. Молба катедре за српски језик да се Министарству за науку,
технологију и развој поднесе пројекат Филолошког факултета у Београду
под називом **Терминолошка стандардизација лингвистичког описа
савременог српског језика и**

2. Разматрање предлога да се Одлуком Одбора реагује на неке
наводе у петом блоку Књижевног гласника бр. 2/2000 (mart-april) под
насловом "Тема: Balkan".

3. Р а з н о.

На усмену молбу др Љубомира Поповића, председника
Одборове Комисије за корпус, упућену секретару Одбора Браниславу
Брборићу, у среду 18. јула 2001, у 10,00 сати, у Институту за српски језик
састала се Комисија бр. 7. Присутствовали су сви чланови Комисије а у
међувремену је пристигла писмена молба проф. Поповића, која је пажљиво
размотрена. Прихваћен је, с мањима изменама, предлог писма Министар-
ству за науку, технологију и развој, који је припремио секретар Одбора.
Комисија бр. 7 поздравила је драгоцен пројекат истраживања и сређивања
лингвистичке терминологије, која је последњих деценија имала буран
развој и упутила допис, с одговарајућим текстом подршке, поменутом
министарству.

Под тачком 2. било је речи о предлогу Слободана Реметића,
члана Комисије бр. 7 и директора Института за српски језик, да се реагује
на један део петог блока Књижевног гласника бр. 2/2001 (mart-april),

првенствено у вези с називом језика у службеној употреби у СРЈ, али и у вези с опредељењем издавача да се после првог броја листа (Књижевни гласник бр. 1/2001, јануар–февруар), штампаног ћирилицом, већ у другом броју пређе на латиницу. Указано је на још неке недостатке текстова и интелеполираних у наведени блок, чији је аутор Триво Инђић. Након краће расправе, предложено је да С. Реметић и Б. Брборић припреме текст Одлуке бр. 20, чија ће коначна верзија, с образложењем, бити усвојена до краја јула 2001. године.

Текст Одлуке бр. 20, закључено је, биће упућен издавачима Књижевног гласника/Књижевног гласника, "Откровењу" и "Народној књи-зи" (Београд, Змај Јовина 3/IV, и Београд, Шафарикова 11), с молбом да је објаве. Потом ће бити достављен редакцији часописа **Језик данас**.

Под тачком Разно секретар је замољен да се побрине да библиографија Синтаксе буде што пре довршена како би се приступило њеном умножавању у потребном броју примерака.

Белешку припремио
Бранислав Брборић, секретар Одбора

Бранислав Брборић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања

Број 24/2001, 27. јул 2001. године
Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590
Телефакси: 183-175, 182-825

Редакција ОТКРОВЕЊА (Београд, Дечанска 12/1),
Редакција НАРОДНЕ КЊИГЕ (Београд, Шафарикова 11)
Редакција КЊИЖЕВНОГ ГЛАСНИКА (Београд, Дечанска 12/1)

11000 БЕОГРАД

Поштована редакцијо ОТКРОВЕЊА,
уважена редакцијо НАРОДНЕ КЊИГЕ,
цењени чланови редакције КЊИЖЕВНОГ ГЛАСНИКА,

У прилогу вам достављамо Одлуку бр. 20 Одбора за стандардизацију српског језика, с образложењем, али и с надом да бисте у следећем броју своје цењене ревије могли објавити нашу одлуку и њено образложење.

Досад смо се држали обичаја да своје одлуке (које се јавности упућују као наши ставови, мишљења, препоруке, исправке ...) достављамо и државним органима и јавним гласилима. Овог пута од тог обичаја одступамо, јер нама није ни до каквог инцидентализма и сензационализма. Надамо се да ћете поверовати у наше добре намере и да ћете за наш прилог евентуалном распетљавању ваших недоумица наћи места у једном од темата следећег броја вашег листа.

С поштовањем,

Секретар Одбора
Бранислав Брборић
Брборић

167

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА
Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања
Ком. бр. 7, број 26, 18. септембар 2001. године
Београд, Буре Јакшића 9
Тел.: 183-175, 181-383, 635-590; факс: 183-175, 182-825

НАРОДНА БАНКА ЈУГОСЛАВИЈЕ
КАБИНЕТ ГУВЕРНЕРА
— на руке госпође НЕВЕНКЕ САВОВИЋ, шефа кабинета —

Поштована госпођо Савовић,

У прилогу Вам достављамо Одлуку бр. 21 Одбора за стандардизацију српског језика, којом се Вама, тј. Народној банци Југославије, одговара на допис од 10. септембра 2001. године у вези с адаптацијом назива европске валуте у српском језику.

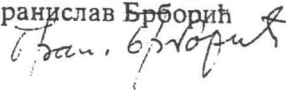
Одлуку Вам достављамо из Матице српске у Новом Саду, где се налазимо на научном скупу "Живот и дело Павла Ивића".

Захваљујући на правовремено упућеном питању молимо Вас да Ви и гувернер Народне банке господин Млађан Динкић примите наше најсрдачније поздраве.

С поштовањем,

Прилог: 1

Секретар Одбора
Бранислав Брборић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и рјешавање
неодложних питања

Ком. бр. 7, број 27/2001, 10. октобар 2001. године

Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

Лист ВЕЧЕРЊЕ НОВОСТИ

— на руке главног уредника или уредника културне рубрике —

Трг Николе Пашића 7
11000 БЕОГРАД

Поштовани господине уредниче,

У прилогу Вам достављамо Одлуку бр. 21 Одбора за стандардизацију српског језика, чији је наслов "У српском је евро", с надом да ће је ваш лист објавити и тако помоћи да се отклони дилема да ли "евро" или "еуро". Срећом, Одбору за стандардизацију српског језика правовремено се обратила Народна банка Југославије још 12. 9. 2001. године с молбом да ту дилему рашчистимо, а сад је прилика да то рашчишћавање подрупре и ваш лист.

С поштовањем,

Прилог:
Одлука бр. 21, с образложењем

Секретар Одбора
Бранислав Брборић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и рјешавање
неодложних питања

Ком. бр. 7, број 27/2001, 10. октобар 2001. године

Београд, Буре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

Лист ГЛАС СРПСКИ

— на руке главног уредника или уредника културне рубрике —

Веселина Маслеше 28
78000 БАЊА ЛУКА

Поштовани господине уредниче,

У прилогу Вам достављамо Одлуку бр. 21 Одбора за стандардизацију српског језика, чији је наслов "У српском је евро", с надом да ће је ваш лист објавити и тако помоћи да се отклони дилема да ли "евро" или "еуро". Срећом, Одбору за стандардизацију српског језика правовремено се обратила Народна банка Југославије још 12. 9. 2001. године с молбом да ту дилему рашчистимо, а сад је прилика да то рашчишћавање подрупре и ваш лист.

С поштовањем,

Прилог:
Одлука бр. 21, с образложењем

Секретар Одбора
Бранислав Брборић
Бранислав Брборић

170

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и рјешавање
неодложних питања

Ком. бр. 7, број 27/2001, 10. октобар 2001. године

Београд, Буре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

Лист ПОБЈЕДА

— на руке главног уредника или уредника културне рубрике —

Булевар револуције 11
81000 ПОДГОРИЦА

Поштовани господине уреднице,

У прилогу Вам достављамо Одлуку бр. 21 Одбора за стандардизацију српског језика, чији је наслов "У српском је евро", с надом да ће је ваш лист објавити и тако помоћи да се отклони дилема да ли "евро" или "еуро". Срећом, Одбору за стандардизацију српског језика правовремено се обратила Народна банка Југославије још 12. 9. 2001. године с молбом да ту дилему рашчистимо, а сад је прилика да то рашчишћавање подрупре и ваш лист.

С поштовањем,

Прилог:
Одлука бр. 21, с образложењем

Секретар Одбора
Бранислав Брборић
Бранислав Брборић

171

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и рјешавање
неодложних питања

Ком. бр. 7, број 27/2001, 10. октобар 2001. године

Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

Лист ПОЛИТИКА

— на руке главног уредника или уредника културне рубрике —

Македонска 29
11000 БЕОГРАД

Поштовани господине уредниче,

У прилогу Вам достављамо Одлуку бр. 21 Одбора за стандардизацију српског језика, чији је наслов "У српском је евро", с надом да ће је ваш лист објавити и тако помоћи да се отклони дилема да ли "евро" или "еуро". Срећом, Одбору за стандардизацију српског језика правовремено се обратила Народна банка Југославије још 12. 9. 2001. године с молбом да ту дилему рашчистимо, а сад је прилика да то рашчишћавање подрупре и ваш лист.

С поштовањем,

Прилог:
Одлука бр. 21, с образложењем

Секретар Одбора
Брадислав Ђрборић
Брадислав Ђрборић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и рјешавање
неодложних питања

Ком. бр. 7, број 28/2001, 26. септембар 2001. г.

Београд, Буре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

Б Е Л Е Ш К А

С четвртседнице Комисије за односе с јавношћу и решавање неодложних
питања (Ком. бр. 7), одржане 17. септембра 2001. године

Комисија бр. 7 састала се у понедељак 17. септембра 2001. године, у паузи прве седнице међународног научног скупа "Живот и дело Павла Ивића".

Претходних дана сви чланови Комисије бр. 7 упознали су се са садржајем дописа Народне банке Југославије од 12. 9. 2001. године, с потписом шефа кабинета гувернера Невенке Савовић, који гласи:

"Народна банка Југославије, као централна банка, биће носилац целокупног пројекта замене валута земаља Европске монетарне уније у евро. Са заменом ће се почети у јануару 2002. године, и до тада би требало информисати ширу јавност о свим детаљима везаним за ову значајну промену.

У циљу што боље обавештениости грађана, у току је припрема маркетиншке кампање која укључује сва расположива средства информисања (телевизијске и радио рекламе, плакати, брошуре и сл.).

Молимо Вас да нам дате званично мишљење и образложење о преводу назива ове нове валуте (EURO)."

Члановима Комисије није било тешко да се одреде за "евро" из разлога наведених у Одлуци бр. 21, око чијег су се образложења споразумели телефоном. Усвајању претходно припремљене одлуке није присуствовао само Новица Петковић, али је и он с њоме сагласан. Седници су присуствовали: Иван Клајн, председник Одбора и председник Комисије бр. 7, Бранислав Брборић, секретар, те Драго Ђупић и Слободан Реметић, чланови Комисије.

Белешку сачинио

Бранислав Брборић
Бра. бр. 6/2001

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и рјешавање
неодложних питања

Ком. бр. 7, број 29/2001, 17. октобар 2001. г.

Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

ФИЛОЛОШКА ГИМНАЗИЈА

— на руке директора Милорада Миленковића —

Каменичка бр. 2
11000 БЕОГРАД

Поштовани господине директоре,

Нажалост, ми нисмо могли пронаћи одговор на захтев Друштва за неговање традиције Друге београдске гимназије да се обнови стари назив те школе, која се сада зове Филолошка гимназија. Стога нам нема друге него да поновимо наш одговор.

Нас неколико из Одбора за стандардизацију српског језика — јер се није званично састајала Комисија за односе с јавношћу и решавање неодложних питања — добро се сећа шта се хтело: хтела се обновити традиција и истовремено сачувати иновација. Суочени с таквим хтењем, размишљали смо о томе које су могућности на располагању. Нашли смо само две: Друга београдска гимназија (филолошка) или Друга београдска гимназија, филолошка. Прва могућност, она са заградама, чинила нам се бољом па смо то и рекли.

И сад нам се чини та могућност бољом, али, разуме се, одлуку о називу школе доносите ви у школи или Министарство просвете и спорта, а не Одбор или Комисија за односе с јавношћу и решавање неодложних питања.

Остајући у нади да смо вам били од помоћи, срдечно Вас поздрављамо, и Вас лично и цео ваш колектив, као и Друштво за неговање традиције Друге београдске гимназије.

Секретар Одбора
Бранислав Брборић
Бранислав Брборић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА
Комисија за односе с јавношћу и рјешавање
неодложних питања
Ком. бр. 7, број 30/2001, 24. октобар 2001. г.
Београд, Буре Јакшића 9
Телефони: 183-175, 181-383, 635-590
Телефакси: 183-175, 182-825

ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ И НАСТАВНА СРЕДСТВА
— на руке директора РАНКА БАТИНИЋА —

Николе Тесле б. б.
71123 СРПСКО САРАЈЕВО

Поштовани господине директоре,

У прилогу Вам поново достављамо наш допис број 20/2001 од 10. јула 2001. године, заједно с Одлуком бр. 19 Одбора за стандардизацију српског језика, утврђеном на заједничкој сједници двију комисија Одбора (Комисије за праћење и истраживање правописне проблематике и Комисије за односе с јавношћу и рјешавање неодложних питања, која обавља послове Одбора између његових двију сједница). Та одлука носи наслов Окончан велики правописни подухват, и у њој је Одбор обавијестио стручну и најширу јавност да је, с изласком ијекавске верзије Правописа српскога језика (Приручника за школе), подесне за основне и средње стручне школе, као и за најширу јавну употребу, окончан највећи правописни пројекат у нашој културној историји. Одбор је истовремено утврдио да су се стекли сви услови за битно унапређивање ортографске писмености на цјелокупном говорном простору српског језика, који се, у складу с Уставом СРЈ и Уставом Републике Српске, протеже у двије државе с међународним признањем и у три ентитета с називом "република" (Република Србија, Република Црна Гора и Република Српска).

Чинимо ово из бојазни да можда нисте примили ту информацију и Одлуку бр. 19, мада је с њима јавност упозната и преко јавних гласила те тако постала доступна и вашем Заводу.

Питамо се да ли ваш конкурс значи да Завод за уџбенике и наставна средства у Српском Сарајеву жели засебно уређивати правописну проблематику у средњим школама Републике Српске, друкчије него што се она уређује у Правопису српскога језика (Нови Сад, 1993), односно у његовим двјема школским верзијама истог наслова, али с различитим поднасловима (Школско издање, 1995, подесно за гимназије, и Приручник за школе, 2001, подесан, како смо већ рекли, за основне школе и најширу јавну употребу).

И питамо се да ли то значи да је надлежно министарство у Бањој Луци опозвало становиште изложено у допису министра образовања,

науке и културе др Стевана Станића од 11. 2. 1997 (бр. 01-25/97 — у прилогу), упућеном проф. др Слободану Реметићу, директору јединог Института за српски језик на говорном простору српског језика, као одговор на претходно његово упозорење изложено у допису бр. 51 од 28. јануара 1997 (такође у прилогу). У томе се одговору каже: "Истовремено Вас уверавам да у програму рада и деловања Министарства образовања, науке и културе у целини, а посебно у наставном плану и програму основне и средње школе, виших школа и високошколских установа нема усмерења које би значило неговање посебности до одвајања, или конкретније до стварања посебног језичког израза."

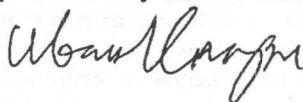
Вољели бисмо знати да ли је језичка политика у Српској промијењена и да ли је ваш конкурс израз те промјене. Размјена писама Реметић–Стевић улиједила је и прије оснивања Одбора за стандардизацију српског језика, које је било у припреми, али су људи од струке знали да су коју годину прије Нијемци, Аустријанци и Швајцарци — по претходном договору надлежних органа, стручних институција и издавачких кућа — заједно одлучили да Правопис њемачког језика подвргну знатним измјенама. Управо је 1996. године, код фирме Duden (ријеч је, заправо, о издавачу, Verlag, Bibliographisches Institut & F. A. Brockhaus AG, чији је знак Duden, као општепозната ријеч, заштићен као марка, једнако у Манхајму и Лајпцигу, СРЊ, као и у Бечу, Аустрија, и Цириху, Швајцарска), — објављен Правопис њемачког језика/Die Rechtschreibung der deutschen Sprache. У међувремену и неке друге куће издале су тај правопис, али никад тако да би се мијењале норме обнародоване под знаком Duden.

Зар се Завод за уџбенике и наставна средства у Српском Сарајеву није могао обратити своме имењаку у Београду и Матици српској, који су сва три издања Правописа српскога језика (за различите нивое) објавили и на ијекавици, с молбом да његова издања преузме, или да их, ако је то нужно, унеколико измијени, односно друкчије опреми?

Молимо бисмо Вас да нам на овај допис одговорите како бисмо знали, припремајући се за годишњу сједницу Одбора за стандардизацију српског језика, пету по реду, дакле јубиларну, да ли ће се или неће у Републици Српској — мада је Одбор састављен и од стручњака из Републике Српске, с тим што он обједињава рад стручних институција с цјелокупног говорног простора српског језика — признавати одлуке Одбора, које се јавности, укључујући и државне органе РСб, РЦГ и РСп, упућују, разумије се, као предлози, закључци, мишљења, савјети, препоруче, реаговања и сл.

У нади да ћемо Ваш одговор добити прије годишње сједнице Одбора, молимо Вас да Ви и Завод којим руководите примите изразе нашега искреног поштовања.

Предсједник Одбора
проф. др Иван Клајн, дописничлан САНУ

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ
ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и рјешавање
неодложних питања

Ком. бр. 7, број 31/2001, 28. новембар 2001. г.

Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

– на руке предједника проф. др Младена Иванића –

Трг српских владара бб
51000 БАЊА ЛУКА

Поштовани господине предједниче,

Одбор за стандардизацију српског језика – који од 12. децембра 1997. године у свом матичном дијелу окупља 19 а у 9 комисија још 49 лингвиста са цијелокупног говорног простора српског језика (РСб, РЦГ и РСп) – упознао се с конкурсом за већи број уџбеника за основно и средње образовање у Републици Српској. (У прилогу је фотокопија конкурса Завода за уџбенике и наставна средства у Српском Сарајеву објављеног у “Гласу српском” од 4. октобра 2001. године, а видјели смо га и у београдској “Политици”.)

Из конкурса се види да сваки рукопис, па и рукопис *Правописа српскога језика* (школско издање) и *Граматики српског језика* од 1. до 4. разреда средњих школа, “треба да буде писан на српском књижевном језику ијекавског изговора” (што је наравно у реду, мада је боље било да се *изговор* наведе у синтагми *с ијекавским исписом*, послије запете уз ријеч «језику») и да буде “потписан шифром у два примјерка”.

Разумјели смо да је Република Српска, преко својих агенција, односно јавних предузећа, одлучила да се издају посебни уџбеници не само из тзв. националних предмета него и из оних дисциплина у којима нема ничега националног, водећи рачуна о “уклањању увредљивих садржаја” (што је наравно такође у реду, мада је мало вјероватно да би “увредљивих садржаја” могло нпр. бити у уџбеницима физике и хемије).

Двије комисије Одбора за стандардизацију српског језика – Комисија за праћење и истраживање правописне проблематике и Комисија за стандардни језик у школству, администрацији, издаваштву и јавним гласилима – расправљале су, 16. новембра 2001, на редовној (овог пута заједничкој) јесењој сједници, између осталог, и о језичким уџбеницима, изражавајући изненађење а и бојазан од могућих штетних импликација засебних уџбеника из граматике и правописа, мада је правописно питање у српском језику ријешено на три нивоа (научно-универзитетском, средњошколском и основношколском), и то у три књиге, напореда и

одјелито, с ијекавским и екавским изговором, тј. исписом, о чему свједочи и Одлука бр. 19 Одбора за стандардизацију српског језика, с образложењем (такође у прилогу).

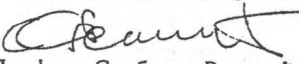
И прије сједнице двију комисија, још 24. октобра 2001. године, Одбор се, с потписом свог предсједника проф. др Ивана Клајна, обратио Заводу за уџбенике и наставна средства у Српском Сарајеву, изражавајући изненађење и упозорење на могуће штетне последице, али, нажалост, није био достојан никаквог одговора.

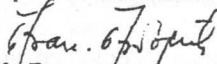
Разумије се, ми смо свјесни ограничења с којима живимо с обје стране Дрине, али се питамо како то да Нијемци, Аустријанци и Швајцарци (који одавно живе у три засебне државе) могу имати заједнички њемачки правопис, а Срби не могу заједнички српски. Претпостављамо да би се питање с тим у вези могло поставити и господину Волфгангу Петричу, који долази из Беча и вјероватно посједује нови њемачки правопис (Duden 1996), на чијим корицама пише "Gültig in Deutschland, Österreich und Schweiz" (на снази у Њемачкој, Аустрији и Швајцарској). Хтјели бисмо рећи да није разборито пристајати на све, па и на оно што, по свој прилици, није нужно, што се може избјећи.

Било би добро, у сваком случају, да и Ви, Ваша Влада и надлежна министарства у Републици Српској сугеришете Заводу за уџбенике и наставна средства у Српском Сарајеву да се, ако је конкурс морао бити расписан, не би смио прихватити рукопис који не би био у пуном нормативном складу с јединим признатим *Правописом српскога језика* (Нови Сад, Матица српска, 1993). На сједници двију наведених комисија речено је да се у конкретном случају треба угледати на Хрвате и њихово школство у БиХ, односно у Федерацији БиХ, чијим се уџбеницима бави "Школска наклада" у Мостару. Њоме, колико је нама познато, управљају исти они што управљају "Школском књигом" у Загребу, чиме се обезбјеђује јединство уџбеничке литературе за Хрвате у БиХ и Хрвате у Републици Хрватској.

Вољели бисмо да барем од Вашег кабинета, или од надлежног министарства, добијемо одговор на ово наше упозорење кад га већ нисмо добили од Завода за уџбенике и наставна средства у Српском Сарајеву.

Молимо Вас да примите изразе нашега искреног поштовања.

Проф. др Слободан Реметић,
замјеник предсједника Одбора
и директор Института за српски језик

Мр Бранислав Брборић,
секретар Одбора

Прилози:

- Одлука Одбора бр. 19, с образложењем
- Писмо Заводу за уџбенике и наставна средства од 24. октобра 2001. године
- Конкурс од 4. 10. 2001. г.

178

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ
ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и рјешавање
неодложних питања

Ком. бр. 7, број 32/2001, 4. децембар 2001. г.

Београд, Ђуре Јахшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

ЗАВОД ЗА УЧБЕНИКЕ И НАСТАВНА СРЕДСТВА
– на руке директора РАНКА БАТИНИЋА –

Николе Тесле б. б.
71123 СРПСКО САРАЈЕВО

Поштовани господине директоре,

Ово је трећи пут да Вам се обраћамо током 2001. године (први пут – 10. јула, допис бр. 20/2001; други пут – 24. октобра, допис бр. 30/2001), оба пута у вези с *Правописом српскога језика*. Најприје смо Вам доставили Одлуку Одбора бр. 19 а други пут, након сазнања да је Ваш завод расписао конкурс за правопис и граматику у школама Републике Српске, и то упркос томе што је правописно питање, укључујући и ијекавске верзије свих трију правописних књига, на говорном простору српског језика ријешено боље него икад прије.

Како ниједном нисмо добили Ваш одговор, били смо приморани да се на захтјев двију комисија Одбора (за правопис и школство) обратимо Влади Републике Српске (допис број 31 од 28. 11. 2001. г. – у прилогу). Шаљући Вам копију дописа Влади Републике Српске, желимо Вас увјерити да није ријеч ни о каквом тужачању, већ о нашем искреном настојању да учинимо све што можемо како нам се, с правописом за школе у Републици Српској, чије је издавање вјероватно неизбјежно, не би десио неодржив правописни раскорак. Аргументацију с тим у вези можете наћи у Одлуци Одбора бр. 19 и њеном образложењу, чију Вам копију још једном достављамо.

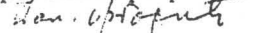
Нама, разумије се, није нужно ни оправдање ни извињење због изосталих одговора, али бисмо вољели кад бисте се бар једном огласили како бисмо знали да сте примили к знању садржај наших одлука и дописа, односно аргументе што их заступамо, за које вјерујемо да су чврсти и несумњиво корисни за развој српске језичке културе у новим државноправним околностима.

С поштовањем,

Прилози: 2

Секретар Одбора

Бранислав Брборић

П. С. Одлуку бр. 19 и копије наших дописа Заводу и Влади РСп доставили смо и Републичком педагошком заводу у Бањој Луци.

179

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ
ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и рјешавање
неодложних питања

Ком. бр. 7, број 33/2001, 5. децембар 2001. г.

Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

РЕПУБЛИЧКИ ПЕДАГОШКИ ЗАВОД

Милоша Обилића 39
31000 БАЊА ЛУКА

Поштована господо,

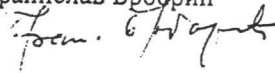
У прилогу вам достављамо фотокопије трију дописа Комисије за односе с јавношћу и рјешавање неодложних питања Одбора за стандардизацију српског језика, Одлуку бр. 19. Одбора, која се тиче рјешавања правописне проблематике на говорном простору српског језика, као и копију дописа Влади Републике Српске бр. 31, упућеног 28. новембра 2001. године.

Припремајући се за пету (мини јубиларну) сједницу Одбора средином јанура 2001. године, жељели бисмо чути ваша гледишта поводом конкурса за правопис и граматику српског језика у школама Републике Српске. Ако је конкурс о којем је ријеч неизбјежан, било би добро учинити све да будући правописни приручник не буде у раскораку с *Правописом српскога језика* (Нови Сад, 1993), који је еталон за све деривате. Мислили смо да је за цио говорни простор нашег језика правописно питање ријешено барем до 2004. године, за коју се планира ново издање Правописа, с измјенама и допунама, првенствено срачунатим на то да се уклони позивање на претходни Правопис двију матица, онај из 1960, и да се што више смањи број двострукости.

У очекивању вашег цијењеног одговора, молимо вас да примите наше искрене поздраве.

Прилози: 5

Секретар Одбора
Бранислав Брборић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања

Ком. бр. 7, број 34/2001, 5. децембар 2001. г.

Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА И ЕКОНОМИЈЕ

– Сектор за односе са јавношћу (Лазар Антонић) –

Немањина 22–26

11000 БЕОГРАД

Поштовани господине Антонићу,

Примили смо Ваш допис од 23. 11. 2001. године, адресиран на председника Одбора за стандардизацију српског језика проф. др Ивана Клајна, у којем нас молите да Вам понудимо прикладнији термин за лексему «апропријација», што сте је употребили у нацрту Закона о буџетском систему, који је у јавној расправи.

Тај термин употребили сте у реченици чији почетни део овако гласи: «Буџетске апропријације се користе за финансирање органа републичке и локалне власти (...)». Речници нуде две замене са подоста различитим значењима – *присвајање* и *прилагођавање (удешавање)*, од којих првонаведена садржи – основно значење. Морате се сами одредити полазећи од значења које одаберете. На крају крајева, увек је реч о томе да држава *присваја* паре од света производње како би издржавала не само своје органе и органе (регионалне и) локалне самоуправе него и друге делатности од општег интереса (у просвети, науци, култури, здравству и другим делатностима које се сматрају *јавним службама*). Стране речи, па чак и оне које улазе у корпус *интернационализама*, понекад (и намерно) замагљују значења и представљају неку врсту еуфемизама. У ту врсту, можда, спада и лексема *захватање* (нпр. *буџетска хватања*), која се понегде среће, па би и она могла доћи у обзир уместо *апропријације*.

С поштовањем.

Секретар Одбора
Бранислав Брборић

Бранислав Брборић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ
ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и рјешавање
неодложних питања

Ком. бр. 7, број 36/2001, 24. децембар 2001. г.

Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

ЧЛАН ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И
ПРЕДСЈЕДНИК ЊЕГОВЕ КОМИСИЈЕ

Уважена колегинице/Уважени колега,

Позивамо Вас на пету сједницу Одбора за стандардизацију српског
језика и предлажемо Вам следећи

ДНЕВНИ РЕД:

1. Разматрање Извјештаја о раду Одбора током 2001. године,
2. Верификација пет одлука (17–21) које је Комисија за односе с јавношћу и рјешавање неодложних питања утврдила након четврте сједнице Одбора (одржане 25. 1. 2001. године),
3. Разматрање предлога нових одлука (бр. 22 – *Обавезни примјерак у електронској форми* и бр. 23 – *Програм и основна упутства за припрему измењеног издања Правописа српскога језика 2004. године*),
4. Кадровска питања (*оставка Даринке Гортан-Премк на мјесто председника Комисије за лексикологију и лексикографију и [поновни] избор потпредседника и секретара Одбора, као и упознавање с евентуалним измјенама у саставу матичног дијела Одбора*),
5. Р а з н о.

Сједница ће се одржати 25. јануара 2002. године (петак) у Београду, у просторијама САНУ (Кнез Михаилова 35/1), с почетком у 11.00 сати.

У случају спријечености, молимо Вас да се благовремено огласите преко једног од телефона или телефакса наведених у заглављу.

С поштовањем,

Предсједник Одбора
проф. др Иван Клајн, дописни члан САНУ

Прилози:

- Предлог Извјештаја о раду током 2001. године
- Одлуке бр. 17-21
- Предлози одлука бр. 22-23
- Оставка Даринке Гортан-Премк

Достављено и:

- Оснивачима Одбора
- Владама СРЈ, РСБ, РЦГ и РСп,
односно надлежним министарствима
(култура, наука, просвјета)

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ
ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и рјешавање
неодложних питања

Ком. бр. 7, број 37/2001, 24. децембар 2001. г.

Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

ОСНИВАЧ ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА
(на руке декана, предсједника, директора)

Уважена колегинице/Уважени колега,

У прилогу Вам достављамо позивно писмо за пету сједницу Одбора за стандардизацију српског језика која ће се одржати у САНУ, Београд, Кнез Михаилова 35/1, 25. 1. 2002. године, с почетком у 11.00 сати, заједно са свим документима достављеним члану/члановима Одбора из Ваше установе.

Било би нам задовољство да неко од челних људи Ваше установе присуствује овој, мини јубиларној, сједници Одбора.

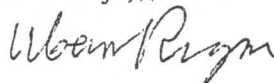
У прилогу Вам достављамо *Списак чланова Одбора за стандардизацију српског језика* који су изабрани у установи наведеној у загради. Једина промјена у том списку настала је крајем 1999. године, када је САНУ, умјесто пок. Павла Ивића, изабрала академика Милку Ивић за члана Одбора и предложила је за предсједника Одбора. Милку Ивић, на њен захтјев, крајем 2000. године, на челу Одбора замијенио је Иван Клајн, дописни члан САНУ. Потпредсједник Одбора све вријеме од оснивања био је Слободан Реметић, директор Института за српски језик, који обавља стручно-административне послове Одбора, а секретар Бранислав Брборић. Предсједник, потпредсједник и секретар Одбора бирају се на четири године и могу бити поново бирани, док чланови не подлијежу ограничењу, али могу бити замијењени новим људима.

Одбор је двапут тражио од Филозофског факултета у Српском Сарајеву да преиспита оправданост чланства у Одбору Милоша Ковачевића, који се, већ у првој години рада, одметнуо од Одбора и назвао га «одбором за сатанизацију српског народа и српског језика», али није било никаквог одговора нити је М. Ковачевић поднио оставку. Није ни учествовао у раду Одбора јер је радио у Њемачкој.

Молимо осниваче да се изјасне о евентуалним замјенама. Ако се до годишње сједнице Одбора не изјасне о томе, сматраћемо да њихови изабраници остају до даљег чланови Одбора.

С поштовањем,

Предсједник Одбора
проф. др Иван Клајн, дописни члан САНУ

Прилози:

- Позивно писмо члану Одбора
- Списак чланова Одбора за стандардизацију српског језика
- Предлог Извјештаја о раду током 2001. године
- Одлуке бр. 17-21.
- Предлози одлука бр. 22-23.
- Оставка Даринке Гортан-Премк

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ
ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и рјешавање
неодложних питања

Ком. бр. 7, број 38/2001, 24. децембар 2001. г.
Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

ВЛАДА САВЕЗНЕ РЕПУБЛИКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ
– на руке предсједника Драгише Пешића –

Булевар Михаила Пупина 2
11070 НОВИ БЕОГРАД

Уважени господине предсједниче,

Обавјештавамо Вас да ће се у Београду, 25. јануара 2002. године (петак), у просторијама САНУ (Кнез Михаилова 35/1), с почетком у 11 сати, одржати пета сједница Одбора за стандардизацију српског језика, који дјелује од краја 1997. године на цјелокупном говорном простору српског језика обухватајући стручњаке који долазе из научно-културних институција с тог простора (Србија, Црна Гора и Српска).

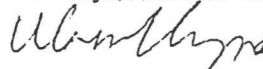
У прилогу Вам достављамо дневни ред за ту сједницу, који је упућен члановима Одбора и његовим оснивачима из Србије, Црне Горе и Српске.

Вољели бисмо да ваш представник или представник којег од ваших министарстава (наука, просвјета, култура) присуствује овој сједници како би се обавијестио о раду Одбора, његовим учинцима и будућим задацима. Ваша присутност утолико је пожељнија уколико је Одбор за стандардизацију српског језика једна од ријетких невладиних организација што свједочи о успјешној сарадњи научно-културних дјелатника с цијелога нашег језичког простора, која је текла упркос промјенљивим и ријетко добрим политичким односима.

У нади да ћемо имати задовољство да поздравимо вашег представника/ваше представнике на овој сједници, на којој ће бити представљена и нека вриједна достигнућа Одбора, срдечно Вас поздрављамо.

С поштовањем,

Предсједник Одбора
проф. др Иван Клајн, дописни члан САНУ

Прилог:

- Позивно писмо члановима Одбора с дневним редом и прилозима уз позивно писмо

186

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ
ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања

Ком. бр. 7, број 38/2001, 24. децембар 2001. г.

Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

– на руке председника др Зорана Ђинђића –

Немањина 11
11000 БЕОГРАД

Уважени господине председниче,

Обавештавамо Вас да ће се у Београду, 25. јануара 2002. године (петак), у просторијама САНУ (Кнез Михаилова 35/1), с почетком у 11 сати, одржати пета седница Одбора за стандардизацију српског језика, који делује од краја 1997. године на целокупном говорном простору српског језика обухватајући стручњаке који долазе из научно-културних институција с тог простора (Србија, Црна Гора и Српска).

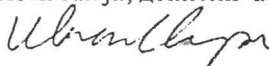
У прилогу Вам достављамо дневни ред за ту седницу, који је упућен члановима Одбора и његовим оснивачима из Србије, Црне Горе и Српске.

Волели бисмо да ваш представник или представник којег од ваших министарстава (наука, просвјета, култура) присуствује овој седници како би се обавестио о раду Одбора, његовим учинцима и будућим задацима. Ваша присутност утолико је пожељнија уколико је Одбор за стандардизацију српског језика једна од ретких невладиних организација што сведочи о успешној сарадњи научно-културних делатника с целога нашег језичког простора, која је текла упркос променљивим и ретко добрим политичким односима.

У нади да ћемо имати задовољство да поздравимо вашег представника/ваше представнике на овој седници, на којој ће бити представљена и нека вредна достигнућа Одбора, срдечно Вас поздрављамо.

С поштовањем,

Председник Одбора
проф. др Иван Клајн, дописни члан САНУ

Прилог:

- Позивно писмо члановима Одбора с дневним редом и прилозима уз позивно писмо

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ
ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и рјешавање
неодложних питања

Ком. бр. 7, број 38/2001, 24. децембар 2001. г.

Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ ЦРНЕ ГОРЕ
– на руке предсједника Филипа Вујановића –

Његошева 2
81000 ПОДГОРИЦА

Уважени господине предсједниче,

Обавјештавамо Вас да ће се у Београду, 25. јануара 2002. године (петак), у просторијама САНУ (Кнез Михаилова 35/1), с почетком у 11 сати, одржати пета сједница Одбора за стандардизацију српског језика, који дјелује од краја 1997. године на цијелокупном говорном простору српског језика обухватајући стручњаке који долазе из научно-културних институција с тог простора (Србија, Црна Гора и Српска).

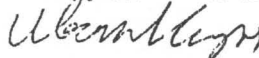
У прилогу Вам достављамо дневни ред за ту сједницу, који је упућен члановима Одбора и његовим оснивачима из Србије, Црне Горе и Српске.

Вољели бисмо да ваш представник или представник којег од ваших министарстава (наука, просвјета, култура) присуствује овој сједници како би се обавијестио о раду Одбора, његовим учинцима и будућим задацима. Ваша присутност утолико је пожељнија уколико је Одбор за стандардизацију српског језика једна од ријетких невладиних организација што свједочи о успјешној сарадњи научно-културних дјелатника с цијелога нашег језичког простора, која је текла упркос промјенљивим и ријетко добрим политичким односима.

У нади да ћемо имати задовољство да поздравимо вашег представника/ваше представнике на овој сједници, на којој ће бити представљена и нека вриједна достигнућа Одбора, срдачно Вас поздрављамо.

С поштовањем,

Предсједник Одбора
проф. др Иван Клајн, дописни члан САНУ

Прилог:

- Позивно писмо члановима Одбора с дневним редом и прилозима уз позивно писмо

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ
ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и рјешавање
неодложних питања

Ком. бр. 7, број 38/2001, 24. децембар 2001. г.

Београд, Туре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
– на руке предсједника проф. др Младена Иванића –

Трг српских владара б. б.
51000 БАЊА ЛУКА

Уважени господине предсједниче,

Обавјештавамо Вас да ће се у Београду, 25. јануара 2002. године (петак), у просторијама САНУ (Кнез Михаилова 35/1), с почетком у 11 сати, одржати пета сједница Одбора за стандардизацију српског језика, који дјелује од краја 1997. године на цјелокупном говорном простору српског језика обухватајући стручњаке који долазе из научно-културних институција с тог простора (Србија, Црна Гора и Српска).

У прилогу Вам достављамо дневни ред за ту сједницу, који је упућен члановима Одбора и његовим оснивачима из Србије, Црне Горе и Српске.

Вољели бисмо да ваш представник или представник којег од ваших министарстава (наука, просвјета, култура) присуствује овој сједници како би се обавијестио о раду Одбора, његовим учинцима и будућим задацима. Ваша присутност утолико је пожељнија уколико је Одбор за стандардизацију српског језика једна од ријетких невладиних организација што свједочи о успјешној сарадњи научно-културних дјелатника с цијелога нашег језичког простора, која је текла упркос промјенљивим и ријетко добрим политичким односима.

У нади да ћемо имати задовољство да поздравимо вашег представника/ваше представнике на овој сједници, на којој ће бити представљена и нека вриједна достигнућа Одбора, срдечно Вас поздрављамо.

С поштовањем,

Предсједник Одбора
проф. др Иван Клајн, дописни члан САНУ

Прилог:

- Позивно писмо члановима Одбора с дневним редом и прилозима уз позивно писмо

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ
ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и рјешавање
неодложних питања

Ком. бр. 7, број 39/2001, 19. децембар 2001. г.

Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

БЕЛЕШКА С ПЕТЕ СЕДНИЦЕ КОМИСИЈЕ ЗА ОДНОСЕ С ЈАВНОШЋУ И
РЕШАВАЊЕ НЕОДЛОЖНИХ ПИТАЊА (18. 12. 2001)

Комисија је имала краћи састанак у уторак, 18. 12. 2001. године, у Институту за српски језик. На састанку су размотрени документи који се тичу годишње седнице матичног дела Одбора за стандардизацију српског језика (25. 1. 2002. године): позивно писмо члановима, с дневним редом, на екавском и ијекавском испису; позивно писмо свим оснивачима Одбора и позивно писмо владама СРЈ, РСБ, РЦГ и РСп, односно надлежним министарствима (просвета, наука и култура), такође на оба исписа, Извештај о раду Одбора за 2001. и др.

На састанку је одлучено да се свима у прилогу доставе раније утврђене одлуке Одбора (бр. 17–21), које је између двеју седница Одбора донела Комисија за односе с јавношћу и решавање неодложних питања, као и два предлога нових одлука (бр. 22–23), које се тичу *обавезног примерка публикације у електронској форми и припреме новог издања Правописа српскога језика за 2004. годину*. Идеју за те две одлуке и помоћ око њиховог састављања дали су чланови Комисије за корпус и Комисије за праћење и истраживање правописне проблематике.

Сви ће се документи доставити пре Нове године, тако да ће чланство и други заинтересовани чиниоци имати довољно времена да се припреме за годишњу седницу Одбора.

Састанку су присуствовали сви чланови Комисије бр. 7, осим Новице Петковића, који се такође сагласио са свиме што је на састанку решено.

Секретар Одбора
Бранислав Брборић

Бранислав Брборић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и решавање

неодложних питања

Ком. бр. 7, бр. 40/2001, 19. 12. 2001. г.

Београд, Буре Јакшића 9

Телефони: 635-590; 181-383; 183-175

Телефакси: 183-175; 182-825

Катедрама за српски језик у Врању, Нишу, Крагујевцу,
Београду, Новом Саду, Никшићу и Српском Сарајеву*Предмет:* Достављање *Обратног*
речника српскога језика.

Поштоване колеге,

С осећањем истинског задовољства достављамо вам примерак књиге *Обратни речник српскога језика*, капиталног дела српске лексикографије и српске науке о језику у целини, припремљеног под окриљем Одбора за стандардизацију српског језика. Резултат вишегодишњег рада др Мирослава Николића, члана Одбора и угледног српског лингвисте, објавили су Матица српска, Институт за српски језик САНУ и „Палчић“ из Београда (извршни издавач). Штампање књиге и могућност да је добију семинарске библиотеке катедара за српски језик омогућило је делатно разумевање одговарајућих министарстава Републике Србије, Републике Црне Горе, Републике Српске и Савезни секретаријат за развој и науку Савезне Републике Југославије. Објављивање овога сјајног дела, за које је др Мирослав Николић добио награду Славистичког друштва Србије ПАВЛЕ ИВИЋ, помогао је и Филозофски факултет у Бањој Луци, чиме је тамошња библиотека овим незаобилазним лексиконом снабдевена у оптималном обиму.

У нади да ће наредне године бити упамћене по вредним остварењима из области србистике и по све плоднијој и све разгранатијој сарадњи институција и појединаца задужених за бригу о српском језику, молимо вас да примите изразе одличног поштовања и најљепше жеље за Нову, 2002. годину.

За Комисију

[Signature]
проф. др Слободан Реметић, директор
Института за српски језик САНУ и
потпредседник Одбора за стандардизацију
српског језика

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ
ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и рјешавање
неодложних питања

Ком. бр. 7, број 41/2001, 21. децембар 2001. г.
Београд, Ћуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

ПРЕДСЕДНИК САВЕЗНЕ РЕПУБЛИКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ
ДР ВОЈИСЛАВ КОШТУНИЦА

Булевар Михаила Пупина 2
11070 НОВИ БЕОГРАД

Поштовани господине председниче,

Радујемо се Вашој посети Босни и Херцеговини (18. 12. 2001) и образовању Међудржавног савета за сарадњу с том међународно признатом државом конфедералног устројства.

Користимо се овом приликом да Вас упознамо с једним тешким политичким заплетом у тој држави на пољу културе који траје већ неколико година. Тај заплет доноси језичко питање, чија се деликатност састоји у томе што се у БиХ користи *исти језички систем*, понешто *уразличен* на три *језичка стандарда: српски, хрватски и бошњачки*, који се називају *српским језиком, хрватским језиком и босанским језиком*. Последњи се «преводи» на српски и хрватски тако да гласи *бошњачки језик*, усклађен с називом етничке заједнице која га је пригрлила.

Да бисте се ближе упознали с проблемом, у прилогу Вам достављамо часопис *Наш језик*, Београд, XXXIII/3-4, 2000, у којем је (стр. 326-332) приказан зборник *Симпозиј о босанском језику*, на којем је неодрживи назив језика брањен тобожњим научним аргументима. У том часопису чини се покушај да се бошњачки естаблишмент приволи на мирољубиво решење, јер се назив «босански језик» не може оценити као мирољубив. Пре извесног времена Одбор за стандардизацију српског језика донео је две одлуке у вези с деноминацијом

трећег језичког стандарда у српскоме језику (1998. и 1999). Реч је о одлукама бр. I и бр. II Одбора, које Вам у прилогу такође достављамо да бисте се упознали с нашом социолингвистичком аргументацијом.

Било би добро да се преко поменутог Међудржавног савета, кад се за то стекну услови, покуша исправити та сасвим неодржива ствар, која и сада, а још више потенцијално, трује међусобне односе трију народа.

Истовремено Вас обавештавамо о томе да ће се пета седница Одбора за стандардизацију српског језика одржати 25. јануара 2002. године у Београду, у Српској академији наука и уметности, с почетком у 11 сати. Достављамо Вам позивно писмо с дневним редом и са још неколико поднесака. Ти поднесци пружају увид у неке наше овогодишње учинке. Ако за то има могућности, волели бисмо да се који од Ваших саветника појави на тој седници.

С поштовањем,

Секретар Одбора
Бранислав Брборић

IV. СПИСИ ОСТАЛИХ КОМИСИЈА

**Одбор за стандардизацију
српског језика**

Комисија за фонологију
Београд, 16. XI 2001.

Записник са седнице Комисије за фонологију
(16. XI 2001. год.)

Седница Комисије за фонологију одржана је у просторијама Института за српски језик САНУ, 16. XI 2001. године. Седници су присуствовали : др Јелица Јокановић-Михајлов, председник Комисије, др Слободан Реметић, др Драгољуб Петровић, чланови Комисије, мр Бранислав Брборић, секретар Одбора, и Наташа Вуловић, секретар Комисије. Одсутни су били: академик Бранислав Остојић, др Мирослав Николић, др Милан Драгичевић и Милорад Телебак, чланови Комисије. Предложен је и усвојен следећи

Дневни ред :

1. Анализа рада Комисије у протеклом периоду
2. Договор о даљем раду
3. Разно

На почетку седнице је разговарано о проблему долазака на састанке Комисије и малим могућностима контактирања између седница, посебно са члановима Комисије из других република. Констатовано је да седницама редовно присуствују исти чланови, као и да један број чланова Комисије скоро увек одсуствује. Присутни су известили о телефонским контактима са одсутним колегама и разлозима које су они навели, најављујући своје одсуствовање.

У циљу побољшања рада, председник Комисије је предложила да се у краћим роковима (2-3 месеца) достављају индивидуални извештаји о раду и да сви преузму конкретна (полугодишња) задужења, како би се послови равномерније распоредили.

На питање о изгледима за очекивани завршетак рада на књизи из фонологије, др Драгољуб Петровић је известио да је дошло до застоја у раду зато што он више нема елементарних услова за рад (немогућност смештаја компјутера, књига и сл.). Поглавље о

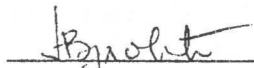
инхерентним обележјима је завршено и објављено у Зборнику посвећеном академику Ивићу (ЈФ LVI / 3-4), одавно ради на поглављу о прозодијским алтернацијама, али ту има потешкоћа; скица за општи део од око сто страница је већ припремљена, али она још тражи разраду у многим детаљима. У пројекат је уклопива и једна студија из фонологије, коју је он објавио раније на енглеском језику. Констатујући да га недостатак физичких услова за рад спречава да у овом тренутку предвиди време завршетка посла, др Петровић је замолио да га Комисија не везује за неки одређени рок.

Мр Бранко Брборић је истакао да разуме тешкоће у раду и разлоге за депримираност и понудио као помоћ у решавању техничких проблема да он у Новом Саду, у просторијама Матице српске или у некој другој, одговарајућој установи, обезбеди радни простор који би био загрејан, са компјутером и са могућношћу смештаја свих књига које су др Петровићу потребне за рад и у коме би др Петровић могао да ради кад год жели. Мр Брборић је додао да би то свакако помогло да се заврши и објави књига из фонологије, која у овом моменту представља приручник који нам највише недостаје. Као рок завршетка који би био сасвим реалан и који би се морао испоштовати назначио је период од наредне две године (до 2004.)

Део седнице је био посвећен дискусији о раду на изради библиографије; констатовано је да се ту не ради довољно. Изнесена су искуства и стање оваквих пројеката у неким другим комисијама (др Реметић), изложене су идеје о начину обраде библиографских јединица и о могућим решењима, о евентуалном укључивању даровитих студената и сл. (др Петровић и др Јокановић-Михајлов).

Др Ј. Јокановић-Михајлов је изнела своја искуства о уклапању магистарских и семинарских радова у проблематику за коју је Комисија заинтересована, истичући посебно два магистарска рада на којима кандидати сада раде; то су радови са фонетском и нормативистичком усмереношћу (један о спектралним и квантитетским карактеристикама вокала, други о прозодијским карактеристикама говора младе популације у урбаној средини), као и неколико семинарских радова о акценатским дублетима.

Записник водила,

/Наташа Вуловић, секретар Комисије/

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА
КОМИСИЈА ЗА МОРФОЛОГИЈУ И
ТВОРБУ РЕЧИ

Ком. бр. 2; зап. бр. 6/2001, 25. 6. 2001. г.
Београд, Ђуре Јакшића 9
тел.: 635-590, 181-383, 33-42-400, 183-175
телефакси: 183-175, 182-825

ЗАПИСНИК

Председник *Комисије за морфологију и творбу речи* (комисија бр. 2) обавио је разговор са свим доступним члановима Комисије и у договору са њима констатовао да се текуће активно рада Комисије могу свести на следеће:

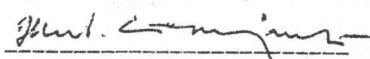
– Књига проф. др Ивана Клајна *Творба речи* (први део: *Слагање и Префикс и ј а*) која је припремљена у оквиру Одбора за стандардизацију и Комисије за морфологију и творбу речи налази се у фази прелома текста и у току летњих месеци предстоји коректура текста

– *Библиографија радова за морфологију и творбу речи (1950–2000)* коју су, такође у овој комисији, израдиле Милица Радовић-Тешић и Весна Ломпар, а која се штампа у часопису *Наш језик* (текући број) налази се у фази прелома текста. Часопис би до јесени требало да изађе из штампе.

– У међувремену је више чланова Комисије (Ж. Станојчић, М. Николић, Б. Ђорић, С. Марјановић, Рајка Глушица ...) појединачно наставило да објављује радове из области морфологије или творбе речи и да их објављује у текућој периодици.

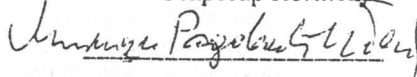
– Други део *Творбе речи* (*Суфиксација и Конверзија*) проф. И. Клајна налази се у фази израде, а Комисија ће даље пратити ток израде и пружати, евентуално, потреб помоћ.

Председник Комисије

проф. др Живојин Станојчић

Секретар Комисије

др М. Радовић-Тешић

Др Живојин Станојчић
редовни професор универзитета

Филолошки факултет Универзитета
у Београду

РЕЦЕНЗИЈА

рукописа књиге Ивана Клајна, Творба речи у савременом
српском језику – Први део: Слагање и префиксација
(стр. 1 – 226)

Рукопис ове, за науку о српском књижевном језику, надасве значајне књиге садржи *Увод* (стр. 2-8) и две обимне главе – *I. Слагање* (стр. 9-123) и *II. Префиксација* (стр. 124-220). Претпоследњу главу чини, дакако, део под називом *Литература* (стр. 221-225), а последња глава резервисана је за део под називом *Регистар*, после којег, наравно, долази садржај књиге. Рукопис је принтован у густом компјутерском слогу, на хартији формата А-4.

Већ први, уводни део књиге указује на чињеницу да је пред читаоцем дело врло компетентног научника, који уважава све релевантне досадашње проучаваоце творбе речи српског језика, а који у своја истраживања уноси и научну методологију друге половине XX века, основану на модерним лингвистичким теоријама. Систематски део обраде модела творбе сложених и префиксираних речи српског језика, онај део који је дат у два централна поглавља ове студије, апсолутно је испунио циљ који је аутор, проф. Иван Клајн себи поставио: "Циљ нам је био да први пут систематски прикажемо све или приближно све могућности грађења како сложеница тако и префиксалних твореница у српском језику. Отуда I део (композиција) и II део (префиксација) сачињавају прву од две књиге посвећене творби речи" (стр. 3). Аутор је своје теоријске поставке реализовао и на најактуелнијој грађи, која је лексикографски систематисана у Речнику књижевног српскохрватског језика Матице српске, уз корективни квантум материје узете из великог Речника књижевног и народног српскохрватског језика САНУ.

Природно, обе централне главе Клајнове књиге структуриране су тако да њиховим поглављима, која су систематисана по врстама речи, претходи опет – уводни, теоријски део и са врло детаљним критичким приказом литературе о ове две творбене групе, и са ауторовим сопственим инструментаријем анализе тих творбених категорија. За главу *I. Слагање* – то су странице 9-27, за главу *II. Префиксација* – то су странице 123-140. Уводним деловима глава следе систематски прегледи модела творбе у свим за творбу речи значајним врстама речи. На тај начин књига проф. И. Клајна заиста и јесте и најсистематскији, и врло потпун, преглед српске композиције и префиксације.

Као што је то дефинисао и у *Уводу* (в. стр. 5), тако је проф. Клајн и у ова два дела књиге врло рационално применио синхронијски приступ материји, што значи да га није апсолутизовао – схватио је, како исправно вели – синхронијски приказ "не као статичну, замрзнуту слику тренутног стања, него као онај исечак дијахронијског приказа до кога можемо доћи на основу језичког осећања, без прибегавања историјској фонетици, без позивања на раније језичке фазе или на мртве и хипотетичке језике" (в. стр. 5-6).

Прва централна глава књиге, *I. Слагање* (стр. 9-123), почиње ауторовом исцрпном студијом под насловом *I. Особине, структура и типологија сложеница* (стр. 9-27). У њој се даје солидно фундиран научни приказ најрелевантније досадашње литературе о питању и, на основу ауторове објективне критике, предлажу дефиниције сложеница. Готово да је сувишно истичати да проф. Клајн то чини зналачки и тако што, заправо, усавршава дефиниције најпоузданијих оновремених наших лингвиста у томе домену – А. Белића и М. Стевановића, прихватајући их у њиховим најбољим елементима. Као представник модерне лингвистике, И. Клајн то чини владајући и изузетном способношћу научне анализе, и завидно богатим научним апаратом, који се огледа у примереној најактуелнијој теоријској и аналитичкој литератури.

Осталих 11 поглавља ове главе чине детаљно приказани модели творбе речи разврстани по граматичким врстама. Тако је дат систематски преглед сложеница у врсти *именица* (поглавље

2, стр. 28-65), *придева* (поглавље 3, стр. 66-86), *глагола* (поглавље 4, стр. 87-90), *бројева* (поглавље 5, стр. 90-91), *зменица* (поглавље 6, стр. 92-93), *прилога* (поглавље 7, стр. 93-97), *предлога* (поглавље 8, стр. 98), *везика* (поглавље 9, стр. 98), *узвика* (поглавље 10, стр. 99-100), *сложеница са афиксоидима* (поглавље 101-117) и *скраћеничких сложеница* (поглавље 12, стр. 118).

Природно, сходно самој језичкој материји, најобимнија су поглавља посвећена проблематици и класификацији *сложених именица* и *сложених придева*. У тим поглављима проф. И. Клајн је имао и најлепшу прилику да се потврди као изврстан научник – аналитичар и познавалац ове материје српског језика. Посебно ваља истаћи чињеницу да је поглавље његове драгоцене књиге посвећено тумачењу и класификовању *сложеница са афиксоидима*, заправо, и – прва темељито урађена концизна, а врло тачна, студија овог творбеног модела у нашем књижевном језику. До проф. Клајна ова материја само је спорадично приказивана у граматичкој литератури.

Друга централна глава књиге, *II. Префиксација* (стр. 123-220), такође је рађена по истој схеми. Поглавље *I. Увод* (стр. 123-130) – концизна је, документована и научно врло добро основана студија која, уз преглед досадашњих схватања префикса као везане творбене морфеме, доноси и ауторову дефиницију префикса, као и његову дефиницију места које префикс има у систему творбе нових речи. За разлику од многих аутора, проф. И. Клајн је префиксацију издвојено из композиције – формално, што по мојем тумачењу значи да у њој ипак налази и оне елементе који овај модел творбе везују са композицијом, како је традиционално узимају Белић, Стевановић, Вајан и многи други лингвисти. Тиме је, у извесном смислу, врло оправдано, уосталом, направио компромис и са појединим лингвистима који префиксацију узимају као категорију деривације. С тим у вези, природно, аутор даје и практично решење “рашчлањивања и идентификације твореница” (стр. 128-130), што је изузетно важно управо за класификацију у систематском делу главе, у којем се излажу творбени модели у оквиру врста речи.

Свако од поглавља ове главе: *2. Именице с префиксима* (стр. 131-154), *3. Придеви с префиксима* (стр. 155-176), *4. Прилози с префиксима* (стр. 173-174) и *5. Глаголи с префиксима* (стр. 175-220) – представља исцрпан и одлично систематизован преглед савременог језичког материјала. И у самоме прегледу, у дескриптивном делу ове студије, налазе се бројна Клајнова научна тумачења и појединих језичких чињеница, и појединих творбених модела, чиме се увелико попуњавају и “белине” у досадашњој литератури о овој језичкој материји. И овде је основна одлика Клајнове обраде – научни принцип уважавања резултата до којих су дошли најрелевантнији наши лингвисти у овоме домену. Али – и принцип оригиналне стваралачке ревизије многог од констатованих тумачења.

А одлика целе ове значајне лингвистичке студије сигурно је одлична научна фундираност, прецизно и јасно дефинисање сваког од творбених модела који се обрађују, као и јасно утврђивање система и језичких јединица у тим системима. Све то чини рукопис Клајнове књиге једним од врло значајних прилога науци о српском језику. Природно је, отуда, што ће штампање ове књиге бити и значајан прилог језичкој прагматици – активностима лингвиста на даљем развиту језичке културе у нашој средини.

Полазећи од свих горе изречених својих судова, с потпуном увереношћу у одличне квалитете приказане лингвистичке студије, свесрдно препоручујем да се рукопис професора др Ивана Клајна *Творба речи у савременом српском језику – Први део: Слагање и префиксација* штампа у вашим едицијама.

С поштовањем,

У Београду,
12. јануара 2001. г.

РЕЦЕНЗИЈА РУКОПИСА КЊИГЕ ИВАНА КЛАЈНА
ТВОРБА РЕЧИ У САВРЕМЕНОМ СРПСКОМ ЈЕЗИКУ

Први део: Слагање и префиксација

Аутор ових редака имао је задовољство да у рукопису прочита први део студије Ивана Клајна, дописног члана САНУ, *Творба речи у савременом српском језику: Први део: Слагање и префиксација*. У овоме синтетичко-аналитичком делу обрађени су слагање и префиксација. Одељцима о овим типовима творбе речи претходи *Увод*, у којем је објашњено шта се подразумева под творбом речи и који су њени поступци, наведени су и подаци о избору грађе и изворима, као и какав је ауторов однос према синхронијском и дијахронијском приступу творби речи.¹ С овим последњим у вези, ваља истаћи ауторову начелну синхронијску оријентацију, али не апсолутизовану, већ уравнотежену, што је учинило његове анализе и класификације творбених типова једноставнијим и природнијим, за разлику од Бабићевог крутог синхронизма, заправо механицизма.

Иза *Увода* следе два велика одељка: *Слагање и Префиксација*. У ова два одељка обрађена су два начина творбе речи (што се види и из њихових наслова), који су се у досадашњој српској граматичкој литератури третирали као један – слагање. Оба ова поглавља, као и њихови пододељци, почињу елаборацијом творбеног питања о којем се говори и прегледом ранијих мишљења, што је све пропраћено ауторовим опаскама и коментарима. Ово истичемо због познате слабости српске лингвистике која овај сегмент научног поступка често прескаче, а ставове, мишљења претходника прећуткује. Уосталом, то је у великој мери случај и са Бабићевом *Творбом ријечи у хрватском књижевном језику*, на коју се Клајн у својој књизи често обврће.

Сложенице су обрађено студиозно, прво уопште, теоријски (уп. пододељак *Особине, структура и типологија сложеница*)², а потом и за сваку врсту речи посебно, па чак и за узвике (речи типа *дашта*, *ваљда*, *можда* аутор третира као прилоге, а не као партикуле). За нас је био мало необичан једино њихов редослед: после именица и придева обрађени су глаголи, па потом бројеви, заменице, прилози и др., за шта не видимо јасних разлога. За сваку од наведених врста речи посебно се и детаљно обрађује (чисто) сложена, а посебно сложено-суфиксална творба, и то за сваки суфикс посебно, што је научно свако оправдано, али нам се, с обзиром на то да ће се исти ти суфикси разматрати у II књизи *Творбе речи* (где ће вероватно бити указано и на њихово учешће у сложено-суфиксалној творби), чини помало нерационално. Иначе, издвојене су у посебан одељак и студиозно анализирани и сложенице са афиксондима, уз важну напомену да се ту (и даље) ради о "правим сложеницама, само са основама посебне врсте".

У одељку *Префиксација* прво су убедљиво и коначно раздвојени предлози и префикси као различити језички елементи (чак и кад међу њима постоји потпуно

¹ Узгред, слажемо се с тиме што је *творба речи* 'претпостављена' *грађењу*.

² У њему је, уз остало, теоријски и практично објашњена разлика између сложеница и сраслица, али не и између сложеница и полусложеница. Из стилских разлога и ради уштеде у простору аутор, чак, често пише (*полу*)*сложеница*. Међутим, при навођењу многобројних примера или група примера (за различите врсте речи) редовно се и врло квалификовано објашњава однос између сложеница и полусложеница, при чему се не занемарује и нормативистички аспект.

фонемско подударање), а након тога је нађено право место префиксацији као начину творбе речи: посебно, али ближе деривацији него композицији. Овај начин творбе карактеристичан је за именице, придеве, прилоге и, нарочито, глаголе, па се те врсте речи обрађују у посебним пододељцима.

У сваком од одељака или пододељака након елаборације и ауторовог теоријског става, следи детаљна анализа одређеног творбеног типа, класификација подтипова и подробна егземплификација, често пропраћена семантичким тумачењем појединих примера и етимолошким опсервацијама. У свему томе аутор се осећа као код своје куће, што се, с једне стране, огледа у ширини и дубини анализе, а, с друге стране, у лакоћи и умешности с којом се то чини. Овде је дошло до изражаја и ауторово познавање језика, како модерних, тако и класичних.

У својој анализи и тумачењима аутор се служи поузданом и научно утемељеном аргументацијом, с ослонцем на достигнућа савремене лингвистике, али се не либи да за многе спорне или нејасне примере или категорије примера уместо, у нас уобичајеног, "тако ил' никако!", изрази резерву и према сопственом тумачењу одн. да га релативизује. Рецензенту је врло близак и разумљив ауторов опрез изражен у неким случајевима ("вероватно", "пре ће бити", "може бити" и сл.), с тим што је њихов број могао бити чак нешто већи. Тако се, на пример, питамо да ли је *-е-* у *свезнање*, *свезналица* и сл. уистину спојни вокал (слажемо се, пак, с аутором да *-и-* у *вртирѐп* то није) и да ли је глаголска мотивација код придева типа *умоболан* тако сигурна (у *вратоломан*, *делотворан* и сл. је неспорна).

После искуства које је имамо са акцентом сложеница у *Обратном речнику српскога језика*, рецензенту је потпуно разумљиво и што примери у књизи (најчешће) нису акцентовани, а слаже се и с разлозима због којих то није учињено. Остало му је, међутим, нејасно какве везе с акценатском нормом има образованост говорника, јер се она не може узети као релевантан фактор при прозодичком нормирању.³

Ако неакцентованост примера и узмемо као извесну (ситну) ману, она је потпуно занемарљива у односу на огромне добити које наша наука стиче студијом Ивана Клајна. Навешћемо само неке:

1. Први пут имамо на једном месту комплетно и детаљно обрађену творбу сложеница (укључујући и оне са префиксоидима и суфиксоидима и скраћенице) и перфектизацију у српском језику, уз детаљну и поуздану анализу, одговарајућу класификацију и обилату егземплификацију (готово увек пробраним и добро одабраним примерима из савременог српског одн. српскохрватског језика)⁴.

2. Коначно је издвојена префиксација као засебан творбени тип, који ваља разматрати одвојено од слагања (а не у оквиру њега, како је то код нас досад чињено) и од извођења (како се то понегде чини, јер представља *афиксацију*). С тим у

³ Клајн, наиме, у једној фусноти наводи подужи списак акцената из Стевановићеве велике Граматике за које сумња "да би нашле много потврда у говору данашњих школованих људи", мада се готово половина њих подудара с акцентом аутора ових редова (*биљодјед*, *добрдошлица*, *коњокрадица*, *сиптејис*, *старјес*, *немаиштина*...), док је за другу (*великодиколац*, *севердисток*, *предјећепчани*, *кобасичар*, *учитељица*...), бар што се овога рецензента тиче, потпуно у праву.

⁴ Понекад, истина, наилазимо и на понеки неуспели или ретки оказионализам (нпр. *бодоносца* 'онај који доноси бодове'), непознати покрајинизам (нпр. *гребедјед*) или речи које сам аутор из потенцијалних преводи у активне (нпр. *тросмислен*, *четворосмислен*). Аутор, међутим, редовно указује на статус који наведена реч има у српско(хрватско)м лексичком корпусу.

вези, коначно су раздвојени предлози и префикси као различити језички елементи, будући да су предлози речи а префикси афискалне морфеме.

3. Убедљиво је доказано да слагање није тако периферан начин творбе речи у српском језику како би се то могло закључити из наше граматичке литературе (мада се, наравно, не може равнати са деривацијом), која му је посвећивала релативно мало пажње. Истина, из Клајнове књиге сазнајемо да су многе наше сложене пуки преводи страних (нпр. немачких).

4. Убедљиво је показано да су данас тзв. ендоцентричне (по Белићу – есоцентричне) сложене исто тако "српске" колико и егзоцентричне (ексоцентричне) и да је покушај старих граматичара да им се оспори књижевнојезички статус био не само узалудан него и неоправдан.

5. Први пут имамо на једном месту обрађене сложене свих врста речи. На тај начин показано је колико је слагање, као творбени тип, својствено и заменицама, бројевима, прилозима, а не само именицама (које се у нашој граматичкој и научној литератури најчешће разматрају). Показало се, још једном, да је овај начин творбе врло редак код глагола.

6. Посебну вредност ове студије представља стил којим је писана, њена изванредна композиција и прегледност. Она се чита лако и течно, а сваки њен пасус логички се наставља на претходни или из њега проистиче. Ова лакоћа читања (упркос строгом научном инструментарију примењеном у књизи и научном језику којим је писана) резултат је изванредног, и ширем кругу читалаца познатог Клајновог стила (а "стил је сам човек!"), као и изванредног његовог познавања материје о којој пише ("јасно у глави, јасно на папиру!"). Кад смо на почетку овога текста рекли да смо имали задовољство да у рукопису прочитамо I део *Творбе речи* Ивана Клајна, онда то никако никако не треба схвати као уобичајену уводну или куртоазну фразу, него као чињеницу!

7. Уз све то, Клајн је у овој студији показао не само велико лингвистичко знање и умење, већ и завидну филолошку акрибичност и педантност (према којима се поједини наши савремени лингвисти односе са ниподаштавањем).

Све у свему, студија Ивана Клајна *Творба речи у савременом српском језику* — *Први део: Слагање и префиксација* несумњиво је најуспелија у својој врсти на српском и, уопште, српскохрватском језичком подручју и далеко надмашује све што је досад на пољу ових типова творбе речи код нас написано (укључујући и Бабићеву књигу *Творба ријечи у хрватском књижевном језику*, која у свим елементима заостаје за Клајновом). Истовремено, то је једна од најзначајнијих књига из науке о српском језику уопште која се код нас појавила последњих година.

Због свега реченог (а и због много чега другог што се у овоме тексту није могло поменути), свесрдно препоручујемо студију Ивана Клајна *Творба речи у савременом српском језику* — *Први део: Слагање и префиксација* за штампање, уз уверење да ће бити од изузетне користи, нарочито младим истраживачима и студентима.

У Београду, 28. II 2001. г.

М. Николић
 (др Мирослав Николић,
 виши научни сарадник
 Института за српски језик)

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА
КОМИСИЈА ЗА МОРФОЛОГИЈУ И
ТВОРБУ РЕЧИ

Ком. бр. 2; зап. бр. 7/2001, 20. 11. 2001. г.
Београд, Ђуре Јакшића 9
тел.: 635-590, 181-383, 33-42-400, 183-175
телефакси: 183-175, 182-825

Б Е Л Е Ш К А

Председник Комисије за морфологију и творбу речи (комисија бр. 2) обавио је разговор са свим доступним члановима Комисије и у договору са њима констатовао да се текуће активности рада Комисије одвијају у планираном темпу.

– Књига проф. др Ивана Клајна *Творба речи* (први део: *Слагање и Префиксација*) која је припремљена у оквиру Одбора за стандардизацију и Комисије за морфологију и творбу речи налази се у фази коректуре текста.

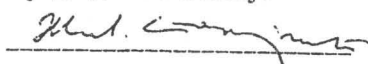
– *Библиографија радова за морфологију и творбу речи (1950–2000)* коју су, такође у овој комисији, израдиле др Милица Радовић-Тешић и мр Весна Ломпар, у штампи је (часопис *Наш језик*) и ових дана ће се појавити.

– У међувремену је више чланова Комисије (Ж. Станојчић, М. Николић, Б. Ђорић, С. Марјановић, Рајка Глушица ...) појединачно наставило да издаје радове из области морфологије или творбе речи и да их објављује у текућој периодици.

– Други део *Творбе речи* (*Суфиксација и Конверзија*) проф. И. Клајна налази се у фази израде, а Комисија ће даље пратити ток израде и пружати, евентуално, потребну помоћ.

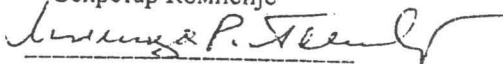
– Председник ове Комисије сматра да би Комисија за односе са јавношћу могла да се чешће консултује са председницима комисија, поред тога што се, што је похвално, консултује са појединим члановима комисија.

Председник Комисије

Проф. др Живојин Станојчић

Секретар Комисије

Др М. Радовић-Тешић

Комисија за синтаксу
Одбора за стандардизацију српског језика

Београд, јуна 2001.

Одбору за стандардизацију српског језика

Предмет: Рад Комисије у првој половини 2001. године

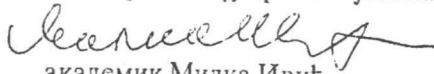
Комисија за синтаксу може да извести Одбор да је до средине 2001. године у оквирима надлежности Комисије урађено следеће.

Књига проф. др Љубомира Поповића *Комуникативна анализа реченице* је у завршној фази штампања.

Завршен је унос грађе у базу података за *Библиографију српске синтаксе* (око 1800 јединица). Пошто информатичар реши неке проблеме сређивања грађе у бази (што би требало да буде готово до краја јуна), грађа би била аутоматски класификована и нумерисана. Регистри би такође били урађени аутоматски (именски и насловни регистар, можда и регистар часописа). Током лета библиографија би била редигована и дефинитивно припремљена за објављивање. Постоји могућност да библиографија буде умножена као посебна публикација у малом тиражу (100 примерака), а директор и главни уредник програма српске културе на Интернету "Растко" (г. Зоран Стефановић и г. Дејан Ајдачић) спремни су да библиографију у целини поставе на веб-страницу тог програма, што би све требало да у целости буде завршено током јесени 2001. године.

Рад на *Синтакси српског језика (проста реченица)* у редакцији академика Милке Ивић треба да буде завршен до почетка јула 2001. године. Планира се да током лета буде урађена дефинитивна редакција и да у текст *Синтаксе* буду унете неопходне допуне и измене, после чега би *Синтакса* могла бити предата на техничку обраду и израду регистара. Ако ствари буду ишле према плану, и ако за објављивање синтаксе буду обезбеђена средства, она би могла бити објављена до краја 2001. године.

Председник Комисије за синтаксу
Одбора за стандардизацију српског језика

академик Милка Ивић

Комисија за синтаксу
Одбора за стандардизацију српског језика

Господину мр Браниславу Брборићу,
секретару Одбора за стандардизацију српског језика

Поштовани господине Брборићу,

овим желимо да известимо Одбор за стандардизацију српског језика о резултатима рада Комисије за синтаксу и њеним плановима за следећу годину, како је то закључено на седници Комисије одржаној 16. новембра 2001.

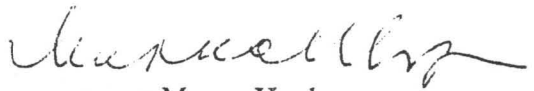
Грађа за библиографију српске синтаксе треба да буде припремљена за штампање до 20. новембра 2001, како о томе извешатавају њени састављачи Б. Вићентић, М. Папрић, Д. Милојевић и Ч. Манчић. После тога следе послови око штампања те библиографије и њене презентације на Интернету (о чему постоје прелиминарни договори са директором програма српске културе на Интернету господином Зораном Стефановићем и уредником др Дсјаном Ајдачићем).

Планира се да књига *Комуникативна анализа реченице* проф. др Љубомира Поповића буде одштампана до краја 2001. године.

Синтакса српског језика групе аутора, а у редакцији академика Милке Ивић, улази у фазу друге редакције и припремања текста за штампу, што ће изискивати помоћ стручњака за рачунарску обраду текста и прелом текста. Очекује се да би та фаза могла бити завршена до пролећа 2002. године. Комисија се нада да ће Одбор моћи да помогне да се успешно заврши та фаза рада на Синтакси и да се она објави.

У току 2002. почеће припреме за рад на другој књизи Синтаксе српског језика (сложена реченица).

С поштовањем,

академик Милка Ивић,
председник Комисије за синтаксу

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за синтаксу

Ком. бр. 3, број 3/2001, 16. 11. 2001.

Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

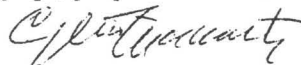
Телефакси: 183-175, 182-825

ПРИЛОГ ИЗВЕШТАЈУ КОМИСИЈЕ ЗА СИНТАКСУ
КОЈИ ЈЕ КОМИСИЈА РАЗМАТРАЛА НА СЕДНИЦИ ОДРЖАНОЈ
16. 11. 2001. Г.

Разматрајући извештај председника Комисије за синтаксу академика Милке Ивић, Комисија је предложила да се уз извештај да следећа напомена.

Комисија предлаже да се настави рад на допуњавању *Грађе за српску синтаксу* и да се њена електронска верзија повремено допуњава, за шта би најбоље било ангажовати некога из постојећег тима који је *Грађу* и припремио. Комисија се нада да ће Одбор обезбедити минимална материјална средства за то. По објављивању *Грађе за библиографију српске синтаксе* требало би радити на томе да се у догледно време она припреми за објављивање у Матици српској као *Библиографија српске синтаксе*, како је то и планирано на почетку рада. Комисија за синтаксу је такође замолила проф. др Предрага Пипера да он и даље руководи овим послом.

Секретар Комисије
проф. др Срето Танасић

Српска академија наука и уметности

Матица српска

Институт за српски језик Српске академије наука и уметности

Извештај о Међународном научном скупу о лексикографији и лексикологији с темом *Дескриптивна лексикографија стандардног језика и њене теоријске основе*

Скуп је одржан 10, 11. и 12 априла 2001. године у Београду и Новом Саду. На скупу је прочитано 38 реферата, 8 страних и 30 домаћих учесника. Сви су реферати, према мишљењу учесника скупа и према закључцима донетим на затварању скупа, били усмерени остваривању постављеног циља. А то је, с једне стране, осавремењавање српске лексиколошке теорије и лексикографске праксе и, с друге стране, провера у научној размени мишљења онога што смо досад учинили и онога што желимо да учинимо.

Блок реферата са семантичко-синтаксичким темама поставља на најбољи могући начин, и императивно, пред лексикографе и синтаксичаре задатак испитивања лексичких типова и утврђивања специфичног синтаксичког поначања свакога типа појединачно, што би на крају резултирало типским лексикографским дефиницијама. Велики број лексикографскох типова, нагласимо то, регистровани су, анализирали и снабдели типским дефиницијама и лексикографи Института за српски језик САНУ. И на овоме скупу видно је било, а лексикографи и синтаксичари то добро знају, да је глагол најтежи, а по некима, и најапстрактнији семантички чвор, који сви заједно морамо решавати, а то решавање само по себи довешће до решавања и везничког лексичког типа, и прилошког, и, посебно типова свих аргумената семантичко-синтаксички везаних за њега.

Блок реферата с темама – успостављање и дефинисање одреднице, било да је она једночлана или вишечлана, било да је фразем, било да је афикс или афиксоид, од изузетне је важности управо за подизање нивоа лексикографске теорије и праксе.

Блок реферата који бисмо могли назвати стандардна немаркирана/маркирана и друга лексика (терминолошка, разговорна, дијалекатска) на добар се начин допуњује с блоком о успостављању одредница. У рефератима из оба блока постављена су питања, а предложена и решења (навешћемо само нека) за успостављање посебног типа одредница, за квалификацију маркиране лексике, и експресивне, и терминолошке, и дијалекатске, за увођење рестриктивних процедура при уношењу лексике.

Блок о двојезичној лексикографији показује везаност двојезичне и једнојезичне лексикографије, с једне стране, и потребу веће усмерености према настави, с друге стране. Из тих је разлога било више корисних предлога о устројству леве стране речника коме је први језик српски. Посебна је пажња посвећена стварању активног типа двојезичног речника.

Блок реферата о семантичко-деривационом речнику огледима, анализама, процедурама и сегментацији лексема сведочи о потреби за оваквим речником и користи за науку које би он донео. То се видело и на округлом столу.

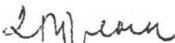
Закључци.

1. Овакве би међународне скупове требало одржавати сваке четири године, евентуално сваке три.
2. Између оваквих скупова требало би одржавати мање скупове о појединим конкретним проблемима, који би били својеврсна лексиколошка и лексикографска школа. Уколико је потребно, на ове мање скупове позивати и иностране стручњаке. Полазници ове школе осим наших младих лексикографа, могли би бити и инострани млади лексикографи.
3. Постављена питања на овоме скупу треба теоријски и практично решавати. А то значи да треба континуирано радити између скупова.
4. Наставити рад на Семантичко-деривационом речнику у оквиру пројекта Матице српске Лингвистички речници. А да би се то остварило, потребно је:
  - да се у Матици српској оснује лексикографско-лексиколошко одељење, са сталним и спољним сарадницима, које би било носилац пројекта Лингвистички речници, као и других пројеката (двојезични речници, школски речници, студентски речници и други преко нам потребни речници).

5. Интензивирати рад на Речнику српскохрватског књижевног и народног језика САНУ. А да би се то остварило, неопходно је:
- школовати (код нас и у страним лексикографским центрима) младе модерне лексикографе,
  - обезбедити савремену лексиколошку и лексикографску литературу, и
  - што пре аутоматизовати и компјутеризовати лексикографски рад.
6. Координирати рад са другим европским, посебно словенским и суседним, и америчким лексикографским центрима. Укључити се у рад Европског друштва за лексикографију (ЕУРАЛЕКС), које сваке године од 1984. одржава годишње скупове са којих се издају зборници радова (наши лексикографи, на жалост, нису чланови тог друштва). Даље, направити договор са другим лексикографским центрима о размени информација.
- Све ово су, више је пута на скупу истицано, наши национални задаци од изузетне важности; и њих нико други, осим српских лексикографа и лексиколога, не може реализовати. Такође је више пута на скупу истицано да је за остварење ових националних задатака неопходна финансијска и друга помоћ друштва и државе.

17. април 2001.

Београд

Даринка Гортан-Премк

председница Организационог одбора

Извештај о раду Комисије за лексикологију и лексикографију
Одбора за стандардизацију српскога језика
за 2001. годину

1. Међународни научни скуп о лексикографији и лексикологији с темом *Дескриптивна лексикографија стандардног језика и њене теоријске основе* одржан је 11. и 12. априла 2001. године у Београду и Новом Саду. На скупу је прочитано 38 реферата, 8 страних и 30 домаћих учесника. Сви су реферати, према мишљењу учесника скупа и према закључцима донетим на затварању скупа, били усмерени остваривању постављеног циља. А то је, с једне стране, осавремењавање српске лексиколошке теорије и лексикографске праксе и, с друге стране, провера у научној размени мишљења онога што смо досад учинили и онога што желимо да учинимо.
2. Зборник са овога скупа у завршној је фази припреме. Чetrдесетак радова које је редакција добила (чека се још на три реферата, за које верујемо да ће пристићи пре закључивања зборника) рецензирала су два рецензента, а друга два рецензента добиће на рецензију зборник припремљен за штампу. Готово сви радови технички припремљени за штампу.
3. Рад на Семантичко-деривационом речнику српскога језика одвија се према предвиђеној динамици. Овај је речник део општега пројекта Лингвистички речници, који су засновали Матица српска и Институт за српски језик САНУ. Израда овога речника укључена је, као једна од тема, у пројекат Савремени српски језик Катедре за српски језик и лингвистику Филозофског факултета у Новом Саду; руководилац ове теме је проф. др Вера Васић. Досад је обрађено двадесетак деривационих гнезда; нека од њих су објављена у нашим часописима, нека у Огледу, а нека су презентирана на југословенском конгресеу у Нишу.
4. Монографија Рајне Драгићевић Придеви људских особина – семантичка и творбена анализа, која је саставни део концепције Семантичко-деривационог речника предата је у штампу, и штампа се.

5. Отпочео је рад на Семантичко-деривационом српско-македонском речнику. Оглед је презентираан на Међународној конференцији у Охриду.
6. У припреми је и рад на Семантичко-деривационом српско-пољском речнику.
7. Отпочео је рад на семантичко-деривационом испитивању глагола људскога кретања у српском језику.
8. Наставља се рад на речницима синонима, општем и школском, динамиком коју одређују сами аутори, Д. Шипка и Т. Прћић.
9. У завршној фази припреме за штампу је Обратни речник нових и незабележених речу у српскоме језику. Ђ. Оташевића.
10. Изашао је из штампе Glossary of verbal forms Ђ. Оташевића.

Београд,
29. октобар 2001.

Даринка Гортан-Премк
Даринка Гортан-Премк

План рада Комисије за лексикологију и лексикографију
Одбора за стандардизацију српског језика
за 2002. годину

С обзиром на то да ће у следећој години неко други председавати овој комисији, даћу само оквирни предлог плана рада.

Прво. Требало би отпочети са реализовањем закључака Међународног научног скупа о лексикографији и лексикологији. Навешћу закључке:

1. Овакве би међународне скупове требало одржавати сваке четири године, евентуално сваке три.
2. Између оваквих скупова требало би одржавати мање скупове о појединим конкретним проблемима, који би били својеврсна лексиколошка и лексикографска школа. Уколико је потребно, на ове мање скупове позивати и иностране стручњаке. Полазници ове школе осим наших младих лексикографа, могли би бити и инострани млади лексикографи.
3. Постављена питања на овоме скупу треба теоријски и практично решавати. А то значи да треба континуирано радити између скупова.
4. Наставити рад на Семантичко-деривационом речнику у оквиру пројекта Матице српске Лингвистички речници. А да би се то остварило, потребно је:
  - да се у Матици српској оснује лексикографско-лексиколошко одељење, са сталним и спољним сарадницима, које би било носилац пројекта Лингвистички речници, као и других пројеката (двојезични речници, школски речници, студентски речници и други преко нам потребни речници).
5. Интензивирати рад на Речнику српскохрватског књижевног и народног језика САНУ. А да би се то остварило, неопходно је:
  - школовати (код нас и у страним лексикографским центрима) младе модерне лексикографе,
  - обезбедити савремену лексиколошку и лексикографску литературу, и
  - што пре аутоматизовати и компјутеризовати лексикографски рад.
6. Координирати рад са другим европским, посебно словенским и суседним, и америчким лексикографским центрима. Укључити се у рад Европског друштва

за лексикографију (ЕУРАЛЕКС), које сваке године од 1984. одржава годишње скупове са којих се издају зборници радова (наши лексикографи, на жалост, нису чланови тог друштва). Даље, направити договор са другим лексикографским центрима о размени информација.

Све ово су, више је пута на скупу истицано, наши национални задаци од изузетне важности; и њих нико други, осим српских лексикографа и лексиколога, не може реализовати. Такође је више пута на скупу истицано да је за остварење ових националних задатака неопходна финансијска и друга помоћ друштва и државе.

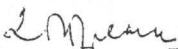
Друго. Наставити рад на Семантичко-деривационом речнику према плану датом у пројекту Савремени српски језик Филос. зфског факултета у Новом Саду.

Напомињем да даљи рад на овоме речнику зависи од тога када ће бити припремљен за штампу једнотомник.

Треће. Уколико се укључи у наше пројекте и пројекат Речника творбених форманата Д. Шипке, обезбедити његову рецензију, као и средства за штампу.

29. октобар 2001.

Београд

Даринка Фортан-Премк

Danko Šipka

Glosar tvorbenih formanata - obrazloženje projekta -

a. Potrebe

U srpskoj i srpskohrvatskoj leksikografiji ne postoji alfabetski spisak svih tvorbenih formanata koji bi u kompaktnom obliku davao informacije o njihovim formalnim i značenskim karakteristikama. Babićeva Tvorba, najobimniji serbokroatistički priručnik koji se bavi tvorbenim formantima, daje ove informacije nepregledno, pa da bismo dobili informacije čak o jednom sufiksu sa više značenja moramo da je tražimo po indeksu i prebacujemo se više puta s jedne strane na drugu. Uz to kod Babića je informacija je u slučaju afiksoida nepotpuna (daje se samo manji broj afi' soida), a u predstavljanju se javljaju i određeni metodološki problemi (recimo neizdvežanje cirkumfiksa), a i mnogi komentari svedeni su na upotrebu u hrvatskoj varijanti. Konačno, u vreme od izdavanja Babićeve tvorbe u jezik su ušli mnogi novi afiksoidi a i neki afiksi (npr. -alnica, kao u stpalnica 'klipnjača') nisu tamo zabeleženi.

Krug osoba zainteresovanih ovakvim glosarom veoma je širok. Radi se prvo o nastavnicima i studentima srpskog i/ili srpskohrvatskog kao stranog jezika, koji, pogotovo kad naiđu na reč nezabeleženu u rečnicima, žele da saznaju recimo to na koji način afiks modifikuje osnovno leksičko značenje. Nastavnicima, opet, takav priručnik može pomoći da poboljšaju proces usvajanja novih reči kod studenata. Tu su onda psiholozi, kojima takav priručnik može poslužiti kao osnova za ispitivanje organizacije mentalnog leksikona. Novinari i šira javnost iz takvog spiska mogu da saznaju značenje nekih novijih afiksoida. U kompjuterskim naukama ovakav spisak koristan je za sve oblike obrade prirodnog jezika i pretraživanja informacija – recimo u pretraživač Mreže (web search engine) može da se upiše afiksoid i tako dobiju sve reči koje su s njim povezane. Tu su onda pesnici i teorietičari književnosti za koje je ovakav glosar zanimljiv iz versifikatorske perspektive. O zainteresovanosti lingvista, posebno leksikografa, za ovakav glosar ne treba posebno govoriti, ona je sasvim jasna. Uz sve ove praktične potrebe treba dodati i to da bismo predstavljanjem tvorbenih formanata na jednom mestu saznali nešto više o jeziku kojim se služimo, što je opet osnovni cilj svakog naučnog delovanja.

b. Opis projekta u trenutku pisanja obrazloženja

Teorijsko polazište ovog projekta uzelo je u obzir upravo prethodno navedene praktične potrebe. Naime, tvorbeni formant, za potrebe ovog projekta, je svaki onaj u tom značenju nesamostalni (dakle koji se ne pojavljuje kao zasebna leksema u tom značenju u kojem se pojavljuje kao formant) subleksemski element, segmentalni ili nesegmentalni, raspoznatljivog vlastitog značenja, a koji modifikuje osnovu ili drukčije učestvuje u tvorenju samostalne lekseme. Značenje je raspoznatljivo ako u makar jednom primeru tvorbenom analizom možemo dokazati obrazac značenjske modifikacije ili satvorenja značenja.

Tako se onda u glosar uvrštavaju:

a. Segmentalni formanti:

a.1 afiksi:

sufiksi, npr. -ac, kao u lovac (= lov[iti]+ -ac)

prefiksi, npr. a-, kao u avalentan (= a- + valentan)

cirkumfiksi, npr. do-...-an, kao u doživotan (= do- + život + -an)

a.2 afiksoidi

prefiksoidi, npr. aero-, kao u aeroizviđanje (= aero- + izviđanje)

sufiksoidi, npr. -fob, kao u srbofob (= srbo- + fob)

b. Nesegmentalni formanti:

tvorbeni okvirovi, npr. [glavni broj], kao u [glavni broj]godišnji: trogodišnji

Dve stvari ovde zahtevaju dodatna objašnjenja.

Prvo, izdvojena je kategorija cirkumfiksa umesto onoga što se u serbokroatistici tradicionalno naziva prefiksarno-sufiksarna tvorba. Razlog tome nije samo upotreba već ustaljenog naziva u globalnoj lingvistici nego prvenstveno to što prvi i drugi deo cirkumfiksa imaju nerazloživo značenje, tako onda do-...-an u doživotan znači 'koji se odnosi na period do kraja X' i to značenje nije prost zbir značenja sufiksa i prefiksa. Ovo je još očiglednije u slučaju cirkumfiksa koji koriste diskontinuirani sufiks se. U primeru: naspavati se (= na- + spavati + se) cirkumfiks je na-... se (ne postoje oblici *naspavati i *spavati se) i njegovo je značenje 'učiniti x u dovoljnoj meri', što ne proizlazi iz značenja sastavnih delova. I praksa tretiranja ovoga se kao diskontinuiranog sufiksa određeno je udaljšavanje od postojeće prakse. Razlog ovakvom pristupu je i to što njegovo značenje nije jednako značenju leksemskog oblika se i to što se u ovom slučaju tvori novu leksemu a ne funkcioniše kao lokalni samostalni rečenični operator kako je u slučaju drugih partikula.

Drugo, izdvojena je kategorija nesegmentalnog tvorbenog formanta, tvorbenih okvirova, da bi se objasnile pojave, sve češće u savremenim tekstualnim korpusima kombinacija sa zatvorenim korenskim skupovima, tipa dani u sedmici, meseci, brojevi, nazivi za boje i sl. Tako u primeru [glavni broj]godišnji suprasegmentalni formant [glavni broj] ima značenje 'x pomnoženo sa y', a y se popunjava segmentalnim elementom iz zatvorenog korenskog skupa. Tako onda u [glavni broj]godišnji imamo 'godišnji pomnoženo sa y', a u popunjenom segmentalnom obliku *trogodišnji* 'godišnji pomnoženo sa tri'. Okvirovi mogu da se kombinuju u leksemskim realizacijama i određuju kako modifikatorske tako i osnovne elemente. Tako je onda: *šestojanuarski* zapravo [redni broj]o/e[mesec]-ski, gde [redni broj]...-ski funkcioniše kao cirkumfiksni okvir sa značenjem 'koji se odnosi na y-iti dan u x' a [mesec] je korenski okvir koji se modifikuje. Kategorija tvorbenih okvirova izdvojena je prvenstveno iz praktičnih razloga. U svim primenama znanje tvorbenog okvira istovremeno je znanje celog niza aktuelnih leksema i može biti od koristi onima koji se budu služili ovim glosarom. Ako neko zna okvir [redni broj]o/e[mesec]-ski, onda neće imati problema s leksemama tipa: *šestojanuarski*, *dvadesetsedmojulski*, *dvadesetdevetonovembarski*, *prvomajski*... Uz tvorbene okvirove mogli bi se izdvojiti i drugi nesegmentalni formanti, tipa operacija zameni akcentat ili fonem x akcentom ili fonemom y, kao imamo u primerima tipa: *donositi: donašati*, gde je suprasegmentalni formant [zameni o u korenu ša ā] i značenjem 'nesvršeno x' ili *slēdēći* (prilog): *slēdēći* (pridev), gde je suprasegmentalni formant [zameni akcentaski obrazac / - obrascem \ - - i morfološki priloški u pridevski završetak] i značenjem 'koji se odnosi na onoga ko je u stanju x'. Ovi nesegmentalni formanti, međutim, ne daju se obraditi leksikografski, pa će im pažnja biti posvećena u korpusnom i psiholingvističkom delu projekta u njegovom nastavku.

Građa za ovaj projekat skupljanja je kako iz priručnika tvorbe (prvenstveno Babićevog), tako i drugih rečnika (spostveni rečnički projekat novih reči od 45000 reči, projekta elektronskog rečnika od 120000 odrednica za potrebe mašinskog prevoda, Klaićev Rječnik stranih riječi i

mnogi drugi izvori koji su ušli u ove rečnike), tako i elektronskog korpusa tekstova iz dnevnih novina Politika, Vjesnik i BHDani.

Skupljeno je oko 1700 odrednica, s tim što će ih nakon provere i konačnog utvrđivanja kriterijuma biti nešto manje.

U bazu podataka ovog projekta unesene su informacije o morfološkim karakteristikama tvorbenog formanta, alternacijama koje izaziva (recimo # u primeru #ara dole označava alternaciju g:ž), definicija značenja u odnosu na deo koji se modifikuje odnosno opis značenja nemodifikatorskog dela, informacija o tome da li sufiks ili sufiksoid menja vrstu reči i ako menja, onda koju vrstu reči u koju drugu, primer realizacije tvorbenog formanta u leksemi, te tvorbenu analizu te lekseme.

Primeri odrednica u rečniku koji bi bio jedan od rezultata ovo projekta izgledali bi ovako.

alfa- *pf.* x koji je prvi po redu ili važnosti.

alfa-zrak, a masc. (= *alfa* + *zrak*)

-*arina, e fem.* naknada za x (ne menja vrstu reči) *članarina, e fem.* (= *član* + *arina*)

-*ariti*¹, *rim, re imperf.* ispoljavati osobinu x (menja prideve u glagole)
škrtariti, rim, re imperf. (= *škrt* + *ariti*)

-*#ara, e fem.* mesto u kome se prodaje x (ne menja vrstu reči) *knjižara, e fem.* (= *knjig[a]* + *#ara*)

arhi- pf. viši po rangu od x *arhiepiskop, a (acc. gen.) masc.* (= *arhi* + *episkop*)

Rečnik bi imao nekoliko indeksa, recimo indeks po tome da li i kako sufiksi menjaju vrstu reči, indeks po značenjima (recimo da se naju svi sufiksi koji imaju značenje 'ispoljavati osobinu x', po tome da li se radi o sufiksima, prefiksima, cirkumfiksima ...

c. Nastavak projekta

Nastavak ovog projekta išao bi u ovim fazama:

1. Utvrđivanje kriterijuma uvrštavanja i modifikacija baze podataka u skladu s tim,
2. Utvrđivanje sistema definisanja, obeležavanja formalnih svojstava i drugih mikrostrukturnih elemenata te modifikacija baze podataka u skladu s tim,
3. Priprema formatirane prve radne verzije,
4. Slanje prve radne verzije zainteresovanim kolegama,
5. Popravljanje prve radne verzije u skladu s primedbama i priprema verzije za recenzente,
6. Slanje preliminarne završne verzije recenzentima,
7. Završno popravljanje,
8. Predavanje u štampu

Sve ove faze mogle bi, u idealnom slučaju, biti dovršene do kraja kalendarske 2002.

Nakon izdavanja glosara rad bi se kretao u pravcu korpusnog i psiholingvističkog ispitivanja tvorbenih formanta. U elektronskim korpusima bila bi prebrojana frekvencija tvorbenih formanta, a izvorni govornici bili bi ispitivani s kojom brzinom pristupaju pojedinim tvorbenim formantima. Ove dve vrednosti su skorelirane. Recimo aktivan tvorbeni formant imaće i visoku tekstualnu frekvenciju i osobe će im pristupati brže. Tako ćemo i naći više

primera sufiksa *-ica* u korpusima nego primera sufiksa *-alnica*, a i osobe će brže prepoznati sufiks *-ica* nego sufiks *-alnica*. Rezultat ovog dela projekta bile bi liste tvorbenih formanata sortirane po korpusnoj frekvenciji odnosno vremenu pristupa kod izvornih govornika od najčešćih ka najređima i od onih kod kojih je vreme pristupa najkraće do onih gde je vreme pristupa naduže. Ove liste bile bi objavljene kao druga publikacija unutar ovog projekta, a uz same liste u njoj bi se našla i studija "Tvorbeni formanti: vrste i status u opštem i mentalnom leksikonu".

I podaci o korpusnoj frekvenciji i podaci o vremenu pristupa tvorbenim formantima biće dragoceni za različite oblike primenjene lingvistike. Recimo oni koji predaju srpski ili srpskohrvatski kao strani jezik biće zainteresovani da u ranoj fazi nastave obrade recimo sufikse koji su najčešći i koje izvorni govornici nalaze u svojim mentalnim leksikonima najbrže.

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за лексикологију и лексикографију

Ком. 4, бр. 2/2000

31.10.2001. године

Београд, Туре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

БЕЛЕШКА

са седнице Комисије за лексикологију и лексикографију

Седница Комисије за лексикологију и лексикографију одржана је 31. октобра 2001. године у Институту за српски језик САНУ. Седницу је сазвала др Даринка Гортан-Премк, председник Комисије. Присутни су били др Даринка Гортан-Премк, др Рајна Драгићевић, мр Владо Ђукановић, др Ђорђе Оташевић, др Милан Шипка. Одсутни су били чланови Комисије др Мирослав Николић, др Мато Пискурица, др Твртко Прћић, др Драгана Мршевић-Радовић, др Стана Ристић и др Данко Шипка.

Председник Комисије Д. Гортан-Премк предложила је четири тачке дневног реда:

1. Извештај за 2001. годину
2. План рада Комисије за 2002. годину
3. Попуна Комисије новим члановима
4. Разно

1.

Д. Гортан-Премк је прочитала Извештај о раду Комисије за 2001. годину и приложила га.

2.

Д. Гортан-Премк је прочитала План рада Комисије за 2002. годину и приложила га. Приложено је и образложење пројекта „Глосар творбених форманата” Д. Шипке. Ђ. Оташевић је обавестио присутне о раду на „Српско-руском ономастичком речнику”.

3.

За нове чланове Комисије предложени су: Виолета Бабић, др Вера Васић и мр Рада Стрјковић. Предлог је прихваћен једногласно. С избором наведених лингвиста електронском поштом се сагласно и Д. Шипка.

4.

Д. Гортан-Премк, председник Комисије, прочитала је своју молбу за разрешење дужности председника Комисије за лексикологију и лексикографију и приложила је. Одлучено је да се о овоме разговара на следећој седници Комисије.

М. Шипка сматра да се пројекат Д. Шипке може укључити и у рад Комисије за морфологију и творбу речи. Он је констатовао да је рад на изучавању фразеологије недовољан и да ту треба радити много више. Предложио је да се организује конференција о фразеологији. Истакао је да рад на Речнику САНУ треба не само интензивирати већ и преусмерити јер, како је рекао, не види перспективу оваквог речника.

Д. Гортан-Премк се сагласила с предлогом да се о пројекту Д. Шитке обавести и Комисија за морфологију и творбу речи. Питање имена српскохрватског језика, наведеног у називу Речника САНУ, сматра да треба решавати ван ове комисије.

Р. Драгићевић подржава идеју о сазивању конференције о фразеологији, али се пита да ли за то имамо довољно људи. Зато она предлаже организовање округлог стола.

Белешку припремио:

Г. Оташевић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за праћење и истраживање
правописне проблематике
Комисија за стандардни језик у школству,
администрацији, издаваштву и јавним
гласилима
Ком. бр. 5 и Ком. бр. 8/2001. 7. мај 2001. г.
11000 Београд, Ђуре Јакшића 9
Тел.: 635-590, 181-383, 33-42-400, 183-175
Телефакси: 183-175, 182-825

Б Е Л Е Ш К А

са заједничке седнице комисија бр. 5 и бр. 8 одржане
4. маја 2001. године

У Београду је, 4. маја 2001. године, одржана заједничка седница Комисије за праћење и истраживање правописне проблематике и Комисије за стандардни језик у школству, администрацији, издаваштву и јавним гласилима, прва у 2001. години. Председавајући је био др Мато Пижурица, председник Комисије за праћење и истраживање правописне проблематике, а седници је присуствовао и мр Бранислав Брборић, секретар Одбора, др Слободан Реметић, директор Института за српски језик и члан Одбора. Из Ком. бр. 5 седници су присуствовали др Мато Пижурица, мр Јован Вуксановић, мр Вељко Брборић, др Јован Јерковић, одсутни су били: др Милорад Дешић, др Бранислав Остојић, др Бранко Савић, мр Миодраг Јовановић и мр Јелица Стојановић, док је др Божо Ђорић још службено у Кореји. Из Ком. бр. 8 седници су присуствовали: др Драгољуб Петровић, председник, др Недељко Богдановић, мр Вељко Брборић, Миленко Васић, Радојко Гачевић, секретар, док су одсутни били: др Маринко Божовић, др Мирјана Јоцић, др Иван Клајн, мр Милош Луковић, др Новица Петковић, др Милорад Пуповац, др Зорица Радуловић, др Радоје Симић и др Милорад Телебак.

За заједничку седницу предвиђен је био следећи

Д Н Е В Н И Р Е Д:

1. Усвајање извештаја приређивача Правописа српскога језика Матице српске о раду на правописном пројекту;
2. Измене, допуне и усавршавање постојећег правописа у наредном периоду;
3. Разно.

Јављајући се за реч у уводном делу, др Мато Пижурица истиче проблеме норме јавног и службеног језика у школству и јавном животу уопште. Међутим, обесхрабрујућа је чињеница да толико људи данас одсуствује, иако смо пре убеђени да су многи спречени да дођу него што не желе учествовати у решавању веома важних питања. Већ дуже време немамо среће да видимо чланове Комисије за праћење и истраживање правописне проблематике из Црне Горе – констатације су М. Пижурице.

У даљем излагању било је речи о томе како је дошло до рађања правописног пројекта – чије су контуре имале смисла и донеле су добар резултат захваљујући настојањима покојног академика Митра Пешикана јер је на ваљан начин још далеке 1988/89. године започети пројекат реализован први пут 1993, односно 1994, појавом великог издања Правописа српскога језика Матице српске, а, у складу с традицијом Матице српске, 1995. године изашло је тзв. школско издање Правописа, да би, 2001. године, дошло до "треће верзије" Правописа српскога језика – приручника за школе и општу употребу у обе редакције (екавска и ијекавска). Прва верзија, с веома опсежним правилима, настала је захваљујући напорима Митра Пешикана, а Речник су израдили Јован Јерковић и Мато Пижурица. Треће издање урадили смо из страха да ли ћемо погрешити или огрешити се ако се на Правопису, уз његове приређиваче, појави и име М. Пешикана, упозорио је М. Пижурица.

Урадили смо оно што смо могли, јер ако правописна норма постоји, она мора бити једна. Свакако ће у начину израде тзв. изведених правописних приручника бити разлика, па онда ту нема забрана у смислу методичких и др. поступака – истакао је М. Пижурица.

И овај трећи правописни приручник морао је испунити захтеве за писање таквих приручника: 1) да задовољава нормативну сагласност, 2) да избор грађе има дефинисану намену и 3) да разреши питања верификовања, односно опремљености норме.

При свему томе поставља се питање – Која је улога Комисије за праћење и истраживање правописне проблематике? Несумњиво је, констатује даље М. Пижурица, да она (а) прати судбину правописне норме, (б) да сакупља занимљив материјал за њено иновирање, (в) да оцењује остварене резултате правописне норме и (г) да се бави и питањима опремања норме правописним приручницима. Како је то крајње арбитрарна материја – разумљиво је што је таква улога Комисије ризична.

У "великом" Правопису дата је основна норма, која подразумева опсежно стручно, културолошко и лингвистичко образложење. Друга верзија је знатно сажетија и подеснија превасходно за средњошколске намене, док је трећа верзија практичнија, једноставнија и инструктивнија, посебно у речничком делу. Требало је да се она појави као Правопис професора М. Дешића, који је у највећем делу усаглашен са Прилозима правопису једанаест угледних лингвиста сербокроатиста из Новог Сада, Београда, Никшића и Сарајева, што је Матица српска објавила 1989. године, па и с Правописом Матице српске, особито у трећем и четвртном Дешићевом издању. Наша је жеља била да не започињемо нове спорове и да нам се "део ружне историје не понови" јер је бољи и један најгори правопис, него два добра паралелна правописа – закључио је М. Пижурица. Будући да професор Дешић није желео своју књигу укључити у пројекат и његове регуларне токове којима руководи Матица српска, били смо приморани да после смрти М. Пешикана тај процес завршимо како можемо, па и да побољшамо нека решења (успешније, економичније је решено писање великог слова; нема ниједног параграфа који се понавља, а после распада земље и језичког раскола схватили смо да нема оправдања да се задрже неки нормирани облици хрватске варијанте итд.). Могло се ићи и даље и више учинити на томе да се пресеку ортографска двојства јер она јесу сувишна, али то право нисмо имали, па би радикални преокрет био ризичан – још је једно упозорење М. Пижурице. Због тога је и ово издање остало исто када је реч о правописним правилима, али не и у речнику, чији обим није ни у чему ограничен. Нема сада сметњи да тај правопис буде једини званични правопис у нашим школама – закључио је своју уводну беседу М. Пижурица.

Мр Јован Вуксановић указује на појаву постојања четири правописа у нашим школама који се, потпуно или готово у целини, заснивају на Правопису српскога језика Матице српске, али међу њима има и разлика, што само увећава хаос, па предлаже да се одлучно инсистира само на употреби

Матичиног Правописа у нашим основним и средњим школама јер иначе ученици неће моћи ваљано усвајати ортографску писменост.

Мр Вељко Брборић сматра да у пракси постоје два правописа јер се Правопису професора Дешића не може оспорити "усаглашеност са правописном праксом". Он, такође, указује на то да у постојећим уџбеницима за 5, 6. и 7. разред основне школе, чији је издавач Завод за уџбенике и наставна средства у Београду, има несхватљивих неусаглашености с новим правописним решењима, па чак и супротних решења Правопису из 1960. године. Залаже се и за већи број часова правописа у настави.

Др Јован Јерковић указује на то да и у другим уџбеницима (математика, физика, хемија) правописна решења нису усаглашена с новим правописним правилима, па треба скренути пажњу др Петру Пијановићу на потребу уједначавања ортографије у свим издањима Завода, јер су и они били обавезни да, после 1997. године, то учине.

Мр Бранислав Брборић сматра да после ове седнице, а и нашег инсистирања на уставности и законитости, које налажу примарност ћирилице, треба донети Одлуку Одбора бр. 19. Последње две одлуке Одбора тичале су се азбуке, па су оне заједно с активностима Удружења за заштиту ћирилице у Новом Саду, допринеле да се "Експрес политика", управо данас, вратила на ћирилицу. Имали смо и примедбу што се акт о 100 дана нове Владе Србије штампао латиницом. Предлаже да Комисија за односе с јавношћу и решавање неодложних питања, на темељу записника са ове седнице и предлога професора Мата Пижурице, сачини одлуку и достави је владама, министарствима и заводима за издавање уџбеника. Са завршетком правописног пројекта дат је и наговештај шта ћемо радити сутра и шта је све урађено за последњих 12 "апостолских" година, када је објављено укупно 6 међусобно усклађених верзија правописа српскога језика, с тим што је Дешићев Правопис остао нека врста четврте верзије, мада није у потпуности усклађен с Правописом Матице српске, нити има ијекавску редакцију правописних правила.

Миленко Васић упозорава на то да наилази и данас на књиге које не поштују решења Правописа из 1993, односно 1994. године. Многи одбацују нови правопис, па и ова власт касни јер се пребацује заговорницима Матичиног Правописа да је то нешто "из оног доба". Другачија је пракса само у Савезној влади, где се све што ту пише, па што и сам председник пише, проверава да ли је усклађено или не с правописом.

Др Мато Пижурица, јављајући се поново, упозорава на то да ни најбољи правопис не спасава лош језик, као и на то да су правописне комисије изнуђене комисије, принуђене да праве компромисе. Језик су други пре њих разградили, па није добро деловањем тог налога "лингвистичког еснафа" растурати национални посао. Остали смо сами, без оних чије су културне, историјске и националне тековине другачије, тако да, уколико нове власти хоће да воде промишљену националну и културну политику, основни приручници морају бити доступни свим ученицима и просветним радницима. Предлаже, такође, да се сачини упутство за ортографска двојства и недоумице јер је управо проф. Дешић двојства у свом Правопису "турио под тепих или их заобишао". Правопис мора бити комплетан и мора дати комплетну инструкцију за правописну норму, те му треба стручно упозорење како би се школе заштитиле од "извода извода правописа" и "дивљих издања" – завршио је своје предлоге М. Пижурица.

Др Драгољуб Петровић констатује да нам, после свега што је чуо, ваља у документу Одбора јасно прецизирати неке ствари. Прво, ако хоћемо да имамо нормалан стандардни језик, онда морамо имати један правопис! Јер дотле док их имамо више, ми немамо ни правопис ни језик! Друго, морамо упозорити сва министарства, школе, заводе за уџбенике, као и јавна гласила на то да је једини важећи Правопис српскога језика Матице српске – што значи да других правописа, барем у званичној употреби, немамо. Морамо обавестити надлежне и

Републици Српској и у Републици Црној Гори о томе, једнако као и надлежне у Републици Србији. Треба рећи – јасно и гласно: српски језик има један правопис! Могуће је имати мноштво правописа, али ако желимо да пишемо како треба, обавезни смо да се придржавамо само Правописа Матице српске, ма колико да ће то угрозити нечије интересе. Треба се одлучно супроставити повећем списку "дивљих" уџбеника. Такви се уџбеници, сматра проф. Петровић, морају прогнати из школе. Морамо заштитити језик и увести ред на начин како се штити статус немачког и руског језика. Због тога **Одбор мора врло енергично формулисати ставове у вези с тим и достави их скупштинама, владама, заводима за уџбенике и министарствима. Треба унети и право на монопол Матици и Заводу (односно — заводима) како се не би разезивала одговорност и срозавали критеријуми у овим пословима – закључио је Д. Петровић своје излагање.**

Др Слободан Реметић сматра да је Д. Петровић изрекао суштину онога што сви мислимо. Овако се не може више наставити, па се поставља и питање сврхе рада Одбора и његовог оснивања. Чујемо да се "Експрес" вратио на ћирилицу, а Мато каже да смо "остали сами". Бојим се да смо ми сами овде у Републици Србији. Тешко је и у овом послу постићи општи консензус, мада смо га постигли око Обратног речника, иако је ту требало много мољакања и личних веза за учешће чинилаца из све три републике. Тешко нам је да с надом и оптимизмом, без тешкоћа, урадимо нешто и у Србији. Нерад даје охрабрење анархији. Свако пише данас уџбенике, па стога треба да буде чвршћа веза са заводима – закључио је С. Реметић.

Проф. Петровић предлаже да се **повуку и они уџбеници и приручници који имају одобрење Министарства а нису у складу с јединим важећим Правописом српскога језика.**

Вељко Брборић томе додаје да би волео да су нам сви учитељи морални и научни као што је професор Петровић. Међутим, у књижарама Завода за уџбенике, уз Правопис српскога језика, налази се и наводни Правопис Љубе Мићуновића, иако је то само преписани и скраћени Матичин Правопис.

Бранислав Брборић упозорава на то да, између чврстине Д. Петровића и песимизма С. Реметића, морамо сагледати докле могу ићи наши напори у Републици Српској и Црној Гори. Не смемо посустати ни по цену да се доживе и неуспеси. Предлаже: (1) **Морамо упозорити културну јавност и школе да један стандардни језик има само један правопис и да је он једини док се не утврди други, а то подразумева потпуну норму, а не ускраћивање норме;** (2) **Треба радити и на ревидирању норме, пре свега у погледу поткраћивања ортографских дублета како бисмо добили поуздану документацију за ревизију норме, али пре ревизије не треба издавати поново велику верзију Правописа.**

Д. Петровић и Ј. Јерковић сматрају да би био грех не осавременити речник у Правопису, јер је урађено 1500 нових одредница, али речник треба допунити без ревизије правила.

Сви присутни сложили су се с тим да се **Речник уз Правопис може допунити релевантним одредницама.**

Овим је закључена расправа око прве тачке дневног реда.

У другој тачки дневног реда разговор је вођен око питања – шта даље чинити? Како да се истражује, прати, спроводи, оцењује и арбитра у вези с решењима која треба спровести имајући стално пред очима све три републике српског језика.

Јединствено је расположење да се припреми велико издање Правописа српскога језика с неопходним изменама правописних правила, уз допуне Речника – 2004. године, на десетогодишњицу објављивања тог правописа, с тим да се одреде и нове нормативне границе, које ће значити много мање ортографских двојстава. На питање како да се организујемо да то урадимо – било је неколико занимљивих предлога.

Др Недељко Богдановић указује на праксу Филозофског и Природно-математичког факултета у Нишу, који имају на I години предмет

Језичка култура, затим предлаже да дијалектатска топонимија буде више заступљена у правописним решењима, да текстови који иду од Владе буду на Интернету с коректним правописом и да оснивачи Одбора и даље прихватају обавезу надокнаде трошкова члановима Одбора који станују изван Београда.

Бранислав Брборић предлаже да се уради регистар правописних недоумица и да се дају предлози за редукцију ортографских дублета у виду својерсног Правописног упутства, које би одобриле владе наших држава — преко надлежних министарстава просвете и културе. У комисији за те послове предлаже да уђу: др Милорад Дешић, мр Јован Вуксановић, мр Вељко Брборић и др Мато Пижурица, чије евидентирани дублете такође треба узети у обзир.

Д. Петровић предлаже да се закључци о великом Правопису пошаљу Матици, заводима, универзитетима и другде и да то буде такође саставни део Одлуке Одбора.

У расправи је било речи и о неким питањима неусаглашености Транскрипционог речника енглеских имена Т. Прчића с актуелном правописном нормом и потреби да се та питања убудуће доследније решавају. Приликом припреме новог Правописа за 2004. годину, треба узети у обзир и Прчићев Речник.

На крају је закључено да се до октобра припреми нова седница Комисије за праћење и истраживање правописне проблематике и да се изађе (а) са списком и даље делујућих правописних недоумица, (б) с предлогом за редукцију дублета и (в) с предлогом приређивача следећег измењеног и допуњеног издања Правописа српскога језика.

Састанак је завршен у 15,00 сати.

Белешку сачинио
 Мр Јован Вуксановић, секретар Комисије
 за праћење и истраживање правописне
 проблематике

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за праћење и истраживање
правописне проблематике

Комисија за стандардни језик у школству,
администрацији, издаваштву и јавним
гласилима

Ком. бр. 5. и Ком. бр. 8/2001, 19. новембар 2001.г.

11000 Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефон: 635-590, 181-383, 33-42-400, 183-175

Телефакс: 183-175, 182-825

Б Е Л Е Ш К А

са заједничке седнице Комисије бр. 5 и бр. 8 одржане
16. новембра 2001. године

Заједничка седница (друга у овој години) Комисије за праћење и истраживање правописне проблематике и Комисије за стандардни језик у школству, администрацији, издаваштву и јавним гласилима одржана је у Институту за српски језик, Јакшићева бр. 9 у Београду. Из Комисије бр. 5 одсутни су били: др Бранислав Остојић, др Миодраг Јовановић и др Јелица Стојановић. Из Комисије бр. 8 седници нису присуствовали: др Маринко Божовић, др Недељко Богдановић, др Мирјана Јоцић, др Иван Клајн, мр Милош Луковић, др Новица Петковић, др Милорад Пуповац, др Зорица Радуловић, др Радоје Симић и Милорад Телебак и др Егон Фекете.

За заједничку седницу предвиђен је био следећи

Дневни ред:

1. *Даљи рад на припреми издања правописа;*
2. *Правописна двојства и недоумице
(Велико слово);*
3. *Р а з н о.*

Председавајући седници др Мато Пижурица истиче значај настојања Одбора за стандардизацију српског језика да се регулишу нормативистичка питања нашег правописа што се тиче концепције али и појединачних решења. При томе је важно да се сва питања из области норме не решавају појединачно већ усаглашено и у Србији, и Црној Гори, и Републици Српској. До 2004. године, у оквиру Одбора, треба припремити ново издање Правописа српског језика Матице српске. Најважније је да не идемо различитим путем, да немамо три норме за две државе и три републике српског језика. Отуда је чудно што није одговорено на допис упућен Заводу за уџбенике и наставна средства у Српском Сарајеву, који је најавио објављивање још једног правописа српског језика, можда и бољег, изведеног, правописног приручника.

Др Бранко Савић се обратио присутнима да би разјаснио забуну око издавања новог **Правописа српског језика**. То је саставни део акције убрзаног издавања уџбеника до 2002. године, на основу потписаног споразума са административним управником Петричем. Да би се отклонили утицаји загребачке лингвистичке традиције, као и предухитрила могућа решења да неко други Србима

пише језичку норму, Срби су се у Републици Српској одлучили да сами објаве читанке, граматике и друге уџбенике. Професор Савић предлаже да се у САНУ и Институту за српски језик претресу питања и одреди шта називамо српским језиком, српским стандардом јер сада изгледа да свако хоће да има своју норму.

Мр Бранислав Брборић, секретар Одбора, указује на бојазан због пометње коју Срби и српски лингвисти и други научни радници могу свему овоме дати. Наш је интерес да у Републици Српској буде норма Матичиног правописа. Истовремено, забрињава га и то што испада из речи професора Савића да ми овде немамо одређење – шта је то српски језик. Савршено смо се определили шта је то српски језик, наглашава Б. Брборић. Као да је неко наручио Петрича да нам створи пометњу. И наставак рада на *Речнику српскохрватског књижевног и народног језика*, с тим називом, иде таквима на руку. Одбор је и основан да ту пометњу спречи. Многи користе нашу недоречност, неспособност да се консултујемо, па онда долази до појаве погрешног тумачења наших одлука и интереса.

Др Милорад Дешић се осврће на Петричеву наредбу шта Срби треба да раде, и као редактор граматика V–VIII разреда основне школе у Републици Српској, истиче настојање да се у тим уџбеницима ускладе захтеви за нашом језичком традицијом, која није иста као традиција у Хрватској, чија је легитимност у Босни везана за хрватски живаљ. Предлаже да и тај нови правописни приручник буде усклађен са *Правописом српскога језика* Матице српске, али да буде практичан, погодан и прихватљив за школе, с тим што се мора сачувати јединствена правописна нормативисаност, а њу оличава Матичин Правопис.

Др Слободан Реметић предлаже да се Срби у Босни и Херцеговини угледају на Хрвате, па да оно што Хрвати ураде у Лиштици, и Срби треба да ураде у Бијељини. Тактика – узми, врати, послужи се кад треба, добро нам је познато, у томе су Хрвати мајстори. Због тога, па и због ситуације у Црној Гори, о чему такође морамо водити рачуна, треба што пре стандард опремити одговарајућим приручницима – закључак је С. Реметића.

Као заједнички став, произашао је предлог да се Одбор поново обрати Влади Републике Српске, Заводу за уџбенике и наставна средства у Српском Сарајеву и Просвјетно-педагошком заводу у Бањој Луци ради објашњења питања око ортографске писмености и отклањања могућих неспоразума с несагледивим последицама.

Професор **Мато Пижурица**, приводећи крају прву тачку дневног реда, настојао је издвојити конкретне послове до 2004. године: (1) припремити документацију као основ за ретуширање *Правописа српскога језика* Матице српске (те послове обавити у оквиру Комисије); (2) усвојити програм рада на измењеном и допуњеном издању и формулисати основна упутства (као нпр.: текст Правописа растеретити и погледа уназад и погледа унаоколо, што подразумева релацију према Правопису 1960. и према хрватској стандардизацији; сузити или сасвим укинути двојства, пре свега ортографска; усагласити терминологију поштујући српску правописну традицију; доградити традиционалну концепцију правописа који је истовремено и основни приручни језички саветник; размислити о евентуалној прекомпозицији и престилизацији текста; размотрити могућност увођења још неког језика у поглавље о транскрипцији односно прилагођеном писању имена из страних језика, па можда и о

издвајању транскрипционе грађе у засебни регистар; видети да ли је добар редослед грађе итд.).

Професор Милорад Дешић сматра да (1) Комисија за решавање правописне проблематике разјасни ортографска питања, а после и друге комисије; (2) да се онда одреде састављачи и приређивачи нове стилизације Правописа, као и то ко ће бити издавачи; (3) пошто је правописни пројекат завршен, треба одредити ко је носилац послова верификације нових решења – установе, појединци и сл.

После ових расправа закључено је следеће:

1. остаје се на концепцији *Правописа српскога језика* коју је, после дуге расправе, уобличио Митар Пешикан;
2. рад на Правопису српског језика остаје и даље колективни посао јер је то залога српског језичког јединства;
3. сваки квалификовани појединац свој труд треба да угради у основе националне културе, па стога правописи, имајући у виду природу материје у нормативном смислу, не смеју бити ауторски;
4. издавач измењеног и допуњеног Правописа треба да остане Матица српска, а пожељно и нужно би било да се, као суиздавачи, појаве институције из Црне Горе и Републике Српске;
5. Комисија за праћење и истраживање правописне проблематике треба да одреди редакторе измењене и допуњене верзије, јер остају садашњи приређивачи *Правописа српскога језика*.

Проф. др Јован Јерковић предлаже да се на усвојеним принципима следећи састанак одржи у Матици српској у Новом Саду, 8. децембра (субота) у 10 сати, што је и прихваћено, с тим да Мато Пижурица и Милорад Дешић позову чланове Комисије из Црне Горе.

У оквиру друге тачке дневног реда, **професор Мато Пижурица** је указао на неке своје предлоге за умањивање двострукости у писању *великог слова* и замолио чланове Комисије бр. 5 да се припреме за састанак у Новом Саду и предложио своја решења за конкретизацију захтева како деловати према школама.

Проф. др Драгољуб Петровић сматра да се кроз школу и Министарство просвете и спорта декретом мора зауставити „потоп ћирилице“ ако желимо сачувати српску државу и културу.

Седница је завршена у 13,30 сати.

БЕЛЕШКУ САЧИНИО

Мр Јован Вуксановић,
секретар Комисије за праћење и
истраживање правописне проблематике

Мр Јован Вуксановић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА
Комисија за праћење и истраживање
правописне проблематике
Ком. бр. 5, 10. децембар 2001. године
11000 Београд, Ђуре Јакшића 9
Телефон: 635-590, 181-383, 33-42-400-175
Телефакс: 1883-175, 182.825

Б Е Л Е Ш К А

са седнице Комисије бр. 5 одржане 8. децембра 2001. године у Матици српској,
Нови Сад

Седница Комисије за праћење и истраживање правописне проблематике (трећа у овој години и прва која је одржана изван седишта Одбора, Ђуре Јакшића 9, Београд) одржана је у Матици српској у Новом Саду. Седници су присуствовали: др Мато Пижурица, др Јован Јерковић, др Милорад Дешић, др Бранко Савић, мр Јован Вуксановић, мр Вељко Брборић. Одсутни су били: др Бранислав Остојић, др Божо Ћорић, др Милорад Јовановић и др Јелица Стојановић.

За седницу је био предвиђен следећи

Дневни ред:

1. Усвајање записника са претходне седнице;
2. Разматрање и усвајање Програма основних упутстава за примену измењеног и допуњеног издања Правописа српског језика 2004. године;
3. Именовање редакционе групе;
4. Р а з н о.

Пре радног дела састанка Драган Станић, секретар Матице српске, поздравио је присутне и предложио да се и друге комисије Одбора чешће састају у Матици српској, у својој кући, јер су ту одлични услови за рад.

Др Мато Пижурица прочитао је дневни ред, а мр Вељко Брборић дао предлог да се разговара и у вези с потребом оглашавања Матице српске, на коју се позива Љуба Мићуновић, аутор цепног издања Правописа српскога језика, што је, у ствари, само сажето издање Матичиног Правописа. Вељко Брборић сматра да се Матица мора огласити и дати саопштење којим се ограђује од таквог издања, у коме је, изгледа, преварен професор др Иван Клајн, редактор тог Правописа. Договорено је да се о томе говори под тачком разно.

На Записник од 16. новембра 2001. године стављене су следеће примедбе: на стр. 2, где се говори о предлозима Одбора, у трећем реду одозго, израз ради појашњења питања” стилизовати у “ради објашњења питања”; у закључцима, стр. 3, у тачки другој, брише се текст “па стога то треба да проживи барем један век како се не бисмо даље делили”; у тачки 3, у другом реду, после “па стога правописи”, додаје се нови текст “имајући у виду природу материје у нормативном смислу”; у тачки 4, на почетку, уместо “издавачи” треба да стоји “издавач”..., ум. “или” да стоји “и”, уместо “остану” треба “остане” Матица српска, а додаје се нови текст “а пожељно и нужно би било да се, као суиздвачи, појаве институције из Црне Горе и Републике Српске”; у излагању професора Пижурице последњи пасус друге и почетни пасус треће стране прецизира се новим текстом – белешком (дат писмени предлог), на крају уместо ЗАПИСНИК САЧИНИО треба да пише БЕЛЕШКУ САЧИНИО.

У вези с другом тачком Мато Пижурица је прочитао свој предлог (у прилогу). Професор Милорад Дешић је имао начелну примедбу јер сматра да убудуће сваки

материјал треба да добије пре седнице, а не би требало настављати праксу да се то чини на самој седници, јер се тако не можемо озбиљно припремити за расправу.

Он, такође, сматра да треба добити сагласност породице преминулог академика Митра Пешикана да се изврше предвиђене измене, наравно прецизно и писмено сročену, можда чак уз правну помоћ стручних лица.

После живе расправе и жучне размене мишљења, започете поводом бележака с претходне седнице (тицала се верификовања записника и фаворизовања Матице српске као извршног или главног и најважнијег издавача основног правописа и лексикографских нормативних дела), прешло се на разматрање писменог предлога програма и основних упутстава за припрему новог и измењеног издања Правописа 2004. године. Текст је једногласно усвојен уз свега неколико ситних прецизирања (у вези са издавањем основног правописа, прибављањем сагласности породице М. Пешикана и сл.). Потом су именовани носиоци припрема документације за измене и допуне Правописа, које ће разматрати Комисија и након тога предлог нормативних решења проследити Одбору на усвајање.

1. Мато Пижурица: **Употреба великог слова;**
2. Јован Јерковић: **Одвојено и састављено писање речи** (за други део, који се тиче стране лексике, требало би или консултовати или укључити у припрему др Веру Васић, др Твртка Прћића и др Бориса Хлебца, будући да су они у међувремену дали значајне прилоге из ове области);
3. Бранислав Остојић: **Екавски и ијекавски изговор** (проф. Остојић ће сам формирати тим, уз напомену да би било добро да укључи стручњаке из Републике Српске);
4. Милорад Дешић: **Интерпункција;**
5. Вељко Брборић: **Скраћенице.**

Упоредо с овим пословима (тачније – овим редоследом и истом динамиком) Јован Вуксановић ће припремити документацију на тему (раније оквирно одређено: **Примена Правописа у школским уџбеницима**).

Под трећом тачком дневног реда предложена је редаторска група за припрему измењеног и допуњеног издања Правописа 2004. године у саставу: Мато Пижурица, Милорад Дешић и Бранислав Остојић. Редаторска група, након обављених разговора са овлашћеним заступницима акад. Митра Пешикана (њих ће обавити представници Матице српске и суприређивачи првог издања Правописа Ј. Јерковић и М. Пижурица) сачиниће план, програм и методологију рада, водећи при томе рачуна да до краја 2003. године треба завршити све послове и предати рукопис у штампу.

У оквиру тачке **разно** договорено је да Матица српска изда саопштење у вези с Правописом Љубе Мићуновића, који је Матичин Правопис преписао (делове неизмењено у целини, остало с испуштањима), што би требало да буде и основа за оглашавање Комисије за односе с јавошћу и решавање неодложних питања Одбора за стандардизацију.

Председник Комисије М. Пижурица сматра да за све чланове треба набавити *Речник англицизама у српском језику* (група аутора), а Јован Вуксановић предлаже да се за чланове Комисије обезбеде примерци *Рјечника ијекавизама* Бранислава Остојића.

Једногласно је, такође, закључено да, најмање једном у мандату, Комисија држи састанак у Црној Гори и Републици Српској, а добро би било да и друге комисије поступају на исти начин.

Следећи састанак Комисије заказан је за средину фебруара.
Комисија је завршила рад у 14 сати.

БЕЛЕШКУ САЧИНИО

Јован Вуксановић,
секретар Комисије
Jovan Vukсановић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА
 Комисија за праћење и истраживање
 правописне проблематике

Нови Сад, 8. 12. 2001. г.

ПРОГРАМ И ОСНОВНА УПУТСТВА ЗА ПРИПРЕМУ ИЗМЕЊЕНОГ И
 ДОПУЊЕНОГ ИЗДАЊА ПРАВОПИСА СРПСКОГ ЈЕЗИКА 2004. Г.

1. Изменама и допунама неће се мењати концепција *Правописа српскога језика* (1993), чија је правила, после опсежних стручних елаборација и оцена, уобличио Митар Пешикан а цео приручник довео до краја у сарадњи са Јованом Јерковићем и Матом Пижурицом. Основни разлог за такав поступак јесте потреба стабилизације норме и очување српског језичког јединства.

Праву меру прекомпозиције и престилизације биће теже погодити, а верујемо да ће бити потребно и једно и друго ако желимо добити озбиљан, функционалан и одржив темељни правописни приручник. О овим питањима Комисија ће се изјаснити (консултујући се са овлашћеним наследницима М. Пешикана, које је он навео у некој врсти опорукe) тек када се у том послу опроба редакторска група.

2. Даље повремене, не ни пречесте ни радикалне, измене и доградње правописне норме морају бити резултат колективног стручног и научног рада те пуне и складне сарадње трију република српскога језика, односно њихових научних, образовних и културних установа и институција, која се остварује пре свега у оквиру Одбора за стандардизацију српског језика. Зато правописни приручници у нормативном смислу не могу бити ауторски подухвати.

3. Пожељно је, и нужно, да се поред Матице српске као издавач *Правописа* појаве издавачи односно научне, просветне или културне установе и институције из Црне Горе и Републике Српске.

4. Документацију, најпре грађу а потом и њену анализу и образложени предлог измена и допуна, припремиће Комисија за праћење и истраживање правописне проблематике. Решења нормативне природе верификоваће Одбор за стандардизацију српског језика.

5. За припрему измењеног и допуњеног издања *Правописа* 2004. године одређује се редакторска група у саставу: Мато Пижурица, Милорад Дешић и Бранислав Остојић.

6. У припреми 'ретушираног' издања Правописа вероватне и засад предвидљиве измене могу се тицати следећег:

а) Текст Правописа треба растеретити релација према *Правопису српскохрватског језика* из 1960. и према хрватској стандардизацији (ово наравно подразумева и неувођење релација према бошњачкој норми).

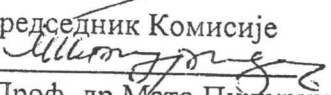
б) Правописна двојства треба свести на најмању могућу меру, посебно она чисто ортографска, с тим што би се требало трудити да остану она решења која Правопис (1993) истиче као боља (или их наводи ређањем као прва) како се укидање двојстава не би доживело као осетнија интервенција у норми.

в) Ваља усагласити терминологију уз поштовање српске правописне традиције.

г) Не сме се одступити од традиционалне концепције правописа који је на изванстан начин и приручни језички саветник.

д) Неопходно је размотрити потребу евентуалног увођења нових језика и нужних а ограничених интервенција у поглављу о транскрипцији односно прилагођеном писању имена из страних језика. Можда би имало смисла издвојити транскрипциону грађу у посебан регистар на крају речника уз правопис.

Нови Сад (Матица српска)
8. децембар 2001. године

Председник Комисије

/Проф. др Мато Пижурица/

Београд, 29. V 2001.

Комисија за историју српског
књижевног језика

ОДЕБОРУ ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

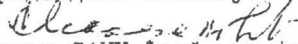
Б Е О Г Р А Д

Последњих месеци наставило се са прикупљањем библиографских података о историји српског књижевног језика, и та се грађа исписивала и разних одговарајућих часописа, старих и нових. Том послу приступили су доцент др Бранкица Чигоја и асистент мр Александар Миловановић који су организовали студенте за исписивање ове грађех из XIX и XX века.

Поред ових сарадника, у овај посао се укључила и проф. др Александра Вранеш, са Катедре за библиотекарство Филолошког факултета у Београду, која је са својим студентима библиотекарства прикупила грађу за период 1950-1990. г.

Овај посао се, наравно, наставља.

Председник Комисије

(Дописни члан САНУ проф. др Александар Младеновић)

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за историју језичког стандарда

Ком. бр. 6. бр. 1/2001, 30. октобар 2001.

Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакс: 183-175, 182-825

ЗАПИСНИК**са прве седнице Комисије за историју језичког стандарда**

У Београду је у Институту за српски језик САНУ дана 30. 10. 2001. одржана седница Комисије за историју језичког стандарда. Седници су присуствовали акад. Александар Младеновић, председник Комисије, проф. др Славко Вукомановић, проф. др Божо Ђорић, проф. др Слободан Реметић, доцент др Бранкица Чигоја, мр Бранислав Ђрборић и мр Александар Милановић.

Скуп је сазвао председник Комисије за историју језичког стандарда, акад. Александар Младеновић, који је и председавао седницом. Усвојен је следећи

ДНЕВНИ РЕД:

1. Извештај о досадашњем раду на изради Библиографије за историју језичког стандарда
2. Равно

У оквиру прве тачке дневног реда разматрани су резултати досадашњег ангажовања на изради Библиографије. Прва фаза рада – прикупљање података из периодике, поверена Б. Чигоји и А. Милановићу – у већој је мери завршена. Библиографски подаци прикупљени су из следећих часописа: *Јужнословенски филолог* (Београд), *Наш језик* (Београд), *Глас САНУ* (Београд), *Књижевност и језик* (Београд), *Археографски прилози* (Београд), *Ковчезић* (Београд), *Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор* (Београд), *Акти Филолошког факултета* (Београд), *Српски језик* (Београд), *Научни састајак слависта у Вукове дане* (Београд), *Свет речи* (Београд), *Зборник за филологију и лингвистику* (Нови Сад), *Зборник за књижевност и језик* (Нови Сад), *Летопис Матице српске* (Нови Сад), *Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду* (Нови Сад), *Прилози проучавању језика* (Нови Сад), *Ријеч* (Никшић), *Књижевни језик* (Сарајево), *Језик* (Загреб).

Сакупљени су подаци и из следећих књига: Александар Младеновић, *Славосрпски језик*, Љубомир Стојановић, *Живот и рад Вука Стеф. Караџића*, Павле Ивић, *Српски народ и његов језик*, Павле Ивић, *Преглед историје српског језика*. Обрађено су и зборници: *Зборник у част Александра Белића*, *Зборник*

радова о Александру Белићу, Зборник у славу Витрослава Јагића, Даничићев зборник.

На седници је допуњен списак часописа, зборника и књига које треба ексцерпирати. Одлучено је да се послови на припреми грађе за унос повере мр Александру Милановићу, који ће бити и редактор унесеног текста, те да се сам унос грађе повери професионалцу из Чингоја штампе.

Такође је одлучено да се уз библиографију изради и ауторски регистар.

У вези са убрзавањем послова на изради Библиографије договорено је да се испред Одбора за стандардизацију пошаљу писма историчарима српског језика са молбом да доставе своје потпуне библиографије радова из области историје језичког стандарда.

У другој тачки дневног реда фиксирано је чланство Комисије за историју језичког стандарда. Нови чланови Комисије постали су Рада Стијовић и Александар Милановић.

Београд, 30. октобар 2001.

Записник седнице

 мр Александар Милановић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА
КОМИСИЈА ЗА КОРПУС

Ком. бр. 9, бр. 1/2001, 27. новембра 2001.

Београд, Ђуре Јакшића 9

Тел.: 635-590, 181-383, 33-42-400, 183-175

Телефакси: 183-175, 182-825

ЗАПИСНИК СА ТРЕЋЕ СЕДНИЦЕ

Седница је одржана 27. новембра 2001. год., од 12.00 до 13.30 ч., у Институту за српски језик САНУ.

Седници су присуствовали чланови Комисије: др Душко Витас, мр Владо Ђукановић, др Душка Кликовац и др Љубомир Поповић (председник). Састанку је такође присуствовао др Бранко Брборић, секретар Одбора за стандардизацију српског језика.

Дневни ред:

1. Примање записника са друге седнице
2. Кадровска питања
3. Анализа стања израде корпуса и одговарајућих техничких проблема и непосредни задаци
4. Разно

1. Чланови Комисије су једногласно усвојили записник са претходне седнице.

2. Љ. Поповић је предложио да се као нови чланови Комисије приме Тања Самарџић и Балша Стипчевић, асистенти-приправници Филолошког факултета. Комисија је једногласно усвојила овој предлог.

Љ. Поповић је предложио да председник Комисије убудуће буде Душко Витас, али Д. Витас то није могао да прихвати.

3. В. Ђукановић је обавестио Комисију да је урадио скоро половину посла на анализи структуре корпуса за РСАНУ.

Д. Витас је упозорио да сви словенски народи и већина наших суседа има своје националне корпусе и да ми драматично заостајемо у том погледу. Главни разлог је што још није решено питање финансирања инфраструктурних активности, што је свуда брига државе. После дискусије Комисија је замолила Д. Витаса да састави одговарајуће писмо које ће бити упућено Министарству науке.

Д. Кликовац је обавестила Комисију да је почела да прави преглед наше литературе о функционалним стиливима. Б. Брборић је предложио да Д. Кликовац сачини текст о функционалним стиливима који ће бити објављен у „Језику данас“.

Љ. Поповић упозорава да поред типологије функционалних стилова треба направити и типологију писаних текстова (докумената).

Обновљено је задужење Д. Витасу да упозна Комисију са структуром корпуса хрватског и бошњачког језика.

После дискусије у којој су учествовали Д. Витас, Б. Брборић и В. Ђукановић закључено је да Влада Ђукановић напише текст писма којим ће се тражити да у нови закон о библиотекарству уђе обавеза издавача преда Народној библиотеци и дискету са текстом, а не само обавезни примерак публикације.

Љ. Поповић и Д. Витас упозоравају да Завод за издавање уџбеника штампа текстове изузетно значајне за терминологију и да би требало предложити Заводу да, уз одговарајуће гаранције, укључи те текстове у корпус који ће служити за истраживачке сврхе и израду терминологије или да оформи сопствени архив текстова у електронском облику, којим ће бити доступан истраживачима. Комисија је подржала предлог да се покрене иницијатива у том правцу.

Обновљено је задужење Љ. Поповићу и Д. Витасу да сачине писмо Савезном заводу за стандардизацију о потреби да се донесу одговарајући стандарди који су од значаја за рад ове комисије. Такође је обновљено задужење Д. Витасу да сам или са сарадницима направи преглед постојећих корпуса српског језика.

Д. Витас је упознао Комисију да је потребно направити интерфејс за софтвер намењен експлоатацији корпуса српског језика. Б. Брборић је предложио да Комисија упуту Министарству културе захтев за финансирање израде овог интерфејса. Комисија је прихватила предлог, с тим да текст писма састави Д. Витас.

4. Љ. Поповић је обавестио Комисију да су на 31. међународном научном састанку слависта у Вукове дане Душко Витас и он поднели реферат о критеријумима за изградњу референтног корпуса стандардног српског језика.

Записничар

Душка Кликовац

др Душка Кликовац

Д. Витас, Математички факултет
Ц. Крстев, Филолошки факултет

Методологија и стандарди за формирање националног корпуса

1. Обележавање структуре текста

Формирања одређеног корпуса је, пре свега, функција природе лингвистичких истраживања која ће на њему бити вршена. У том светлу, типови корпуса као и могуће концепције и стратегије у формирању појединачних корпуса детаљно су описани у текућој литератури са подручја корпусне лингвистике. Овај прилог се ограничава на технолошке аспекте методологије формирања корпуса, под претпоставком да су утврђени начелно критеријуми за састав корпуса и решена организациона питања изградње и одржавања корпуса.

Два кључна технолошка аспекта у формирању корпуса обухватају опис система обележавања структуре текста и систем обележавања лингвистичких информација које ће бити унете у корпус.

На нивоу обележавања структуре текста, полазну основу представља стандард SGML (ISO 8879:1986, *Information Processing--Text and Office Systems--Standard Generalized Markup Language*) који представља мета-језик за опис структуре документа. Полазећи од овог међународног стандарда, кроз пројекат TEI (*Text Encoding Initiative*) развијена су Упутства за енкодирање и размену електронских текстова (*TEI Guidelines for Electronic Text Encoding and Interchange*). Развој примена ових стандарда и препорука у оквиру европских националних иницијатива за формирање корпуса је донео формулацију препоруке CES (*Corpus Encoding Standard*) која је развијена у оквиру европског пројекта EAGLES. CES описује исцрпно методологију обележавања корпуса и других колекција текстова у електронском облику и то користећи SGML или, алтернативно, XML (XCES). Израз препорука о обележавању текстова у језику XML има посебан значај из угла изградње дистрибуираног корпуса и његове презентације на web-у.

CES (XCES) омогућава, полазећи од стандардних решења развијених у оквиру TEI, да се опишу следећи типови информација (тим редом):

- (а) општи подаци о тексту (библиографски опис, систем кодирања, итд.)
- (б) макро-структура (опис главних елемената логичког и графичког изгледа документа, независно од језика на коме је написан сам документ)
- (в) микро-структура (опис језички зависних елемената на нивоу пасуса који се обично истичу посебним типографским решењем) и
- (г) лингвистичка анотација (нпр. морфолошке и синтаксичке информације).

У CES (XCES) се разликују три нивоа кодирања текстова према степену детаљности описа одређених структура у тексту. Ниво 1 подразумева минимално енкодирање текстова усаглашено са стандардом CES (XCES) до нивоа пасуса. Ниво 2 енкодорања подразумева грубо обележавање структура унутар пасуса, док ниво 3 подразумева потпуно кодирање микро-структуре (ниво реченице, са елементима лингвистичке анотације). Резултати обраде корпуса, као и могућност његовог вишеструког коришћења, зависе непосредно од изабраног нивоа обележавања текста.

Посебно треба нагласити да текстови обележени у складу са горњим конвенцијама су потенцијално предмет паралелизације (нпр. за потребе вишејезичне лексикографије).

Примена горњих стандарда подразумева у највећој мери ручно енкодирање потребних информација, а то је спор и мукотрпан посао. У том светлу, било би пожељно упознати што шири круг домаћих корисника са природом и захтевима ових стандарда.

2. Програмски алати

Алати за обраду корпуса не зависе начелно од начина обележавања текстова. Постављају се евентуално ограничења у избору карактерског скупа и у дефиницији формалне речи (као основне јединице обраде). Од оваквих ограничења зависе могуће обраде и начини консултовања корпуса. Расположиве алате треба сагледавати из више различитих углова:

- (а) комерцијални / слободни алати (овај аспект укључује и разматрање оперативног система под којим се користи алат)
- (б) флексибилност (у одређивању формалне речи, језика, карактерског скупа, итд.)
- (в) организација базе података (ако постоји - преко инвертованих датотека или у релационом моделу)
- (г) обрада посебних етикета (нпр. начин обраде и визуелизације лингвистичких анотација)
- (д) евентуална ограничења на дужину текста (корпуса) и меморијски захтеви у обради
- (ђ) могућност успостављања интерфејса према *web*-у
- (е) могућност вишекорисничког рада над корпусом, итд.

У оквиру развоја националног корпуса би било неопходно обезбедити систем који омогућава да се упит над корпусом врши у дистрибуираном окружењу и преко стандардизованог структурног упитног језика (нпр. CQL), који би омогућавао избор подкорпуса и ефикасну обраду стандардизованих упита над корпусом.

3. Карактерски скупови

Адаптација међународних стандарда за скупове карактера се врши у оквиру савезног завода за стандардизацију. Досадашња активност одговарајуће комисије Завода за стандардизацију није пратила на адекватан начин одговарајуће међународне активности на овом подручју. С друге стране, активност Завода не покрива рад ISO/IEC TC1/SC18 - Обрада текста, док се на активностима овог подкомитета темеље стандарди описани под тачком 1. Било би неопходно сугерирати Заводу да се успостави рад одговарајућих комисија (SC2 и SC18) и да се утврди важење ISO-норми (посебно ISO 10646 и Unicode). У оквиру е-текстова који се уносе у национални корпус требало би обезбедити кодирање усклађено са SGML-ом, независно од карактерског скупа - репертоара глифова).

ПРОЈЕКАТ "ЕЛЕКТРОНСКИ КОРПУС СТАРЕ СРПСКЕ
КЊИЖЕВНОСТИ"

У циљу упознавања релевантних државних институција и стручне јавности, прилажем основне податке о пројекту "Електронски корпус старе српске књижевности".

У Београду, 15. децембра 2001.

Александар Костић

Језички корпус је скуп текстова преузетих из различитих извора као што су дневна штампа, белетристика или стручна литература, у којима је свака реч дефинисана по карактеристикама као што су врста речи, граматички облик, дужина речи, број слогова итд. У самом тексту могу бити означени наслови и поднаслови, почетак и крај реченице и пасуса. Овако припремљен текст у електронском облику представља моћан инструмент за квалитативно и квантитативно изучавање језика и постаје незаобилазно средство у савременим лингвистичким истраживањима. Истовремено, електронски корпус представља средство за промовисање језика и културе дате средине, о чему сведоче бројни електронски корпуси светских језика.

Средином педесетих година у Институту за експерименталну фонетику и патологију говора, под руководством проф. Ђорђа Костића, започет је рад на стварању дијахроног корпуса српског језика. Корпус обухвата писани језик од 12. века до савременог језика и подељен је на пет подузорака:

- а. српски језик од 12. до 18. века
- б. језик 18. и почетка 19. века
- в. сабрана дела Вука Ст. Карацића
- г. језик друге половине 19. века и
- д. савремени језик.

Посебна вредност Корпуса српског језика је у томе, што је за разлику од већине корпуса светских језика обрађених машински, граматичка обрада сваке

речи обављена ручно од стране језичких стручњака. То је омогућило детаљну граматичку спецификацију сваке речи коју није могуће постићи машинским путем. Корпус обухвата 11.000.000 речи и представља највећи ручно обрађен корпус у свету.

Почетком 1996. године, заједничким напорима Института за експерименталну фонетику и патологију говора и Лабораторије за експерименталну психологију Филозофског факултета у Београду, почео је пренос постојећег материјала од кога је сачињен корпус у електронски облик. Направљен је "Фреквенцијски речник савременог српског језика" у седам томова који је доступан и у електронском облику.

У оквиру овог пројекта од посебног научног и културног, али и националног значаја је граматички обрађен корпус српског писаног језика од 12. до 18. века.

Узорак српског језика од 12. до 18. века

Корпус српског језика од 12. до 18. века направљен је на узорку од око 500.000 речи и укључује све важније старе српске рукописе. Материјал је обрађен у свом изворном облику (српскословенски) и изворној ортографији, при чему је свака реч детаљно граматички обрађена, а за сваки облик речи у тексту дата је одредница. Обухваћена су дела св. Саве, Доментијана, Теодосија, Стефана Првовенчаног, архиепископа Данила, Григорија Цамблака и патријарха Пајсија. Поред житија светаца, узорак обухвата и старе српске повеље и писма, преузете из издања Љубе Стојановића. Сва дела су граматички обрађена у целости. Граматички обрађени текстови обухватају око 60% целокупне објављене српске књижевности од 12. до 18. века.

Током педесетих година, граматичком обрадом језика од 12. до 18. века руководио је проф. Ђорђе Сп. Радојичић, један од наших највећих стручњака за стару српску књижевност. У садашњој фази пројекта, стручни консултант за овај период је проф. Ђорђе Трифуновић.

Циљевни пројекта

Пројекат који се односи на српску књижевност од 12. до 18. века има три основна циља:

- а. преношење свих објављених дела старе српске књижевности у електронски облик
- б. стварање потпуног квантитативног описа структуре српскословенског језика са пратећим матрицама вероватноћа, и
- в. израда првог српскословенско-српског речника.

Научни и културни значај пројекта

У тренутку када се целокупна објављена стара српска књижевност буде налазила у електронском облику, са делом који је детаљно граматички обрађен, отварају се могућности дугорочних систематских истраживања. Набројаћемо само два важнија истраживања која би била омогућена постојањем електронског корпуса старе српске књижевности.

- * Дијахроне студије лексичких и морфолошких карактеристика српског језика, као и испитивање динамике промена у српском језику у распону од осам векова.
- * Компаративне студије на нивоу различитих аутора и периода.

Посебан значај овог пројекта је у томе што он представља основу за прављење првог српскословенско-српског речника.

Ширни значај пројекта

Колико нам је познато, за сада у свету не постоји граматички обрађен корпус ни једног старог језика. Имајући то у виду, електронски корпус старог српског језика би био јединствен у свету и свакако би допринео промоцији српског културног наслеђа.

Постављањем корпуса на интернет, приступ старој српској књижевности од стране стручњака у иностранству био би олакшан. Тиме се отвара могућност ширег повезивања са водећим славистичким центрима у свету и значајног унапређења истраживања старе српске књижевности и језика.

V. ИЗДВОЈЕНИ ДОКУМЕНТИ

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања (Ком. бр. 7)

Одлука бр. 17, број 3, 28. фебруар 2001. г.

Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

НАРУШАВАЊЕ УСТАВНИХ ОКВИРА СТАТУСА СРПСКОГ ЈЕЗИКА
(Реаговање на Предлог закона о изменама и допунама Закона о службеној
употреби језика и писама, који је припремила Скупштина АП Војводине)

Уводне напомене

На четвртој седници Одбора за стандардизацију српског језика, одржаној 25. јануара 2001. године у Београду, било је речи и о информацији да је Скупштина АП Војводине дала иницијативу за измене и допуне Закона о службеној употреби језика и писама (Службени гласник Републике Србије, број 45/91). Та информација објављена је у већем броју листова. Међу њима је био и дневни лист "Политика" (21. јануара 2001, стр. 8: Војвођани између ћирилице и латинице, с наднасловом — Дилеме о писму са дозом политике). "Политика" је известила и о томе да је у Новом Саду формиран Иницијативни одбор за оснивање удружења за заштиту ћирилице. Пре тога, овом темом опширно се бавио и недељник Блиц њуз / Blic NEWS (4. јануар 2001, стр. 20: текст под насловом *S' jezikom u Evropi*, који садржи низ изазовних констатација и питања). Особиту пажњу чланова Одбора привукла је идеја о "равноправној службеној употреби ћирилице и латинице", којој ће бити посвећен највећи део текста нашег реаговања.

Комисија за односе с јавношћу и решавање неодложних питања (Ком. бр 7) — која обавља послове свеакадемијског и свеуниверзитетског Одбора за стандардизацију српског језика између његових двеју седница (у даљем тексту: Одбор) — латила се посла да се, са својим писменим мишљењем, огласи тако да не потпаљује страсти што су, "на овим просторима", и раније наговештавале буре које са самим језиком нису увек имале много непосредне везе (сетимо се нпр. загребачке Декларације о називу и положају хрватског књижевног језика, 1967). Одбор хоће да пружи стручну помоћ која би доприносила толеранцији и разумевању међу грађанима и етничким заједницама у нашој земљи. Одбор је накнадно сазнао да је иницијатива Скупштине Војводине и формално уобличена као Предлог закона о изменама и допунама Закона о службеној употреби језика и писама. С тим у вези, Одбор се обратио Народној скупштини Републике Србије с молбом да му се достави тај Предлог закона како се у Одбору "о овој важној ствари не би судило само на темељу извештаја у јавним гласилима".

Пошто је примио тражени предлог, Одбор је одлучио да своје мишљење, што је могуће краће, саопшти Народној скупштини и Влади Србије, али и Влади Републике Црне Горе и Влади Републике Српске.

Најме, Одбор сачињавају стручњаци с целокупнога говорног простора српског језика (Београд, Бања Лука, Крагујевац, Никшић, Ниш, Нови Сад, Подгорица, Приштина, Српско Сарајево), чији је задатак да дају мишљења о свим аспектима стандардизације српског језика, који је не само средство свакодневног и сваковрсног општења највећег броја грађана у поменутиим републикама него и значајна уставна категорија, као и битна одредница националне културе.

Поводом поменутог Предлога закона, указујући првенствено на изразито спорне ствари у њему, Одбор даје следеће

МИШЉЕЊЕ:

1. Најспорнија тачка наведеног Предлога закона јесте она изложена у његовом члану 1, у којем се тражи допуна члана 1. става 1. Закона о службеној употреби језика и писама (у даљем тексту: Закон). Ево најпре законског става који се жели допунити: "У Републици Србији у службеној је употреби ћирилично писмо, а латиничко писмо на начин утврђен овим законом" (тј. на начин изложен у другим законским одредбама, у преосталих тридесет чланова Закона, с мноштвом ставова). Азбучна допуна Закона која се предлаже у Војводини гласи овако: "а у Аутономној Покрајини Војводини у равноправној службеној употреби су ћирилично и латиничко писмо", с тим што би се ова синтагма додала наведеном ставу члана 1. Закона након запете.

Допуна која би почињала везником а, ни из синтактичко-стилских, а камоли из садржинских разлога не би се смела додати претходној синтагми, која такође почиње везником а, па се она не може накалемити на постојећу одредбу.

2. Не напуштајући терен уставног и законског одређења појединих категорија везаних за српски језик, морамо имати у виду културноисторијско мерило, које одређује положај ћирилице у свеколикој, па и службеној употреби. Примена тог мерила има традицију од хиљаду година, откад је ћирилица не само примарно него и једино писмо Словена у источном културном кругу. Њој је претходила глаголица, првобитно писмо и неких Словена у западном културном кругу, међу којима су и Хрвати, којима је латиница такође стигла после глаголице и ћирилице.

Улазак латинице у источни културни круг везан је првенствено за раздобље после 1918. године, откад је Србија своју независност, заједно с Црном Гором, утопила у нову државу, Краљевину СХС, затим Краљевину Југославију, ДФ Југославију, ФНР Југославију и СФР Југославију. У раздобљу од 1945. до 1990. године формално је вредело начело "равноправности језика" и "равноправности писама". Формално је вредело, фактички није. Под тим начелом, на пример у Хрватској, била је ишчезла ћирилица, и код тамошњих Срба, чији се језик, и у службеној и у јавној употреби, по Уставу СР Хрватске, од 1972. до 1990. године, званично звао "хрватски књижевни језик". Истовремено је у БиХ, мада се у њој језик звао "српскохрватски, односно хрваткосрпски", ћирилица била готово ишчезла.

Треба подсетити на то да се Војводина нашла у саставу Србије и пре него што је, 1. децембра 1918, проглашена Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца. У раздобљу између два светска рата ћирилица

постаје, и у Војводини, примарно писмо српског језика у јавној употреби. Међутим, после Другог светског рата власт је систематски фаворизовала јавну и службену употребу латинице. Док је, још од 1972. године, у Хрватској успостављен "хрватски књижевни језик" с атрибутом државног језика, по расколничком Уставу СФРЈ (1974) и истоме таквом Уставу САПВ (такође 1974), постало је могуће да званични језик српског народа северно од Саве и Дунава буде назван српскохрватским, односно (по први пут и) хрваткосрпским. Отад је и у Војводини ћирилица, и поред формалне равноправности с латиницом, све више уступала место другом писму. Упркос неупитној културноисторијској примарности ћирилице, латиница је неретко, у многим градовима АПВ, и сада једино писмо јавних натписа, противно и Уставу и Закону.

Залагање за равноправну службену употребу двају писама стога је, у овом тренутку, тешко разумети другачије него као заузимање за одржавање и продубљивање постојећег стања, које је не само несређено него је и у нескладу с идентитетом и интегритетом српске језичке културе. Ако би се прихватило понуђено решење о равноправности ћирилице и латинице у оквиру службене употребе српског језика, несумњиво би били нарушени уставни оквири статуса српског језика. Поред тога, положај српског језика у АП Војводини био би битно друкчије уређен него у другим деловима Републике Србије, мада за то нема никаквог ваљаног разлога.

3. Питање двоазбучности не тиче се, ни најмање, осталих етничких заједница у АПВ, односно у Републици Србији, нити оних другде на говорном простору српског језика. Свака од тих заједница има у властитом језику само једно писмо: већина — латиницу, а Русини и Бугари — ћирилицу, с особеностима које је разликују од вуковске ћирилице. Однос двају писама, заправо, јесте унутрашње питање српског језика. То треба посебно имати у виду како се не би упадало у замку бркања категорија, самозбуњивања законодавца и збуњивања грађана.

4. Одбор нема ништа против латинице, ни у личној ни у јавној употреби. Међутим, када је реч о службеној употреби српског језика, примарност ћирилице јесте питање идентитета и интегритета народа којем је тај језик матерњи, и то не само у АП Војводини и целој Републици Србији већ и у Републици Црној Гори и Републици Српској.

5. Што се пак тиче надзора над спровођењем одредаба Закона, њега могу вршити и органи нижи од државних (чл. 10. Предлога закона), али ту ствар, по нашем мишљењу, не треба уређивати тако да се Војводина успоставља као *corpus separatum*. Пошто је у плану регионализација Србије и доношење новог Устава, није разборито журити с посебним правима и дужностима Војводине у језичкој политици и њеној кодификацији, јер ће и друге регије имати својих посебних права и дужности, опет, разуме се, без настојања да се ма која од њих успостави као *corpus separatum*. У ствари, могуће је, напореда с изградом новог устава/устава припремити нови закон о језику и писму, који би свакако водио рачуна о стандардима Европске уније и европским искуствима уопште.

6. Не би смело никоме сметати ништа од онога што је нужно и оправдано, што нуди складан живот грађана различитих народности и

различитих jezika, što ispuņava potrebe ļudi u demokratskoj i decentralizovanoj drzavi. Stoga svaku novu zakonску одредбу треба пажљиво формулисати како се не би додавало оно што се не би могло испунити нити одузимало оно што је и досад било тековина. Ваља такође рећи да на дневном реду нашега јавног живота није промена духовног описа оног народа који је био вековима озрачен културном мисијом Пећке патријаршије. Народ који баштини српски језик и његово примарно писмо, ћирилицу, нема никакве потребе да се залаже за самопорицање и раскореењивање.

7. Што се тиче односа српског језика према језицима других етничких заједница, у службеној употреби и шире од ње, он би морао првенствено обезбеђивати комуникацијску равноправност слободних грађана, увек актуелну кад су они разнородни и разнојезични. Та равноправност веома је актуелна код нас, и то не само у Војводини. Њу је тешко постићи без активне двојезичности, која је нужна припадницима мањина, али је често неопходна и припадницима матичног народа. Комисија изражава сумњу да би поједине предложене иновације служиле комуникацијској равноправности грађана, али су њени чланови спремни чути аргументе који би ту сумњу евентуално оповргли.

8. Ваља такође подсетити на то да Немци, Аустријанци и Швајцарци нису уништили двоазбучност, али је латиница одавно потиснула готицу; Грци су родно место и глаголице, и ћирилице, и латинице, али сами имају своје засебно писмо, грчко писмо; Бугари, Руси, Белоруси и Украјинци не сведоче о намери да преузму латиницу као секундарно писмо, а камоли да се одрекну ћирилице, свога јединог писма, да у овој прилици и не говоримо о изваневропском свету, с големом разноликошћу језика и писама, у којем двоазбучност није честа појава.

З а к љ у ч ц и

1. Одбор предлаже Народној скупштини Републике Србије да задржи одредбу о примарности ћириличног писма у службеној употреби на целој територији Републике Србије.

2. Преиспитивање других одредаба Закона и њихово мењање ваља одгодити до доношења новог устава Републике Србије, који би у језичкој политици морао бити усклађен с Уставом СРЈ.

3. Одбор, са својим стручним капацитетима, стоји на располагању државним органима приликом израде новог устава/нових устава и нових закона, па и приликом обраде понуђених измена и допуна садашњег Закона ако се Влада и Народна скупштина за то определе. Треба имати на уму да Одбор окупља шездесетак стручњака, међу којима има и филолога с искуством рада у државној управи. Одбор је спреман дати свој допринос унапређивању језичке политике и њеног правног регулисања кад год му се обратe државни органи и грађани, и то не само у Републици Србији него и изван ње, у Републици Црној Гори и Републици Српској, па и изван тих трију република, јер изван њих постоје данас прилично бројне српске мањине.

4. Одбор ће ову своју одлуку доставити Народној скупштини и Влади Републике Србије, владама СРЈ, Републике Црне Горе и Републике Српске, а преко јавних гласила с њоме ће упознати и најширу јавност.

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања

Ком. бр. 7, број 10, 17. мај 2001. године

Одлука бр. 18

Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

СЛУЧАЈНОСТ КОЈА СЕ МОГЛА ИЗБЕЋИ

(Реаговање на граfiјски изглед документа Prvih sto dana Vlade Republike Srbije)

Уводне напомене

Недавно смо, крајем фебруара 2001. године, Народној скупштини Републике Србије упутили Одлуку бр. 17 Одбора за стандардизацију српског језика, која је представљала Реаговање Одбора на Предлог закона о изменама и допунама Закона о службеној употреби језика и писама, припремљен крајем 2000. године у Скупштини АП Војводина.

У првој половини марта 2001. Одлуку бр. 17 с копијом пропратног писма Народној скупштини доставили смо и Влади Републике Србије и Републичком секретаријату за законодавство. Нажалост, писменог одговора нисмо добили ни с једне од тих адреса. Сада смо приморани на нову одлуку, на ново реаговање сличним поводом.

Ново реаговање

Не хотећи да верујемо како нашу Одлуку бр. 17, тј. наше реаговање на војвођански предлог закона, нико није озбиљније разматрао, обзнањујемо ново реаговање сличним поводом, овог пута на документ Prvih sto dana Vlade Republike Srbije. Тај документ, без датума, па и без податка ко га је и када припремио, дошао нам је ових дана до руку и, на изванредан начин, обрадовао нас, јер је био пун садржајних, свеже уобличених и упечатљивих порука.

Међутим, читав тај документ одштампан је латиницом према важећем Закону о службеној употреби језика и писама — допуштајући и секундарно писмо наше културе у неким елементима службене употребе језика и писама (нпр. у саобраћајним знацима) — свакоме јасно ставља до знања да је (и када је све) у службеној употреби искључиво ћирилица, примарно писмо културе српског језика. Једноставно, изостало је оно што се очекивало — да Владин документ, као и сви њему слични, буде писан ћирилицом.

Ми се, наравно, бојимо "склада" с оним залагањем што долази из Скупштине АП Војводина, које би, под изговором "равноправности" писама, водило ономе што се већ десило: у центру Новог Сада и Београда, судећи по налазима новосадског Удружења за заштиту ћирилице српског језика, примарно писмо сасвим је неравноправно са секундарним. Залагање за равноправност двају писама не може се у постојећим околностима разумети друкчије него као допринос одумирању примарног писма, сличноме одумирању државе на којем се инсистирало у доба ФНРЈ и СФРЈ.

Стога ово наше реаговање не треба разумети друкчије него као наше залагање за примену важећег закона и упозорење да није разборито, не барем у службеној употреби, наговештавати одрицање од тако значајног културног наслеђа и знамења наше националне културе. Хтели бисмо, у ствари, да ваш азбучни пропуст разумемо првенствено као случајност која се могла избећи.

Ако и сметнемо с ума како се понашају нама сродне источноевропске ћириличке земље, не смемо занемарити чињеницу да Грчка, пуноправна чланица Европске уније, ни најмање не нагриза своје писмо, јединствено у европским и светским размерама. Ћирилица је, насупрот грчком писму, међународни алфабет са више десетина милиона активних корисника и, као део светског културног наслеђа, она је од епохалног значаја за целокупно човечанство и у садашњости и у будућности.

Евентуално порицање ћирилице, нашега давнашњег културног наслеђа, можда ће се некеме у Европи и свидети, али то неће увећати наше самопоштовање нити уважавање које очекујемо од других.

* * *

Са садржајем ове одлуке, утврђене 17. маја 2001. године на седници Комисије за односе с јавношћу и решавање неодложних питања, преко јавних гласила и на други начин упознаће се најшира јавност. Седници Комисије присуствовали су сви њени чланови.

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања

Ком. бр. 7, број 16, 25. јун 2001. године

Одлука бр. 19

Београд, Ђуре Јакшића 9

Тел.: 183-175, 181-383, 635-590; факс: 183-175, 182-825

ОКОНЧАН ВЕЛИКИ ПОДУХВАТ

Комисија за праћење и истраживање правописне проблематике и Комисија за стандардни језик у школству, администрацији, издаваштву и јавним гласилима — на заједничкој седници одржаној 4. јуна 2001. године — закључиле су да је објављивањем последње верзије **Правописа српскога језика (Приручника за школе)**, у екавској и ијекавској редакцији правописних правила, окончан највећи правописни пројекат у нашој култури и науци о језику, започет још 1989. године објављивањем **Прилога Правопису**, настављен изласком "великог" (1993) и "средњег" Правописа (1995) и, најзад, довршен издавањем "малог" Правописа (у пролеће 2001). Те две комисије предложиле су Одбору да надлежне државне органе (влада и министарске ресоре, нарочито министарства просвете, културе и науке) у Републици Србији, Републици Црној Гори и Републици Српској, заводе за уџбенике и наставна средства, универзитете, средње и основне школе, те издавачка и друга предузећа на целокупном говорном простору српског језика а, преко јавних гласила, и најширу јавност — упозна с овим значајним научним, просветним и културним догађајем.

Тим поводом, **Одбор за стандардизацију српског језика** — који су у децембру 1997. године основале три академије наука и ум(ј)етности (Српска академија наука и уметности, Црногорска академија наука и умјетности и Академија наука и умјетности Републике Српске), осам универзитета (Београд, Нови Сад, Ниш, Приштина, Крагујевац, Подгорица, Бања Лука и Српско Сарајево) и још три научне и културне институције (Матица српска, Нови Сад, Институт за српски језик и Српска књижевна задруга, Београд) — **утврђује да су се стекли сви услови за битно унапређивање ортографске писмености**. Три верзије Правописа намењене различитим корисницима (од основне школе до универзитета, за ниже, више и највише равни ортографске писмености), с екавицом и ијекавицом, доступне су свакоме ко је заинтересован, а свако ко пише морао би имати барем најновију правописну верзију, која задовољава правописне потребе већине људи.

Ортографски вид писмености није најважнији у језичкој култури (важнији су други видови писмености, синтактички, стилистички и лексички, односно терминолошки ...), али је најупадљивији и највидљивији, поготову кад је праћен озбиљнијим огрешењима о добре обичаје и прихваћене норме. Стога ниједном стандардном језику, за разлику од граматичких приручника, не одговара постојање више напоредних, а неусаглашених правописа.

Одбор се одлучно залаже за то да се све три верзије **Правописа српскога језика**, чији су приређивачи Митар Пешикан, Јован Јерковић и Мато Пижурица, што доследније примењују у школству, администрацији, издаваштву и јавним гласилима, у једну реч — на свим подручјима јавног живота Србије, Црне Горе и Српске. Овог часа, нажалост, ни многи уџбеници које издају заводи за уџбенике и наставна средства, а камоли друге књиге и друге публикације, нису усаглашени с Правописом, што значи да лектори завода и лектори уопште имају пуне руке посла, тј. лектори завода имаће га у припреми нових уџбеника или нових издања старих уџбеника. Што се тиче самог Одбора, он ће обезбедити да приручници који се објављују под његовим окриљем буду правописно коректни.

Образложење

И пре распада бивше СФРЈ било је јасно да је нужно изменити и допунити одавно застарели **Правопис српскохрватскога књижевног језика** (*Pravopis hrvatskosrpskoga književnog jezika* (Нови Сад – Zagreb, Матица српска и Matica hrvatska, 1960), поготову стога што је у Загребу 1986. године објављен оделит *Pravopis hrvatskoga ili srpskoga jezika* као сведочанство засебнога хрватског правописног пута, мада још не и формалног раскида четворорепубличке језичке заједнице и њеног правописног сагласја. Из те јасноће и нужности проистекли су **Прилози Правопису** (Нови Сад, Матица српска, 1989), иза којих је стало 11 угледних лингвиста из Србије, Црне Горе и Босне и Херцеговине, још увек уверених да је могуће спасавати српскохрватску стандарднојезичку заједницу. Те Прилоге приредили су Митар Пешикан, Мевлида Караџа-Гарић и Мато Пижурица.

С распадом СФРЈ 1991. године и формално се распала српскохрватска стандарднојезичка заједница, што ће убрзо бити оверено у уставима, односно језичким законима бивших и званично истојезичких социјалистичких република (СРС, СРХ, СРБиХ и СРЦГ). Радикализам језичког раскола — мада је било бочних удара и у том смеру — није погодио Србију и Црну Гору. Оне су новим уставом, Уставом СРЈ (1992), потврдиле приврженост српском називу језика, српском стандардном језику, са два изговора, екавским и ијекавским, и са (од претходне Југославије) наслеђеном двоазбучношћу. Њоме је оверена предност ћирилице, примарног писма српске језичке културе.

У Хрватској је раскид попримио и екстремне размере, које су захватиле и правопис, а не само лексику, док пуна верификација хрватског назива у свему па и у језику није узимала у обзир, још давно пре егзодуса 1995. године, постојање српског народа у тој земљи. Распад СРБиХ, раздешене ратним сукобом трију народних заједница, најпре на три засебне територије а потом на два територијална ентитета, повукао је за собом неочекивану тројезичност (српски, хрватски и "босански" језик), оверену Дејтонско-париским споразумом крајем 1995. године. Раскид је потврђен и оверен *Hrvatskim pravopisom* (Zagreb, 1994) и *Pravopisom bosansko-goranskoga jezika* (Sarajevo, 1996), али је назив "босански језик" оспорен и у Хрватској и у хрватским кантонима у БиХ. У Србији, пак, Одбор за

стандардизацију српског језика, у својој првој одлуци, почетком 1998. године, примајући к знању новоуспостављену тројезичност, такође је оспорио не само ваљаност него и одрживост етикете "босански језик" у српском језичком стандарду. Одбор је, у ствари, утврдио нормативну замену **бошњачки језик**, чији је атрибут усклађен с новоприхваћеним етнимом **Бошњаци** (и формално "признатој" мањини у Србији у пролеће 2001. године с највишег места нове власти СРЈ), који треба употребљавати кад је нужно означити трећи стандарднојезички идиом, трећу варијанту и даље истога стандарднојезичког система и у БиХ и иначе.

Одбор за стандардизацију српског језика, као тело које удружује истакнуте стручњаке из Србије, Црне Горе и Српске, као и институције из којих потичу, наследио је не само четвороструку сложеност српскога језика (српскога језичког стандарда) — екавску и ијекавску, ћириличку и латиничку, у њиховој испреплетеној комбинацији — него и неповољне социолингвистичке околности и у СРЈ и у Републици Српској као делу дејтонске Босне и Херцеговине. Недуго по оснивању, Одбор се суочио и с језичким сецесионизмом у Црној Гори, што га је само делимично прихватила њена власт у време заоштрених сукоба с бившим режимом у Србији (још у пролеће 1998. г.), без форсираног настојања да нову "двојезичност", односно "четворојезичност", унесе у устав и закон.

Кад је посреди правописна проблематика, Одбор је наследио: (1) велику научну и универзитетску правописну верзију, тј. **Правопис српскога језика** (Нови Сад, Матица српска, 1993, односно 1994. [изашао у пролеће те године]) у две напоредне књиге потпуно истог садржаја (с екавском и ијекавском редакцијом правописних правила уз интегралан екавско-ијекавски **Речник уз Правопис**), и (2) **Правопис српскога језика — Школско издање** (Нови Сад – Београд, Матица српска и Завод за уџбенике и наставна средства), опет у две напоредне књиге, као и претходни.

Проценивши да је друга верзија неподесна за основне школе (у којима се, практично, једино и изучава правописна проблематика) Одбор се заложиио за припрему и треће правописне верзије, подесне за основне школе и најширу јавну употребу, прихвативши идеју да се ауторски **Правопис српског језика**, с поднасловом **Приручник за школе** (Земун, Нијанса, 1994, 1995) проф. Филолошког факултета у Београду Милорада Дешића и називно и нормативно потпуно усклади са званичним правописним пројектом како би, такође у две напоредне књиге, тај пројекат био довршен. Пошто у завршној фази дораде тога допунског пројекта није дошло до споразума између проф. Дешића и Матице (односно Матице и Завода), Мато Пижурница и Јован Јерковић, двојица живих приређивача **Правописа**, професори Филозофског факултета у Новом Саду (академик Митар Пешикан умро је у јулу 1996), приредили су и објавили и трећу правописну верзију, тј. (3) **Правопис српскога језика — Приручник за школе**, опет у две напоредне књиге (екавска и ијекавска редакција), и даље с Митром Пешиканом, родоначелником правописног пројекта (1989–1996, односно 1989–2001) и главним приређивачем **Правописа**.

Прве две правописне верзије рцензирани су академик Павле Ивић (умро у септембру 1999), најзнаменитији српски лингвиста друге половине 20. века, научни саветник Драго Ђупић, дугогодишњи директор јединога Института за српски језик (сада у пензији), док су трећу верзију

рецензирали Драго Ђупић и проф. Иван Клајн, дописни члан САНУ, члан Одбора и његов председник од јануара 2001. године.

Прве две правописне верзије прихватили су и надлежни државни органи у Србији и Српској (1996, односно 1997. године), док је трећу правописну верзију засад прихватило само Министарство просвете Републике Србије, и то непосредно пред њену предају у штампу, крајем 2000. године. Одбор је покушао приволети заводе за уџбенике и наставна средства у Подгорици и Српском Сарајеву да се прихвате суиздаваштва последње правописне верзије, али у томе није имао успеха. У четвртном издању Дешићевог правописа, на неки начин успостављеном као правописна верзија (4), **Правописа српског језика – Приручника за школе** (чији су суиздавачи земунска Нијанса и Завод за уџбенике и наставна средства у Српском Сарајеву, 2000) — који је у великој мери нормативно усклађен с **Правописом српскога језика** тројице приређивача — стоји да има одобрење надлежних министарстава просвете у Црној Гори, Српској и Србији, али он нема препоруку Одбора за стандардизацију српског језика, чији је члан и сам проф. Дешић.

Одбор за стандардизацију српског језика — и из стручних, и из начелних, и из етичких разлога — стоји иза Правописа српскога језика тројице приређивача, од којих су двојица, проф. Пижурица и Јерковић, чланови Одбора, чији су чланови били или јесу, уосталом, и његови рецензенти (П. Ивић, Д. Ђупић и И. Клајн). Одбор очекује да сва три надлежна министарства просвете потврде приврженост стручним разлозима и разлозима народне слоге, без обзира на то што њу битно не угрожава ни додатни, Дешићев, правопис. Он такође очекује да ће заводи за уџбенике и наставна средства у Београду, Подгорици и Српском Сарајеву убудуће сарађивати у припремању и издавању нових правописних приручника, нарочито оних под (2) и (3). Што се тиче издања под (1), Одбор је прихватио предлог двеју комисија да се Речник уз Правопис може допунити са још 1500 нових одредница, потпуно усклађених с правописним правилима.

Одбор очекује од својих чланова да припреме своје мишљење о и даље постојећим и делујућим правописним дилемама и предлоге за смањивање правописних дублета где год је то могуће како би се у јесен 2001. године могло израдити **правописно упутство** које би било основа за рад на изменама и евентуалним допунама будућег новог правописа. Његова би израда била готова 2004. године, када пада десетогодишњи јубилеј садашњег Правописа, који се случајно поклапа с годишњицом Првога српског устанка. Одбор ће на јесен предложити и имена приређивача будућег новог правописа, а за поменуто **правописно упутство** тражиће подршку надлежних државних органа, сличну оној коју су 1996. године дали органи Немачке, Аустрије и Швајцарске за реформу новог немачког правописа, објављеног први пут те, 1996, с тим што је ступио на снагу 1. августа 1998. године.

Одбор препоручује школама, издавачима, јавним гласилима и административним органима у управи, привреди и другде да се служе искључиво правописним приручницима који уживају његову подршку. За школе је особито важно да одбију понуду алтернативних правописних приручника лишених било чијег званичног одобрења. Ако је нормално имати алтернативне уџбенике и приручнике других предмета и других научних и стручних дисциплина, па и других језичких поддисциплина,

правописни плурализам не може бити пожељан, јер се правописом уређује најповршнији слој писмености, за који је најнепожељније да буде неуједначено уређен, тј. да буде неуређен.

С обзиром на цену треће правописне верзије (150–180 динара или 5–6 ДЕМ), она је заиста доступна свакоме и може задовољити правописне потребе огромне већине оних који пишу — у школи, администрацији, издаваштву и јавним гласилима, у целокупном јавном животу, и у Србији, и у Црној Гори, и у Српској, али и у дијаспори, ближој и даљој, свугде где има говорника и корисника српскога језика у његовом нормативном, стандардном виду.

Што се тиче других, и важнијих, стандарднојезичких приручника, њихова је припрема у току. Ове године, на пример, очекујемо објављивање и довршетак једнотомног речника и двају граматичких приручника (прва књига **Творбе речи** и прва књига **Синтаксе**). Кад се они појаве, Одбор ће се потрудити да најшира јавност прими к знању да се стандардни језик, ни у којем случају, не може свести на правопис.

* * *

Одлуку бр. 19, с образложењем, прихваћена је на седници Комисије за односе с јавношћу и решавање неодложних питања одржаној 25. јуна 2001. године.

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања

Ком. бр. 7, број 23, 27. јул 2001. године

Одлука бр. 20

Београд, Буре Јакшића 9

Тел.: 183-175, 181-383, 635-590; факс: 183-175, 182-825

ЗВАНИЧНИ ЈЕЗИК ЈЕ СРПСКИ
А ПРИМАРНО ПИСМО ЋИРИЛИЦА

На својој четвртој седници, одржаној 18. јула 2001. године, Комисија за односе с јавношћу и решавање неодложних питања — која обавља послове Одбора између његових годишњих седница — одлучила је да се обрати ОТКРОВЕЊУ и НАРОДНОЈ КЊИЗИ, издавачима Књижевног гласника/Књижевног гласника, с молбом да исправе навод у антрфилеу под насловом СР Југославија (Књижевни гласник бр. 2/2001, стр. 73), према којем је званични језик у СРЈ — српскохрватски. Као што је познато, и наука и политика у СРЈ, још 1991, односно 1992. године, обновиле су важење синтагме српски језик — као назива за језик у службеној употреби у СРЈ, с екавским и ијекавским изговором, уз примарну службену употребу ћириличног писма.

Што се тиче изненађујућег опредељења издавача и редакције Књижевног гласника да свој изванредно обећавајући Гласник, већ у другом броју, претворе у Књижевни гласник, Одбор моли издаваче и редакцију да ту своју одлуку, с разлога које наводимо у образложењу, помно преиспитају како би се вратили примарном писму наше језичке културе или да барем приступе наизменичној употреби двају писама српског језика.

Напослетку, природно је што наш језик, у новим државним околностима, и званично називамо српским, као што је нормално да ћирилицу, после свих лутања, сматрамо примарним писмом стандардног језика и националне културе уопште.

Образложење

На изванредни текст Триве Инђића објављен у Књижевном гласнику/Књижевном гласнику (број 2/број 2 — март-април/mart-april 2001, 66-78) пала је сенка за коју, ваља претпоставити, "кривицу" не сноси аутор основног прилога, чији је наслов Одрастање закаснелих нација, с наднасловом Балкан — историја и перспективе. Наиме, уз основни текст објављено је седам допунских, чији су аутори Трајан Стојановић, три прилога, Јован Цвијић, два, и Марија Тодорова, два, нажалост без података одакле су преузети, као и једанаест илустрација, посвећених

Словенији, Хрватској, Грчкој, Македонији, Турској, Југославији, Румунији, Кипру, Албанији, Бугарској и Босни и Херцеговини, с основним подацима о (у Балканско полуострво) уврштеним државама (међу њима су, дакле, и Хрватска и Словенија, од којих потоња једва да улази у географски дефинисано полуострво, што се скраћено назива Балкан). Саопштени подаци о уврштеним државама покривају површину, главни град, становништво, религију и званични језик. Међутим, нема података о званичном писму/званичним писмима.

Занимљиво је, и зачуђујуће, да се уз илустрацију посвећену становништву Словеније не наводе ни Италијани ни Мађари, а камоли "јужњаци", да се уз Хрвате, Србе и Муслимане у Хрватској наводе још само три тачке (...). Насупрот томе, уз илустрације о Македонији (Македонци, Албанци, Срби, Турци, Грци, Бугари ...), Југославији (Срби, Албанци, Црногорци, Хрвати, Муслимани, Турци, Мађари, Бугари, Словаци, Румуни, Русини, Чеси ...) и Румунији (Румуни и 9,4% Мађара; Немци, Срби, Бугари ...) — наводи постојећих етнија, нарочито богати уз Југославију, "обогаћени су" трима тачкама на крају, с још једном специфичношћу уз Румунију (квантитативно одређење Мађара, 9,4%, иза којих следи интерпункцијски знак тачка са запетом).

Ипак, најчуднији је поодавно застарели назив језика уз Југославију, српскохрватски, који изостаје кад су посреди БиХ и Хрватска, мада је за похвалу то што је трећи језик у БиХ, иначе наведен на првом месту, пре српског и хрватског, означен као бошњачки, у складу с Одлуком бр. 1 Одбора за стандардизацију српског језика, мада су га муслимани/Муслимани/Бошњаци у своме идиому назвали "босанским језиком". Назив српскохрватски, неукидив по бројним текстовима у земљи и иностранству објављеним до 1991. године, обеснажен је Законом о службеној употреби језика и писама (Службени гласник Републике Србије, број 45/91) и архаизиран Уставом СРЈ (1992), Уставом Републике Црне Горе (1992), Уставом Републике Српске (1992), као, уосталом, и Уставом БиХ, садржаним у Дејтонско-париском споразуму (1995). Требало је свакако избећи назив српскохрватски (по тумачењу Далибора Брозовића системско му је значење "хрватски на српски начин") не само зато што је изостало његово навођење уз БиХ, а поготову уз Хрватску, где би био хрватскосрпски ("српски на хрватски начин" по истоветном тумачењу поменутог хрватског лингвисте). Разуме се, и архаизми се могу употребљавати, нарочито у књижевноуметничком штиву, а неизбежни су у свакоме приликом цитирања, али су данас неприхватљиви у озбиљним стручним, да не кажемо и научним, и публицистичким текстовима.

Посебан је проблем латиница (којом је неколико седмица била штампана и нова серија Политиконог Експреса, па се од тога одустало), уколико већи уколико је познато да се, и даље, у неким међународним кодовима текстови на суштински (лингвистички) истоме "средишњем балканском језику" (данас "званично" троназивном), макар били објављени у Србији и Црној Гори, уврштају у — хрватско списатељство. Наравно, Књижевни гласник/Књижевни glasnik не мора успостављати континуитет са Српским књижевним гласником, нити његови покретачи и издавачи имају обавеза према примарном писму српске језичке културе, јер они не морају држати да су им језик и писмо "у службеној употреби", али би било логично да наречени континуитет

"одржавају" макар наизменичном употребом примарног и секундарног писма наше језичке културе (што значи да би трећи број имао бити штампан опет ћирилицом).

Никоме ко озбиљно размишља о нашим (дис)континуитетима не може бити јасно чиме су (били) надахнути издавачи ове (више него) ревије, лепо уређене и графички и иначе. Не верујемо да ће због латинице бити више њених потенцијалних читалаца у Југославији и изван ње од оних који ће је одбити баш зато што је одштампана писмом ближим мондијалистичком погледу на свет. Свака част мондијализму, али не треба заборавити да у Грчкој, нашој културној и цивилизацијској колевци (те родном месту трију европских и планетарних писама), никоме не пада на памет да се одрекне свога уникатног писма, сличног и ћирилице и латинице, па ипак самосвојног алфабета/алфавита. А Грчка је одавно члан Европске уније, у коју се и нама жури. У реду, и треба да нам се жури, али у порицању нашег културноисторијског континуитета, толико пута киданог, — журби нема места.

После свега што се догодило, и што се догађа, на Балкану, у Европи и свету, за нас у Одбору за стандардизацију српског језика нема двоумице у погледу примарности и секундарности, континуитета и дисконтинуитета, без обзира на то шта смо и сами, у сасвим друкчијем социолингвистичком контексту, мислили и говорили пре лета Господњег 1991. Имали смо, можда, и разлога мислити да највећи народ у бившој СФРЈ (па и у Краљевини СХС, односно Краљевини Југославији), ради општег добра, мора понешто жртвовати од свога идентитета и комодитета. Такво мишљење данас би се пре могло доживљавати као наш (садо)мазохизам или као наша претензија на туђе торове, оборе и забране него као трезвено и уравнотежено резоновање у измењеном свету. Да ми, у Одбору, нисмо илузионисти нити зловољни и злонамерни претенденти, сведочи и чињеница да се никад не залажемо ни за какву мржњу према језичконазивној сложеници, а још мање за нетрпељивост према секундарном писму наше националне културе, ономе који смо примили 1918. а сад га баштинимо као остатак бившега, (политички и државноправно) потамнелог заједништва.

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања

Ком. бр. 7, број 25, 18. септембар 2001. године

Одлука бр. 21

Београд, Буре Јакшића 9

Тел.: 183-175, 181-383, 635-590; факс: 183-175, 182-825

Одбор за стандардизацију српског језика примио је од Народне банке Југославије допис бр. IX/222/01 од 12. 9. 2001. године, с потписом шефа кабинета гувернера Невенке Савовић, следећег садржаја:

"Народна банка Југославије, као централна банка, биће носилац целокупног пројекта замене валута земаља Европске монетарне уније у евро. Са заменом ће се почети у јануару 2002. године, и до тада би требало информисати ширу јавност о свим детаљима везаним за ову значајну промену.

У циљу што боље обавештености грађана, у току је припрема маркетиншке кампање која укључује сва расположива средства информисања (телевизијске и радио рекламе, плакати, брошуре и сл.).

Молимо Вас да нам дате званично мишљење и образложење о преводу назива ове нове валуте (EURO)."

У СРПСКОМ ЈЕ ЕВРО

Захваљујући Народној банци што нам се правовремено обратила, слободни смо да јој саопштимо наше мишљење, које уједно представља Одлуку бр. 21 Одбора за стандардизацију српског језика:

Назив нове валуте треба у српском да гласи евро (мушког рода), генетив евра, у множини еври.

Образложење

Откако је у јавности почело да се говори о новој европској валути, у нашим средствима јавног информисања могла су се срести два облика: eyро, према начину писања у западноевропским језицима, и евро.

Последњих месеци облик евро преовлађује, и њему треба дати предност. Наиме, новчана јединица је добила име по скраћеном облику речи Европа, односно европски. У функцији префиксоида, такав облик одраније је постојао у сложеницама као Евроазија, Евровизија, еврокомунизам, еврокупови, евродолар и слично. У језицима где се каже Еуропа (*Europe*) он гласи eyро, али будући да ми кажемо Европа, и скраћени облик треба да има в. Тако је и у руском језику, где се пише као и код нас (евро).

Аргумент по коме би требало рећи eyро, јер је то наводно "изворни облик", није одржив. У овом случају нема изворног језика, него је посредни међународни термин који сваки језик прилагођава својим правилима. Отуда се писани облик *eyro* у енглеском изговара "jуроу", у

немачком "ојро", у француском с мутним вокалом који се у том језику бележи са *eu*, и тако даље, увек у складу с изговором имена Европе у дотичном језику.

Напоменимо да за овакве случајеве није сасвим исправно употребљавати израз "превод", јер се називи новчаних јединица не преводe него прилагођавају (адаптирају). Примера ради, немачко Mark и руско рубљ, са сугласничким групама какве не долазе на завршетку српских речи, код нас су добиле завршно а (марка, рубља); у назив француске валуте убацили смо непостојано а (франак, франка), а у множини претварамо к у ц (франци), сасвим као и у домаћим речима типа чланак.

Множина еври у почетку ће можда деловати мало необично, али то је проблем који се јавља и код других именица страног порекла са завршетком на кратко -о (фијаско, кимоно, фламинго, гаучо, салто, родео и сл.), од којих ниједна нема устаљен облик множине. У сваком случају, за множином неће бити велике потребе, пошто се назив валуте најчешће употребљава после броја, у генитивном облику евра.

Комисија је своје мишљење утврдила на петој овогодишњој седници, одржаној 17. септембра 2001. године. Седници су присуствовали: Иван Клајн, председник, те чланови: Бранислав Брборић, Драго Ђупић и Слободан Реметић. Одсутан је био Новица Петковић, али је и он претходне вечери консултован и имао је истоветно мишљење с осталим члановима Комисије.

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ
ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и р(ј)ешавање
неодложних питања

Ком. бр. 7, број 35/2001, 24. децембар 2001. г.
Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, 3342-400, 3346-388

Телефакси: 183-175, 182-825

ИЗВЕШТАЈ

О РАДУ ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА 2001. ГОДИНЕ

I

Социолингвистичке околности у којима делује Одбор за стандардизацију српског језика нису повољне ни унутар говорног простора српског језика ни изван њега, у најближем суседству, где се наш језик свакодневно сусреће с двама истородним идиомима. Државна криза у двама фактичким конфедерацијама (СРЈ и БиХ), обема са по два ентитета, далеко је од тога да би пружала повољне услове за ваљану и добро организовану бригу о српском језику. Можемо с радошћу устврдити да је *Обратни речник српскога језика*, највеће достигнуће откад Одбор постоји, ујединио и савезне органе (СРЈ) и органе трију република (РСБ, РЦГ и РСп), који су немалим новчаним износима помогли његово објављивање, те се Речник тако, мада није изворни Одборов пројекат, нашао под његовим окриљем. Међутим, не можемо констатовати да су државне структуре посведочиле живље и *транспарентније* разумевање важности стандарднојезичког феномена, који је, иначе, уставна категорија и у СРЈ и у БиХ, односно у Србији, Црној Гори и Српској, у којима је српски језик матична творевина. За утеху је чињеница да нам се језик у СРЈ, РЦГ и РСп – не смео рећи непоколебљиво – назива *српским*, мада у Уставу Републике Србије и даље стоји «српскохрватски језик», баш као и у *Речнику САНУ*, али није охрабрујућа одлука међународних власти у БиХ да сва три језика буду у *службеној употреби* на целој територији државе, с тим што уставни судови српској и хрватској норми, засад само у Федерацији БиХ, намећу назив «босански језик», премда судови не могу бити надлежни да уређују лингвонимију ни у Федерацији БиХ, ни у Републици Српској, ни другде.

Охрабрујућа је пак чињеница што је, први пут после Трећег балканског рата, у Неуму (од 21. до 22. 9. 2001), одржан међународни скуп под насловом *Језик и демократизација* – уз учешће лингвиста из СРЈ, БиХ и Хрватске, као и двојице страних лингвиста (из Шведске и Норвешке, која је финансирала тај скуп). Међу 24 пријављена реферата, било је 11 с говорног простора српског језика, тј. било је 11 учесника чији је матерњи језик српски (Љубомир Поповић, Милош Ковачевић, Слободан Реметић, Бранислав Брборић, Славко Вукомановић, Милан Шипка, Милорад Радовановић, Милорад Пуповац, Милан Драгичевић, Срето Танасић и

Бранислав Остојић), међу којима су петорица – чланови Одбора, масно одштампани, док су сви остали чланови појединих Одборових комисија (М. Драгичевић, Б. Остојић и С. Вукомановић нису се појавили на скупу, али ће и њихови реферати бити штампани). Није прилика да оцењујемо наше реферате и реферате других, јер ће то бити могуће тек када изађе зборник (2002. г. – према обећању Института за језик у Сарајеву и Института за источноевропске и оријенталне студије у Ослу, двају организатора скупа), али јесте прилика да кажемо да је било добро што је Одбор (не бавећи се признавањем или непризнавањем нових деноминација истог језика), одмах пошто је основан, указао на неодрживост лингвонима «босански језик», који би, као симболичка ознака за Муслимане/Бошњаке, могао гласити само – *бошњачки језик*. То ће, једном, разумети и међународна заједница, мораће, премда су неки бошњачки језикословци, на наведеном скупу, изјавили да их назив *бошњачки језик* (засад!?) «вријеђа». Вређа их оно што може допринети јасноћи ствари и њиховом идентитету, а оно што угрожава идентитет других, наднационални назив «босански језик», – засад се држи служећи старим и новим напетостима и заплетима.

За утеху је и радост што у нову, 2002, годину улазимо с *Творбом речи у српском језику*, ПРИЛОГОМ ГРАМАТИЦИ СРПСКОГА ЈЕЗИКА I, књигом првом (*Слагање и префиксација*), а готове су и *две библиографије* (за морфологију и синтаксу), о чему подробније у поглављу II, посвећеном указивању на рад и достигнућа појединих комисија.

II

И у овом извештају, који покрива рад Одбора током 2001. године, само овлаш указујемо на рад свих 9 комисија.

III/1. Комисија бр. 1 (за фонологију) одржала је само један састанак, јесењи. Остају на снази ранији договори и ранија настојања, али се јавља и криза у раду на књизи *Основе фонологије српскога језика* (Драгољуб Петровић) – због тешкоћа описаних у записнику Комисије са седнице одржане 16. 11. 2001. године. Матица српска, један од оснивача Одбора, може помоћи, и помоћи ће, макар на начин да (привремено или трајно) преузме већи део Петровићеве библиотеке како би се у његовом тесном стану ослободио простор за књиге неопходне за овај пројекат и рад у заиста неудобним околностима. Било је речи и о другим стварима, које су у рукама водећих чланова ове комисије, првенствено онима што се тичу рада на библиографији.

III/2. Комисија бр. 2 (за морфологију и творбу речи) има се чиме похвалити: прва књига *Творбе речи* брзо ће се наћи у рукама свих чланова ширег састава Одбора (68 особа) и на тржишту. Две рецензије рукописа прве књиге *Творбе речи* нашег председника Ивана Клајна (из пера Живојина Станојчића и Мирослава Николића, чланова Одбора) подробно нас обавештавају о реализацији првог изворног Одоровог пројекта, а чланство Одбора и шира читалачка и корисничка

публика (нарочито академска, старија и млађа) имаће прилике да се бави том књигом и њеним вредностима.

Готова је и лане најављена *Библиографија радова из морфологије и творбе речи* (објављена у часопису *Наш језик XXXIII/3-4*, 2000, 345-379), која ће бити доступна свим члановима ширег састава Одбора. О другим аспектима рада ове комисије информација се може наћи у њеном записнику од 25. 6. 2001. године и белешци од 20. 11. 2001, која садржи и оправдану критику председника Ком. бр. 2 упућену на неке аспекте рада Ком. бр. 7. Ту критику није нужно пропраћати допуном која би указивала на неопходност двоструког смера консултација међу члановима појединих комисија и њихових водећих људи.

Рад на другој књизи Творбе речи, који је отпочео, нека служи као подстицај раду других чланова нашег Одбора!

Мирослав Николић, члан Одбора, који предаје морфологију на Филолошком факултету у Београду, кадар би био да релативно брзо припреми приручник или уџбеник из овог предмета, али пре завршетка једнотомног речника не би требало улазити у реализацију тог пројекта.

II/3. Комисија бр. 3 (за синтаксу) нуди две белешке о свом раду, једну из јуна а другу (с прилогом) из друге половине новембра 2001. године. Овде су важне три ствари: а) Готови су рукописни прилози првој књизи *Синтаксе српског језика*, чијом се редактуром баве понајвише Милка Ивић, председник Комисије бр. 3, и Предраг Пипер, један од њених аутора. Тај би посао могао бити готов до средине 2002. године а сама књига имала би се појавити пре краја те године. б) Готова је и књига Љубомира Поповића *Комуникативна анализа реченице*. Ваља се надати средствима која ће омогућити да се и ове књиге нађу у рукама ширег чланства Одбора. в) У штампи је *Грађа за библиографију српске синтаксе*, која ће се уручити члановима Одбора на годишњој седници у јануару 2002. године. Ову књигу дугујемо групи млађих ентузијаста (Б. Вићентић, М. Папрић, Д. Милојевић и Ч. Манчић) и подстицајном труду Предрага Пипера, који је тај посао организовао. Апелатив «грађа» биће избрисан кад се књига електронски допуни после презентације на Интернету и кад се припреми њено објављивање у Матици српској. Грађу имамо као приручно издање, одштампано захваљујући разумевању и помоћи Министарства просвете и спорта Републике Србије, које нас је замолило да одговарајући број примерака уступимо гимназијама у Србији, Црној Гори и Српској.

II/4. Комисија бр. 4 (за лексикографију и лексикологију), захваљујући агилности свог председника Даринке Гортан-Премк, доставила је више докумената, садржаних у поглављу IV *Списа Одбора IV*. Ту је на првом месту, *Извештај о међународном научном скупу о лексикографији и лексикологији* с темом *Дескриптивна лексикографија стандардног језика и њене теоријске основе*, одржаном у Београду и Новом Саду 10-12. априла 2001. године. Два извештаја о раду ове комисије, оба из октобра 2001, један с потписом председника (десет тачака, сасвим сажетих и конкретних), а други с потписом секретара Комисије – обавештавају нас о већ поменутом скупу и зборнику његових реферата, о раду на *Семантичко-деривационом речнику српског језика*, о монографији Рајне Драгићевић (*Придеви људских особина – семантичка и творбена анализа*) те

другим подухватима и достигнућима, међу којима је и *Glossary of Verbal Forms* Ђорђа Оташевића, који је изашао из штампе. Ова комисија приложила је поглављу IV Списа Одбора још два документа: *План рада Комисије за 2002*, с потписом Д. Гортан-Премк, и *Образложење пројекта Глосар творбених форманата* (Данко Шипка). На рад ове комисије пада једна сенка: њен председник професорка Гортан-Премк поднела је оставку, која ће бити размотрена на годишњој седници Одбора. Госпођа Гортан-Премк, као пензионерка, сматра да нема залеђа, установе која би стајала иза ње и подржавала остваривање пројеката. Њену оставку Одбор не би смео прихватити док се не види да ли ће бити промена у саставу матичног Одбора. (Истекле су четири године, мандат досадашњих чланова не подлеже ограничењу, али оснивачи, ако нађу за потребно, могу именовати нове чланове. Тек после тога могло би се видети шта и како даље. Тиме ће се између двеју седница Одбора бавити Комисија бр. 7.)

II/5 и II/8. Комисија бр. 5 (за праћење истраживања правописне проблематике) и Комисија бр. 8 (за стандардни језик у школству, администрацији, издаваштву и јавним гласилима) одржале су две заједничке седнице током 2001. године, пролећну и јесењу, али је Комисија бр. 5 одржала и засебну, додатну седницу, у Новом Саду, 8. 12. 2001. године, на којој је утврђен садржај документа *Програм и основна упутства за припрему измењеног и допуњеног издања Правописа српскога језика 2004. године* (у шест тачака и пет подтачака у оквиру 6. тачке), у којима се дефинишу *засад предвидљиве измене Правописа из 1993*. Након пролећне седнице двеју комисија уследила је, на њихов предлог, Одлука Одбора бр. 19, посвећена довршетку најопсежнијег правописног пројекта у нашој културној историји. Радост с тим у вези убрзо је била помућена сазнањем да је у Републици Српској, почетком октобра 2001, *расписан конкурс за Правопис српскога језика за средње школе*, изнуђен вероватно настојањем власти да се, за сва три национална ентитета, обезбеде «домаћи» учбеници. С тим у вези Комисија бр. 7 трипут се обраћала Заводу за учбенике и наставна средства у Српском Сарајеву, а на захтев Ком. бр. 5 и Ком. бр. 8 обратила се и Влади РСп (преко ње – и надлежним министарствима) и Педагошком заводу Републике Српске у Бањој Луци како би се разјаснило новонастало стање. Вероватно је неизбежан засебан правописни приручник у Српској, али Одбор чини све што може да се спречи евентуални правописни раскорак. Комисија бр. 5 наставља рад на припреми пречишћеног, другог, издања Правописа српскога језика, које би се појавило 2004. године. Циљ је да се, без већих нормативних измена, даде нова стилизација, у којој би се избегло позивање на претходни Правопис (онај заједнички, двеју матица, из 1960) и навођење бројних двојстава, што их треба свести на најнужнију меру. Одбору се предлаже да за друго издање, уз задржавање старих приређивача (М. Пешикан, Ј. Јерковић и М. Пижурица), као редактори буду ангажовани Мато Пижурица, Милорад Дешић и Бранислав Остојић. Редакторска група имаће доста посла, који се мора поделити и убрзано обављати како би се окончао до краја 2003. године.

III/6. Комисија бр. 6 (за историју језичког стандарда) двапут нас је, с потписом свог председника Александра Младеновића (у пролеће 2001) и новог члана Александра Милановића (у јесен 2001), обавестила о своме раду. Прва фаза

посла око библиографије радова из историје књижевног језика у великој мери је обављена. На јесењој седници допуњен је списак извора библиографије, а одлучено је да се послови на припреми грађе повере мр А. Милановићу, с тим што би сам унос извршио професионалац из Чигоја штампе. Нови чланови ове комисије постали су Рада Стијовић и А. Милановић. Од извесног значаја за рад ове комисије јесте друга књига њеног члана Бранислава Брборића (*С језика на језик*, 2001), која је поклоњена чланству ширег састава Одбора, као и опсежан чланак Бранкице Чигоје под насловом *Настанак и структура српског књижевног језика (Наш језик, XXXIII/3-4, 2000, 279-293)*.

II/7. Комисија за односе с јавношћу и решавање неодложних питања имала је пуне руке посла око припреме одлука Одбора и опсежне кореспонденције везане за њих и за разна друга актуелна питања. Предлог Скупштине АПВ да се у Закон о службеној употреби језика и писма у Србији «унесе» *равноправност ћирилице и латинице* наложила је Одбору неопходност да се помније одреди према двоазбучности и да понуди сарадњу око рада на законским одредбама (Одлука бр. 17). Реаговање на давање предности латиници у једном важном документу Владе РСБ (Одлука бр. 18) показало се плодотворним: сви потоњи слични Владини документи, њих неколико, одштампани су као брошуре на ћириличком писму, у складу са Законом. Следећа одлука (Одлука бр. 19) оверила је довршетак правописног пројекта у три верзије и два њихова извођења (екавски и ијекавски испис) и утврдила даље задатке у правописној сфери. Одлука бр. 20 опет се тицала двоазбучности у једном значајном културном гласилу (*Књижевни гласник/Књижевни гласник*, бр. 2/2001). Следећи број тог часописа (октобарски троброј, 3-5) донео је у целини ту одлуку, заједно с дописом неколико професора Филолошког факултета у Београду (литератолога), која се подудара с Одлуком Одбора, али редакција тог гласника у свом реаговању открива колико не (жели) разуме(ти) аргументе Одбора, срачунате на реалну могућност, на – примарност ћирилице, а не на «забрану» латинице. Одлука бр. 21, тј. одговор на молбу Народне банке Одбору, открива да се за Одбор зна и да се држи до његовог мишљења (*евро*, а не *еуро*), мада не постоји око тога потпуна сагласност у Одбору. Предлози одлука бр. 22-23 износе се на годишњу седницу Одбора (*обавезни примерак публикација у електронској форми и озваничење новог правописног програма*) напосто зато што је неопходно да се одлуке доносе и на пленуму Одбора кад није реч о «неодложним питањима», док се друге одлуке верификују јер се њихово доношење није могло одгајати.

Ове године богато је и поглавље VI Списа Одбора IV, из којег се може сазнати како се у јавности реагује на поједине језичке теме и одлуке Одбора (укључујући, нарочито, азбучна питања), особито занимљиво када је посреди БиХ и двоназивност бошњачког језичког стандарда.

II/8. Комисија бр. 8 ни ове године није имала засебних седница. Она се засад опредељује за заједничко деловање с Комисијом бр. 5.

II/9. Комисија бр. 9 (за корпус) није одмакла предалеко од почетка, очекујући да се друге комисије изјасне о корпусним потребама. Комисија је верификовала проширени састав, у који су ушли Владо Ђукановић, Тања Самарџић

и Балша Стипчевић. Схваћено је да се неке ствари морају самостално одрадити пре него што се те потребе дефинишу. Ова комисија се на јединој овогодишњој седници заложила за већ поменуту значајну ствар – обавезни примерак публикација у електронској форми (предлог Одлуке бр. 22), која би олакшала утврђивање публикација релевантних за корпус и његово коришћење. Међу документе ове комисије уврстили смо и пројекат *Електронског корпуса старе књижевности*, што нам је достављен уз допис Одбору од Александра Костића, који води тај пројекат. Пројекат је можда релевантнији за Комисију за историју језичког стандарда, али је стигао са закашњењем па није могао бити размотрен на јесењој седници те комисије.

III

Одбор, нажалост, нема довољно увида у развој језичких прилика у Црној Гори и Српској, нити у реаговања тамошњих државних структура и јавних гласила на рад Одбора. Око тога би била добродошла помоћ оснивача Одбора и чланова његовог ширег састава који живе у тим републикама.

Раду Одбора конкретну финансијску помоћ пружило је Министарство културе Републике Србије а индиректно, али вредну, Министарство просвете и спорта Републике Србије (које је омогућило штампање Списа Одбора IV и Грађе за библиографију српске синтаксе).

Што се тиче књига уручених ширем чланству Одбора, осим друге Брборићеве књиге (*С језика на језик*), биће уручена и Творба речи у српском језику Ивана Клајна (Нови Сад – Београд, 2002) и две књиге целокупних дела Павла Ивића (*Српски народ и његов језик* и *Прозодија речи и реченице у српскохрватској језику*).

Рад на језикословним ситницама од значаја за стандардизацију – што је један од важних програмских задатака Одбора (тачка 4. Програма Одбора, који доносимо и у овим Списима) – мало се одмакао од почетка ако се изузму стални прилози Ивана Клајна језичкој рубрици *НИН-а*, Егона Фекетеа језичкој рубрици *Политике*, као и телевизијска рубрика *Српски на кашичицу*, коју на ТВ Политика води Владо Ђукановић. Још једном ваља поновити: *Картотека језичких недоумица* (Одлука Одбора бр. 12), објављена у Списима Одбора II (Београд, 1999, 251–280), стоји на располагању свакоме као подсетник. Свако ко је члан ширег састава Одбора могао би без тешкоћа написати бар један прилог годишње.

* * *

Извештај су припремили секретар Одбора Бранислав Брборић и потпредседник Одбора Слободан Реметић. Извештај је прихваћен на седници Комисије бр. 7 одржаној 18. децембра 2001. године и биће у виду предлога упућен члановима матичног дела Одбора да би био размотрен и усвојен на годишњој седници Одбора 25. јануара 2002. године. Упућен је оснивачима Одбора и државним органима, а после те седнице биће достављен и – целокупном ширем чланству Одбора.

VI. ИСЕЧЦИ ИЗ НОВИНА,
ЧАСОПИСА И КЊИГА

Gramatička država

O jednoj knjizi koja nije bilo kakva knjiga

Zamislite da ste stranac, koji, nastojeći se bolje uputi u složena pitanja identiteta (jezika, naroda, kultura...) u Bosni i Hercegovini, naiđe u mnogohvaljenoj, s najslužbenijega mjesta preporučenoj knjizi na informaciju da je pjesmu *Emina Aleksa Šantić*, "veliki srpski pjesnik iz Bosne i Hercegovine, napisao na čistom bosanskom jeziku". Kako biste tu rečenicu razumjeli, vodeći se njezinom vlastitom logikom? Jedino tako da je *veliki srpski pjesnik* iz ove rečenice inače pisao na nekom drugom jeziku, vjerojatno srpskom kad je već srpski pjesnik, k tomu još i veliki, a samo ovu pjesmu na čistom bosanskom, kao nekakav eksperiment? Dosljedno i logično, morali biste zaključiti da imate posla s nekim čudnim bilingvalnim pjesnikom i s dva čudna različita jezika.

Nasuprot tom imaginarnom strancu, i nasuprot unutarnjoj intenciji citirane rečenice, svako naše načitanje dijete zna da je Šantić pjesnički svijet integralno jednojezičan, a da je *Emina* i jezično i mentalitetno upravo amblematsko djelo cijeloga njegova opusa. Očevidno, neki se vrazji nespornizam zalega u tvrdnji o *velikom srpskom pjesniku iz Bosne i Hercegovine*, i njegovoj pjesmi na čistom bosanskom jeziku.

Knjiga o kojoj je riječ nije bilo kakva knjiga "s ulice". To je *Gramatika bosanskoga jezika* (Dževad Jahlé, Senahid Halilović, Ismail Palić), a čim se pojavila, pripisana su joj gotovo čudotvorna kulturno-nacionalna svojstva. U novinskim anketama o najvažnijemu događaju godine moglo se je čak pročitati da je Jahlé-Halilović-Palićeva *Gramatika* neka vrst bošnjačke svete knjige, "knjige na kojoj ćemo od sada graditi našu državu" – kako se je doslovno izrazio jedan visoki državni funkcioner i znanstveni radnik.

Za takvo priprosto shvaćanje i političku upotrebu jezika i jezične znanosti, ova knjiga pruža mnogo materijala. Najtransparentniji je u onome njezinu dijelu koji se bavi historijom bosanskoga književnog jezika. Kao po pravilu, jer to uvijek ide jedno uz drugo k'o šipka uz bubanj, osim što je politički tendenciozan, taj dio knjige je i znanstveno nebranjiv. Sve to počiva na jednoj premisi, koja s jezikom gotovo da i nema veze, ali je do otčnosti tipična za sve nascentne i neživljene nacionalizme. Ukratko, i od prve polovice Devetnaestoga stoljeća hiljadu i jedan put viđeno: nacionalitet ne valja ako ne može biti dokazan jezikom, čistim-samo-svojim jezikom, nacionalitet mora imati idealni, takoreći genetski garantiran kontinuitet od "zlatnoga doba" imaginarnih prapredaka i pradržave, svi eventualni drugi, koji su s nama dijelili proces i sudjelovali u njemu, trebaju barem naknadnom interpretacijom biti ili isključeni, ili temeljito marginalizirani.

Tako je i moglo doći do groteske sa Šantićem. U znanstveno ubogoj a "patriotski" pregrijanoj imaginaciji respektivnoga autora *Gramatike*, pisati čistim bosanskim jezikom može samo čisti Bošnjak, čiji je to nacionalni jezik (kako proizlazi iz cijele knjige, ali i kako se izrijekom tvrdi u jezično-ideološkoj definiciji), a nekome drugome iz *Bosne i Hercegovine* to se samo može omaknuti, i to je onda predmetom trajnoga divljenja i iščudavanja. Baka-baka: veliki srpski pjesnik iz Bosne i Hercegovine, a ispjevao pjesmu na čistom bosanskom jeziku!

Odnijelo bi premnogo prostora, i još više encervantnoga i zapravo besmislenoga ukazivanja na elementarne propuste; ignoranciju, nesvjesno neznanje ili svjesno prešućivanje, kada bi se sistematski i taksativno poredalo sve što je u historijskom dijelu *Gramatike* neodrživo i

Piše: Ivan Lovrenović

netočno. Zato ću se ograničiti na nekoliko najflagrantnijih momenata, samo za ilustraciju.

Kakvoga smisla danas ima u ozbiljnom bosanističkom diskursu operirati s *bogumilstvom*, nakon što je u kritičkoj historiografiji temeljito odbačen spomenuti pojam i termin, kao naknadni ideološki konstrukt, a potpuno osporena heretička priroda Crkve bosanske! Na stranicama *Gramatike* govori se o srednjovjekovnim "bogomilskim rukopisima", o "bogomilskoj zapadnoj štokavštini" (!), o "bogomilima" tako često i neupitno, i tako prisno-familijarno, kao da su evo sad bili na kafi s autorima!

I prije kapitalne, univerzalne pronatalističke knjige Srećka Džaje o konfesionalnoj i nacionalnoj historiji Bosne (indikativno sasvim zatajene u bosan-

skohercegovačkoj javnosti), mnogi su ozbiljni autori kritički pretresali pitanje islamizacije i porijekla bosanskoga stanovništva (Nedim Filipović, naprimjer, da druge ne spominjem). Tko god je bacio pogled na te knjige i radove, zna da tvrdnje autora *Gramatike* o "bogomilsko-islamskim duhovnim korijenima" i o "islamiziranom zapadnoštokavskom bogomilskom stanovništvu" u znanstvenom pogledu predstavljaju čiste besmislice. Ali je isto tako jasno da njima znanstvenost i nije na umu, nego aktualna nacionalno-ideološka agitacija na temu: čija je Bosna, tko je u njoj "svoj na svome"...

E pohalna viševjekovna djelatnost bosanskih franjevačkih pisaca u predvukovskom procesu jezične, grafijske i pravopisne standardizacije, o kojoj s jednakim ocjenama govore svi najvažniji slavisti, stari i moderni, u dijelu o historiji književnog jezika u našoj *Gramatici* ima – nekoliko starih redaka! Tako i mora biti kad se cijela koncepcija *bosanskoga jezika* postupkom krajnjega nasilja nad cjelokupnom njegovom i našom poviješću stisne u suženu, netrpeljivu ideološku definiciju nacionalnoga jezika Bošnjaka-muslimana.

Bez ikakve diplomacije i izmotavanja mora se reći: onaj tko tu povijest bude učio po novoj *Gramatici bosanskoga jezika*, i uzvjeruje joj, bit će žrtvom jednoga depresivno skučenoga, autističnoga osiromašenja i intelektualnoga samoosakaćenja. Bojat se je – riječ je o cijelim generacijama

Govoreći baš o doprinosu bosanskih franjevača standardizaciji jezika na golemomu području Bosne, Hercegovine, Dalmacije, Slavonije, Vojvodine, južne Ugarske (još u vrijeme Bosansko- i Budimškoga pašaluka, ali i kasnije, nakon povlačenja Turske u granice južno od Save i Dunava), Radoslav Katličić, naprimjer, predlaže sasvim drukčije, dijalektsko stanovište. Njemu je naime jasno, da se njihova "pripadnost hrvatskoj i pripadnost-bosanskoj kulturnoj i jezičnoj povijesti međusobno nikoliko ne isključuju. Na osobujnom bosanskom tlu našlo se više nacionalnih kultura povezano u svojevrsnu zajednicu, pa tamo svaka kulturna pojava pripada i toj zajednici i svojoj nacionalnoj kulturi. Što se dakle jedan, i

to važan dio povijesti hrvatskog jezika odvija i u Bosni, ne mijenja ništa na posebnu položaju što ga bosanskohercegovačko područje ima u jezičnom tlu svakom drugom pogledu. A stari katolički bosanski pisci, o kojima je ovdje riječ, i njihov jezik mogu se s podjednakim pravom promatrati s dva gledišta: s hrvatskoga i bosanskoga. Potpuno se pak mogu razumjeti samo s obojih."

Povijest bosanskoga (književnog) jezika proces je i fenomen izuzetno složen, pun meandara i rukavaca među sobom manje ili više povezanih, k tomu potpuno neodvojiv od svojega šireg južnoslavenskog jezičnog i kulturnopovijesnog konteksta, pa se bez ikakve diplomacije i izmotavanja mora reći: onaj tko tu povijest bude učio po novoj *Gramatici bosanskoga jezika*, i uzvjeruje joj, bit će žrtvom jednoga depresivno skučenoga, autističnoga osiromašenja i intelektualnoga samoosakaćenja. Bojat se je – riječ je o cijelim generacijama.

Uvod u historiju po željama

Autori *Gramatike bosanskoga jezika* – čiji je izlazak, nesumnjivo, krupan događaj u bosanskoj kulturnoj sredini – bez ikakvog su posebnog razloga težili bosanski jezik učiniti "historijski relevantnijim". I nisu uspjeli. Površnost, neupućenost, netačnost i materijalne greške u Uvodu, kojim se želi obuhvatiti kompletna složena povijest i sadašnjost bosanskoga jezika u svim njegovim oblicima, pokazale su kako autori nisu upoznati ni sa terminologijom savremene lingvistike, ni sa najnovijim dostignućima pojedinih disciplina, osobito medievistike i historijske slavistike. Nije, zapravo, jasno čemu preglomazni, nabrzinu sročeni, Uvod u jednu, inače sasvim korektno sačinjenu, gramatiku

Piše: Dr. Jagoda Jurić-Koppel

Izlazak gramatike ma kojega jezika jeste za kulturnu sredinu kojoj je namijenjena, nesumnjivo, krupan događaj. *Gramatika bosanskoga jezika*, čiji su autori Dževad Jahić (uvod, fonetika i fonologija/morfologija), Senahid Halilović (morfologija) i Ismail Pallić (sintaksa) trebala bi biti po svojoj namjeni normativnom. Ovakve gramatike su i opisne, deskriptivne. Deskriptivna gramatika je knjiga u kojoj se opisuje stanje i struktura određenoga jezika, te popisuju i propisuju pravila kojih se trebaju pridržavati pripadnici određene jezične zajednice u svim službenim prilikama. Normativna gramatika jednoga jezika ima najčešće i funkciju školskoga udžbenika, što znači da poučava omladinu svim pravilima i finesama vladanja tim jezikom. Kao takva ona treba i najkompliciranija pravila i odnose opisivati razumljivo, jasno i precizno. Korisno je da se i čitaoci gramatike jednoga jezika ukratko i pregledno obavijeste o posebnostima njegove historije, njegova razvoja kao književnoga idioma te o njegovim dijalektima.

Dževad Jahić, autor ambiciozno koncipiranoga Uvoda, kojim želi obuhvatiti kompletnu složenu povijest i sadašnjost bosanskoga jezika u svim njegovim oblicima (od dijalekta do književnoga/standardnoga) u ovome poduhvatu u mnogome ne uspijeva, jer ne vlada dovoljno suvereno pojmovljin/terminologijom savremene lingvistike i nije upoznat sa najnovijim dostignućima pojedinih disciplina, osobito medievistike i historijske slavistike. Jahić ne objašnjava ili ne uspijeva objasniti razliku između fenomena književnoga (i/ili standardnoga) jezika i drugih oblika jezika, kao što je npr. dijalekt, a njima neprekidno barata. Pogledajmo rečenicu na strani 21, na samome početku Uvoda: "Iz zapadnog južnoslavenskoga prajezika nastali su slovenski jezik i srednjojužnoslavenski dijasistem, a iz istočnoga južnoslavenskoga prajezika nastali su makedonski, bugarski i staroslavenski jezik."

Prava i fakti Ne upuštajući se u polemiku da li je i kada postojalo nešto kao "istočni južnoslavenski prajezik" (Vatroslav Jagić je samo uslovno pretpostavljao egzistenciju bilo kakva južnoslavenskoga prajezika), želim se koncentrirati na drugu problematiku ovoga iskaza. Ovdje se u isti niz stavlja staroslavenski jezik s bugarskim i makedonskim govorima 9.

Senahid Halilović: Jedan od autora *Gramatike bosanskoga jezika*

Miroslav Krleža: Kako je Petrica Kerempuh izgubila balade

stoljeća, kao da se radi o jezičnim jedinicama istoga reda. Međutim, staroslavenski jezik pripada kategoriji književnoga jezika – to je prvi pisani jezik svih Slavena, čiji su konkretni temelj makedonski (bugarski) govori iz okolice Soluna u 9. stoljeću. Tek kongenijalna Čirilova nadgradnja sirovoga dijalekatskog materijala – svjesno udešavanje koje je omogućilo prevodenje visoko zahtjevnih tekstova poput Psaltira, Apostola i evanđelja s grčkoga jezika na slavenski, stvorilo je taj staroslavenski jezik. Razlikovanje fenomena književnoga jezika kao predmeta proučavanja sociolingvistike od drugih oblika jezika (dijalekta, jezika u doistorijskoj, dopismenoj fazi) kao predmeta genetske lingvistike (uporedne i historijske gramatike i dijalektologije) jeste teoretsko dostignuće djelovanja čuvenoga Praskoga lingvističkog kruga iz 30-ih godina 20. stoljeća (čiji su sudionici bili između ostalih i jedan od najvećih svjetskih lingvista, Roman Jakobson, teoretičar binarizma, i Nikola Trubeckoj, osnivač fonologije), u čijem okviru je određen razvoj moderne lingvističke nauke na nasadama de saussureovskoga strukturalizma.

Problematiku standardnoga jezika na ovim temeljima aktualizirao je i uspješno teoretski dalje razradio Dalibor Brozović u knjizi *Standardni jezik* (Zagreb, 1970). U slavistici su, i ne samo u njoj, ovi teorijski temelji, definicije i termini, uz izvjesne promjene i dopune (npr. uvođenje pojmova/termina Helza Klossa *Ab-*

stand i *Ausbau*-jezika ili *Dach*-jezika) te iz njih proizišle metode pristupa problematici književnoga jezika još uvijek aktualni ili su polazištem za dalja razmišljanja o ovome predmetu.

Autori Uvoda je očigledno veoma važno da dokaže "historijsku utemeljenost" naziva za jezik. Niko razuman ne poriče danas pravo ni jednoj zajednici da imenuje jezik kojim se služi onako kako joj najviše odgovara i da ga udešava prema svojim potrebama. Međutim, problematično je ako se po svaku cijenu pokušavaju odrediti, za jezičnu i književnu kulturu svih (južno)slavenskih naroda, važni događaji tumačiti u korist potvrde starosti i autentičnosti samo jednoga od ovih jezika, pogotovo njegova naziva. Sam naziv određenoga jezika ne govori i ne mora govoriti sam sobom ništa posebno. Ime istoga jezika se može mijenjati, a isti naziv može obilježavati različite pojave. To se može lijepo pokazati upravo na primjerima iz dalje ili bliže prošlosti južnoslavenskih jezika koji su dosta često mijenjali etiketu kao što je npr. slovenski, ilirski, dalmat(in)ski, hrvatski, da ne spominjem lrvatskosrpski/srpskohrvatski jezik (sa ili bez crtice) npr. u lrvatskoj kulturnoj tradiciji pokrivajući razne fenomene: od čukavstke glagoljčke zavičajne pismenosti, dubrovačkoga književnoga jezika renesanse i baroka do jezika svih pa onda samo nekih južnoslavenskih naroda.

Potreba za nazivanjem jezika imenom naroda/nacije tekovina je nacionalne ideologije ra-

manlike 19. stoljeća koja se drži jednacine: narod = država = jezik. Primjedba u retardiranosti ovakvog viđenja ovih pojava danas ili najbranje slučajeva naroda koji izmiču ovoj jednacini a služe se od davnina jezicima koji itekako dobro zadovoljavaju sve njihove potrebe, ne pridonosi, kao što i iz novijih iskustava znamo, razgovoru o predmetu i ne mijenja ništa u biti. Ne postoji konačna i opća definicija pojma nacije kao ni jezika koje bi obvezivale sve koji se njima služe. Proizvoljnost naših predstava o njima dovodi do nesporazuma u diskursu za koji su ovi fenomeni centralni.

Odjeljak o srednjovjekovnoj bosanskoj pismenosti pun je pogrešnih podataka i proizvoljnih tumačenja. Čini se da autor Uvoda ne posjeduje o ovome, istina izuzetno složenome, predmetu osnovna predznanja, što nam pokazuje već citirana rečenica sa strane 21. Na sljedećoj, 22. str., saznajemo da "glagoljiti" znači "govoriti" i "pisati"; međutim, ova lijepa riječ, glagol, znači samo "govoriti" (lat. *dicere*, grč. *lelein*) i nikada "pisati". Ovo je, naravno, sitnica. U poglavlju *Ostali bogomilski spomenici* na str. 48, tvrdi se da "bosanske duhovne knjige" nisu dovoljno istražene, jer su u njima proučeni samo ortografija i donekle dijalekatske osobine. Recimo da prvi dio ove tvrdnje stoji, jer do sada odista nisu filološki potpuno obradeni neki od ovih kodeksa. Međutim, autor previđa brojne radove posvećene ovoj problematici autora poput Vatroslava Jakića, Franje Račkoga, Vjekoslava Stefančića, Josipa Hamma, Herte Kune... Uz to treba citirati filološke monografije o *Čajničkome* (Vera Jerković) i *Nikoljskom evanđelju* (Irena Grčkat), te izuzetno značajno istraživanje filijacije tekstova bosanskih apokalipsa (tri su sačuvane u zbornicima) Josipa Hamma: *Apokalipsa bosanskih krstijana*, Slovo 9-10 (43-104).

Filološka monografija obuhvata sve razine jednoga teksta: paleografiju, ortografiju, kompletnu gramatiku, leksik i frazeologiju te tekstologiju, pa autorovo tvrđenje da "su u njima (bosanskim duhovnim knjigama) proučeni samo ortografija i donekle dijalekatske osobine" jednostavno ne odgovara istini.

Izmišljotine Naziv i pojam "bogomilstvo", "bogomilski", koji se u Uvodu rasprostrano primjenjuje (posebno su problematični izrazi kao "bogomilsko-islamski duhovni korijeni" [str. 60], "arhaična bogomilska zapadna štokavština" [str. 62] i sl.), trebalo bi upotrebljavati barem s izvjesnom rezervom, jer oni nisu potvrđeni ni u jednom srednjovjekovnome bosanskom spomeniku. Korektno bi bilo ovako imenovati samo pripadnike dualističke hereze okupljene oko popa Bogomila u Bugarskoj u 10. st. U srednjem vijeku je u Sredozemlju bilo više sličnih dualističkih sekti pod različitim nazivima. Do danas nije razjašnjeno otkuda je došlo

i kakvo je odista bilo učenje bosanskih heretika koji se sami nazivaju isključivo krstijanima. Sačuvani bosanski kodeksi jedva da pokazuju bilo kakve dualističke osobine.

Pod naslovom *Historija bosanskoga književnog jezika* spominju se na strani 44, pored ostaloga, Grškovićev i Mišanovićev odlomak iz 12. st. pisani poluoblom glagoljicom. Mi ne saznajemo (iz čega su to odlomci – radi se, naime, o Apostolu koji je jedan od novozavjetnih biblijskih knjiga. Pripadnost ovih, zbog starine prijevoda, veoma važnih odlomaka bosanskom terenu do danas nije pouzdano dokazana, iako je Vatroslav Jagić, vrhunski slavista svoga vremena, izrazito naklonjen Bosni, ovo odista pretpostavljao. Ovi knjiški tekstovi, što i onemogućava njihovu sigurnu ubikaciju; nisu pisani potpuno istim glagoljičkim duktusom. Jahić proglašava poluoblom glagoljicu bosanskom posbnošću te je i naziva "bosanskom glagoljicom" (str. 44, 47) koja je, po njemu, "spontano" nastala kao prijelazna forma od oble istočne (raške) prema uglastoj (siet), zapadnoj (hrvatskoj) glagoljici" (str. 44).

Kako u staroslavistici do sada nije bilo poznato postojanje bilo kakve, pa ni oble, raške glagoljice, ovo je ili autorovo otkriće, koje onda treba potvrditi primjerima, ili, jednostavno, izmišljotina. Pošto se u čitavoj knjizi ne navodi korištena literatura, nemoguće je provjeriti tvrdnje poput ovih. Obila glagoljica, koja je Čirilov izum (što Jahić na strani 48 dovodi u pitanje), jeste pismo najstarijih sačuvanih slavenskih spomenika bugarsko-makedonskoga kulturnoga kruga. Njome je npr. napisan *Sinajski psaltir* iz 11. st., jedan od najznačajnijih (staro)slavenskih spomenika uopće. Dalje se tvrdi da je *Splitski odlomak*, ovoga puta Misala, što je – opet slučajno – ispušteno, nikako nije "u novije vrijeme pronađen" (str. 44). Ovim glagoljičkim tekstom koji, poput Grškovičeva i Mišanovičeva odlomka *Apostola*, također nije pouzdano lociran, bave se medievisti najmanje već polu stoljeća. Problematično je također pripisivati *Hercegov misal* s početka 15. st. bosanskom naslijeđu.

Tendenciozno tumačenje izvjesnih jezikoslovnih činjenica ne doprinosi predmetu, nego kompromitira već potvrđene stvarne vrijednosti i posebnosti na koje Bošnjaci zasigurno mogu biti ponosni

Balade bez množine O Hrvoju Vukčiću Hrvatiniću, "hercegu splitskom i knezu od donjih krajeva i inih mnogih zemalja", istorija ne zna previše, ali dovoljno da bi se moglo za sada reći da je kao mecena podržavao kako katolike, o čemu govori već spomenuti, uglatom, dakle, hrvatskom glagoljicom, napisani Misal, tako i krstijane, što potvrđuje najznačajniji srednjovjekovni bosanski kodeks, *Hvalov rukopis* iz 1404. god., koji sadrži kompletan *Novi zavjet*, neke apokrifne tekstove i, što je osobito značajno, jedini na srednjovjekovnome bosanskom terenu sačuvani *Psaltir*. Prijevod *Psaltira*, jednoga od najzastupljenijih (poetskih) tekstova kršćansko-hrišćanske kulture, s grčkoga na slavenski bio je vrhunac

Čirilova umijeća i dokaz izražajnih mogućnosti jezika kojemu je tvrdi princip trójednostnosti (latinsko/grčkohebrejske) branio pristup u sferu visoke kulture čiji je posrednik bila u ono doba crkva. Zanimljivo je također da je *Psaltir – Zebur* jedna od četiriju knjiga, pored *Kur'ana* to su *Evangelijar – Inđil* i *Mejsijeva Tora – Tevrat*, koje je priznavao Muhammed.

Hvalov zbornik pisan je, naravno, kao i svi ostali kodeksi nastali pod okriljem Crkve bosanske, ćirilicom, pa Jahićeva tvrdnja (str. 44) da se "glagoljica kao pretežno crkveno pismo upotrebljavalo pod okriljem Crkve bosanske" (str. 44) ne stoji. Samo dva spomenika iz

Potreba za nazivanjem jezika imenom naroda/nacije tekovna je nacionalne ideologije romantičnog 19. stoljeća koja se drži jednacine: narod = država = jezik

ovoga kruga, *Čuprka evanđelje* (str. 14) i *Zbornik krstijanina Radostava* iz polovice 15. stoljeća, sadrže glagoljičke alfabete i kratke zapise. O njihovom porijeklu, duktusu i značenju još nije izrečeno konačno mišljenje.

S dosta propusta i svojevrsnih tumačenja, prije svega površna, bivama dalje upoznat s mnogim drugim periodima i datumima iz južnoslavenske kulture, kao što su ilirski pokret i tzv. Bečki dogovor iz 1850. god., te njihovim značenjem za sudbinu bosanskoga jezika, što bi, inače, bile izuzetno zanimljive teme za ozbiljniji stručni razgovor.

U normativnoj knjizi poput ove nedopustive su greške poput sljedećih, bez obzira radi li se o autorovoj nemarnosti ili njegovu neznanju: Fran Krsto Frankopan (1643 – 1671), poznati hrvatski velikaš i književnik, markiz, čijim smaknućem 1671. god. u Bečkome Novom Mjestu tragično završava politički i kulturno izuzetno značajan period hrvatske povijesti, postaje franjevac! Ovdje nedvosmisleno stoji, malo početno slovo isključuje štamparsku grešku: fra Krsto Frankopan (str. 27). Redak ispod ovoga, na istoj stranici, Matošev lijepi i pozinuti, na kajkavskome ispjevani, *Hvastovački noćturno* pretvara se u *Hrvatsko noćturno!* Malenkost je, naravno, da su u narednom redu Krležine *Balade* izgubile množinu pa su ovdje *Balada Petrice Kerempuha*.

Nakon svega ovoga nije jasno čemu ovaj pregledazni, kako izgleda, nabrzinu sročeni, Uvod u jednu, inače sasvim korektno sačinjenu, gramatiku. Tendenciozno tumačenje izvjesnih jezikoslovnih činjenica ne doprinosi predmetu, nego kompromitira već potvrđene stvarne vrijednosti i posebnosti na koje Bošnjaci zasigurno mogu biti ponosni.

(Autorica je doktorica filoloških nauka, zaposlena na Bečkom slavističkom institutu)

Ničim izazvan uvod

Ko je prevario Bošnjake? Jedna stranka, koja ih je, nazivajući samu sebe braniteljicom njihovih korijena i dostojanstva, opljačkala i dovela na rub biološkoga istrebljenja. Uloga razularene četničije i ustašije dobro je u tom istrebljivanju poznata, no uloga te bošnjačke stranke kao da nije dovoljno. Uvod Dževada Jahića u *Gramatiku bosanskoga jezika*, nažalost, jedan je od repova te stranke i njene neopisive neodgovornosti prema tome nesretnom narodu

Sredinom ovoga januara moglo se u novinama naći na vijesti da je Ustavni sud Srbije na predlog Republičkoga javnog tužilaštva za utvrđivanja ustavnosti i zakonitosti odredaba Statuta opštine Tutin, jednoglasnom odlukom proglasio neustavnim Statu

Piše: Sinan Gudžević

opštine Tutin. Zato što se u tome statutu tvrdi da postoje Bošnjaci, bosanski jezik i teritorija po imenu Sandžak. Rečeno je tužilaštvo, naime, ocijenilo da teritorija Sandžak ne postoji u relevantnim odredbama ustava i zakona današnje Jugoslavije. Pa je ocijenilo da je i naziv "Bošnjaci" kao sinonim za onamošnje muslimansko stanovništvo, neutemeljen u ustavnim okvirima i prethodne i sadašnje Jugoslavije, te da se Bošnjaci ne mogu tretirati u sistemu ni kao narodnost ni kao nacija. Jer se, vele ustavobraniteljske sudije, Bošnjaci u Statutu opštine Tutin tretiraju kao narodnost, što nema izvorišta ni osnova u važećem Ustavu, ni u Zakonu o službenoj upotrebi jezika i pisma. A na kraju, javljaju novine, da je predlagatelj osporio i naziv "bosanski jezik" (za koji valjda u rečenom statutu piše da je u upotrebi u tutinskoj opštini), te u odluci napisao da taj jezik – ne postoji.

Sve bi se, da nema ovoga posljednjega, dalo pokriti tvrdom latinskom riječju *lex dura, sed lex*. Stvarno, u državnim dokumentima ni one pravne Jugoslavije ni ovoga sadašnjega patrljka od Jugoslavije – Sandžaka nije bilo. Nije bilo ni Bošnjaka. (A ni Bosanaca).

Ali da ustavni sud jedne države crno na bijelo objavi da ne postoji jedan jezik (pa postojao on ili ne), e to neće biti da se u sudova baš često dešava.

Šta u Uvodu piše...

Stvar biva još težom time što ima knjiga u kojoj piše da se u Sandžaku ne samo govori bosanski jezik već da tim jezikom govore stanovnici Sandžaka po imenu Bošnjaci. Knjiga je nova, štampana latinicom, sva slogom Times. Ovdje Roman, ondje Italic, osim korica na kojoj su Monotype Garamond slogom složena imena trojice autora i pola naslova knjige. Knjiga nije bilo koja, već se zove *Gramatika bosanskoga jezika*, a napisala su je trojica autora: Dževad Jahić, Senahid Halilović i Ismail Palić. E u uvodu te knjige to piše. Uvod je napisao Jahić, a na stranica 12 dosta sitan slog; tu, na nekoliko mjesta, izriče Jahić tvrdnju koju ustavni sud Srbije odlučno pobija: da u Sandžaku Bošnjaci govore jezikom bo-

sanskim. Ne može se predbaciti prevelika sloboda onome ko rekne da se i ostala dvojica autora, Halilović i Palić, u ovome slažu sa Jahićem; jer teško da bi zajedno napisali knjigu kakva kod svakog slobodna čovjeka izaziva veliku radoznalost i poštovanje za prihvat.

Nije mi uspjelo da saznam jesu li sudije srpskoga ustavnoga suda prije donošenja svoje odluke tražile mišljenje kakvoga nepotkupljivoga lingviste, ili su odluku donijeli malo po zakonu, a malo onako kako se u Srbiji zna suditi u posljednjih deset godina. Da sam nešto sudija Ustavnoga suda Srbije, mene bi bilo sram ovakvu odluku potpisati. Ne zato što sam rodom iz kraja Sandžaka, niti što mi je ime Si-

gu a da ne rekнем Ustavnome suda Srbije da mu je ova odluka van pameti.

Istu riječ bih mogao uputiti i Dževadu Jahiću. Ja sam u Sandžaku rođen, i išao sam u osnovnu školu ondje, pa u gimnaziju u najvećem sandžakom gradu, Novom Pazaru, pa sam mnogo puta bio u Sjenici, a po nekoliko puta u Tutinu, Rožajama, Bijelom Polju, Ivangradu, Pribuju, Pljevljima, Novoj Varoši. Bio sam i u dosta sela na Pešteri. Sada svake godine barem jednom odem do Pazara. Ni u jednom od tih mjesta, za sve ove godine, ja se ne mogu sjetiti da sam ikad čuo kako neko jezik koji se ondje govori zove bosanskim. A nije da me to nije zanimalo, no me zanimalo jeste, i to mnogo. Ja sam naziv "bosanski" čuo samo jednom u Istanbulu, od jednoga iseljenika porijeklom iz Bosne. Moji rođaci ondje jezik zovu "bošnjački", svi od reda. Pitao sam najstarijega među njima (sjećam se, kao da je jutros bilo, kad su odselili, prije trideset i pet godina) gdje je čuo da se naš jezik zove bošnjački. "Ovde", rekao mi je. "Mi ovde tako svi zborimo, po – bošnjački." U Sandžaku sam pak ponekad čuo da muslimani svoj jezik zovu – turskim. "Razumliješ li kad ti se turski rekne!?"

Jahićev predgovor u nekoliko važnim stvarima prelazi u krupnu petljavinu

zadatak: lingvistika. Ta nauka još nema ni spisak jezika na svijetu, nema ni tačan ni približan. Ta nauka još nije uspjela ni da odredi pouzdane kriterije za razlikovanje dijalekta od jezika, a ni skoro najvažniju stvar: kad jedan dijalekt postaje jezik. Te budući da poznajem ozbiljnih nekoliko jezikoslovaca, poštenih i neobrukanih, koji, dakle, u svojoj nesumnjivoj naučnoj nepotkupljivosti, ne mogu reći da postoji ili ne postoji bosanski jezik u Sandžaku, ja ne mo-

skali" čuo samo jednom u Istanbulu, od jednoga iseljenika porijeklom iz Bosne. Moji rođaci ondje jezik zovu "bošnjački", svi od reda. Pitao sam najstarijega među njima (sjećam se, kao da je jutros bilo, kad su odselili, prije trideset i pet godina) gdje je čuo da se naš jezik zove bošnjački. "Ovde", rekao mi je. "Mi ovde tako svi zborimo, po – bošnjački." U Sandžaku sam pak ponekad čuo da muslimani svoj jezik zovu – turskim. "Razumliješ li kad ti se turski rekne!?"

Ime Čamilovo Jednom sam o tome razgovarao i sa rahmetli Čamilom Sijarićem, u Novom Pazaru. Ovo mi je Ča-

mil rekao: "Slušaj me, ti Slnane: ti si iz Staroga Vlaha, a ja sam iz Bihora i sa Donje Pešteri; nemoj da me izživaš, ti tu stvar znaš kao i ja: to je naš jezik, zajednički, od Novoga Marofa sve onamo do Vranja, i još do ispod Vranja, do Kumanova; tu se dijete rodi u Vranju i ne mrdne nigdje iz Vranja sve dok u školu ne pođe; onda pođe u školu i učiteljica povede razred na ekskurziju u Pulu, a ono dijete, koje iz Vranja nije nikuda mrdalo, sve u Puli razumije. No daj da mi nešto drugo sad pričamo!" Tako mi je Čamil rekao i rekao je još da je najbolje ime za jezik baš srpsko-hrvatski ("volja ti s crticom, volja bez nje"). Ovo može posvjedočiti Ismet Rebronja, bio je tu. Sad vidim da ime Čamilovo stoji na spisku Izvora za rečenu Gramatiku bosanskoga jezika. Sa svoga jezika Čamil svakako zaslužuje da bude gradak za normiranje jezika kojim se služimo, no Čamil bi bio žalostan kad bi vidio da su autori djela uzetih za uzor samo oni s muslimanskim imenima, i kad bi vidio da na tome spisku nema, da samo njih pomenem, Alekse Šantića i Isaka Samokovlije. (Šantić je, dođuše, pomenut, na stranici 129., u fonološkom dijelu knjige, perom Senahida Halilovića, kao autor pjesme *Emina* "koju je veliki srpski pjesnik iz Bosne i Hercegovine... napisao na čistom bosanskom jeziku", no nema ga u Izvorima za Gramatiku. Ako je *Emina* pisana "čistim bosanskim jezikom", onda ova gramatika nije gramatika toga jezika. *Emina* je pisana više jednom mješavino nego "čistim" bosanskim jezikom. Ako je čestita turcizama mjerilo "čistote" bosanskoga jezika, onda bi Matija Bećković mogao biti pjesnik toga jezika. U njegovim pjesmama, rovačkim imna turcizama i više no u *Emini*).

Zanimljivo je da na spisku izvora za Gramatiku nema ni imena najprevođenijega znatnog bosanskog pjesnika svih vremena, *Izeta Sarajlića*. Njegove su pjesme prevedene na 53 jezika, i ispred njega stoji samo neznani pjesnik *Hasan-*

ginice.

Jahićev predgovor u nekoliko važnim stvarima prelazi u krupnu petljavinu. Evo, na prvoj stranici, on veli, govoreći o srednjojuznoslavenskom dijasisitemu, ne navodeći nikakva lingvističkog dokaza ni izvora za svoju tvrdnju, kako se iz pet širih dijalekatskih cjelina toga dijasisitema razvilo četiri jezika, i to hrvatski i bosanski, kao zapadna srednjojuznoslavenska grupa, te srpski i crnogorski, kao istočna srednjojuznoslavenska grupa. A završava ovako: "Danas se upotrebljavaju nazivi srpski, hrvatski i bosanski jezik, s tim što naziv crnogorski jezik još nije zvanično priznat." Ostavljajući po strani anatemu na naziv srpsko-hrvatski/hrvatskosrpski, koju združeno, "evo tome već desetak godina, bacaju srpski, hrvatski, bosnjački i crnogorski državotvorni lingvisti,

mora se postaviti pitanje: kako to da ne valja naziv srpsko-hrvatski/hrvatskosrpski, a valjaju istočni ili zapadni srednjojuznoslavenski? I šta to znači "da naziv crnogorski jezik još nije zvanično priznat"? Ko ovakvu rečenicu napiše, morao bi napisati i ko to zvanično vrši priznavanje jezika? Postoji li, možebiti, kakva Organizacija ujedinjenih svijetkih jezika, koja na zasjedanju ma svoje generalne skupštine, s vremenom na vrijeme, prima nove jezike u svoje članstvo, stare otpušta, umire, proglašava mrtvima, a nepoćudnima zavodi sankcije i embargo na oružje? Ili neka druga organizacija koja priznaje i ukida samo nazive jezika? A šta ako sutra ili za godinu dana taj nepoznat netko, što jezike daruje zvaničnim priznanjima, objavi da je i crnogorski jezik priznat. Kako će se onda objaviti jezika? I razdvojbata zetsko-sandžacka? I

kako će onda Jahić crnogorskim državotvornim lingvistima dokazati da je zetsko-sandžacka jezička zajednica neprirodna i umjetna, te da sandžacka tica jat bosanskome mora?

Jezik kao vjeroispovijest Jahić, dalje, na stranici 39. veli da i govor Goranaca spada u bosanske dijalekte, te veli da je taj govor najisturenija jugoistočna tačka bosanskoga jezika. Ovdje je autor morao svoju tvrdnju obrazložiti, jer je goranski govor u lingvističkom smislu prije dijalekt makedonskoga, pa prije i srpskoga jezika nego bosanskoga.

Autoru je za pripadnost jeziku očito jednako važna i svakako presudna vjeroispovijest govornika. A to nije sitna petljavina za nekoga ko se stalno busa u nauku i naučnost. Kad je o govorima riječ, čudno je što govornici iseljenika u Tursku posvećuje samo osam površnih redaka. Ako tamo živi preko milion bosanskih, hercegovačkih i sandžackih muslimana ili, možda, i više miliona (oko četiri, tvrdi Halilović u svojoj knjizi *Bosanski jezik*, Sarajevo, 1991.), kako je onda Gora, a ne barem Bursa, najisturenija jugoistočna tačka bosanskoga jezika? I kako to da je toliko važna goranska govorna zajednica, a ona milionska u Turskoj; velika možda kao cijele dvije Bosne: - nije? Valjda se

Jahić ne želi miješati u unutrašnje stvari turske države, prozivajući je pred takozvanom međunarodnom javnošću za asimilaciju doseljenika Bošnjaka? Nije jasno, a nije ni objašnjeno, kako to Srbi iz Gorskoga Kotara (koji svoj jezik zovu srpskim) pripadaju istočnoj srednjojuznoslavenskoj grupi jezika, a Goranci i Sandžaklije, ili milioni turskih muhadžera, zapadnoj? Te nam nema druge do zaključiti da ta podjela nije zasnovana na kakvoj ozbiljnoj nauci, već je vjerovatno temeljena na izvanjezičkim namjnama. Nešto mislim, to bi bilo kao kad bi njemački jezik imao protestantsku i katoličku lingvističku osnovicu.

Izraz "srednjojuznoslavenski dijasisitem" izišao je iz reortte Dalibora Brozovića. A Dalibor Brozović je osvjedočeni dušmanin Bosne i bosanske kulture. On je onaj koji je na osnivačkom skupu esdea, 1990. u Sarajevu, u svojstvu hadezeovskoga izašlanika iz Zagreba, kazao kako će se Hrvatska braniti na Drini. On je među lingvistima imao i najvišu političku funkciju, bio je predpresjednik hadezea. U svojoj knjizi *Standardni jezik*, iz godine 1970., on pjeva pjesmu nad pjesmama *hrvatsko-srpsko-srpskohrvatskom jeziku* (pominje ga preko 200 puta), da bi 1994. napisao da taj naziv treba zauvijek odbaciti jer je "opasno višeznačan i nepovratno kompromitiran", te da umjesto njega treba usvojiti kabinetski naziv "srednjojuznoslavenski". Sad vidimo da se naziv sviđa i Jahiću, čim ga uzima bez obrazloženja.

Pa na stranici 55. i 56. Jahić piše nešto malo i o Književnom dogovoru u Beču. I veli kako

Naslovna strana Gramatike bosanskoga jezika: Poduhvat vrjedan kritičkog promišljanja

Radio Feral

FM 100.5 MHz

Neovisni radio "Feral"

Telefon: ++387 35 663 14 24   Fax: ++387 35 63 13 83

GSM: 066 104 320   E-mail: feral@bih.net.ba

su za temelj zajedničkoga jezika potpisnici (on ih sam naziva "najugledniji gramatičari i književnici: toga vremena") uzeli "južno-narječje", "tj. Vukov hercegovački i Gajev štokavsko-ijekavski dijalekt kao književni". A baš bi bilo zanimljivo pročitati objašnjenje Jahićevo o tome šta je pod ovim mislio! Kako i sam predobro znade, i "Vukov hercegovački" dijalekt je štokavsko-ijekavski, te bi valjalo saznati otkud ovdje Gaj. Jer Gaj ne samo da nije bio potpisnik Dogovora već nije bio ni pozvan da dođe, zbog mutnih novčanih poslova sa knezom Milošem. Nije bez osnove sumnja da Jahić u svojoj nepodnošljivoj lakoći upotrebe riječi i nalaženja bosanskih neprijatelja ne haje za to je li Gaj bio potpisnik Bečkoga dogovora ili nije, ili mu je ispod časti da provjerava.

Ovakvih primjera ima dosta. **A gdje je alfabet** Uvod ovakav kakav jeste, ovakvoj gramatici nije ni bio potreban. Mnogo bi bila bolja bez njega. No očito se do njega mnogo držalo. Kako drukčije no opsjednutošću uvodom objasniti ozbiljan propust da ovakva knjiga nema ni tablicu s latiničnim (i ćirilničnim) slovima? To svaki udžbenik gramatike ima. A autori su ovu svakako pisali s namjerom da bude udžbenik. Ovo biva tim čudnije što je autor nekoliko stranica posvetio i bosančici i arebici i matufovači, ali nije našao za potrebno, ili je pak zaboravio, da bar jedan list odvoji i na njemu napiše, evo ovo je danas alfabet toga jezika.

Nevjerovatno je da Jahić, nesumnjivo obrazovan lingvista, sa bibliografijom zbog koje bi mu pozavidjeli mnogi današnji profesori, nigdje u tolikom uvodu ne pominje pluricentričnost dijalekta koji onako sladostrašno brozovičevski imenuje. Valja reći da su u pogledu imenovanja jezi-

**Ako je čestota
turbizama mjerilo
"čistote" bosanskoga
jezika, onda bi i Matija
Becković mogao biti
pjesnik toga jezika. U
njegovim pjesmama
rovačkim ima turbizama
i više no u *Emini***

razdvoje i zemlju i riječi, učinili su da se uspostavi goleme razlike u značenju između riječja "bosanski" i "bošnjački". Te tako, danas, ono što je bosansko odnosi se na zemlju Bosnu (i Hercegovinu), a ono što je "bošnjačko" odnosi se na Bošnjake; te ne znam šta bi to bilo tako strašno ako bi se jezik Bošnjaka zvao bošnjačkim. To bi mogao biti jedan varijetet u našem pluricentričnom jeziku, čiji se centri za sada svakako nalaze u Zagrebu, Beogradu, Sarajevu i Podgorici. No bošnjački lingvisti sad bi pukli posred hrpa prije no što bi jezik prozvali bošnjačkim, jer su 1991. bili pozvali stanovništvo da, pri-

pisu stanovnika, u rubriku za jezik, upiše bosanski. A ime Bošnjak za muslimane država (to jeste vladajuća stranka) promovirala je kasnije. E kako to sad promijeniti, te kako to reći Bošnjacima? Ja se za tu promjenu ne zalažem, niti me razularena lingvistika bošnjačka, hrvatska, srpska ili crno-

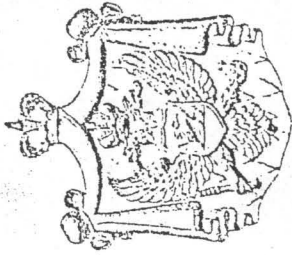
gorška čim privlače. Samo mi je čudno što bošnjački lingvisti ne zovu svoj jezik bošnjačkim. Time ne bi umanjili petljavinu, ali bi izmamili pohvale svojih šovinističkih kolega hrvatskih i srpskih. Te bi, po modelu njihovu, mogli kazati da je bošnjački jezik ko-

jim govore Bošnjaci. A to im predlažu i dva glavna zagrebačka protivnika naziva bosanski, Bosanci Ladan i Brozović. Mogli bi ih, vala, i poslušati, kad ih u svačemu slušaju. Time bi se održao kontinuitet bošnjačke poslušnosti. Važan dokument za učvršćenje te poslušnosti predstavlja depeša carske vojne kancelarije bečke, pisana godine 1882, a upućena komandantu okupacionih snaga u Bosni i Hercegovini, Josipu Filipoviću: "*Preporučuje Vam se najtoplije da naročita obzirnost u vjerskim pitanjima, pri čemu ima da kod stanovništva poklonite svoju pažnju brižljivom njegovanju katoličkog elementa ko-*

ji se pokazao pouzdan i nastojanjima Monarhije prijateljski raspoložen... pored katoličkog stanovništva treba da obratite svoju pažnju i muslimanskom stanovništvu i da mu poklonite svoju osobnu zaštitu, tim više što muslimani ne samo da imaju najveći zemljišni posjed nego predstavljaju relativno najnapredniji i najprosvijećeniji dio stanovništva... zatim vam se preporučuje da dovedete muslimane u bliži kontakt s katolicima i da naročito spriječite približavanje ili savez muslimanskog s pravoslavnim stanovništvom, koje treba da se najoštrije nadzire s obzirom na eventualne, okupaciji neprijateljske aspiracije."

Ovaj tuđinski diktat, stotinu i više godina nakon što je napisan, velik dio bošnjačke neodgovorne inteligencije iz Sarajeva danas smatra za svoj politički cilj. I time vara Bošnjake. Ovi su pak Srednji Južni Slaveni sa muslimanskim imenima, koje je jedna stranka, nazivajući samu sebe braniteljicom njihovih korijena i dostojanstva, opljačkala i dovela na rub biološkoga istrebljenja. Uloga razularene čestitije i ustašije dobro je u tom istrebljivanju poznata, no uloga te bošnjačke stranke kao da nije dovoljno. Ovaj je uvod u gramatiku, na žalost, jedan od repova te stranke i njene neopisive neodgovornosti prema tome nesretnom narodu. Zgoda sa tuđinskim statutom i beogradskim sudom jedan je od manjih belaja, te treba zvati u pomoć ljude koji znaju učiniti da se ne okrene u kakav velik. ■

WWW.BHDANI.COM

CRNOGORSKI KNJIŽEVNI LIST

IZLAZI NA
CRNOGORSKOM,
SRPSKOM,
HRVATSKOM
I BOŠNJAČKOM
JEZIKU

276

KNJIŽEVNOST * KULTURA * UMJETNOST * NAUKA * POLITIKA

Podgorica, januar 2001 * godina I * Broj I * I DEM * Plativo i tuživo u Podgorici *

CRNOGORSKA NOVA ERA

Crnogorski dvadesetprvi vijek i crnogorski treći milenij nastupili su prije kalendarskog početka ovih vremenskih odrednica nove ere čovječanstva sa predznakom hrišćanske civilizacije. Nije nimalo hazardno reći da je ona civilizacijski prepoznatljive Crna Gora u novo doba naša. Kao

VITNI VOREN:

CRNA GORA SE MORA OBNOVITI!

Istorija je vrhunski dramatičar. I dok ona po svjetskoj pozornici raspoređuje mnoštvo svojih stipepih glumaca bez slagvorita ona možda negdje radi, polajno, na nekoj jednomstavnioj temi za očigledan haos, jednako kao što dramatičar priprema radnju za neku veću pozornicu proučavajući lutke na ploči stola. Balkanske planine bite su ploča stola Istorije. Tamo je, 1914. godine, počela velika drama. Zepet i lica su istinski šekspirovski i sadržje, u čudnim kombinacijama, elemente Lira, Otela i Magbeta.
Crna Gora je Kordelija - razbašinjena kćer. Ali umjesto sa dvije nrske sestre, ona mora da se suoči sa neuhajnim, hladnim i preciznim državama - svojim saveznicama koje su joj malo više poslušne i manje sestre.
Zavjere se liže!

ideologija građanskog preporeda, izgrađnji građanskog sistema i građanstva kao klase moglo se pristupiti tek kad je zemlja zadobila gradove. Ne treba, ipak, smetati s uma da se građanska klasa u Crnoj Gori zametala od trgovaca, zelemaša i lihvara, bivših čivčija, seljaka, glavara i glavarskih sinova, »sabljašak i »grbašak« i drugih predstavnika stariješinske oligarhije. To je bio složen proces i iziskivao je dosta vremena.

Nije ni malo slučajno što su vladajući organi crnogorske države i njen vladar u tom složenom procesu često davali veći

je u najdramatičnijim trenutak krajem 1918., kad su srpska vojska i srpska vlada izazvale u Crnoj Gori građanski rat u koji su bili gumuti svi slojevi naroda. Tada je Crna Gora doživjela najveću degradaciju u svojoj povijesnici - oduzeta joj je država kao glavna tekovina mnogovjekovnog istorijskog razvoja! Vojske snage srpske vlade koje su garantovale rušenje te državne zgrade oslanjale su se, uglavnom, na mlade generacije Crnogoraca. Nije slučajno Pašićeva vlada taj pokret i nazvala - pokretom Omladinac. U tim krvavim obračunima

S jezikom u Evropu

FOTO: EDIN HODŽIĆ

Skupština Vojvodine podnela je zakonsku inicijativu republikom parlamentu o službenoj upotrebi jezika nacionalnih manjina. Točnije, da se u nazive gradova, ulica i u isprave, posle čitave decenije, vrate manjinski jezici. To prava su sve vreme bila garantovana Ustavom, ali nisu i sprovedena. Skupština Vojvodine se s time složila, doduše uz protivljenje poslanika Demokratske stranke Srbije (DSS) i Demokrišćanske stranke Srbije (DHSS). Pojedini među njima smatrali su da se u pozadini krije seme separatizma. Poslanici Saveza vojvodanskih Madara (SVM) i stranka koje su bile inicijatori predloga mišljenja su da se povratk ih prava predstavlja ponovna kucanje na vrata Evrope. Rezultat: predlog jeste usvojen, ali bi do prvih sukaba moglo doći u momentu kada se predlog nađe na dnevnom redu Narodne skupštine Srbije.

Tokom poslednje decenije, u Vojvodini je postojao apsurd da je uglavnom pisano ćirilicom, pa čak i tamo gde žive Mađari, Slovaci, Rumuni. Inicijativa, međutim, ima dva pozitivna aspekta. Skupština Vojvodine je konačno iskoristila ustavno pravo i počela zakonsku inicijativu, a uz to, u Evropu ćemo pokušati da uđemo po svim civilizacijskim standardima. Čitava stvar usklađena je s evropskim konvencijama kada je reč o nacionalnim zajednicama - ne važi termin nacionalne manjine - kaže Đorđe Subotić, poslanik u vojvodanskoj skupštini.

On tvrdi da stranka kojoj pripada - Reformisti Vojvodine (RV) - smatra da bi prava manjina trebalo i da prevaziđu evropske standarde. Nije mi jasno zašto bi ikome smetala službena upotreba još četiri jezika koji se ovde koriste - mađarskog, ruskog, slovačkog i rumunskog - i u sudstvu, obrazovanju i informisanju. Ako se Novi Sad na srpskom tako zove - zašto bi ikome smetalo da na tabli piše i Ujvidek - pita se Subotić. Jedno vreme, dolaskom izbeglika iz Krajine, u Subotici nije bilo niti jed-

Poslanici Skupštine Vojvodine zatražili su od neformiranog republičkog parlamenta da izglasa zakon o ravnopravnoj upotrebi jezika nacionalnih manjina - svi sem poslanika DSS i DHSS smatrali su da će ih to brže odvesti u Evropu, sa Srbijom ili bez nje

nog sudije koji zna mađarski, ukazuje poslanik RV i dodaje:

Prethodna vlast se hvalila zavidnim informisanjem na jezicima nacionalnih manjina. Znao kako su izgledale te novine? Primera radi, „Libertatea“, list na rumunskom jeziku, po formatu i sadržaju odgovara listu koji je na srpskom jeziku u Rumuniji izlazio za vreme Čaušeskua. Nema govora o separatizmu. Jednostavno, treba omogućiti pripadnicima nacionalnih zajednica da pročitaju natpis i na svom jeziku ili dobiju

Priču o separatizmu kao kvaziargument koristili su socijalisti, a sad je koriste DSS i DHSS

ime napisano po materijem pravopisu. Ta priča o separatizmu je kvaziargument koji su koristili SPS-JUL-SRS, a sad je koriste DSS i delimično DHSS. Verovatno iz nekog njima razumljivog straha od prava nacionalnih zajednica. U narednom periodu država treba da se pozabavi i pitanjem Hrvata kojih u Vojvodini ima nešto manje nego Mađara. Očigledno je da i oni ovde moraju imati status nacionalne zajednice - smatra Subotić.

Na sednici pokrajinske skupštine izražena je i bojazan da sve to sa sobom nosi i dodatne troškove.

Šigurno da nacionalna ravnopravnost nije jeftina, ali je neophodna - zaključuje Subotić i podseća na običaj kojim su se late nekada ponosile - poznavanje jezika društvene sredine.

Ne smatramo da je sadašnji Ustav Republike Srbije naredilo dobar i prihvatljiv za Vojvodinu, ali i on između ostalog nalaže sprovođenje zahteva iz ove inicijative. Deo zamermi, uglavnom poslanika DSS, izrečenih na skupštinskoj sednici, nema nikakvog osnova - smatra Korheć Tamaš, pokrajinski sekretar za prava nacionalnih manjina.

Neki poslanici su tvrdili da ćemo uvođenjem suviše širokih prava za manjine doći u situaciju da integracijom u Evropu budućim prinudimo da ta prava uskratimo, jer su veću od evropskih standarda. To nije isti-

na. Evropske Konvencije predstavljaju minimum, dok maksimum prava ne postoji. Na primer, u Švajcarskoj, Belgiji, Italiji i Finskoj većinski jezik izjednačen je sa manjinskim jezicima. Ako bi dostigli lakav maksimum, on ne bi nikako bio prepreka, jer su pomenute države i najstabilnije članice Evropske unije. Nije istina ni da sadašnja prava prelaze standarde konvencija i da, srazmerno tome, ne treba da ih poštuju. U okviru Saveta Evrope doneta je Reginalna carta manjinskih jezika i Okvirna konvencija. One su pravno obavezujuće i podrazumevaju da tradicionalni nazivi ulica i slična obeležja treba da budu priznati od države. Pored toga, naš zakon ne dozvoljava pripadnicima nacionalnih manjina da im se u matičnim knjigama i dokumentima ime vodi po materijem pravopisu. Ne mogu se porediti Vojvodina i Srbija sa nekim državama koje pola veka nisu marile za nacionalne manjine. Nismo istiti mi i Grčka ili Albanija. Okvirna Konvencija Saveta Evrope nalaže i da države ne smeju smanjivati već postojeća prava - upozorava Korheć Tamaš.

Vojvodanski sekretar za prava nacionalnih manjina ukazuje i da je svaka država koja konkuriše za prijem u Savet Evrope (mi smo jedna od njih) obavezna da potpiše njene konvencije. On je, kaže, svestan da sprovođenje Inicijative košta, ali smatra i da pokrajinska skupština mora prihvatiti određene troškove i teškoće ako želi da ostane multilingvalna, multietnička i multikonfesionalna.

Bio sam žalostan kada su pojedini poslanici bili protiv višezičnosti u javnim ispravama. Kod njih ih ne postoji opredeljenje prema pravnoj državi ili postoji opsesivni otpor pravima manjina, koji je teško objasniti. Na sreću, ogromna većina poslanika je prihvatila i razumela ovu inicijativu - kaže Korheć Tamaš. On očekuje da će nova republička skupština prihvatiti „dobar deo“ prve vojvodanske zakonodavne inicijative posle čitave decenije.

Iako sam optimista, ne smatram da će ona proći u celini, ali računam da će biti usvojen dobar deo

nje. Odbijanje nečeg iz čega su stali predstavnici trećine građana Srbije imalo bi vrlo negativan prizvuk u javnosti i posledice po odnose između pokrajinske i republičke skupštine. Da ne spominjemo da u obe se sede i poslanici DOS! Tome treba dodati i posledice po čitav proces ustavnih promena u državi. Ako oko ovog pitanja dođe do konflikta, kako ćemo tek rešiti ona mnoga komplikovanja u odnosima pokrajine i republike - pita se Tamaš.

On ukazuje i da su Hrvati gotovo izostavljeni kada je reč o obrazovanju na materijem jeziku.

Problem u obrazovanju nacionalnih manjina predstavlja i to što se plan i program donose u Beogradu, bez konsultacija i iole sluha za manjine. Plan i program upale nisu prilagođeni proučavanju i sopstvenoj istoriji, već su samo prevedeni postojeći. Ako pripadnici nacionalnih manjina nisu svesni svoje istorije i kulture, ne mogu se otići asimilaciji - upozorava Tamaš.

U proteklom periodu došla je do elničkog čišćenja u najvažnijim sektorima privrede, sudstva i policije. Gotovo uvek se ispostavljalo da su pripadnici nacionalne većine pametniji i sposobniji. Nova vlast bi i o tome morala da vodi računa. Istovremeno, pilanje manjinske samouprave i autonomije ne treba da bude labu-tema. Moralo bi se rešiti uvođenjem nacionalnih saveta koji bi bili izabrani uz odgovarajuću proceduru. Oni bi pre svega imali savetodavni karakter, a ništa i neke ingerencije. Ali, imali bi prava koja sada nema niko - da govore i zastupaju nacionalne manjine i pomognu rešavanje pitanja zastupljenosti njihovog jezika, školstva i informisanja - smatra pokrajinski sekretar za prava nacionalnih manjina Korheć Tamaš.

MILKA SLAVIČIĆ/ROBERT VIZI

Korheć Tamaš: Kome smeta upotreba jezika manjina u sudstvu, obrazovanju i informisanju

Каса и Љајић иза затворених врата

Суботица је јуче била домаћин Расиму Љајићу, савезном министру за људска права и права националних заједница, др Драгану Веселинову, кандидату за министра пољопривреде у новој републичкој влади, и Ђорђу Ђукићу, председнику Покрајинског извршног већа

Суботица, 19. јануара
Савезни министар Љајић, иза затворених врата, разговарао је данас са Јожефом Касом, градоначелником Суботице, а непосредни повод сусрету било је увредљиво и вулгарно Интернет писмо у коме до сада непознати Српски ослободилачки покрет прети Каси, Мађама и Хрватима. У изјави датој новинарима, министар Љајић је оценио да то исмо представља вид заосталих покушаја бившег режима да створи атмосферу несигурности и страха која је карактерисала минулу деценију и да створи поделе по националној основи. Савезно министарство настојаће да афирмише идеје суживота и изградње комуникација и учвршћивања поверења међу припадницима различитих етничких једница, као и према држави у којој живе. Због тога је министар Љајић Каси дао пуну моралну и политичку подршку да настави са изградњањем мултикултуралног и верског суживота у Суботици.

Истовремено, он је за 2. фебруар у оградну најавио велику конференцију посвећену развоју мултикултуралног и етничког друштва у Савезној Републици Југославији коју ће отворити др Војислав Коштуница, председник државе. Циљ овог скупа је да афирмише идеје слободе, демократије и грађанског друштва.

Будући републички министар пољопривреде, водопривреде и шумарства др Драган Веселинов данас се у Субо-

тици састао са педесетак представника комуналних кућа из области водовода и канализације из целе Србије, а са циљем да се добијањем информација из ове области побољшају постојећа решења. Др Веселинов је нагласио да је изузетно задовољан резултатима овог састанка и изнео је став ДОС-а да се у наредном периоду ојача финансијска основа локалних самоуправа за 50 посто.

– Политика цена мора да се води са једног места, и да се разјасни ко је главна власт, јер иначе ћемо имати организовани неред, рекао је Веселинов, уз исцртавање првих задатака његовог министарства: либерализација увоза, кон-

на да припадају Министарству финансија.

Став др Драгана Веселинова о потреби веће самосталности локалне самоуправе у области комуналија, у знатно проширеном облику чуо се и на јутарњем састанку председника суботичке Општине Јожефа Касе са Ђорђем Ђукићем, председником ПИВ-а, његовим потпредседницима и ресорним сарадницима. Председник ПИВ-а и његови сарадници су у обилажењу војвођанских општина почели од Суботице а након дуге расправе једнодушни став је био да је Војводини неопходна аутономија, а локалним самоуправама већа самостал-

ПРЕД ПОПИС СТАНОВНИШТВА

Коштуница се слаже са увођењем одреднице Бошњак

Председник СРЈ Војислав Коштуница сложио се, у разговору са савезним министром за националне мањине Расимом Љајићем, да се за Муслимане на подручју Југославије користи одредница Бошњаци, главни циљ сазнаје агенција Бета од извора у савезној администрацији.

Коштуница је, према том извору, на јучерашњем састанку са Љајићем поновио да је и раније имао такав став и да га није променио.

Сандачка демократска партија, чији је Љајић лидер, затражила је прошле недеље од Са-

везног завода за статистику да се одредница Муслиман замени одредницом Бошњак и на тај начин омогући једној од најбројнијих националних заједница у Југославији да се слободно национално изјасни".

Повод за иницијативу Сандачке демократске партије је попис становништва који треба да се обави у првој половини априла.

Савезно министарство за националне мањине је, како сазнаје Бета, већ контактирало Савезни завод за статистику, где су их упутили да затраже мишљење САНУ. (Бета)

трола увоза, стимулисање примарних произвођача уместо прерађивача. У том смислу критиковао је програм Савезне владе који фаворизује прерађиваче, што, како је рекао др Веселинов, није у складу са политиком Европске уније. Будући републички министар пољопривреде заговара потребу да Дирекција за робне резерве, бар њен аграрни део, мора бити у функцији овог ресорног министарства. Слично је и са средствима за пољопривреду која треба да се врате Министарству пољопривреде а

ност. Због тога већ сваки секретаријат у ПИВ-у ради на материјалу који ће показати које надлежности треба да буду враћене у Покрајину, а формирана је посебна радна група за припрему законских и уставних промена у циљу повећања надлежности Војводине. На састанку у Суботици закључано је да децентрализацију државе треба да прати и јачање привреде јер је то једини начин да се обезбеди функционисање и локалних самоуправа и саме Покрајине.

А. М.

Политика, бр. 31331/ХСВ/11, 20. јануар 2001, 8.

Војвођани између ћирилице и латинице

Скупштина Војводине недавно затражила да се изменом републичких прописа омогући да ћирилица и латиница буду у равноправној службеној употреби, у Новом Саду покренута иницијатива за оснивање удружења за заштиту ћирилице српског језика. – Подељена мишљења о томе да ли је угроженија ћирилица или латиница. – Председник Скупштине Војводине: „Непотребна политизација ове проблематике, јер су оба писма подједнако наша“

Нови Сад, 20. јануара
Јавност је ових дана обавештена да је у Новом Саду управо формиран Иницијативни одбор за оснивање удружења за заштиту ћирилице српског језика. Чланови одбора подсећају да је Скупштина Србије својевремено донела и данас важећи Устав Србије у коме је предвиђено да српски језик и ћирилица буду у службеној употреби на подручју Републике Србије, а коришћење других језика и писама, као и латинице, регулисани су Законом о службеној употреби језика и писма.

Непоштовање Устава

– Међутим, у последњих десетак година траје већи раскорак између уставних и законски одредби и – праксе. То се догађа у многим областима, што значи да се у пракси не спроводе ни Устав ни поменути закон, када је реч о службеној употреби ћирилице српског језика. Истина, државни органи су делом поштовали уставну и законску регулативу, али многе институције културе, науке и привреде нису се држале предвиђених решења. Зато смо били принуђени да иницирамо оснивање невладиног и нестраначког удружења. Његов циљ биће да државним органима указује на непоштовање Устава и закона у вези са употребом ћирилице српског језика и залаже се, сходно Уставу и закону, за лакше и брже усклађивање уставних и законских решења са праксом. Службена употреба ћириличног писма спада у домен људских права, а она су неспорна и морају се поштовати – истиче председник Иницијативног одбора за формирање удружења за заштиту ћирилице српског језика Владимир Цвијин Спремо.

Колико је у директној вези није познато, тек овај потез за заштиту ћирилице уследио је након што је Скупштина АП Војводине недавно предложила Народној скупштини Републике измене у Закону о службеној употреби језика и писма. Поред осталих промена, предложено је да се у члану један тог закона додају следеће речи: „...а у Аутономној Покрајини Војводини и Аутономној Покрајини Косову и Метохији у равноправној службеној употреби су и ћирилично и латинично писмо“.

Иако је до одлуке да се усвоји предлог покрајинског парламента дошло првенствено да би се омогућила права националних мањина у коришћењу језика и писма, као и да се надзор над спровођењем прописа обавља са нивоа покрајина, део јавности и један број посланика ДОС-а су највеће неслагање изразили са иницијативом у вези са употребом латинице.

Подељена јавност

С друге стране, већина покрајинских посланика прихватила је констатације појединих својих колега да у томе нема ничег нелогичног, јер, како су рекли, већина Војвођана пише – латиницом. Остало је без одговора питање оних других: где су докази за те тврдње.

Председник Скупштине Војводине Ненад Чанак сматра, међутим, да је полемика о латиници и ћирилице – којештарија.

– Неодговорно је политизовање употребе латинице и ћирилице јер су оба писма подједнако наша. Друга ствар је што је досадашња власт потиснула латиницу без разлога – сматра председник војвођанског парламента.

С. Живковић

Ude ptak

lanika DOS, opštine Srbije, ministarstva. 15. januara u linu sednicu jedinom tačreda: izbor otpredsedni- de, Sat ranije, i kroz obu- lektronskog

kcija. Povećan ti skupštinska

bi trebalo da etvrtak 25. ja- ministarstva: va; finansija i i lokalne sam- ovredne, žu- snude; za pri- rudarstva i taja i teleko- žima i grade- zma i usluga; e sa inostran- ošljavanje; za i nauku, teh- novete i spor- i zaštite ži-

novog Zako- 13 ministar- za informac- izvan Srbije,

ekonomičnom vladom, koju sada opslužuje 40.000 službenika državne administracije, većinom, pred penzijom. Poseban značaj Jovanović pridaje objedinjavanju ministarstava pravde i lokalne samouprave, jer je dosadašnje Ministarstvo za lokalnu samoupravu delovalo kao represivni i kontrolni organ, te da je nužno sprovesti široku decentralizaciju. Vodenje evidencije o udruženjima građana postaće posao ovog ministarstva, a ne policije, kao dosad.

I privreda i privatizacija su tesno povezani, trgovina, turizam i usluge će biti funkcionalno objedinjeni, a novim Ministarstvom za ekonomske odnose sa inostranstvom biće obuhvaćeni i odnosi koji su bili u delokrugu Ministarstva za veze sa Srbima van Srbije. Boračka i socijalna pitanja odvajaju se od Ministarstva za rad i zapošljavanje i biće u okviru drugog ministarstva, dok se prosveta, u čijem sistavu će biti visoko i više obrazovanje pridodaje sport, a Ministarstvo zdravstva biće pripojena zaštita životne okoline.

Najviše su zbog spajanja resora negodovali sportisti iz Stranke srpskog jedinstva koji su za govornicom dokazivali da je sport oblast koja zaslužuje da ima posebno ministarstvo. Tako je Borislav Pelević rekao da se ne slaže sa ukidanjem Ministarstva sporta jer sport je, po njegovim reči-

TANJA VALIĆ

ma, u proteklih deset godina najbolji jugoslovenski i srpski proizvod sa kojim smo izašli u svet i po kome je Jugoslavija bila prepoznatljiva. On je rekao da ako sport ostane u okviru prosvete, neće biti ništa ni od vrhunskog ni amaterskog sporta i snaoštio da

Danas, broj 1213/2001/god. V, 24. januar 2009 1.
Muslimani ili Bošnjaci

Povodom inicijative nekih čelnika sandžačkih muslimana da bi oni trebalo da se izjašnjavaju kao Bošnjaci, predsednik Jugoslovenskog komiteta za Kosovo Momčilo Trajković u Skupštini je novinarima izjavio:

- To verovatno ima i političku pozadinu, ali ako oni smatraju da su Bošnjaci ja ne znam kako mi to možemo da izmenimo. Zato smatram da nema velikih problema da se to i prihvati.

Predsednik Skupštine Srbije Dragan Maršićanin je ovim povodom rekao da on kao predsednik parlamenta ne bi želeo da komentariše izjašnjavanje Muslimana iz Sandžaka, dok je predsednik Saveza vojvodanskih Mađara Žožef Kasa izjavio: „Mislim da je apsolutno pravo svakog naroda da se izjašnjava o svom imenu i identitetu i da zahteva da u popisu stanovništva pod tim imenom učestvuje.“

SSJ neće glasati za ovaj zakon.

Prema rečima Branislava Ivkovića, ne treba praviti preglomazna ministarstva pre rešenja odnosa u federaciji i izneo inicijativu SPS da predsednik republičke Skupštine tim povodom stupi u kontakt sa predsednicima veća Savezne skupštine. Ivković je rekao da je spajanje ministarstava veštačko i podsetio da je zadatak ministra da bude promotor za oblast za koju je nadležan, a ne robot koji bi u okviru istog resora trebalo da brine o 2.000 srednjih i osnovnih škola, ne računajući ostale prosvetne ustanove, i još da se stam o sportu. On je zaključio da se ovde radi o smanjenju broja ministarskih mesta da bi se stvorio prostor za potpredsednike.

I po mišljenju Vojislava Šešelja sam Zakon nema logično utemeljenje, a posebno je nelogičan naziv Ministarstva finansija i ekonomije koji asocira na političku ekonomiju. On je, između ostalog, primetio da nema racionalnog objašnjenja za ukidanje Ministarstva za informacije i da se ne zna ko će upravljati državnim medijima. Ostalo je Ministarstvo vera iako ni dosad nije imalo šta da radi, jer nije bilo saglasnosti da se doneše zakon o verskim zajednicama. Po njemu je opasan koncept decentralizacije za koji se zalaže DOS, jer se sada ide u drugu krajnost kada će svaka opština biti mali feud. Tomislav Nikolić (SRS)

Poslanik Dušan Cvetković se u ime lekovalačkog Ekološkog pokreta zauzeo da ostane Ministarstvo ekologije jer, po njemu, nikad nismo bili u lošijoj ekološkoj situaciji, a Marko Čulibrk je ustvrdio da nekom možda i ne odgovara da ne postoji takvo ministarstvo da javnost ne bi saznala kakvo je stanje izazvalo 31.500 granata sa osiromašenim uranijumom. „Moćni nuklearni lobi vršlja po našoj zemlji i traži mesto za skladištenje nuklearnog otpada“, primetio je Čulibrk.

Povodom promene Poslovnika o radu Skupštine, Čedomir Jovanović je rekao da se time ispunjava dogovor poslaničkih grupa o proporcionalnoj zastupljenosti stranaka u organima i radnim telima parlamenta. On je istakao da će DOS braniti princip da opozicija ima potpredsedničko mesto i da će jedino čekati radikale. Vojislav Šešelji je, na to reagovao, tvrdeći da nikakav dogovor nije postignut. Prema njegovim navodima DOS je insistirao da se prvo konstituišu tri odbora, a trebalo je 23 istovremeno, i radikalima nije bilo potrebno da se uvodi novo potpredsedničko mesto, jer je trebalo da im pripadne jedno od četiri, a ne da se uvodi peto. Po Šešelju ima više težine funkcija predsednika, nego 10 potpredsedničkih, odnosno 17, kako je rekao predsedavajući Dragan Maršićanin. J. K. - M. T.

OMIR JOVANOVIĆ: je refleks vremena

Milan Milutinović biti predsednik Srbije, šef DOS Čedomir Jovanović novinarima je u

imali odgovor na pitanje da li će Srbija živeti ili će biti samostalna, mislim da ćemo dobiti Srbije, ko će biti budući predsednik Srbije. Na to je, rekao je Jovanović: „Gospodin Milutinović a koje je ostalo za nama, i mi nećemo učiniti o u pitanje karakter promena koje su sprovedio ostao predsednik Srbije 1997. godine, a danas dugu u političkom životu zemlje. Proces smenika je regulisan Zakonom i mi ne želimo da sio je Jovanović.

Otvoravanje optužnice Arkana je glupost

otome da je u Haškom tribunalu optečena željka Ražnatovića Arkana, predsednik SSSJ javio je danas da je to teška glupost. „Optužnicu protiv čoveka koji je već godinu dana prema Haškom tribunalu koji nije pravna, već je poznat i ja to ne treba da ponavljam“, re-

...od uslova da ne objavi... ako nema para da se pomogne izdavačima, zašto im se odmaže? Po najnovijem izveštaju „Cekosa“, u prosečnom neto zaradaма у Републици Србији, предњаче „Народна банка Југославије“ (9.000,00 динара), банкарство, производња деривата нафте, општа и пословна удружења, интелектуално и политичке организације, електроника... Графичка делатност, у коју убрајају издаваче, има просек од 2.943,00 динара.

издаваче, одређујући цене закупа пословног простора. Книжарима је утврдила закуп, али је нашла разумевање за политичке странке, удружења грађана и друштвене организације, које предњаче у платама.

Преживеће издавање књига, верујем, не као самиздат, упркос власти и удружењима издавача и књижара.

281

Симон Симоновић
(Аутор је директор издавачког предузећа „Рад“)

фији, које омогућају аутору да овалопти своју идеју у дело, довели су до ширења медијског поља уметности. Изменен је и проширен семантички језик визуелног језика. Промењена су средства и метод комуникације сликама.

Слојеве садржаја, сцене, призори, реторички амбијент фотографија налази у ефемерном и пролазном (као што наглашава аутор изложбе Јасмина Чубрило), или

јом ласерски висоином папи. Литетом резије је слика ема дејство ка гледама (Јана Е се илузије иности.

Избор лике битника нагрвић, предстадукције Уроц Матић, Михе Јане Василије елној сцени, брега предводмену дигита. компјутерске

.. Бити, међутиноваторима и Јане уметника тике. Уз то, јрошне помакјанској харизмог уметника, на сметлиште

.. Парадокали тигатлих и кс

ОДРЖАНА ЧЕТВРТА СЕДНИЦА ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГА ЈЕЗИКА

Брига о култури говора

Ускоро – усклађивање два писма, ћирилице и латинице, у рачунарству и на компјутерским тастатурама. – Објављена трећа верзија Правописа српскога језика

У Српској академији наука и уметности прошле недеље одржана је четврта седница Одбора за стандардизацију српскога језика, који је основан пре нешто више од три године са основним циљем да ради на унапређењу културе српског језика као националног и води бригу о језичком стандарду, посебно у његовој примени у школама и медијима. Одбор је, у матичном саставу, тада сачињавало 19 представника врхунских научно-наставних, културно-научних и културно-просветних институција, са целокупног говорног простора српског језика, и то – три академика наука, САНУ, ЦАНУ и АНУРС, осам универзитета (Београд, Београд, Крагујевац, Ниш, Нови Сад,

Подгорица, Приштина и Српско Сарајево), Институт за српски језик, Матица српска и Српска књижевна задруга, а у ширем саставу он обухвата четрдесетак стручњака.

У протеклим годинама, између две седнице, Одбор је, према речима Председника Ерберчића, секретара Одбора, припремио више значајних закључака и публикација: то су и два дописа која се тичу диоуснажности, односно усклађивања два писма српског језика, ћирилице и латинице, првенствено у рачунарству, као и о кодим распоредима слова и компјутерских тастатура. Објављен је и велики Обратни (р)јечник српског језика, највећи такав речник у словенском све-

ту, капитално дело не само српске лексикографије већ и славистике уопште, чији је аутор проф. др Мирослав Никוליћ.

У саопштењу Одбора за стандардизацију српског језика се наглашава да је објављивањем треће верзије Правописа српскога језика, намењеног не само уметницима и наставницима виших разреда основне школе него и најширој јавној употреби, заокружено решава-

ње правописне проблематике на ипшоу вишем него икада пре, захваљујући труду приређивача Правописа – Митра Пешићана, Јована Јерковића и Мата Пижурице, од којих последњем припада највећа заслуга за приређивање треће правописне верзије. Одбор ће донети закључак непосредно везан са применом Правописа, који ће се упитити државним органима у Србији, Црној Гори и Српској, као и јавним гласцима у трима републикама.

Завршени су, или су при самом завршетку, каже се, даље, у саопштењу Одбора, послови око једногласног (р)јечника српскога језика (група аутора, са Мирославом Никוליћем као главним уредником), прве Творбе (р)јечике (аутор Иван Клајић) и прве књиге Синтаксе савременог књижевног језика, односно српскога језичког стандарда (група аутора под руководством академика Милке Ивић) док је у штампи књига Комуникативна анализа реченице (аутор проф. др Љубомир Поповић).

Наглашавајући значај предстојећег међународног скупа „Дескриптивна лексикографија стандардног језика и њене теоријске основе“, који ће се одржати у априлу у организацији Одбора и проф. др Даринке Гортан Прежк, у Саопштењу се каже и да – пошто је у постојећим околностима тешко објавити књигу јер је њено издавање скупо а тржиште скупче – „Одбор рачуна на помоћ спонзора и државних органа који су у протеклој 2000. години, имали разумљива, нарочито када је реч о капиталним пројектима“.

Уместо академика Милке Ивић, која је замолила да на чело Одбора дође млађа особа, за поног председника изабран је проф. др Иван Клајић, однедавно дописни члан САНУ.

Д. Р.

ШЕСТ ДЕЦЕНИЈА РАДА ЈОВАНА СОЛДАТОВИЋА

Скулптуре посвећене миру

Нови Сад, 28. јануара Поводом 80. рођендана и шест деценија рада познатог југословенског вајара Јована Солдатовића у галерији „Бел Арт“ у Новом Саду отворена је изложба скулптура овог аутора. Ова и Галерија ликовне уметности – поклон збирка Рајка Мамузића, организоваће наредних дана неколико разговора са аутором. Први разговор са уметником у Галерији Рајка Мамузића био је на тему „Језиком скулптуре“, а за 30. јануар насловљен је као „Белези и путокази“. Прлог фебрура, такође у овој галерији, тема разговора су „Вертикале живота“. Сви сусрети са уметником биће одржани са почетком у 18 часова.

Другог фебруара у 12 часова, на дан затварања изложбе у „Бел Арт“ галерији у Новом Саду, биће изнучена и три добитника скулптурне које аутор поклања носојадској публици.

Истакнутог скулптора примио је и председник Скупштине АП Војводине Ненад Чанак. Највећи поштовански живи вајар поводом пројекта 80. рођендана је рекао да је свој стваралачки рад посветио хуманизму и племенитости која треба да потисне свако зло у лудима. Зато је предложио да се на Петроварадинској тврђави формира збирка скулптура, вајара из земље

и иностранства, посвећених миру. Познати уметник је пожелео младој генерацији уметника да се са њиме жира и преданости окрену

Јован Солдатовић

стваралаштву. Он се zaloжио и за обновио словеника културе, музеја и галерија широм северне Покрајине, како би они поново постали символ Војводине.

М. К.

Спомен

„Славни Српске читаоке портрета Стојков, сомб часни председ Збирка садрђених технико завештана је, с вог легата, Срп

Ревизија духови

Поводом С њег српског п ног светитељ Раству Нема: ви, у органиског култури Сава“, у Дому пољу, предст: кација „Сава: јој је присути залубљеника чи.

за Костић“. Пе објављена и р чимим страница ових дела насп: стови, биографи: ледника заслу: ход ове устапои: није 19. и 20. веи историји школ: женности, поли: у српском духо: раиа Максим: седника Читао: них осинача, Г: вића, браће Ни: -Боке Михајло: књижевина, срп: оргија (Ђорђа: тина Коновић: симоновића, песн: Мите Поповић: Огњана, Мите: Благојевића, М: Павела-Пије: Д: дивоја Симоно: Лалошевића, С

...м се делом овог смислу и све ми је да могу одговорити - волела бих, жива није било ни утде и зато радим је за сада Немачана у Тибингену несково "Носонаш театар при III". На јесен на дстава по роману ил "Култура латеће године комад елице Селин Шел". У Немачкој моман утврђен годио је услов да преницијем смислу реи је тако.

ачкој ша одјеканих догађања?

штичких догађајика да се није стисли да се овде ира. Они су и иначе ло знају о другом гово о онима из блока. Да није бини да постојимо, им врло драстичида је то озбиљно ики проблем. Сава дешавања и брје у свијет, након салост десило тоина, можда ће се њшати ситуација. ља источног блозапада, што је тушати.

Нана Попов

уке

ици по филмовиће се и на ового-

штво мртвих петака", а наступи-

"Хамлет".
м сценарију Деј-Дејвнс Гугенхајм
али филм "Ма-

овај период (друга половина осме и током девете деценије XIX века) био обележен сликама из народног живота Србије, Херцеговине, Црне Горе и Албаније ("Издајница", "Бој петлова", "Херцеговачка швала", "Кришће невесте", "Мачевање"...). Паја је те жанр сцене стварао углавном према уговору са лондонским трговцима Волисом и Тасом. Све те композиције, одликује пажљиво моделовање лица, склоност ка детаљима (понекад и штету целине).

сно портрете без улесњавања, али као што је већ речено он је већину својих слика (без обзира на жанр) радио онако како је Европа то желела.

"Где је љубав према" делоти; ту почиње уметност" написао је у једном аутобиографском спису Паја Јовановић. Уједно то представља и најбољи путоказ на који начин треба посматрати дело овог чувеног српског сликара.

282

Оливера Вукотић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Капитална дела српске лексикографије

Најзначајнија дела објављена за последњу годину дана: "Обртни р(ј)ечник српскога језика" Мирослава Николића, једномтомни "Р(ј)ечник српскога језика" групе аутора и треће школско издање "Правписна српскога језика" новосадских професора Мате Пижурице и Јована Јерковића

На сумирану трогодишњег рада Одбора за стандардизацију српског језика с правом је предочено да је Одбор и у општим скромним материјалним и другим отежаним условима постигао видне резултате. Четврта седница показала је зашто је било значајно обједињавање и организовање 19 представника врхунских научно-наставних, културно-научних и културно-просветних институција с целокупног говорног простора српског језика (три академије наука - САНУ, ЦАНУ и АНУРС, осам универзитета - Бањалука, Београд, Крагујевац, Ниш, Нова Сад, Подгорица, Приштина и Српск Сарајево, Институт за српски језик, Матица српска и Српска књижевна задруга, а шири састав Одбора обухвата четрдесетак стручњака, који, заједно с члановима матичног Одбора, делују у девет радних тела, тј. комисија). То обједињавање и организовање резултирало је капиталним делима у којима се у нас прилично каснило.

Овакав начин рада врхунских стручњака донео је у језичком проучавању вишестраност проблематике и вишесмерност и деловању. Тако је за последњу годину дана Одбор успео да прецизира четири закључка о мањим стандардолошким темама. Последњи од закључака односи се на ових дана објављени "Обртни р(ј)ечник српскога језика", највећи речник те врсте у словенском свету. Реч је о капиталном делу и српске лексикографије и, истовремено, славистике уопште. Аутор тог изузетно вредног дела јесте проф. др Мирослав Николић. У последњој години дана рада Одбора завршено је треће издање "Правписна српског језика". Приручник је намењен учени-

цима и наставницима виших разреда основне школе, али и најширој јавности уопште и реч је о заокруженом решавању правосписне проблематике на врло високом нивоу захваљујући приредивачима Правписна Митру Пешкану, Јовану Јерковићу и Мати Пижурици, од којих Мати Пижурици припада највећа заслуга за ову трећу правосписну верзију.

Ваља рећи да су завршни или су при самом завршетку послови у вези с једномтомним "Р(ј)ечником српскога језика" групе аутора с Мирославом Николићем као главним уредником, затим првом књигом "Творбе р(ј)ечни, чији је аутор Иван Клајн, и првом књигом "синтаксе савременога књижевног језика" групе аутора којом руководи Милка Иван. И књига "Комуникативна анализа" реченице", чији је аутор Љубомир Поповић, већ је у штампи.

На овај начин Одбор за стандардизацију српскога језика исказао се као веома подстицајан да се што пре достигне оно што су богатије и организованије нације раније од нас урадиле кад је реч о заокруживању наше језичке стандардизације у пратећој опремљености комплетним приручницима, уџбеницима и осталим пратећим врстама радова.

Веома је важно што је на последњој седници Одбор за стандардизацију закључио да ће се у наредном периоду трудити да на што бољи начин омогући приближавање и комуникацију с онима који у свакодневной пракси (школство, штампа, телевизија итд.) осете брзу практичну помоћ од овог Одбора.

Д. Збилић

Нана Попов
Српски језик, година VIII, број 19387
Београд, 29. јануар 2001, с. 282

Политика СРПСКИ ЈЕЗИК НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ ДАНАС
 Бр. ХС/11/10/31319
Нестаје наша реч
 7. 2. 2004. 17.

Глобалан приказ независног постојања српског језика, узрокваног поремећајем етничке структуре, те непријереним односом Цивилне администрације УН према српском становништву у Покрајини. – Аутентичност сведочење о радикалном мењању дијалекатске мапе Космета, о угрожености стандардног српског језика

На 39. скупу слависта Србије, одржаном недавно у Београду, саопштен је проф. Митра Релић, слависте из Приштине, насловљено „Српски језик на Косову и Метохији данас“, извојило се трагичком садржаја, прогресо, и повод је за велику бригу. Митра Релић је, ипаче, једини српски професор Приштинског универзитета који и даље живи у Приштини, а њен Филозофски факултет измештен је у Брание – и она тамо идуће једном месечно, уз невиђене муке.

У уводу свог реферата – који објављујемо у целини, у три наставака (оврема је редакцијска) – проф. Релић указује да би за исцрпни сагледавање данашњег стања српског језика на Косову и Метохији биле потребне ангажоване тима стручњака најразличитијих лингвистичких усмерења. Циљ њеног саопштења, каже, јесте тек да на знаци, и писано је, само неке проблеме са којима се сусреће наш језик и упути анга, не би ли му се икако помогло.

Странање српског језика слика је страдање српске и, мање или више, на онај или онај начин, свих других заједница које се на оним просторима ипаче служе. Код пажљиву уредницима на језик, некако јући конституици угао емплојана, у први план издијају два општа питања.

Прво се тиче радикалног мењања дијалекатске мапе Покрајине са тенденцијом да се подзанише границе алау дијалеката – косовореканског и прирешког; јужноморавског – упрале на тлу њихове матичне зоне трајно измисте. Други проблем односи се на положај стандардног српског језика који, стинајем околности, има све мање корисника. Оних, пак, који би пратила његово даље пташирање и развој на Космету дефинитивно нема.

Последњих година и по дана, стварност је спикодично подсећа.

VERZALPRESS promocija
Džems Džojls
Portert
umetnika u mladosti
Dr Mirjana Popović - Radović
 Knjižara "VERZALpress"
 Srpskih vladara 36
 Београд

следе у долини Ибра српска популација задржала у већем броју. Идентичан поремећај етничке структуре задесило је област прирешко-јужноморавских говора – саставног дела прирешко-тимоцке дијалекатске зоне. Као што је познато, простираним овог дијалекта почиње граничним појасом према Албанији, на потесу од Прирешког до средишње тачке између Давковице и Дечана.

Подацим Кфору казују да у Прирешкој живи нешто више од 60 прирешких српске националности, док жомитијеве свештеника Прирешке болести, у свелом да су у граду преостала 64 простираним прирешког језика још 16-орозо муља – одраслих и деце.

Ако имамо на уму дахтене прирешком прикупљања дијалекатског материјала које је предочио још А. Белић (испити-

Митра Релић

вање говора према својим унутрашњим цртама, али и према пројаму тих црта у оклоном говоруна, затим, радичит Уршет информалата како би се утврдило које су говорне особине новине, које старије, тематске разноврсност инфор-малата, и њихову дијалекатску материјалу, Јужноморавског, Филолог, калуга Ви-Београд 1924–1927), јасно је колико во-менута Група говорних представника може послужити као користи за ваљано сагледавање прирешког дијалекатског говора на својој историјској, мултикултурној квалитету (у прирешким домовама објавила по једна, највише две особе) и поремећени контакт једино са војинима Немачког батаљона, Срби у Прирешку, као и они у Приштини, могу бити медиј за неке другачије језичке анализе, социјално-психолошка утемељене.

Митра Релић

За неке другачије анализе

Најкраће речено, у целој северној Метохији, поред поменутог Голубовца, српског становништва има још само у селима Суло Грло и Ване близу Србине (мани број) и у селу Црквотеза (мани број) око 1.500 душа. Даље, на подручјуа која прате југоисточну међу косовско-ресавског дијалекта у правцу Подујевца на до самог излаза из Покрајине ка Прокупцу, корисника српског језика, такође, нема. Идући северозападном граничном линијом поменутог дијалекта у смеру Краљева, западњичемо да се тек од Митровице на дојављивањима нема

Све горни статус

Данас, само деценију касније, ситуација у највећем делу Покрајине је таква да, када би прилике и дозвољавале, оним послом тамо не би било целисходно ићи.

Наме, у ширем граничном појасу, на сектору од Пећи до испод Дечана, одакле почиње косовско-ресавска дијалекатска формација српског језика, изузева у два мањастара – Пећкој патријаршији и Високој Дечанској, а остало се не чува.

Политика, др. ХСГМ
31.10, 8.2.
2001, 14.

СРПСКИ ЈЕЗИК НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ ДАНАС (2)

Обистињена страховања

Растур косовскометохијских говора, утркован најновијим масовним покретом становништва, дијалектозима тек предстоји да изуче. - Остаје да се види хоће ли се два дијалекта, у догледно време, иоле у репрезентативном броју говорника, вратити својим изворним стању.

Етичка слика јужне долоине Метохије у целини је поржаваљућа. Навешћемо само неке локалитете који су по говорним карактеристикама својевремено привлачили нарочито пажњу проучаваца лексике, у осељеном јужноморавском дијалекту. У селима Средњег жупе бројчана експлицитност Срба данас изгледа овако: Горње Село - 1, Бошњаци - 13, Плањане - 13, Мунџице - 60, Драучићи - између 30 и 40, Живњане ниједан. У Ђаковици одољена четворо Срба међу знацима недовољне цркве и једна старица у својој кући. Курнозитет представљају Оравац и Велика Ђака са укупно 1.400 житеља који још опстају у срцу Метохије.

Растур косовско-метохијских говора, утркован најновијим масовним покретом становништва, дијалектозима тек предстоји да илудура. Остаје да се види хоће ли се два дијалекта у догледно време, иоле у репрезентативном броју говорника, вратити својим изворним стању. У случају последњег, на које ће локалне језике вршити утицај и од којих ће преузимати додатне особности. Староседелачка српска популација сипала се у Митицу из свих путних правала. Доминира из суворечке општине, те валијски и призренског краја, у величини су крстала преко Краљева и Прокупља, што оштима могућности поновног мешања са носоцима другачијих дијалекатских типова.

Више не постоји "језик града"

Досељеничко становништво, а са њим и један број средњих старица и један број средњих старица из северне Метохије, пошло је углавном у правцу Црне Горе и стигло до Јадранског мора. Досељеници муслимани одлазили су најчешће ка Новом Пазару, Београду, Бихору, Бијелом Пољу. С обзиром да су, живећи у Метохији, попримали доста од аутохтоних говора, питање је како ће се, пре сипања, млађи Црногорци и муслимани изнова успелати у језик својих дедова. Надаље, измишљани који су се зауставили у косметским епикалима (Србијинка жупа, Грачанички језер) нужно се морају сингалити у средњи различитих дијалекатских обележја. Коначно, колико ће старица муслиманске вере одолети албанизацији. Оно због чега је професор Ивчић страховао, све је учесницима језика.

Кака је ситуација на плану социјално условљене језичке разноликости, коју Д. Шкиљеп наводи у вертикалном стратификацијом језика (Д. Шкиљеп: Од хоризонталне к вертикалној стратификацији језика. Наше теме 6, Загреб, 1980), и где је ту наш стандардни систем. Сви важнији језички процеси који пресудно утичу на општи језички развој у урбаним су агломерацијама - пише Д. Јовић (Д. Јовић: Книжевни језик и урбани идиом, Милошевић, Београд, 1980).

Језик у савременој комуникацији; Цептар за маракади. Учинивертитет у Београду, 1983). Овакве и спичног неконстатације обично се покрепљују измјешу остало, да настава се, француског "реализује" приучени инјенер, што мора имати последице и на резервни студија знања из матерњег језика. Свесни даких околности, и посебно психичке напетости ученика, поједини родитељи из Приштине, на пример, шаљу децу у Лање Село, не ради стипендија адекватног образовања, већ да их изведу из целодневног заточења и омогуће им сусрет с вршњацима. Напомињемо да би нарочито пажњу заслуживало истраживање психолошких последица девијантних стања у Приштини и његових градова у јужној депака и девојчаца.

Немали парадокс је, свакако, и то да српски језик је један део језичке популације у Покрајини од једном постану Босански. Најмање, муслимани су, углавном, остали у депа, школе преименовала у босаначке и преузела програме Републике Босне и Херцеговине. Тако ће ученици чији се језик до јуче ни по чему није разликовао од језика њихових вршњака српске националности, морати да савладају првенствено ијекавице и сваке друге (макар и вештачки намеуте) прилично кодификације и стандардизације. Довољно је презвјант недељник "Косовски аман" да се уверити да "који муке то чине чак и они најодраслији".

Одједном и - "босански"

Српски језик на Косову и Метохији преко ноћи је изгубио интелектуалну базу. Из градова, из окупационих места на северу, заједно са становништвом протисли су и све школе на српском језику - од основних до високих. Престали су деловати на језичком језику - од основних до високих. Престали су деловати на језичком језику - од основних до високих. Престали су деловати на језичком језику - од основних до високих.

Митра Ђељчић
(Наставке се)

СРПСКИ ЈЕЗИК НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ ДАНАС (3)

Ругање, забрана, омаловажавање

Стање је тако да нам језичку политику, у ствари, креирају дужносници Кфора и Уничка. Резултат Њихова „залагања“ сасвим је очигледан... Добро би било да, за то надлежне институције детаљно упознају међународну јавност о кршењу језичких права Срба и, изузимајући албанску, свих других етничких заједница на Косову и Метохији

На застој у ширењу образовних видокруга и деградацију језичког стандарда битно је утицало измештање Универзитетског Центра и основних институција које су, неоспорно је, имале извесну корективну улогу на језичко понашање широким друштвеним масама. Програми, ресципио, Универзитетске библиотеке садржавали су и копиристе теме с циљем промовисања говора примерног књижевној норми. Становници околних села, везани за Приштинску запосленост, родбином, дружењем, били су чести гости помесних трибина. Сада је обрнуто: из градова, па и Приштине, многи се се склонили у села и хтели – не хтели, укључују се у соски социјални мидле солидаризујући се са њиховим суседима и у избору језичког варијетета. Истовремено, с при-

ливом избеглог становништва у енклавама је дошло до мешања различитих изнома и социјалката који у међусобној интерференцији творе својеврстан језички акадгам, у сваком случају дасек од стандарда. Одласком научних и културних институција, издавачка делатност на српском језику у Покрајини је готово сасвим угашена. Извесне активности у Лепосавићу, у организацији Института за српску културу председаног из Приштине и тамошњег Центра за културу, услед изолационости, на савима Космету имају најмање одјека.

Кршење правила

Средства за масовну комуникацију која, под претпоставком палатних редакција, неусредсреде допри-

носе језичкој просвећености олас се сводат на билтене неколико националних алфа, те оне из алфаперије Кфора и Уничка. Последњи будући да им садржаје са ентеског преводе Албанци или Срби ставих језичких знања, представљају безмало ругање српскоме језику. Ради илустрације, ово најпре једног наслова: Некажњена неистинитост због „таласа насказа и некажњеног деловања (Uptnik News, 14. фебруар 2000). Такозвани српски листови Uptnik News и Телеграф прве од конструкција попут следећих: Он је апеловао на окуплене да одолевају снагама које су у страху од напада (Телеграф, 16. септембар 2000); Да би ширене мржње било књижино, оно би требало да омста јашни рсд и да под-

ПОЛИТИКА, број XCVIII/31351, 5. 2. 2001/20.

Одржана четврта седница Одбора за стандардизацију српског језика

КАПИТАЛНИ ПРОЈЕКТИ ОД УТИЦАЈА НА КУЛТУРУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Упркос кризи, која се надвила над нашом земљом, због чега је последице имао и рад Одбора, са задолжљивошћу се може констатовати да његови капитални пројекти нису били угрожени, нити је појединце у Одбору захватило безнађе, које је, морамо признати, било присутно на говорном подручју српског језика у првих девет месеци 2000. године.

Четврта седница Одбора за стандардизацију српског језика одржана је прошлог месеца у Београду, у просторијама САНУ, на којој је, између осталог, било и две седнице (трећа седница је одржана 17. 12. 1999). Седницу је сазвала и њом председавала академик Милка Ивић, а присуствовала је већина чланова Одбора. Од овог сазвања, 12. 12. 1997. године, Одбор су пратиле многе ташкоће и неподношљивости: прва година је била конститутивна, а друга ратна. Трећа, нија тешко закључити, била је поратна, а четврта, па и када је реч о стручњацима, и ту је било сумњак, чак и стручњаци, да ће рад Одбора бити подржан адекватном социјалистичком подршком на целомити простору српског језика.

Мукотрпно успостављање језична стандардизација

Посебно смо сви били забринути због ситуације у Црној Гори, у којој су на јавну сцену ступили гласноговорници, међу којима су били и појединци од утицаја у науци и струци, које је занимала лингвистичка аутокефалија, проткана јонексад са примитивизацијом језичке културе. Разуме се, због тога је и даље само страдала стварна језичка култура, здрава нормативистика, односно организована и мукотрпно успостављана језичка стандардизација, односно стандардизација једног малог језика, са невеликом популацијом активних говорника, која не досега десет милиона (без дијаспоре, који се само малих део служу српским језичким стандардом).

Неповољно, па и неприхватљиво стању у Црној Гори,

жени, нити је појединца у Одбору захватило безнађе, које је, морамо признати, било присутно на говорном подручју српског језика у првих девет месеци 2000. године.

Поратна обновитељска матрица и вечито изнова рађана духова снага нашег друштва, које је било политички и државноотрпено издано, мимочичвања и историјска легитимности, однеле су победу и,

ли. А то је подстрек и осталима који раде на својим пројектима. Само украто о тома.

У току је завршна фаза израде библиографије из области фонологије, а др Драгољуб Петровић ради на пројекту приручника под радним насловом Основи српска фонетика. Завршена је библиографија о развојима из морфологије, а др Иван Клајн је урадио прву књигу Творбе речи (Сла-

УТИЦАЈ

Сва речено је наметнуло нека питања: У којој мери су сви ти резултати и напори Одбора и његова комисија утицали на јавну реч и културу језика? Ако култура језика зависи од школе и медија, онда се морају дати одговори и на питања зашто је малих (да не кажем никада) утицај рада Одбора на популарно независног стања језичке културе у тим срединама? Да ли закључци, а будуће ће то бити одлуке, треба да више обавезују?

можемо са поносом саопштити, крунисале тријумфалне учинке, истина почетним капиталним пројектима. Средња је окрност што то није крај таквим подухватима, којих ће бити све више, и то ускоро. То су само неки акценти уводног дела Извештаја о раду Одбора, који су сачинили Бранислав Брборић, секретар, и др Слободан Ретић, члан Одбора и директор Института за српски језик.

Прве радости и како из "завореног круга"

Јединствена је оцена да су, захваљујући раду комисије и појединца у њима, постигнуте резултати који нам дају право на права задолжљивост. Полноним јануара из штампе је изашо Обрадни речник српског језика, који су издавали Матица српска, Институт за српски језик и Палчић. То је звеста ка-

гање и префикција) у српском језику. Пројекат за морфологију још није завршен, др Љубомир Поповић извештава да је у штампи његова књига Комуникативна анализа реченице, а под руководством академика Милке Ивић у завршној фази је Синтакса српског језика.

У припреми је научни скуп под називом Дескриптивна лексикографија стандардног језика и њене теоријске основе (одржаће се 10.-12. априла 2001. године). У оквиру треће верзије правописа Матице српске, намењеној основној школи, изашло је издање евањске варијанте и ускоро се очекује и ијевакско издање. Један од издавача је и Завод за издавање уџбеника и наставна средства.

Започела је и организована припрема сакупљања библиографије српског књижевног језика 19. и 20. века. Новдано организована Комисија за корпус, под руководством др Љубомира Поповића и члана др Душице Витаса у Природно-математичког факултета у Београду, има задатак да се одреди шта све треба подразумевати под појам српски књижевни (стандардни корпус).

Допринос језичкој култури

Изаван свих пројеката и програма, поједини чланови одбора дали су свој допринос језичкој култури и научном и стручном савезавању српског језика: академик Милка Ивић је објавила књигу Лингвистички огледи три (2000), Бранислав Брборић социјалистичке теме под насловом О језичком расколу (2000), Јован Вукановић дала је кратка реченица за неговање језичке културе у школи Није - него и Изази и фразе, а др Иван Клајн објављује Лингвистичке студије (2000).

Ради још више степена јавности рада и бољих ефеката постигнутих резултата, предложено је да Одбором повремено организује сајеворне трибине и "језички сарнис" како би се свакодневно могло добити информације "из меза". Такође, могу се организовати савезни и парти сајеворне. О таквим конкретним подухватима другог приликом и у посебном осврту.

Српски језик и књижевност (3) УЈЕДНАЧАВАЊЕ НОРМЕ И СТРАТЕГИЈА ЈЕЗИЧКЕ КУЛТУРЕ

Уз процеса уједначавања норме, убрзано морамо радити и на стратегији језичке културе, јер без тога нема ни одговарајућих решења за неговање и унапређивање те битне друштвене компоненте од изузетног културног и националног значаја

Грамаатички систем српског језика и његово нормирање подразумевају општејезичку кодификацију, која добија прве значајне резултате (појава правописа, обрнатог речника, у њајаи је свих пројеката који обухватају сав језичке нивоа).

На укупну језичку ситуацију, међутим, утиче више појава, од којих указујемо на следеће:

- а) дијалекти и "фолклорни" језици;
- б) традиционалне језичке црте -језички конзервативизам;
- в) модерни утицаји;
- г) језичко чистуство (пуризам);
- д) некомпетентни саветодавци (радио, телевизија, штампа и разнолики језички саветнички приручници);
- е) логична аргументација и домете лингвистичке теорије и праксе;
- ж) школа и наставници који имају за циљ да негују језичку културу.

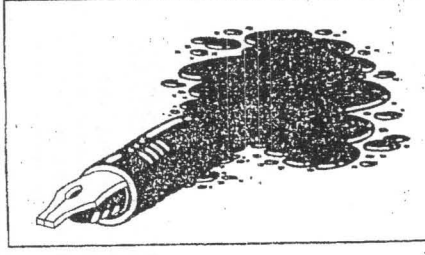
Време за промишљене промене

"Ташна" страна тог процеса огледа се у томе - како је на Републичком језичком семинару

Неки резултати су ипак присутни, иако ижеда скромни и оскудни када је реч о различитим појавима у пракси (преводилачка пракса, лекторски рад, школско учење језика и сл.). То се може рећи и за "Католску језички недовољни" Одбора за стандардизацију српског језика, коју свакако треба што пре оставити свим основним и средњим школама у Србији. Сматрамо да од помоћи могу бити и два моја кратка речника, чији извор је управо школска пракса, али и свакодневна старост језичке комуникације.

Отклањати неспоразуме, па и заблуде

Једно су оправдане дилеме, а друго опет различити "истеријивања духова" из језика. Преизазн књижевнојезички стандард мора отклањати такве неспоразуме, па и заблуде, да ли, разумевајући добра и дозвољена или није? Шта је норма: користим наставна средства или користим се настаним средствима? Да ли прихватити асемантични глагол "одвијати се",

2001. године истакао др Мато Пижурница - што морамо успоставити савојерачки приручници, утерати садржај најгована језичке културе. За нас, "дирштво у целини, укључујући и школу, оинило је целу језичку, као основне и личне националне културе и битне компоненте и предуслова успешне комуникације".

Време је, упозорава др Пижурница, "за промишљене промене, с једним програмом и једном стратегијом". У настави језика ми нисмо то засада достигли, па је онда тешко повратити о унапређивању језичке културе, па и настава језика у школи.

Оправдање за стратегију у неговању језичке културе подразумева решења која ће задовољити основну језичку логику, али и потребну научну аргументацију. Нажалост, за сада немамо оно што је језичкој политици најважније - једнодушно или сигурно одређивање у томе - који нивоа савременог језичког израза за представљање тежиште на основу кога би се, онда, морала и морала изводити савремена стандардојезичка норма" (др Егон Фекате: Неки проблеми језичког нормирања данас).

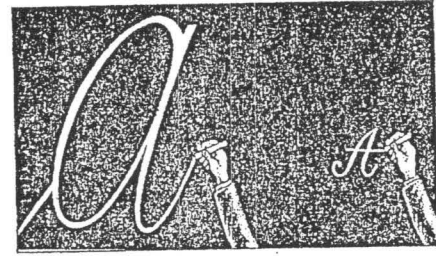
Још једна недостатак јесте и то што ми, у ствари, немамо својврстан инвентар, знаљачки сачуљени и систематски разврстани, свих типичних језичких реализација репрезентативних парти сајеворне. О таквим конкретним подухватима другог приликом и у посебном осврту.

Јер немамо бољег израза, у примеру: Час се одвијао без проблема? Какав је став према употреби пасива, иако он није морао бити само стилско обележје. Јер је пасив и обавезна синтаксичка категорија српског језика (књига је прочитана, школа је завршена, аутомобил је поправљен итд.)? Да ли уз дистрибутивно по другу пут и по први пут, или је исправно само први пут? Функциониса ли и даље симетрија просторно - временског. Предикат - зграда ради, то последњи или за то нема више оправдања (задње време прихватити као исправно)?

Односу према страним речима, посебно када је реч о терминологији, још више се може тога рећи. И то је језичка култура, која се, нажалост, барем када је реч о језичкој пракси, још мора ослањати на она нормативистичка решења која нуде не само морал и крајње поуздан проф. др Ивану Клајну, који, свакако, не може све сам да постигне.

Уз процеса уједначавања норме, убрзано морамо радити и на стратегији језичке културе, јер без тога нема ни одговарајућих решења за неговање и унапређивање те битне друштвене компоненте од изузетног културног и националног значаја.

Мр Јован Вукановић

само привидно је била супротстављена надрилингвистика у Србији, инспирисана оним духовно-политичким склоном коју је произвео Слово о српском језику (1998). Томе се, разуме се, Одбор, претворивши у једног од академик Павлом Ивићем, благосрећиво и одређито супротстављао. Наша јавност је имала прилику да се упозна са закључцима Одбора бр. 13 и 14, у којима се Одбор, под насловом Ружење српског језичке културе I и II, одалучио супротстављају дух Слова, који упорно потезе и један од чланова Одбора.

Упркос кризи, која се надвила над нашом земљом, од чега је последице имао и рад Одбора, са задолжљивошћу се може констатовати да његови капитални пројекти нису били угро-

питално дело и ретко у целокупној словенској лингвистичкој науци. Речник садржи преко 165.000 одређених, што је за око 20.000 више него што их имају шестостотини речницих српскокрватског књижевног језика МС и МХ. Сви примери су акцентовани, при чему је испостављена Вук-Даничићева акцентуација, разуме се с модификацијама које је време неминуемо донело. Речник је ауторско дело др Мирослава Николића, члана Одбора и запосланик у Институту за српски језик, иако је на његов рађању тимски и, што је аутор искрено признао, да није било те срећне околности да је могао рад на Речнику наставити под окриљем Одбора, вероватно бишо појаву тог дела још друго чека-

Политика 13. децембра 1967. године, 23. изданије СФРЈ

Заштитити српски језик

У данашње време Грчку посећују милиони туриста са свих страна света, а мислим да је највећи број њих из Западне Европе.

посетилаца са запада. Ово наводим због тога што желим да истакнем следеће: не могу да се не научим и не дивим грчком народу како је за последњих пола века, па и више успео да пред највећом западне културе, а богме и некултуре, сачува своју православну веру, језик и дисмоју. У Грчкој се говори и пише - грчки! На сваком корику је то видљиво и, хаљда, свима стављено до знања. Поред туристичких неба са западом, Грчка је војно и економски везана за Европску унију и Америку. Међутим, и поред свега тога невероватно је колико мало има натписа написаних латиницом и на енглеском језику у великим градовима, па чак и у Атини. Ако је негде нешто и написано латиницом, прво је текст написан на грчком. На телевизији филмови који се приказују у највећем броју случајева, су у директном преводу на грчки - тако да амерички и други глумци говоре грчким језиком. Тако изгледа. И много је много таквих примера.

Молим вас, да вас питам, којим језиком се говори и којим писмом се пише у земљи Србији? Не можете а да не приметите да смо на просто преплављени страним речима и страним писмом. На сваком кораку: У штампаним, на телевизији, на радију, на улици, у говору људи за које мислимо да су интелектуалци... Ко ме се ми то додворавамо и зашто? И како даље када Срби остају без свог језика, без свог писма и без своје културе? Свака национална мањина у Србији има право на свој језик и своје писмо и бори се за још већа права, да њихову примену. А Срби? Има ли нека установа, неко удружење (асоцијација) - како је сада модерно да се каже) или било ко други ко би могао нешто да предузме за заштиту српског писма и језика?

Конечно, било би и време да се утврди тачан облик слова, ћириличног и латиничног писма, а не да се пише готицом, како то неки чине да би били „кул“.

И, на крају, да напоменем да ми је веома жао када видим да је и наш лист „Политика“ нападнут латиницом. Све је више пословних огласа штампаних у „Политици“ тим писмом, па чак и оних које оглашавају државна предузећа. Не дај се, „Политико“!

Недељко Драгојловић,
Београд

АКТИ УСТАВНОГ СУДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

198

Уставни суд Републике Србије у саставу: председник Ратко Бутулија и судије Верона Адам-Бокрош, Спасенија Бабовић, Тефик Лугвић, Љубомир Поповић и Ђуро Сворцан, на основу члана 125. Устава Републике Србије, на седници одржаној 25. јануара 2001. године, донео је

ОДЛУКУ

1. Утврђује се да члан 5. Одлуке о измени Статута општине Сента, коју је донела Скупштина општине Сента 27. новембра 1992. године („Службени гласник општине Сента”, број 19/92) није у сагласности са Уставом Републике Србије.

2. Утврђује се да члан 2. Одлуке наведене у тачки 1. изреке ове одлуке није у сагласности са Уставом Републике Србије и законом.

Образложење

Предлог Министарства правде Републике Србије покренут је поступак код Уставног суда Србије за оцењивање уставности и законитости члана 2. Одлуке наведене у изреци. По сопственој иницијативи, Уставни суд је проширио оцену уставности и на члан 5. Одлуке.

Предлагач наводи да је чланом 2. оспорене Одлуке у тексту на мађарском језику утврђен назив општине Сента и назив насељеног места Горњи Брег на начин да је дошло до замењивања ових назива утврђених Законом о територијалној организацији Републике Србије и локалној самоуправи, што није у складу са одредбом члана 7. став 3. Закона о службеној употреби језика и писама.

Донесилац оспорене Одлуке, поред осталог, наводи да су називи из члана 2. оспорене Одлуке утврђени сагласно члану 7. став 3. Закона о службеној употреби језика и писама, према правилима мађарског језика и правописа, те да нису измењени географски називи утврђени у члану 11. Закона о територијалној организацији Републике Србије и локалној самоуправи.

Оспорени члан 2. Одлуке о измени Статута општине Сента, гласи:

„У ставу 2. члана 2. Статута општине Сента у тексту на мађарском језику уместо речи: 'Горњи Брег' треба да стоји 'Felsőbreg' а уместо речи 'Szentá' треба да стоји 'Zenta'.”

Према члану 5. оспорене Одлуке, ова одлука ступа на снагу даном проглашења, а њена примена ће се регулисати посебном одлуком, што је, по оцени Уставног суда, неслагасно са чланом 120. Устава Републике Србије према коме закон, други пропис или општи акт ступа на снагу најраније осмог дана од дана објављивања, осим ако, из нарочито оправданих разлога, није предвиђено да раније ступи на снагу.

Устав Републике Србије у члану 8. утврђује да је у Републици Србији у службеној употреби српскохрватски језик и ћирилично писмо, а латинично писмо је у службеној употреби на начин утврђен законом. Према ставу 2. члана 8. Устава на подручјима Републике Србије где живе народности у службеној употреби су истовремено и њихови језици и писма на начин утврђен законом.

Закон о службеној употреби језика и писама („Службени гласник РС”, број 45/91) уредио је начин службене употребе језика и писама народности на подручјима на којима живе народности, у складу са одредабама из члана 8. став 2. Устава Републике Србије.

Чланом 3. Закона утврђено је шта се сматра службеном употребом језика и писама сматра се употреба језика и писама, поред осталог, и при исписивању назива места и других географских назива. Према члану 7. став 3. Закона, географски називи и властита имена садржана у јавним написима не могу се замењивати другим називима, односно именима, а исписују се на језику народности у складу са правописом тог језика. Чланом 19. Закона утврђено је да, на подручјима на којима су у службеној употреби и језици народности, називи места и други географски називи, називи улица и тргова, називи органа и организација, саобраћајни знаци, обавештења и упозорења за јавност и други јавни написи исписују се и на језицима народности.

Називи општина и назив насељеног места у којем је седиште те општине, називи насељених места у општини и називи катастарских општина, утврђени су чланом 11. Закона о територијалној организацији Републике Србије („Сл. гласник РС”, бр. 47/91, 79/92, 82/92, 47/94 и 49/99).

Из наведеног произилази да употреба назива општина и насељених места који су преведени на мађарски језик или представљају називе на мађарском језику из члана 2. оспорене Одлуке нису у сагласности са чланом 7. став 3. Закона о службеној употреби језика и писама и чланом 11. Закона о територијалној организацији Ре-

публике Србије, јер је на овај начин дошло до замењивања тих назива, који су утврђени законом, што члан 7. став 3. Закона о службеној употреби језика и писама изричито забрањује. То значи да, наведена одреба закона не допушта замењивање географских назива изворним називима на језику народности, а из законске формулације да се називи „исписују на језику народности у складу са правописом тог језика”, произилази да је искључена и могућност преводња географских назива.

Из наведеног разлога члан 2. оспорене Одлуке неслагасан је и са чланом 119. став 3. Устава Републике Србије, према коме сваки други пропис и општи акт мора бити сагласан са законом и осталим републичким прописима.

На основу члана 46. тач. 1. и 3. Закона о поступку пред Уставним судом и правном дејству његових одлука („Сл. гласник РС”, број 32/91), Уставни суд је одлучио као у изреци.

На основу члана 130. став 2. Устава Републике Србије одређе чл. 2. и 5. Одлуке наведене у изреци престају да важе даном објављивања Одлуке Уставног суда у „Службеном гласнику Републике Србије”.

IУ број 111/93

Председник
Уставног суда,
Ратко Бутулија, с.р.

199

Уставни суд Републике Србије у саставу: председник Ратко Бутулија и судије Верона Адам-Бокрош, Спасенија Бабовић, Тефик Лугвић, Љубомир Поповић и Ђуро Сворцан, на основу члана 125. Устава Републике Србије, на седници одржаној 25. јануара 2001. године, донео је

ОДЛУКУ

1. Утврђује се да члан 1. (текст на мађарском језику), делови одређе члана 2. који гласи: „Szabadka” и „pörcina Subotica – на hrvatskom jeziku”, члан 3. у делу који гласи: „Szabadka” и „Szerb Köztársaság – Vajdaság Autonóm Tartomány”, члан 5. и члан 6. Одлуке о изменама и допунама Статута општине Суботица, коју је донела Скупштина општине Суботица, 4. новембра 1993. године („Службени лист општине Суботица, број 20/93) нису у сагласности с Уставом и законом.

2. Одбија се предлог за утврђивање неуставности и незаконитости члана 45. Одлуке наведене у тачки 1.

3. Одбацује се предлог за утврђивање неуставности и незаконитости поступка доношења Одлуке наведене у тачки 1.

4. Одбацује се предлог за обуставу извршења појединачних аката или радњи донетих, односно предузетих на основу оспорене Одлуке наведене у тачки 1. изреке ове одлуке.

Образложење

Предлогом начелника Севернобачког округа пред Уставним судом Србије покренут је поступак за утврђивање неуставности и незаконитости поступка доношења и одредаба чл. 1, 2, 3, 5, 6. и 45. Одлуке наведене у изреци.

Предлагач наводи да је поступак доношења оспорене Одлуке незаконит јер начин одржавања јавних расправа и начин изјашњавања грађана није омогућавао поштовање воље свијих грађана. Одреба чл. 1. 2. и 3. Одлуке неслагасне су са Уставом Републике Србије, чланом 7. став 3. Закона о службеној употреби језика и писама и Законом о територијалној организацији Републике Србије и локалној самоуправи, јер су назив општине и назив насељених места преводњем на мађарски језик изменили називе утврђене законом. Називи Републике Србије и Аутономне покрајине Војводине преводњем на мађарски језик изменили су називе који су утврђени Уставом. Сматра да су и чл. 5, 6. и 45. оспорене Одлуке неслагасне са Уставом Републике Србије и наведеним законима. Предлаже да Суд донесе мјеру обуставе извршења појединачних аката или радњи донетих, односно предузетих на основу оспорене Одлуке.

Донесилац оспорене Одлуке, у одговору наводи да се не ради о преименовању назива општине и насељених места, већ је Одлука у овом делу заснована на одредбама члана 7. ст. 3. и 19. Закона о службеној употреби језика и писама, применом Правила број 208. мађарског правописа, који је утврдила Мађарска академија наука. Наводи предлагача, који се односе на члан 3. Одлуке, да се преводњем на мађарски језик мењају властита имена која су утврђена у Уставу Републике Србије, те се „Република Србија”, превод-

ди као „Српска Република“, а „Аутономна Покрајина Војводина“ као „Војвођанска Аутономна Покрајина“, нису прихватљиви, јер су ови називи преведени сагласно граматичким правилима и духу мађарског језика. Такође сматра да нису незаконите ни оспорене одредбе чл. 5, 6. и 45. Одлуке, као ни начин сазињања и одржавања јавних расправа у предходној поступку њеног доношења.

Уставни суд је утврдио да су у члану 1. Одлуке на мађарском језику називи општине и одређена насељена места замењени или преведени на мађарски језик као на пример: „Surjåk“ као „Ludas“, „Novi Zednik“, као „Nagyfenti“, „Subolica“, као „Szabadka“, „Gornji Tavankut“ као „Felsőtavankut“, „Dönji Tavankut“, као „Alsótavankut“, „Ljutovo“ као „Mérgeš“, итд.).

У члану 2. Одлуке назив општине Суботица утврђен је као „Szabadka“, с тим што је овај назив употребљен у оба изворника Одлуке - на српском и на мађарском језику.

У члану 3. Одлуке (текст на мађарском језику) такође је употребљен назив „Szabadka“ за Суботицу, а називи Република Србија и Аутономна Покрајина Војводина преведени су на мађарски језик као „Szeg Köztársaság - Vajdaság Autonóm Tartomány“.

Чланом 5. Одлуке је преведено да су у службеној употреби у општини истовремено српски, хрватски и мађарски језик са својим писима.

Устав Републике Србије у члану 8. утврђује да је у Републици Србији у службеној употреби српскохрватски језик и кирилично писмо, а латинично писмо је у службеној употреби на начин утврђен законом. На подручјима Републике Србије где живе народности у службеној употреби су истовремено и њихови језици и писма, на начин утврђен законом (члан 8. став 2. Устава).

Закон о службеној употреби језика и писма („Службени гласник Републике Србије“, број 45/91), уредио је начин употребе језика народности као службених језика на подручјима где живе народности, у складу са овлашћенима из става 2. члана 8. Устава Републике Србије.

Према члану 1. става 3. овог закона, на подручјима Републике Србије на којима живе припадници народности у службеној употреби су, истовремено са српским језиком и језици и писма народности, на начин утврђен овим законом.

Чланом 3. Закона утврђено је шта се сматра службеном употребом језика и писма. Према ставу 2. члана 3. Закона, службеном употребом језика и писма сматра се употреба језика и писма, поред осталог, и при исписивању назива места и других географских назива. Према члану 7. става 3. Закона, географски називи и властита имена садржана у јавним натписима не могу се замењивати другим називима, односно именима, а исписују се на језику народности у складу са правилима тог језика. Чланом 19. Закона, утврђено је да, на подручјима на којима су у службеној употреби и језици народности, називи места и други географски називи, називи улица и тргова, називи органа и организација, саобраћајни знаци, обележја и упозорена за јавност и други јавни натписи исписују се и на језицима народности.

Називи општина и назив насељеног места у којем је седиште те општине, називи насељених места у општини и називи катастарске општине, утврђени су чланом 11. Закона о територијалној организацији Републике Србије („Службени гласник Републике Србије“, бр. 47/91, 79/92, 82/92, 47/94 и 49/99).

Из наведеног произилази да употреба назива општина и насељених места који су преведени на мађарски језик или представљају називе на мађарском језику из чл. 1, 2. и 3. оспорене Одлуке ни су у складу са чланом 7. става 3. Закона о службеној употреби језика и писма и чланом 11. Закона о територијалној организацији Републике Србије, јер је, на овај начин, дошло до замењивања тих назива који су утврђени законом, што члан 7. став 3. Закона о службеној употреби језика и писма изричито забрањује. То значи, да наведена одредба Закона не допушта замењивање географских назива изворним називима на језику народности, а из законске формулације да се називи „исписују на језику народности у складу са правилима тог језика“, произилази да је искључена и могућност преводња географских назива.

Члан 3. оспорене Одлуке у делу којим су називи Републике Србије и Аутономне покрајине Војводине преведени на мађарски језик тако да гласе: „Српска Република“ и „Војвођанска Аутономна покрајина“ несагласан је са Уставом Републике Србије којим су утврђени називи „Република Србија“ и „Аутономна покрајина Војводина“, као и чланом 7. става 3. Закона о службеној употреби језика и писма, који не допушта замењивање, а ни преводње властитих имена, као у конкретном случају.

По ошени Уставног суда, чл. 2. и 5. оспорене Одлуке у делу у коме је утврђена службена употреба хрватског језика, несагласан је са чланом 8. став 1. Устава Републике Србије, којим је утврђено да је у Републици Србији у службеној употреби српскохрватски језик и чланом 1. став 1. Закона о службеној употреби језика и писма. Према наведеном члану овог закона у Републици Србији у службеној је употреби српско-хрватски језик, који се, када представља

српски језички израз, екавски или ијекавски, назива и српским језиком. То значи да хрватски језички израз није искључен из јавне употребе, али у службеној употреби може бити искључиво језички израз утврђен овим законом.

Уставни суд је оценио, да је начин на који је утврђена истовремена службена употреба српског језика и језика народности у члану 5. оспорене Одлуке несагласан са одредбама члана 8. став 2. Устава Републике Србије и члана 1. став 3. Закона о службеној употреби језика и писма. Према напред наведеним одредбама Устава и закона, српско-хрватски језик није у службеној употреби истовремено са језицима народности, као што је утврђено у оспореној одредби, већ је српско-хрватски језик увек у службеној употреби, а језик народности је у службеној употреби истовремено са српским језиком.

Чланом 6. оспорене Одлуке утврђен је дан општине Суботице - 1. септембар, када је 1779. године било смешано увођење привилегије слободног краљевског града Суботице.

Према чл. 14. и 173. Закона о локалној самоуправи („Службени гласник Републике Србије“, број 49/99), који је ступио на снагу 19. новембра 1999. године, општина може имати своје симболе и свој дан, али на садржину и на изглед симбола, као и на одређивање дана општине, сагласност даје Министарство за локалну самоуправу (члан 173. став 4). То значи, да су одредбе Статута које уређују садржину и изглед симбола општине и дан општине сагласне са законом само онда када је на њих сагласност дало надлежно министарство. Према прибављеном писменом обелештењу, Министарство за локалну самоуправу није дало сагласност на одредбу статута која уређује дан општине, односно општина Суботица није ни тражила ову сагласност, из чега произилази да је члан 6. оспорене Одлуке несагласан са Законом, имајући у виду да наведена сагласност представља формално-правни елемент њене законитости, а имајући у виду и да члан 222. Закона о локалној самоуправи утврђује обавезу и рок за услаглашавање статута јединица локалне самоуправе са овим законом.

Оспореним одредбама Одлуке повремено је и уставно начело из члана 119. става 3. Устава Републике Србије по коме сваки други пропис и општи акт мора бити сагласан са Законом и осталим републичким прописима.

Уставни суд је одбио предлог за оцењивање уставности и законитости члана 45. Одлуке, којим је утврђено објављивање општинских и појединачних аката скупштине у службеном гласилу општине на језицима који су у службеној употреби, јер је оценио да није несагласан са наведеним одредбама Устава Републике Србије и Закона о службеној употреби језика и писма.

У односу на захтев који се односи на начин спровођења радних поступака који је предходно доношење оспорене Одлуке, Уставни суд је у овом делу одбио предлог, због ненадлежности.

Уставни суд је одбио и предлог за обуставу извршења појединачних аката или радњи, донетих, односно предузетих на основу оспорене Одлуке, с обзиром да је у овој уставно-правној ствари донео коначну одлуку.

На основу изложеног, члана 19. став 1. тачка 1, члана 42. став 3, члана 46. тач. 1, 3. и 9. Закона о поступку пред Уставним судом и правном дејству његових одлука („Службени гласник Републике Србије“, број 32/91) и члана 35. став 1. тачка 3. Пословника о раду Уставног суда Републике Србије („Службени гласник Републике Србије“, број 9/95), Уставни суд је одлучио као у изречи Одлуке.

На основу члана 130. став 2. Устава Републике Србије, одредбе члана 1, члана 2. и 3. у деловима наведеним у изречи ове одлуке и чл. 5. и 6. оспорене Одлуке престају да важе даном објављивања Одлуке Уставног суда у „Службеном гласнику Републике Србије“.

19. број 350/93

Председник
Уставног суда,
Ратко Бутилија, с.р.

200

Уставни суд Републике Србије у саставу: председник Ратко Бутилија и судије Верона Адам-Бокрош, Спасенија Бабовић, Теодина Луѓић, Љубомир Поповић и Ђуро Споранд, на основу члана 125. Устава Републике Србије, на седници одржаној 25. јануара 2001. године, донео је

ОДЛУКУ

1. Утврђује се да члан 2. Статута општине Бечеј, који је донела Скупштина општине Бечеј, 29. децембра 1999. године („Службени лист општине Бечеј“, број 13/99) није у сагласности са Уставом и законом.

2. Утврђује се да чл. 1. и 3. Одлуке о измени Статута општине Бечеј, који је донела Скупштина општине Бечеј 28. фебруара

АКТИ УСТАВНОГ СУДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

198

Уставни суд Републике Србије у саставу: председник Ратко Бутулија и судије Верона Адам-Бокрош, Спасенија Бабовић, Тешик Лугићи, Љубомир Поповић и Ђуро Свириши, на основу члана 125. Устава Републике Србије, на седници одржаној 25. јануара 2001. године, донео је

ОДЛУКУ

1. Утврђује се да члан 5. Одлуке о измени Статута општине Сента, који је донео Скупштина општине Сента 27. новембра 1992. године („Службени гласник општине Сента”, број 19/92) није у сагласности са Уставом Републике Србије.

2. Утврђује се да члан 2. Одлуке наведене у тачки 1. изрек ове одлуке није у сагласности са Уставом Републике Србије и законом.

Образложење

Предлогом Министарства правде Републике Србије покренут је поступак код Уставног суда Србије за оцењивање уставности и законитости члана 2. Одлуке наведене у изреци. По сопственој иницијативи, Уставни суд је проширио оцену уставности и на члан 5. Одлуке.

Предлагач наводи да је чланом 2. оспорене Одлуке у тексту на мађарском језику утврђен назив општине Сента и назив насељеног места Горњи Брег на начин да је дошло до замењивања оних назива утврђених Законом о територијалној организацији Републике Србије и локалној самоуправи, што није у складу са одредбом члана 7. став 3. Закона о службеној употреби језика и писама.

Доносилац оспорене Одлуке, поред осталог, наводи да су називи из члана 2. оспорене Одлуке утврђени сагласно члану 7. став 3. Закона о службеној употреби језика и писама, према правилима мађарског језика и правописа, та да нису измењени географски називи утврђени у члану 11. Закона о територијалној организацији Републике Србије и локалној самоуправи.

Оспорени члан 2. Одлуке о измени Статута општине Сента, гласи:

„У ставу 2. члана 2. Статута општине Сента у тексту на мађарском језику уместо речи: 'Горњи Брег' треба да стоји 'Felsőbreg' а уместо речи 'Szentá' треба да стоји 'Zenta'”.

Према члану 5. оспорене Одлуке, ова одлука ступа на снагу даном проглашења, а њена примена ће се регулисати посебном одлуком, што је, по ошени Уставног суда, несагласно са чланом 120. Устава Републике Србије према коме закон, други пропис или општи акт ступа на снагу најраније осмог дана од дана објављивања, осим ако, из нарочито оправданих разлога, није предвиђено да раније ступи на снагу.

Устав Републике Србије у члану 8. утврђује да је у Републици Србији у службеној употреби српскохрватски језик и ћирилично писмо, а латинично писмо је у службеној употреби на начин утврђен законом. Према ставу 2. члана 8. Устава на подручјима Републике Србије где живе народности у службеној употреби су истовремено и њихови језици и писма на начин утврђен законом.

Закон о службеној употреби језика и писама („Службени гласник РС”, број 45/91) уредио је начин службене употребе језика и писама народности на подручјима на којима живе народности, у складу са одлукима из члана 8. став 2. Устава Републике Србије.

Чланом 3. Закона утврђено је шта се сматра службеном употребом језика и писама. Према ставу 2. члана 3. Закона, службеном употребом језика и писама сматра се употреба језика и писама, поред осталог, и при исписивању назива места и других географских назива. Према члану 7. став 3. Закона, географски називи и властита имена садржана у јавним натписима не могу се замењивати другим називима, односно именима, а испишују се на језику народности у складу са правописом тог језика. Чланом 19. Закона, утврђено је да, на подручјима на којима су у службеној употреби и језици народности, називи места и други географски називи, називи улица и тргова, називи органа и организација, саобраћајни знаци, обавештења и упозорења за јавност и други јавни натписи испишују се и на језицима народности.

Називи општина и назив насељеног места у којем је седиште те општине, називи насељених места у општини и називи катастарских општина, утврђени су чланом 11. Закона о територијалној организацији Републике Србије („Сл. гласник РС”, бр. 47/91, 79/92, 82/92, 47/94 и 49/99).

Из наведеног произлази да употреба назива општина и насељених места који су преведени на мађарски језик или представљају називе на мађарском језику из члана 2. оспорене Одлуке нису у сагласности са чланом 7. став 3. Закона о службеној употреби језика и писама и чланом 11. Закона о територијалној организацији Републике Србије, јер је на овај начин дошло до замењивања тих назива, који су утврђени законом, што члан 7. став 3. Закона о службеној употреби језика и писама изричито забрањује. То значи да, наведена одреба закона не допушта замењивање географских назива изворним називима на језику народности, а из законске формулације да се називи „испишују на језику народности у складу са правописом тог језика”, произлази да је искључена и могућност преводња географских назива.

Из наведених разлога члан 2. оспорене Одлуке несагласан је и са чланом 119. став 3. Устава Републике Србије, према коме сваки други пропис и општи акт мора бити сагласан са законом и осталим републичким прописима.

На основу члана 46. тач. 1. и 3. Закона о поступку пред Уставним судом и правном дејству његових одлука („Сл. гласник РС”, број 32/91), Уставни суд је одлучио као у изреци.

На основу члана 130. став 2. Устава Републике Србије одребе чл. 2. и 5. Одлуке наведене у изреци престају да важе даном објављивања Одлуке Уставног суда у „Службеном гласнику Републике Србије”.

IV број 111/93

Председник
Уставног суда,
Ратко Бутулија, с.р.

199

Уставни суд Републике Србије у саставу: председник Ратко Бутулија и судије Верона Адам-Бокрош, Спасенија Бабовић, Тешик Лугићи, Љубомир Поповић и Ђуро Свириши, на основу члана 125. Устава Републике Србије, на седници одржаној 25. јануара 2001. године, донео је

ОДЛУКУ

1. Утврђује се да члан 1. (текст на мађарском језику), делови одребе члана 2. који гласи: „Szabadka” и „ordina Subotica – на hrvatskom jeziku”, члан 3. у делу који гласи: „Szabadka” и „Szerb Köztársaság – Vajdaság Autonóm Tartomány”, члан 5. и члан 6. Одлуке о изменама и допунама Статута општине Суботица, коју је донео Скупштина општине Суботица, 4. новембра 1993. године („Службени лист општине Суботица, број 20/93) нису у сагласности с Уставом и законом.

2. Одбија се предлог за утврђивање неуставности и незаконитости члана 45. Одлуке наведене у тачки 1.

3. Одбацује се предлог за утврђивање неуставности и незаконитости поступка доношења Одлуке наведене у тачки 1.

4. Одбацује се предлог за обуставу извршења појединачних аката или радњи донетих, односно предузетих на основу оспорене Одлуке наведене у тачки 1. изреке ове одлуке.

Образложење

Предлогом изменника Севернобачког округа пред Уставним судом Србије покренут је поступак за утврђивање неуставности и незаконитости поступка доношења и одреба чл. 1, 2, 3, 5, 6. и 45. Одлуке наведене у изреци.

Предлагач наводи да је поступак доношења оспорене Одлуке незаконит јер њим одржавана јавних расправа и начин изјашњавања грађана није омогућавао поштовање воље већине грађана. Одребе чл. 1, 2. и 3. Одлуке несагласне су са Уставом Републике Србије, чланом 7. став 3. Закона о службеној употреби језика и писама и Законом о територијалној организацији Републике Србије и локалној самоуправи, јер су назив општине и назив насељених места преводњем на мађарски језик изменили називе утврђене законом. Називи Републике Србије и Аутономне покрајине Војводине преводњем на мађарски језик изменили су називе који су утврђени Уставом. Сматра да су и чл. 5. и 45. оспорене Одлуке несагласни са Уставом Републике Србије и наведеним законима. Предлаже да Суд донесе меру обуставе извршења појединачних аката или радњи донетих, односно предузетих на основу оспорене Одлуке.

Доносилац оспорене Одлуке, у одговору наводи да се не ради о применовању назива општине и насељених места, већ је Одлука у опом делу заснована на одредбама члана 7. ст. 3. и 19. Закона о службеној употреби језика и писама, применом Правила број 203. мађарског правописа, који је утврдила Мађарска академија наука. Наводи предлагача, који се односе на члан 3. Одлуке, да се преводњем на мађарски језик мењају властита имена која су утврђена у Уставу Републике Србије.

Признање великом научнику

Расправа Павла Ивића „Роман Јакобсон и развој фонологије“ у светској фонолошкој антологији, у којој је објављен и рад Јадранке Гвоздановић

Почетком новембра прошле године, под насловом „Фонологија: Критички концепти“ у Лондону и Њујорку (у издању Routledge) објављен је опсежн антологијски избор фонолошких расправа насталих, на разним странама света, током друге половине XX века. Антологију је припремио Чарлс Крајдлер и у њој су се нашле 104 расправе, тематски груписане у шест великих томова, на вкупно 3.400 странама, при чему само једна од њих потиче из 1947. десетак их је следећих објављено до 1971, а све су остале новије (48 их је чак настало током последње деценије). Тако се показује да се у Крајдлеровом избору тежиште налази на ономе што представља најновије домете у данашњој светској фонолошкој теорији, а онај мањи део расправа у књизи се нашао као спона са „фонолошком историјом“.

Антологија о којој говоримо, иначе, посвећена је успомени на двојицу истакнутих фонолога који нису дочекали да виде своје расправе на њеним странама: на Андреа Мартинга (1908–1909) и Павла Ивића (1924–1999).

„Смиривање“ спорова

Све су расправе у општирача појединачних томова, рекосмо, груписане тематски, па се тако у првом тому, под заједничким насловом „Различита гледишта у фонологији“, налази 19 текстова, од којих се неки баве проблемима историјске фонетике и Панајирским доприносима њеном познатој, почетним фонолошке теорије у арапском језику, пореклом и развојем кинеске фонолошке теорије, схватањима прашке школе, општим принципима фонолошке анализе, проблемима фонолошких неутрализација, формалном анализом „природних“ језика и споревима око питања њихове „природности“, недостатцима генеративне фонологије у анализи финског фонолошког система итд.

ПАВЛЕ ИВИЋ

У тој књизи, као пети по реду, објављена је и опсежна расправа Павла Ивића под насловом „Роман Јакобсон и развој фонологије“, у којој аутор излаже бројне Јакобсонове доприносе фонолошкој теорији пратећи еволуцију негових идеја од раних двадесетих до касних педесетих година, расправља о односу фонетике и фонологије, о репертоару дистинктивних обележја, о њиховом функционисању у историји словенских језика и дијалеката, о проблемима усвајања језика код деце и механизмима по којима се код њих успоставља редослед дистинктивних обележја итд. Та је Ивићева студија (публикована, иначе, први пут 1965, а недавно препећена и на њих језику) утицала на знатно „смиривање“ спорова међу фонолозима због честих покушаја да се издвоје бинарни односи установе у фонолошким системима различитих језика у свету, те да се трагање за решењима многих проблема за које се показало да Јакобсонова бинаристичка теорија не нуди неспорне одговоре усмери у друге правце.

Токови светске фонологије

Тешко је, при том, рећи да ли је та Ивићева расправа, донекле макар, „затворила Јакобсонову бинаристичку епоху“ у фонолошким истраживањима, али остаје чињеница да је тек после ње почео снавни успон генеративне фонологије и мноштва нових фонолошких приступа уобичајених током последњих тридесетак година, иако се и у најновије време фонологија понекад праћају Јакобсоновим схватањима, па се, рецимо, у неколико расправа из другог тома (у коме их, иначе, има укупно 15 и обједињене су заједничким насловом „Од обележја до субсепарацијације“) аутори баве проблемима дистинктивних обележја негичући, између осталог, да су она представљала најзначајнији теоријски концепт у лингвистици, пре свега по томе што се показало да је он применљив и на другим нивоима језичке анализе, нар. у морфологији, синтакси и семантици, али и по томе што је у самој фонологији омогућило да се, било на нивоу артикулационог било на основу акустичких карактеристика, формулише изјава о маркираности / немаркираности.

Пети том за нас је посебно занимљив, између осталог, и по томе што се у њему нашао рад Јадранке Гвоздановић, светски угледног теоријског и дескриптивног фонолога, у коме се излаже репертоар дистинктивних обележја стандардног српскохрватског црквишког изрза и истражује о фонолошким доменама. О овом првом проблему истраживача је раније писала у више наврата, а у области која се сада налази пред нама (поближе, иначе, 1986) она утврђује да су међу фонолошким доменама аутономни прасловјанска реч, интенционална језичка и исказ, а да се слог, стопа и просодичка фраза морају дефинисати за сваки језик посебно.

Крајдлерова антологија о којој смо овде генерички представља, неспорно, и прецизнији и издвојенији избор, пре свега по томе што пружа досад најопсежнији увид у пољску светску фонолошку науку, а ти и по томе што на једном месту сабира изразитије идеје које су у тој области формулисане током последњих неколико деценија. За нас је ова, међутим, значајна не само по томе што су се у њој нашле расправе Павла Ивића и Јадранке Гвоздановић, већ и по томе што ће она у историји светске фонологије остати забележена као највећи споменик научнику по коме ће се друга половина XX века помињати у српској лингвистици.

Али и као опомена, најваљност, некијој нашим читалцима „фонолозима“ да неуставност иде најбоља препорука за обилне расправе о обилним научним проблемима.

Др. Драгољуб ПЕТРОВИЋ

ОШТРА РЕАГОВАЊА У СУБОТИЦИ НА ОДЛУКУ УСТАВНОГ СУДА СРБИЈЕ

Остају табле са тројезичним**Политика**
бр. 31362/ХС VII, натписима 10.2.2004, 14.

Суботица, 19. фебруара
Поштовањемо одлуку Уставног суда и донети нове одредбе Статута града наместо оних које је Суд укинуо, али у општинској пракси нећемо ништа мењати што се тиче исписивања назива на хрватском и мађарском језику, рекли су данас членици суботичке општине Ишпан Ишпановић, председник, и Иуре Кери, председник Извршног одбора.

Они су реagoвали на одлуку Уставног суда Србије којом се укидају поједине одредбе општинског Статута, пре свега оне, у којима се наводи да су у суботичкој општини у званичној употреби и хрватски језик, те да се географски појмови, називи институција исписују на српском језику ћириличним писмом, на хрватском језику и по мађарском правопису.

— Дубоко сам разочаран одлуком судије Уставног суда, јер овај Статут је докосио 1993. године и већ тада је поднета иницијатива за његову оцену. Не

верујем да су судије морале осам година да размишљају какву одлуку да донесу, већ ово представља њихову освету након промена које су се догодиле 5. октобра 2000, рекао је Ишпановић.

Такође је оцењено да је Уставни суд начинио грешку која се више не може исправити то да је у доношењу одлуке о валиности суботичког Статута из 1993. године одлучивао на основу закона из 1999. године. Међутим, без обзира на то што је Уставни суд укинуо одредбе које се тичу језика који су у јавној употреби на подручју суботичке општине, локална самоуправа, како је данас речено, у својој досадашњој пракси неће ништа менати. То значи, да ће на прилазу граду остати табле са тројезичним натписима, у којима се на мађарском назив исписује у духу тог језика, а промена неће бити ни у званичним називима општинских фирми које су исписане на српском, хрватском и мађарском језику.

А. Меанџија

ДЕКОНТАМИ**Пронађено десет**

Посао деконтамина

Тиват, 19. фебруара

Посао на деконтаминацији рта Арза на полуострву Лушгица, наспрам Херцег-Новог, обавља се успешно.

Пре непуне две године, на овом простору авијација НАТО дејствовала је бомбама са осиромашеним уранијумом и затрвала целу околину.

Томислав Анђелић, руководилац десеточланог стручног тима који чине експерти Војске Југославије и Центра за екоотоксиколошка истраживања из Подгорице, рекао је да је до сада рашчишћено и претражено око 3500 квадратних метара простора на Арзи.

Пронађено је и ускладиштено, рекао је Анђелић, око десет килограма осиромашеног уранијума.

НА ПУТУ НОВИ САД – СИРИГ

Убица и себи пресудио

Нови Сад, 19. фебруара

У путничком аутомобилу, поред магистралног пута Нови Сад – Сириг, у близини хотела „Ловац“, полиција је пре два дана, у поподневним часовима, пронашла мртве Светлану Квргић (21) из Сирига и Данијела Тота (25), радника Дома здравља из Темерина.

После полицијског увиђаја и детаљном провером, радници СУП-а у Новом Саду су утврдили да је Данијел из пиштоља М-57 калибра 7,62, за чије је ношење имао легалну дозволу, убио своју девојку Светлану а затим хицем из истог пиштоља и активирањем ручне бомбе у аутомобилу извршио самоубиство.

У полицији сматрају да је, највероватније, мотив овог трагичног догађаја болесна љубомерна Данијела Тота.

М. К.

Дневник, Нови Сад, 27. 2. 2001, 9.

ДРУШТВО ЗА ЗАШТИТУ ЋИРИЛИЦЕ

Штетна равноправност писама

Ћирилица се код нас често доживљава као анахронизам, а њена одбрана као примитивизам, а реч је, на жалост, о стању духа нације - истакао је проф. др Мато Пижурица.

Недавно основана Друштвена организација за заштиту ћирилице српског језика (скраћено - „Ћирилица“) са седиштем у Новом Саду, јуче је у „Дневниковом“ Клубу одржала прву конференцију за новинаре. Већ из имена ове нестраначке, невладине и неполитичке асоцијације произилази циљ њеног оснивања, о чему су опширније говорили њени оснивачи и чланови.

Председница Скупштине „Ћирилице“, проф. Драга Давидовић нагласила је да грађани-оснивачи користе и ћирилично и латинично писмо, али су се удружили да заштите најстарије, најсавршеније (један глас - једно слово) и по закону примарно-ћирилично писмо, без намере да се мешају у политику.

Професор новосадског Филозофског факултета и координатор Групе „Ћ-5 више“ др Драгољуб Петровић подсетио је на дугу историју потискивања ћирилице на српским етничким просторима, на коју је она један од стубова десетовесковне српске културе. У свету нигде не постоји однос двоазбучности у каквим су ћирилица и латиница, рекао је Петровић, нагласивши да је предлог војвођанске Скупштине да се за Војводину и Косово и Метохију уведе равноправна службена употреба оба писма неприхватљив. Срби ће постати народ без будућности, ако се одрекну темеља националне културе, које чини и ћирилица. Проблема статуса мањинских језика уопште, треба решавати у складу са светским стандардима, на мешајући га с проблемом двоазбучности српског језика, закључио је Петровић.

Ћирилица се код нас често доживљава као анахронизам, а њена одбрана као примитивизам, рекао је професор Филозофског факултета и члан групе „Ћ-5 више“, др Мато Пижурица. Он је оценио

да је вишедеценијско потискивање ћирилице одраз стања духа нације, више но што је реч о злој намери предлагача измена Закона о употреби језика и писама.

Добро је да се код нас уче оба писма, нагласио је Пижурица, али дилеме не сме бити: ћирилица је прво и примарно писмо, а латиница - друго и секундарно. Стога свако проглашавање равноправ-

Центар Новог Сада протерао ћирилицу

Председник Извршног одбора „Ћирилице“ Драгољуб Збиљић истражио је коришћење ћирилице и латинице у јавним натписима у 25 улица и булевару у центру Новог Сада, а делом и на Бистрици. Од укупно избројаних 4145 натписа и назива, ћирилицом је исписано 768, а латиницом 3377. Ако Републичка скупштина усвоји предлог да два писма постану равноправна, ћириличног писма би у Новом Саду нестало за наредних 40 година - закључио је Збиљић.

ности два писма, води у потискивање ћирилице. Он је подсетио да је писмо симбол државне суверености, и да припадност грађанској Европи подразумева прихватање различитости. Срби су заробљеници психологије прилагођавања другима и када су мањина и када су већина. Истичући примарну просветитељску мисију овог удружења, Пижурица је закључио: Жеља нам је да наши потомци имају ћирилицу у потпису и у гробном натпису.

Професор Миодраг Недељковић, задужен за естетски изглед писма у друштву „Ћирилица“, истакао је оцену иновативних експерата да је ћирилица једно од типографских најлепших писама на свету. Ускоро ће ово удружење припремити Интернет - презентације ћирилице, а на њеном модернијем дизајнирању већ ради стручни тим. Недељковић је рекао да је Удружење дизајнера Војводине незадовољно променом логотипа нашег листа.

Р. Ц. Лотина

Електронски корпус српског језика

Мало је познато да постоји електронски корпус српског језика од једанаест милиона речи који ових дана треба да буде постављен на Интернет, а обухвата српски језик од 12. века до данас

Последњих десетак година у многим истраживачким центрима у свету формирају се електронски језички корпуси, углавном великог светских језика, чији обим варира од неколико милиона до неколико стотина милиона речи. Постављени на Интернет они постају доступни широјој научној јавности, а језички корпус, поред научног, добија тиме и стратешки и политички значај.

Шта је језички корпус и чему он служи? Језички корпус је скуп текстова произаштих из различитих извора (имена штампа, белетристика или стручна литература), у којима је свака реч дефинисана по неким својим карактеристикама, као што су врста, дужина или број слогова, а у самом тексту могу бити означени почетак и крај реченице и пасуса. Овако припремљен текст у електронском облику представља моћан инструмент за квалитативно и квантитативно изучавање језика, али је и незаобилазна основа сваког покушаја решавања проблема аутоматског препознавања текста и машинског превођења. Са ретком изузетком, постојећи корпуси светских језика обрађени су машински, па је и прецизност обраде текста доста груба. Да би се, на пример, добила прецизна дефиниција граматичког статуса сваке речи потребно је разматрање везичног контекста, односно неопходно је да текст буде обрађен ручно од стране језичког стручњака.

Највећи светски ручно обрађен корпус

Нашој јавности је мало познато да постоји електронски корпус српског језика који ових дана треба да буде постављен на Интернет и који је по много чему јединствен. Реч је о дијахронском корпусу од 11.000.000 речи (око 35.000 страна текста) који обухвата српски језик од 12. века до савременог језика. Свака реч у овом корпусу је ручно граматички обрађена од стране језичких стручњака на основу система кодова који обухвата око 2.500 граматичких (инфлективних) облика. Аутор овог пројекта је проф. Ђорђе Костић који је 1958. године у Институту за експерименталну фонетику и патологију говора у Београду иницирао и руководио пројектом чији је циљ био аутоматско препознавање говора и машинско превођење. Најзначајнији резултат овог пројекта, који

горија Цамблара, Пајсија, као и целокупне старе српске повеље и писма. У зору језика 18. века налазе се дела Доситеја Обрадовића, Јована Стерије Поповића, Јована Вујића, Милована Видаконића и Герасима Зелћа. Стара српска књижевност је обрађена од стране стручњака из Новог Сада којима је руководио проф. Ђорђе Сп. Радошковић, у оно време језик од највећих је стари српски језик и књижевност. Посебан сегмент корпуса представљају сабрана дела Вука Ст. Караџића која су граматички обрађена у целисти. Овај сегмент обухвата српске народне песме, народне приповетке, Рјечник, Ручке језичке, историјске, етнографске и географске списе, превод Његов завета и Вукову претписку. Књижевност 19. века је представљена делима Марка Миљковића, Бранка Радчевића, Буре Јахшића и Лазе Костића, док су дела Његова и Змија остала необрађена услед обуставања пројекта почетком шездесетих година. У овом савременом језичком корпусу поетске и прозне текстове, политичку и научну литературу и дисертације.

Током последњих пет година заједничким напорима Института за експерименталну фонетику и патологију говора и Лабораторије за експерименталну психологију Филозофског факултета у Београду изоловани материјали је прерађени у електронски облик. Формиран је тим којим руководи др Александар Костић и који тренутно ради на сређивању језичког материјала и развијању софтверског окружења за његово коришћење. Основни циљ овог пројекта је опис српског језика у терминима вероватноћа који би обухватили фонологију, укључујући и слоговну структуру, лексикону и граматичку у распону од осам педесет. Тиме би српски језик постао први језик у свету који је детаљно нумерички описан у својим развојним фазама.

Ужу екипу која тренутно ради на корпусу чине др Зорница Витић (која уз стручну помоћ др Ђорђе Трифуновића покрива период од 12. до 17. века), др Јован Деретић и др Драга Зељ (савремени језик). Пре две године направљена је прва верзија електронског фреквенцијског репозитора савременог српског језика која у штампаном облику садржи осам томова, а до краја ове године очекује се и финална верзија која би у штампаном облику имала 18 томова. Уредник ове евиденције је др Мирјана Соњић, директор Института за експерименталну фонетику и патологију говора. У току је и израда фреквенцијског репозитора српске српскојезичке књижевности 18. века.

Постојећи материјал у електронском облику пружа широке могућности за истраживање српског језика. Пошто је корпус дијахрон, могуће је статистички пратити промене током осам стотина година, а самим тим и евидентно пратити развој појединог аспекта српског језика. Постојеће електронског корпуса који је детаљно граматички обрађен уједно је и приликом да се почне са дугорочним систематским статистичким и интерметичким истраживањима српског језика. Тиме би се дошло не само до нових знања о језику него би српски језик добио на значај и у светској научној јавности.

ЂОРЂЕ КОСТИЋ - ТВОРАЦ ПРОЈЕКТА

је завршен 1962. године, свакако је дијахронски корпус српског језика на коме је током шест година радиле 400 сарадника.

Осам векова језика

Корпус српског језика који је направљено Ђорђе Костић (1909 - 1995) највећи је светски ручно обрађен корпус и, према нашим знањима, једини потпуно дијахронски корпус у свету који је детаљно граматички обрађен. Примера ради, Британски национални корпус, који садржи око сто милиона речи, има само два милиона ручно обрађених речи. Корпус српског језика је подељен на пет временских сегмената. Први сегмент обухвата језик од 12. до 17. века и садржи граматички обрађене текстове Светог Саве, Стефана Првовечаног, Димитријана, Теодосија, архиепископа Давида, Грин-

којих се то највише тиче – уметници, ствараоци и промотери културе чији су глас ових деценија није могао чути, а имали су и имају шта да кажу. У овом послу се морају прагматично користити и комбиновати искуства других. Не само Норвежана. Имали бисмо шта да научимо и од Француза, Швајцараца, Чеха... Да о Словеницима и не говоримо.

Као парадигматичан пример и илустрација за другачије промишљање бављења културом може послужити мрежа Trans Europe Halls – ТЕН, која обухвата тридесетак (условно речено – алтернативних) културних центара по правилу смештених у урбане објекте који припадају индустријској културној баштини (напуштене фабрике, магацини, постројења...) или зграде које више нису у правобитној функцији (старе касарне, управне зграде...). Од бројних југословен-

шава. Правовремено препознавање тих тенденција биће важно мерило успешности државе. Томе ће битно допринети и ефикасност самог државног апарата у функцији културе. Иза свега осталог, не би смело више да се догађа да „људи од културе“ морају до исцрпљивања да губе време по силним савезним и републичким министарствима и дирекцијама да би дошли до тога да ли и како да се тај посао може да се ради. Тако да добију до стипендије. Да и постоје неке несавремене путеве Господње за добијање средстава из буџета. Без свега тога нема међународне сарадње. Остаје само понуда и потражња, а нема најважнијег – размене.

Милош Васиљевић
(Аутор је директор
Центра за културу мира)

дашња прилика, нагласио је др Ђорђе С. Костић, члан Организационог одбора скупа, да се чује шта су странци, од 18. па све до почетка 20. века, мислили о занатлијама, трговцима, београдским баштама, кућама, градским светковинама и животу сасвим обичних, анонимних Београђана, који су наш главни град настанјивали у време док је он био део турске царевине, а потом Кнежевине и, касније, Краљевине Србије.

„Цивитас“ из 1189. године

Сублимирајући све те утиске заједно, др Костић је дао занимљиву описку у закључку да су цитати из путописа који су се чули у научним саопштењима неодољиво асо-

кнез часни
места лежи
лази
ђарс
хри
Угар
же
својим
вир
тори
шем
разл
пристаји
хода
Реге
дим
и
ропс
ски
„Бео
1189
У л
ски
није
тај
об
тачни
ли
г
текст
burg
град
евро
tel F
vag,
У
разд
топи
које
го. I
Бал
ски
опас
рије
писа
Кал
ше
не
опис
лати
тран
да је
снаж
утвр
пишу

Политика бр. 31396 да ли је ћирилица запостављена
ХС VIII, 26. март 2004. г. 17.

Вуково писмо потискује латиницу

Истраживање о заступљености ћирилице и латинице у Новом Саду показало да је ћирилица четвороструко мање од латинице, каже Драгољуб Збиљић, председник Извршног одбора Удружења за заштиту ћирилице српског језика

Сматрајући да су се тек сад, са политичким променама у нашој земљи, стекли услови за покретање широке акције за заштиту ћирилице од потискивања из употребе, група Новосађана основала је пре месец дана – прво у десетовековном трајању ћириличног писма – Удружење за заштиту ћирилице српског језика. Објашњавајући да је „ћирилично писмо на много начина потискивано већ деценијама“, Драгољуб Збиљић, председник Извршног одбора овог удружења – чији је скраћени назив „Ћирилица“ – каже да је у време владавине Јосипа Броза оснивање таквог удружења било незамисливо, мада ни данас, упркос томе што су демократске промене у земљи биле подстицај за његово оснивање, Удружење „не наилази на превелико разумевање код једног, срећном мањег, дела политичара“.

По угледу на Европу

Наглашавајући да у „Ћирилицу“ сматрају да „равноправност и однос и језика и писма у нашој земљи треба усагласити с прописима у свету и Европи“, Збиљић подсећа да је „необорива чињеница да је ћирилично писмо у српском језику примарно, односно прво и основно у десетовековном трајању, а ни данас не постоји ниједан једини разлог – научни или било који – да оно то и не остане“. Латиничко писмо, каже за „Политику“ председник Извршног одбора „Ћирилице“, гледамо као део богатства српског језика слажући се са устаљеним научним и стручним гледиштем да стваралаштво на српском језику већ дуго постоји на два писма – ћирилицу и латиницу, схватајући латиницу као друго, помоћно писмо у српском језику.

„Све приче о томе да је латиница светско писмо, да је лепша, да је боља, да нам она отвара врата у свет, немају никаквог значаја са стручног, научног и културног становишта, јер је и ћирилица светско

писмо за које многи истраживачи кажу да је лепше од латинице, а што се тиче српског језика неспорно је да је ћирилица подесија за њега од латинице“, каже Драгољуб Збиљић.

Збиљић наглашава да је ових дана у Новом Саду завршено истраживање чији резултати показују да је однос у заступљености ова два писма 4:1 за латиницу.

„У језику Српске Атине ћирилице је само 18,5 одсто, а латинице 81,5 процената, што значи да је ла-

граду, а резултати су, на жалост, слични овима из Новог Сада, каже Збиљић.

Дуг националној култури

Оглашавајући се поводом штампања „Новог Експреса“, дневног листа „Политикине“ куће – латиницом, проф. др Драгољуб Петровић, такође члан „Ћирилице“ и координатор њене стручне групе „Н-5 више“, изражава жаљење „што једне дневне новине које су настале под окриљем најутледније новинске куће не само на простору српског

ПРЕД ГОСТОВАЊЕ У ЈАПУНУ

„Мокрањац“ Хирошими

На позив „Елизабет универзитета“ из Хирошима Музичка школа „Мокрањац“ одржаће 31. марта концерт у сали ове реномиране јапанске установе. Под диригентском палицом Александра Краставчевића Клернери хор „Мокрањац“ домаћинима ће се представити делима Стевана Мокрањца, Светислава Божића, Милана Пребанде, Војислава Илића, Роберта Толингера, као и композицијама Ниутса, Фесте, Бритна. Београдски ученици

извешће и неколико јапанских песама. Поред хора, јапанској публици ће се представити и ученици етномусиколошког одсека са својим програмом.

Пред гостовање у Хирошими ученици Музичке школе „Мокрањац“ данас ће свој програм представити и београдској публици на концерту који ће у 18 часова бити одржан у Галерији „Прогрес“. Назив овог концерта је „Мокрањац“ Хирошими.

С. Ч.

тинице четвороструко више него ћирилице“, каже Збиљић уз напомену да је „реч закона, тачније Устава и Закона о службеној употреби језика, која гарантује неискључивост српског језика и ћирилице из службене употребе, остала само – слово на папиру“.

Наподећи још један податак у прилог потискивању и неравноправности примарног у односу на латиничко писмо, Драгољуб Збиљић илуструје да се у Новом Саду један дневни лист штампа ћирилицом, а латиницом два, да излази 14 латиничких и два ћирилична часописа, док је већина реклама – чак и у листовима штампаним ћирилицом – латинична. Слично истраживање приводи се крају и у Бео-

језика почињу да се одричу свога језика и писма“ и каже:

„У међународном информационом систему за културни и научни развој, чијих се стандарда придржавају све чланице УНЕСКО, не постоји „српска латиница“ па се све што је, икад и игде, ноше штампања сада „књижи и прекинује“ у хрватски језик и хрватску културу.“ Наглашавајући да је „Политика“ обележила цео један век српског новинарства и за то време успела и да постане његов симбол и да се угради у темеље српске културе, др Петровић изражава жаљење што се она, „штампајући једне своје дневне новине другим писмом, одриче и своје традиције и свог угледа“.

Мирјана Кубуровић

Упр
зар
ришт
попи
граду
ни у
довол
после
Др
ли су
ву др
уреж
су пр
вом С
Та
свој
преки
ско по
каци
подсе

УГОЕ

ХС VIII, 26. марта 2001. г., 26.

Промашини расипници

Не дај боже, Црна Гора отцепи, да ли ћемо поново мо-
пререгиструјемо аутомобиле на републичке таблице
ном нашем дневном ли-
ми се 1967. године,
о сам и запамтено следе-
г: „Богати су, кажу, зато
ер тите. Не мора то да
цашљук. Паметно по-
је врлина. Али, несрећа
ромашини троше улудо“.
е, као народ, не можемо
ти да смо неке велике
е. Управо се може рећи
и за то имамо безброј
и. Ево једног.
навија се расте од 1990.
Отцепљене републике су
својим путем. Ми смо се
за континуитет. Колико
на није важно. И све ра-
и закашњењем. Тако смо
иле године почели са пре-
ацијом моторних возила
ом саобраћајних дозвола
старских таблица. Кажу,
а се уклони детокрака и
тави застава Југославије,
многа кошта, а да се та-
ништа не добија. Табли-
честих димензија, озаке
ационих подручја су
исте, тако да за замену
а није било рационалног
а. Ону петокраку смо мо-
лонити и на много једно-
ји начин, простим пре-
вањем, или стабљењем
беца југословенске заста-

ве. Овако, потрошили смо, непо-
ребно, силне тоне лима у коме
се оскудева. Нове саобраћајне
књижице се такође раде од нај-
квалитетније хартије, а и ње не-
мамо довољно. О непотребним
гужвама и изгубљеном времену
да и не говоримо.

Ево рачунице колико та „опе-
рација“ стварно кошта. Ако се
узме да нове регистарске табли-
це и образац саобраћајне дозво-
ле коштају око 800 динара, а во-
зила свих категорија које је тре-
бало пререгистровати нешто
преко два милиона, онда прои-
лази да је народ ово задовољ-
ство платио око две милијарде
динара. Велике паре за осиро-
машен народ, а да и не говоримо
о осталим губицима који су на-
стали у вези са овим нерацио-
налним послом. А делу ову при-
чу износим само због тога што
нисмо сигурни шта ће бити су-
тра. Јер, ако се, не дај боже,
одоји Црна Гора, хоћемо ли мо-
рати поново да пререгиструјемо
возила, сада на републичке та-
блице, да опет да платимо исти
трошак? Мислим да неке пропи-
се доносимо недовољно проми-
шљено и са великим закашње-
њем.

Радивој Ј. Живановић,
Београд

Разрушена приколица као опомена

камп-приколице годинама
једна поред друге у бојку
ачне зграде. Заборављене,
тене, покривене прашином
им лишћем, прегуштене су
људи и времена. Прозлазећи
дневно поред њих, увек их
погледам. Сваке ноћи кад
два слушам шкрипу одва-
них врата, искривљеног лима,
кутих ласјни. Једна прико-
лице закључана, а друга...
јени сновима о лепом и

цима од родитељских рогледа за
уживање у алкохолу, да би на
крају дошли безосећајни, разула-
рени дечади и мало-помало иш-
чучали све што је било могуће.

Остала је проваљена, унакаже-
на, рашчерупана приколица, ево-
док некада срећних дана када се
имало, желело и могло много, али
и опомена родитељима и васпита-
чима да се замисле - какви ће љу-
ди оваква деца сутра постати.

Зар власници те, а и других
приколица са сличном судб-
ном не могу да се побрину за
њих, да их сачувају за боље да-
не, или да их достојно „сахране“
да тешко стечена имовина једно
не пропадне?

На срећу, друга приколица из
мог кошпиљка за сада је неоште-
ћена. Одолева рушничкој стихи-
ји људи и времена. Докле?

Љљана Ђурђевић,
Лазаревац

Екстрадиција ије испорука

икодивно читамо у штам-
лушамо и на ТВ и радију, о
како овај или онај наш или
и држављанин треба да бу-
споручен“ Хагу да би одго-
за ратне или друге злочине
историја бивше СФРЈ.
сам језички стручњак али

Правно заштитити језик

„Политика“ је последњих годи-
на у више наврата објављивала
написе у овој рубрици у којима
су стручњаци за језик али и
„обични“ грађани, изражавали
протесте због уноштења у српски
језик непотребних страних речи
- туђица. С тим у вези занимљи-
во је следеће запажање у јавним
гласилима, на телевизији, радију
и у новинама и даље се некон-
тролисано и грубо намећу туђице
и за речи за које имамо наше ве-
ома лепе речи. Понекад се то чи-
ни скоро на дрзак, да не кажем
безобразан начин. У томе се на-
рочито истичу спортски изве-
штачи, коментатори. На пример,
доскора смо слушали о енглеској
„премијер лиги“ (иако је реч о
„првој лиги“), сада се питамо шта
је у фудбалу „дивизија“, а сигур-
но није реч о војсци, већ о фудба-
лу. Али, и јавне личности често и
упорно говоре о неопходности
„едукације“ кадрова, иако је ко-
дана колико пута јавно указивано
и објашњавано да за енглеску
реч „едукација“ имамо нашу ле-
пу реч „образовање“, према томе
- образовање кадрова.

Такво „стање ствари“ у вези са
употребом туђица у српском је-
зику упућује на низ питања. На
пример, зашто јавне личности
које би требало да буду у првим
редовима борбе за чистоту наш-
ег језика нису заинтересоване
да се и саме „едукују“ у српском
језику кад јавно истућају? Или:
зар руководиоци јавних гласила
немају моћи, могућности и одго-
ворност да једноставно забране
грубо поигравање и „шлендуче-
ње“ са непотребним туђицама у
свом гласилу? (Намерно сам упо-
ребно туђицу „шлендучење“!) И
какви су то новинари који се,
упркос бројним упозорењима и
саветима, јавно изругују срп-
ском језику?

Најзад, могло би се поставити и
питање: ако јавни апели за ука-
њање из српског језика непо-
требних туђица (наравно, нису
све туђице непотребне) немају
никаквог дејства, и ако се доноси
закон за заштиту риба у нашим
рекама, зашто не бисмо добили и
закон којим би се заштитио наш
језик од непотребних туђица у
јавним гласилима? Са свим ка-
зним мерама које један закон
може да пропише. Ваљда нам је
бар исто толико драгоцеан наш је-
зик, као што су драгоцеан наше
рибе?

Чедомир Цветковић,
Београд

Закон о приватизацији се мора по

„Закон о приватизацији

У разговору са крушевачким
привредницима министар за при-
вреду и приватизацију најавио је
за април нови закон о приватиза-
цији и при томе посебно истакао
и следеће:

- сам закон није довољан за по-
честак приватизације,
- спрема се низ уредби као што
су: тендери, акцијска продаја, ди-
ректна продаја,
- формираће се агенција за
приватизацију,
- донеће се закон о фондовима,
- централно место заузима про-
цена вредности сваког конкрет-
ног предузећа,
- стратешки партнер, који же-
ли да купи предузеће, мора да по-
уни програм инвестиционих
улагања за три године са банкар-
ском гаранцијом, да дели соци-
јалне трошкове и инвестира у
екологију,
- највећи број предузећа неће
бити приватизован, јер нема то-
лико заинтересованих партнера.
Због чега ће многи отићи под сте-
чај, што и није лоше решење, а
многа ће у ликвидацију што тако-
ђе није трагично, јер ће се из њих
формирати више малих и сред-
њих предузећа,
- велики системи немају шансе
у приватизацији, а ни перспекти-
ва им није сјајна.

Од оваквих најави сваком нор-
малном човеку треба да се дигне
коса на глави.
„Низ уредби“ значи да ће влада
ван одлука и контроле Скупшти-
не, моћи да врши како хоће!
„Директна продаја“ отвара ве-
лике могућности за корупцију
као што је то био случај са Хрват-
ском и Мађарском, на шта је у
више наврата указао проф. др Дра-
ган Ђурићин, председник Савеза
економиста Србије, а последњи
пут у „Политици“ од 9. 3. 2001.

„Агенција за приватизацију
значи још једна бирократска др

Ефикасно СО Негот

Желим да захвалим пошти у Уљу-
ци нова скојевска и целом пошти
ском саобраћају у нашој земљи, и л
посебно похвалим Скупштину о-
штине Неготин (Крајина). Наиме,
са 28. фебруара у пошти у Нов-
скојевској прудала препоручено по-
мо са позартином Скупштини о-
штине (матичару) Неготин у 12 час-
а, и како шаљем молбу томе пом-

Подићки, Д. А. 2003, 18

Највидљивији део језичке културе

У три републике, Србији, Црној Гори и Српској, фактички постоји, а формално не постоји православно јединство. Од три присутна православно, два остварују јединство у томе како се шта пише у свим земљама где се говори наш језик. – Рад Одбора за стандардизацију српског језика

Писане појединих речи малим највидљивији инструмент, и, за великим словима, стављаче знакова интерпункције, јединичне султасника по звучности, писане различитих назива, географских термина, назива градова, бања, језера, мора и океана – одувак је изазивало недоумице и спорове међу људима. За све дилеме и спорове увек је постојао један судија – Православис, с обавезним званичним признањем.

Међу толиким другим питањима језичке културе и стандардног језика једног народа, правослапис је

свест о потреби за сардањом и слоготом људи од науке и струке.

– Када је реч о самом правослапису, као најмање важном инструменту језичке културе и језичке стандардности, али једином инструменту који не би смео бити плуралистички, мора се рећи да је управо ту наслеђени проблеми који нису откљонени – истиче, у разговору за секретар Одбора, Бранислав Брборић.

А предисторија наше данашње правослаписне приче изгледа овако: бивши заједнички Правослапис српскохрватског/хрватскосрпског језика, настао још 1860. године, није се мењао у Србији и Црној Гори све до 1994. године, јер за то није било одговарајућих социјалистичких прилика. Па, ипак, године 1988, у издану Матице српске из Новог Сада, изашли су Прилози Правослапису, у чијој је припреми учествовало десетак лингвиста из Србије, Црне Горе и Босне и Херцеговине. Хрватска није учествовала у том послу, јер је од 1986. године имала засебан правослапис. Намењени Прилози наговештавали су промена правослаписних промена за који се још веровало да би могло бити прихватања и за Хрватску. – Спиритус мовенс тога посла у Србији био је Митар Пешићан, преминуо 1986. године. Правослапис Матице српске, Правослапис српског језика, носи годину издану 1993, али се фактички појавио у рано пролеће 1994. године – каже Брбор-

крило само Србију и Српску, али је главни његов приређивач био Митар Пешићан, којем су помагали новосадски редовни професори универзитета Јован Јерковић и Мило Пажурчић.

И пре оснивања Одбора за стандардизацију српског језика, академик Павле Ивић и његови брорни сарадници који ће и основати Одбор, сазнајемо од Бранислава Брборића, заложно се да Дешифер Правослапис српског језика (Приручник за школе), који је већ имао два издања, а није битије одступао од Матициног Правослаписа, била – нека врста компромиса који ће помири-ти два правослаписна пројекта, јавни (Матицини) и приватни (Дешиферов). С тим у вези, али без одговарајућег уговор, требало је да тај посао буде окончан 1988. године. Али није окончан, јер се у завршници Матици српска и Дешифер нису споразумели. Тако је Матица била присиљена да од својих правослаписца, сардари учествују у правослапису, на-намењену основној школи и нај-ширим јавним потребама, а друга Матицина правослаписна верзија, намењена средњој школи, била је го-това још 1993. и прихваћена, опет, само у Србији и Српској.

Колико су наслеђења и нерешени проблеми од 1980. године до деветдесетих година решени обимом и шаренилом постојећих правослаписних књига и шта се са правослаписом нашет језика догађа данас, на почетку новог хиљадугодишта? Занимљиво је да, и поред свега, постоји фактичко јединство правослаписи у свим земљама у чијим уставима данас пише да је званични језик – српски, али тог јединства, формално, ипак – нема.

Данила Радовић
(Сутра: Правослапис као идеолошки инструмент)

рић. – Сувишно је и напоменути да је главни његов приређивач био Митар Пешићан, којем су помагали новосадски редовни професори универзитета Јован Јерковић и Мило Пажурчић.

Шаренило постојећих правослаписа
Како то у нас била, није било социјалистичких услова, чак ни у Србији, да се тај Правослапис одмах прихвати, као званична замена за претходни, новосадско-загребачки двојачки правослапис. Логично социјалистичким приликама доприниосла су још два правослаписа, која су паралелно настајала у Београду: један од њих имао је чак пет приређивача (1993, т. 1994), мада је главни посао обављао редовни професор Филозошког факултета у Београду Радоје Смићко. Тај Правослапис је назван и контраправослаписом* и нишњићким правослаписом. Мада је Београд његово родно место, иако је и поправљену верзију (1998), коју је приређивао правни комисија одговорног редактора Р. Смићко.

Трећи правослапис пројекат носио је такође београдски професор Милорад Дешифер, али му је издавач био из Земуна (1994, 1995, и 1998), осим кад је реч о четвртог издању (2000), названом „заједничким“, јер је снабдевано потврдама из трију републике министарства просвете (у Српској, Црној Гори и Србији – и тим редоследом), са Законом за уџбенике и наставна средства у Српском Сарајеву, као пранапеленим издавачком, којем је земаљска „Ниланса“ претустала приоритет.

Матицини Правослапис озваничен је у јесен 1996, али је озваничене по-

ДНЕВНИК

ложа, Сомборске и ставарске мове на столу.

* у фондацији „Петар Кочић“ (Винка 3) данас у подне била породичан програм у спомени на Владимира Личицу, песника и преводника.

* Изложба лавреничких уметника била отворена у 19 часова у Интернационалном уметничком студију „Триана“ у Ваљеву.

Тана Јовановић и Блада Маричић наступу у 22 часа у Плато деа Баша.

* Разговор о мими Бомилдара Бокрија Милевића. С неба само има пада“ појачање у 19 часова у Радничком центру Београда у Ринској дворани.

Политика, бр. 31411/ХСНП, 11. април 2001, 18.

Правопис као идеолошки инструмент

Одбор за стандардизацију српског језика, каже Бранислав Брборић, вероватно ће верификовати завршетак правописног пројекта, започетог још 1989. године. – Одбор ће настојати да обезбеди сарадњу стручњака, мада и међу њима има људи који попут политичара воле да иду „својим“ а не „заједничким“ путем

У сажетку садашње правописне ситуације нашег језика, Бранислав Брборић, секретар Одбора за стандардизацију српског језика, у разговору за „Политику“, истиче да је стање, у неком смислу, сада боље него икада у историји, а уколико – и горе него икада раније! Зашто?

– Данас постоји неколико правописних књига, мада су, у решавању основних недоумица и питања правописних, њихови аутори скоро сасвим јединствени – каже Брборић. – Прва је велика, научно-универзитетска верзија Правописа српског језика, изашла је у два подиздања, напоредо у екавској и ијекавској варијанти (1993, тј. 1994). Други је Правопис српског језика за средње школе, такође изашас на екавици и ијекавици (1995). Трећи истоимени правописни приручник везан је за Матицу и изашао је крајем прошле године, али само на екавици, док се ијекавско подиздање очекује ових дана. Када оно буде готово, имаћемо оно што нисмо никада имали у историји, истоветни правопис на три ступња – научно-универзитет-

Бранислав Брборић

ском, средњошколском и основношколском, и на сваком ступњу у две верзије – екавској и ијекавској, без икакве противречности!

Одбор за стандардизацију српског језика, сазнајемо од Бранислава Брборића, вероватно ће верификовати завршетак тог правописног пројекта који је започео још 1989. године и трајао пуних дванаест година. Када се то догоди, Одбор ће се, вероватно, заложити да се, на пример за 2004. годину, припреме поправљене, изменене и допуњене верзије на свим ступњевима.

Сарадња стручњака

– Од развоја социolingвистичких прилика зависће – као и до сада – хоће ли нови правопис важити и у Црној Гори, на нов начин здруженој са Србијом или „духљански“ осамосталејој – каже Брборић. – Одбор ће се сучелити и са чињеницом да паралелни, Дешићев Правопис, који се у не много важним појединостима разликује

од Матичиног пројекта, има папире који га чине важеним у све три републике. Као и до сада, Одбор ће се трудити да своју активност везује за целокупно говорно подручје српског језика, Србију, Црну Гору и Српску, укључујући и кориснике српског језика у расејању. Одбор ће, такође, настојати да обезбеди сарадњу стручњака, мада и међу њима има људи који, истини за вољу, попут политичара, воле ићи „својим“, а не „заједничким“ путем.

● А када избије неки правописни неспоразум, коју књигу узети у руке, који правопис консултовати?

– Матичин и Дешићев нису у суштинском нескладу, иако Правопис Матице српске задовољава интересовања за правописне норме на свим нивоима. У Србији и у Републици Српској оба правописа су добила неку подршку из надлежних министарстава. Последњи Дешићев Правопис, мада нема ијекавску верзију, нити три нивоа, „признат“ је, као званични управо у двома „ијекавским“ републикама! Када се све сабере, код нас фактички, дакле, постоји правописно јединство, иако формално – не постоји. У том је смислу правописна ситуација и боља и гора него раније. О Симићевом Правопису нисмо посебно говорили, јер он није доживео формално признање ни у

једној републици, мада је имао две верзије, ијекавску и екавску, само у првом издању.

Етикета „босански језик“ не решава ништа

● Је ли Одбор признао „тројезичност“ бившег исеог српскохрватског/хрватскосрпског језика? Каква је његов однос према називу „црногорски језик“?

– Одбор се не може бавити политичким, а још мање правним признавањем „тројезичности“. Одбор може констатовати чињенично социolingвистичко стање и он га је констатовао. Оно што се данас назива српским, хрватским и босанским/бошњачким језиком, Одбор – проценујући стварно стање – сматра и даље једним стандарднојезичким системом, једним стандардним језиком. Он се морао позабавити супротстављеношћу двеју етикета за „најновији“ језик, устајући енергично, али крајње одмерено, против етикета „босански језик“, којом бошњачки политички кругови, окупиљени око СДА Алије Изетбеговића, желе језик муслимана Бошњака представити, нарочито изван балканских простора, као државни језик Босне и Херцеговине. Сувишно је и напоменути да је таква политичка тенденција популно неприхватљива за Србе и Хрвате, не само у Босни и Херцеговини него уопште. Тиме су Бошњаци, које у Србији нико озбиљан не више

под знаком навода, сучелени са одрживом паралелном етикетом „босански језик“, која сама по себи оспорава њихов идеалитет, а угрожава српски и хрватски. И изазива термиолошке неспоразуме, на које струка мора реаговати.

Наиме, многи су Срби и Хрвати истовремено и Босанци, али још није познато да се ико међу њима сматра Бошњак. Под етикетом Бошњаци може се решити проблем именовања муслимана/Муслимана, али се етикетом „босански језик“ не може решити ништа.

Одбор се није бавио етикетом „црногорски језик“ чији је родоначелник Владимир Бакарић, који је деловао на трагу Бенита Мусолинија и његове „монтенегристике“. Духљанску идеологију подржава део политичких снага у Црној Гори и она је у складу с мусолинијевско-бакарићевском „монтенегристиком“. Ако та идеологија победи, и језичка наука ће се морати према њој одредити. То одређење не бих хтео, нити смео, прејудуцирати. Нити сам склон поверовати у трајност победе духљанске идеологије, антицрногорске и антисрбијанске, заправо антисрпске. Та је идеологија штетна по трајну европеизацију и пацификацију Балкана, а не само Црне Горе, коју тресе грозница бинационалне мотивације њеног матичног народа – каже на крају Бранислав Брборић.

Даница Радовић

УСВОЈЕНИ АМАНДМАНИ НА УСТАВ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Три конститутивна народа

Бошњаци и Хрвати равноправни са Србима у РС. – Језици хрватски, бошњачки и српски, а писма ћирилица и латиница

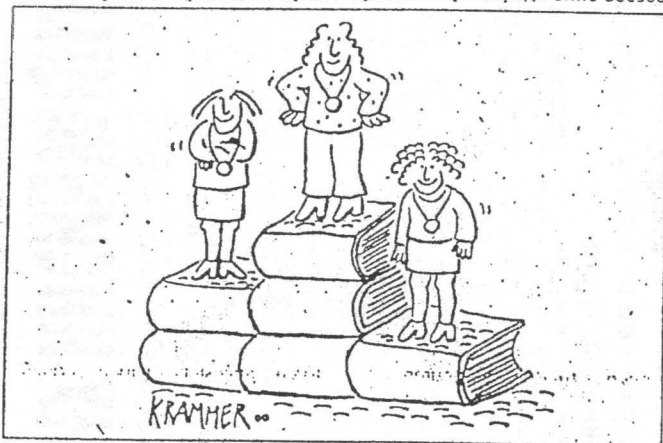
(Од нашег сталног дописника)

Бањалука, 27. априла

На данашњој седници у Бањалуци, Уставна комисија Републике Српске на основу одлуке високог представника за БиХ Волфганга Петрича усвојила је амандмане на Устав Републике Српске, по пред-

предлогу, односно Комисију за заштиту виталних интереса конститутивних народа, по другом предлогу, о чему ће одлучити Народна скупштина на заседању заказаном за уторак у Бањалуци.

Углавном, заштита виталних интереса сва три народа биће обезбе-

(Карикатура: „Винер цајтунг“)

логу Уставног суда БиХ о конститутивности сва три народа у Босни и Херцеговини.

Биће поштован систем паралелности, изјавио је председник Уставне комисије РС, народни посланик и адвокат Мирослав Микеш. Он је изјавио да нећ види да ће у Уставу Републике Српске ускоро у преамбули стајати да су конститутивни народи оног ентитета Срби, Хрвати и Бошњаци и остали народи, односно националне мањине. Тиме је испуњен захтев Уставног суда БиХ о увођењу конститутивности сва три народа на територији Босне и Херцеговине.

Према данашњем договору језици у Републици Српској од сада ће бити равноправни – српски, хрватски и бошњачки: српски за Србе, хрватски за Хрвате и бошњачки за Бошњаке. Службена писма биће ћирилица и латиница.

Уставна комисија би требало да се трансформише у Уставну комисију Републике Српске, по једном

јена тако што ће у тој комисији, било како да се буде звала, бити по четири члана сва три конститутивна народа и три члана из редова осталих народа а одлуке ће се доносити консензусом.

Предложена је и једна новина: да у оквиру те комисије постоји одбор који ће разматрати витална питања, а биће састављен од по једног члана конститутивних народа и једног из редова осталих народа. Ако не буде постигнут договор консензусом одлуке ће доносити председник тог одбора.

Микеш је на крају рекао да су Бошњаци у заштити својих виталних интереса предложили да се на наредном заседању предложи амандмани који ће се односити на откуп станова у државној својини, у две варијанте, са 50 односно 70 одсто откупа стана средствима из старе девизне штедње, а остало у готовом новцу, о чему би требало да одлуче посланици.

Д. Кеџман

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА УПОЗОРАВА ВЛАДУ СРБИЈЕ

ОПАСНО ПОРМЏАЊЕ ЊИРИЛИЦЕ

Залагање за равноправност двају писама не може се у постојећим околностима разумети другачије него као допринос одумирању примарног писма

ОДБОР за стандардизацију српског језика и стандардизацију српског писма, који окупља шездесет најуспешнијих лингвиста, са читавог српског говорног подручја (Србија, Црна Гора, Република Српска) препоручио је, државним органима Републике Србије да поштују и законске норме које се тичу употребе Њирилице. Попод за решавање је документ "Првих сто дана Владе", штампан латиницом, што је - укратко - Одбор - у супротности са Законом о службо-

војној употреби језика и писма, који окупља шездесет најуспешнијих лингвиста, са читавог српског говорног подручја (Србија, Црна Гора, Република Српска) препоручио је, државним органима Републике Србије да поштују и законске норме које се тичу употребе Њирилице. Попод за решавање је документ "Првих сто дана Владе", штампан латиницом, што је - укратко - Одбор - у супротности са Законом о службо-

војној употреби језика и писма, који окупља шездесет најуспешнијих лингвиста, са читавог српског говорног подручја (Србија, Црна Гора, Република Српска) препоручио је, државним органима Републике Србије да поштују и законске норме које се тичу употребе Њирилице. Попод за решавање је документ "Првих сто дана Владе", штампан латиницом, што је - укратко - Одбор - у супротности са Законом о службо-

војној употреби језика и писма, који окупља шездесет најуспешнијих лингвиста, са читавог српског говорног подручја (Србија, Црна Гора, Република Српска) препоручио је, државним органима Републике Србије да поштују и законске норме које се тичу употребе Њирилице. Попод за решавање је документ "Првих сто дана Владе", штампан латиницом, што је - укратко - Одбор - у супротности са Законом о службо-

војној употреби језика и писма, који окупља шездесет најуспешнијих лингвиста, са читавог српског говорног подручја (Србија, Црна Гора, Република Српска) препоручио је, државним органима Републике Србије да поштују и законске норме које се тичу употребе Њирилице. Попод за решавање је документ "Првих сто дана Владе", штампан латиницом, што је - укратко - Одбор - у супротности са Законом о службо-

ПРЕДСЕДНИК ЦРНЕ ГОРЕ ЂУКАНОВИЋ ОДГОВОРНО ЗАГРЕБАЧКОМ "НАЦИОНАЛУ"

МОРЕ ПРЂАВИХ ИНСИМУАЦИЈА

Никада се нисам бавио бизнисом, па самим тим нисам ничији пословни партнер. Нити сам и са ким делио добит - каже Ђукановић у свом одговору

РЕАЛУЖУТИ на текст што га ради и други др-жавни органи, Вјерујем да је и то, између осталог, 15. маја ове године, под називом "Државни Мафи-Јашка - бос. Балкан", и добрим пријемом у ре-председник Црне Горе, Ђукановић, због чега и ужива

Ово писмо, са захтевом да се објави у складу са Законом о јавном припо-вањану, бр. 3, и 35, ст. 1-3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000.

302

СЛОБОДАН ОДЉИЋ О ИНЦИДЕНТУ ЗА ПРОКУЉУ

ДИНЧУ ПО ДИРЕКТИВИ

Забрана и претња за моје гостовање на ТВ "ТОП" стигле су из Берграда, а организатори лична претили су сарају дирек-торки ове телевизије

М. Р. милиона активних ко-

КЊИГА ЗА СЕДАМ ДАНА

1 "ДЕКАМЕРОН ШПИЈУНА" МИХАИЛ ШЕВЧЕВ СОВЈЕТСКОГ ОБАВЕШТАЈЦА

НИ И СЕКС

рађењу, тајном снимању потенцијалних полова различите сексуалне склоности.

склоности... У Лондону, совјетски грађанин ступа у љубавну везу са Енглекином, и око тога започиње борба између совјетске и енглеске обавештајне службе... Енглески и руски обавештајци узвраћају, тако, што успевају да сниме "везу" жене руског војног аташеа са догом, што им даје улог у руке да врбују њеног мужа... На необичан начин, и један Јапански шпијун присиљен је да служи Русима: написао су га, свукли, ставили му на голни орган портрет императора, у таквој позицији га фотографисали, а затим уцењивали...

Још ме је Пушкин убедио да среће и истине нема, али постоје љубав и воља. Али, ја сам, ипак, покушао да напишам зрнаца истине када сам писао о обавештајној служби - каже Љубимов. Издавач је "Народна књига" (преводац Дафина Милановић), 412 стр, 340 дин. ●

НОВОСАДСКА "ЋИРИЛИЦА" ТРАЖИ ОД СРПСКЕ ВЛАДЕ ДА ПОШТУЈЕ ОСНОВНО СРПСКО ПИСМО

Зашто Влада потцењује ћирилицу?

ИЗВЕШТАЈ Владе Србије "Првих 100 дана Владе" штампан само латиницом, био је повод да се после Одбора за стандардизацију српског језика, огласи и новосадска "Ћирилица" - Удружење за заштиту српског националног писма.

Оцењујући да је овим, основно писмо српског народа дубоко потце-

њено, Драгољуб Збиљић, професор књижевности и члан "Ћирилице", указује да се над ћирилично писмо данас више не икад раније надвија опасност од погубне равноправности коју заговара војвођански парламент.

- Очекујемо од Владе Србије да се она прва и последња легалитички понаша и да

увек предњачи у уважавању основног писма српског народа - каже Збиљић обраћајући се влади Србије. - Једино на тај начин потврдиће се да се влада у име народа ако се поштује његова народна вишевековна традиција по којој се овај народ распознаје и описмењава. ●

3. Т. М.

УТВРЂЕН ПРОГРАМ СУБОТИЧКОГ ФИЛМСКОГ ФЕСТИВАЛА

ЧЕТРНАЕСТ ФИЛМОВА: Милена Дравић, председница Савета Фестивала

ОТВОРЕН САЈАМ КЊИГА У СУБОТИЦИ

Да читамо и живимо

РЕЧЕНИЦОМ "Не само да читамо књиге, него и да живимо", познати француски писац Патрик Бесон прехлуче је у Суботици отворио Међународни сајам књига у организацији приватног предузећа "Телос".

На овом сајму излаже 50 издавача из наше земље и са простора бивше СФРЈ.

Манифестацију која траје до 3. јуна пратиће и свакодневне промоције књига а првог дана сајма промовисана је Бесонова књига "Поузданији пол", у издању Задужбине Петра Коџића. ●

ФЛЕШ

БЕОГРАД: На Трибини "Француска 7" данас (у 11 сати) др Божидар Митровић из Москве одржаће предавање о обнављању Храма Светог Саве у Русији. Гости ће бити Веселин Буретић и Миодраг

НОВАТА

О

Бојин, гео. Она почином, осмишту, којинадариеов, еног, се, где се му, фрониским, ним, средрише, ми, рационал, цијалног, и божан, олежи, ритичар, говић, је, авач, Ко, 10 дин.

ПЕЦИЈЕ

V

"МЕТАФИЗИКА ЦЕВИ" АМЕЛИ НОТОМБ

Роман о беби

РОЂЕНА 1967. године, у Јапанском граду Коба, где је њен отац био у дипломатској служби, Белгијанка Амели Нотомб, која припада француском говорном изразу, већ први романом "Хигијена убица" (1992), стекла је статус бестселера писца. Успех је постигао и њена следећа књига "Страх и трепет", као и последњи роман "МЕТАФИЗИКА ЦЕВИ", продат у tiraжу од пола милиона примерака.

У овој аутобиографској причи, списатељица подсећа на обичај у Јапану по коме се беба, од рођења до треће године, посматра као - божанство. То је повест о девојчици која одбија да се смеје, да се креће, задовољавајући се стањем потпуне немоћи, до дана када, са две и по године, открива белу мржњу

O PREKOMERNOM "DAKANJU"

DDOR Novi Sad, list. *avli družba* za os. i rees, A. XXIX/236, *jel-argust* 2003, 10.

U srpskom jeziku, kada je reč o sintaksi, među zanimljivije probleme spada i tzv. **dakanje**, tj. prekomerna upotreba konstrukcije "da s prezentom" na onim mestima u rečenici gde bi u istoj funkciji mogao stajati i **Infinitiv** određenog glagola.

Evo samo nekoliko primera:

"Šta će ljudi na ovo **kazati**?" / "Šta će ljudi na ovo **da kažu**?"

Mi moramo **raditi**! / "Mi moramo **da radimo**."

"Želimo li **učiniti** nešto?" / "Želimo li **da učinimo** nešto?"

"Ja ću im **kazati** čim se ukaže prilika." / "Ja ću **da im kažem** čim mi se ukaže prilika."

"Može se **reći**." / "Može **da se kaže**."

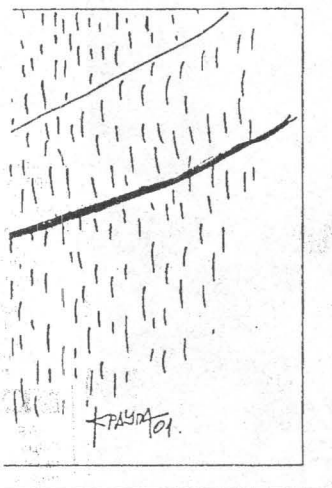
Postavlja se, dakle, pitanje da li je u navedenim primerima bolje upotrebiti **infinitiv** ili konstrukciju "da s prezentom".

(O tome problemu, inače, podrobno su pisali Mihailo Stevanović, **Neporedna upotreba Infinitiva i prezenta sa svezicom da**, Naš jezik, knj. V, n.s.; Milka Ivić, **Problematika srpskohrvatskog Infinitiva**, zbornik za filologiju i lingvistiku, Novi Sad, 1972, knj. XV, 2.)

Postojala je, naime, i još uvek postoji - ne samo kod običnih ljudi ne-

go i kod stručnjaka - **predrasuda** da je upotreba **infinitiva** umesto konstrukcije "da s prezentom" pogrešna, odnosno da je reč o suvišnom/nepotrebnom "evropeizmu", "germanizmu" i "hrvaštini" u srpskom jeziku. Iako se M. Stevanović (upor. **Savremeni srpskohrvatski jezik**, II, Beograd, 1974, str. 598-605; 760-775) u svojim opširnijim analizama, nije jasno izjasnio protiv **dakanja** (upor. **Jezički priručnik**, Beograd 1991, str. 30-31), u poslednje vreme prevladava mišljenje (M. Ivić, P. Ivić, V. Đukanović, M. Radovanović, B. Brborić - o čemu ovaj poslednji, u svojim knjigama **O jezičkom raskolu**. Sociolingvistički ogledi I, Beograd - Novi Sad, 2000, str. 35-36, 155-156, 372; i **S jezika na jezik**. Sociolingvistički ogledi II, Beograd - Novi Sad, 2001, str. 24, sažeto i podsticajno piše) da **infinitiv** treba koristiti svuda gde je moguće, pre svega rukovodeći se načelom **ekonomičnosti**, tj. izbegavajući kakofonično ponavljanje istih zvukova, odnosno **tautološko** ponavljanje istih reči (prakse da se u istoj rečenici i po nekoliko puta **bez prave potrebe** pojavi veznik **da** - upravo otuda i pejorativni termin **dakanje**). Ali ne samo stoga već i zato što **infinitiv**, mada "evropeizam", istovremeno ulazi i u osnovicu srpskog jezičkog standarda (v. studiju M. Radovanovića u zborniku **Srpski jezik na kraju veka**, Beograd, 1996) i odlika je svih indoevropskih, dakle i slovenskih (sem bugarskog i makedonskog) jezika, te nije ni "germanizam" ni "hrvaština" (upor. Branislav Brborić, **O jezičkom raskolu**, str. 36).

Stoga, moglo bi se na kraju istaći, treba "dakati" što manje, tačnije samo onda kada se mora, kada "ne smeta uhu", imajući uvek na umu tačnu primedbu Milke Ivić, da je područje srpske jezičke kulture, bez suštinskih razloga, "paušalno proglašeno **đakavskim**", jer je i danas **infinitiv** "u živoj upotrebi kod Srba u zapadnoj Srbiji, u Bosni i Hercegovini, u Hrvatskoj i Crnoj Gori" (v. B. Brborić, I, str. 35), te njegovo nasilno "izbacivanje" iz srpskog jezika, predstavlja neposrednu opasnost po **jedinstvo srpske jezičke kulture**.

A. Pivar

СУРОВИ ПОХОД

"Тешко је разумети црногорско предњачење у модернизму, реформизму и глобализму", каже господин Бранислав Брборић

Питање опстанка ћирилице, писма српске традиције и духовности, која, у „пакету“ даљег расрбљивања српског језика, тежи да ишчезне и у Црној Гори, питање законског уређења приоритета ћирилице у нашој Републици су, ових дана, као веома интересантна, заокупила нашу редакцију.

Тим поводом „Глас Црногорца“ је контактирао са угледним лингвистима из Црне Горе и Србије, где је, бар формално, питање ћирилице, односно писма, идентитета и интегритета народа којем је српски језик матерњи, ријешено.

Да ли мисли да ћирилицу пријети изумирање, и шта то значи за нашу културу, питали смо господина Бранислава Брборића, секретара Одбора за стандардизацију српског језика у Београду.

„То помало зависи од тога шта ко разуме под заменицом *наш*. Ако се пође од тога да људски живот није само низање (свако)дневних тривијалности“, каже Брборић, „онда је јасно да се у оном *данас* крије континуитет с оним *јуче* па и оним *сутра*, пошто вања традиције упркос свим разумљивим и неопходним иновацијама. Ја поштујем духовни идентитет Црногораца, али не разумем њихове данашње расцепне дуализме: две нације, две цркве, две азбуке... То је превише да би човек макар покушао разумети црногорско предњачење у модернизму, ре-

формизму и глобализму“.

„Кад се Грчка и Кипар (који неодољиво – и велицином и бројем становника – додсећа на Црну Гору) одлуче на духовно самопорицање“, наставља Брборић, „које би ваљда означило и напуштање уникатног грчког писма, између размишљање о повлачењу ћирилице из јавног живота. Али само размишљање. Ипак, ваља држати на уму да је и *наша* ћирилица међународно писмо, јер су у њој *21* слова – заједничка баштина свих – Штовена на Истоку.“

Разуме се, на Кипру постоје и други, а не само Грци. Уосталом, и у Црној Гори и у Србији постоје други, чију љубав за латиницу могу разумети, али не разумем зашто би се они

мешали у наше културно наслеђе“.

У одговору на питање, да ли би у Црној Гори требало законским путем заштити ћирилицу, као прво службено писмо, као што је то урађено у Србији, господин Брборић каже: *(Да да би тредале)*

„Сматрам ћирилицу је у Црној Гори најгрубље нападнута, још од 1992. откад у Уставу РЦГ стоји да су два писма, ћирилица и латиница, равноправна. Та одредба као да је антиципирала оно што ће се збити потоњих седамдесет година. У Црној Гори нападнути су сами темељи културне историје њеног матичног народа – у једном суровом походу на њену хиљадугодишњу духовну матрицу.“

Д. Лакић

ПЕЧАТ

„Бити за ћирилицу не значи за мене бити против латинице“, каже Бранислав Брборић. „Напротив. Бити за ћирилицу данас значи пре свега бити за јемство њене примарности и наше културне целовитости, оверене печатом хиљадугођа / тисућећа, што значи да ваља одбити раскидне и расколне модернизме, којим нас је частило 70-годишње искуство лажног заједништва у КСХС, КЈ, ДФЈ, ФАРЈ и СФРЈ.“

Интернет и ћирилица

— прво обавештење —

Српски језик, писмо и култура у савременим информационом технологијама

Организују:

Вукова задужбина, Народна библиотека Србије и Одбор за стандардизацију српског језика

Циљ Скупа: Интернет као глобална мрежа свих мрежа отворила је широке могућности уласка у информациону цивилизацију односно информационо друштво и остваривање његових идеја и развоја. Циљ Скупа је да укаже на могућности примене и афирмације српског језика, писма и културе у савременим информационом технологијама (са нагласком на Интернет), као и неопходности да цело друштво, држава, државне институције и појединци уложе напоре да српски језик, писмо, култура и друге друштвене делатности нађу своје место у наступајућем цивилизацијском развоју.

Задаци Скупа у основним цртама су следећи:

- указати да је неопходна широка друштвена активност на заштити српског језика и ћириличног писма као предуслова очувања самобитности нашег народа и његове културе, као и њиховог даљег развоја;

- стварати културну климу која ће погодовати даљем развоју наше науке, просвете, културе и привреде на нашем језику и писму, у склопу развоја савремених информационом технологија;

- представити степен примене српског језика, писма и културе у досадашњем развоју савремених информационом технологија (са нагласком на Интернету);

- показати да су, погрешна уверења како Интернет не подржава наш језик и писмо и да на њему нема места за културу малих народа као што је наш;

- представити резултате креативног рада многих појединаца и институција на изради сајтова, интернет публикација, база података, речника, мултимедијалних публикација и других форми рада (укључујући и стандарде) на српском језику и ћирилицу;

- изнети нове могућности и решења њихове примене на Интернету, од електронске поште до мултимедијалних презентација и преноса;

- утврдити конкретне мере и активности на заштити српског језика и писма посебно у савременим информационом технологијама.

Тематске целине

- **Опште теме:** Српски језик, писмо и култура у савременим информационом технологијама (заступљеност српског језика и писма на Интернету ради очувања самобитности српског народа, његове културе и њиховог даљег развоја);

- **Посебне теме:** Стваралачка решења за ћирилицу на Интернету (сајтови, ћириличке базе података, интернет публикације и друге мултимедијалне презентације, електронска пошта и друге форме представљања).

- **Специфичне теме:** Дигитални

текст, стандарди, информационом терминологија, обликовање писма, специфични алати односно инструменти и друге теме које се односе на савремене информационом технологије (са нагласком на Интернет).

— ОКРУГЛИ СТО —

Трећег дана саветовања предавања се

округли сто

ОРГАНИЗАЦИОНИ ОДБОР

Проф др Срђан Станковић, председник

Проф др Срђан Станковић, заменик

председника

Проф др Дејан Ајдачић

Проф др Драган Бараћ

Проф др Бранислав Ерборић

Проф др Душан Витас

Проф др Десанка Латковић

Проф др Божа Михаљевић

Проф др Сузана Радовић

ПРИЈАВЕ

Пријаве за учешће на Скупу са абстрактном радом достављају се поштом или електронском поштом најкасније до **1. 12. 2001. године**, а радови за рецензију до **1. 1. 2002. године**.

Адреса: ВУКОВА ЗАДУЖБИНА, 11000

Београд, Српских владара бр. 2

е-пшта: vuk.zadEUnet.yu

Радови

Учесници који подносе радове за Скуп моле се да имају у виду следеће:

1. Рад треба да одговара предмету и темама Скупа;
2. Да у добром делу до сада није ни где објављен;
2. Рад доставити у електронском облику (у PDF, HTML или WORD 6 форма-

ПОЗИВ ЗА НАГРАДЕ ВУКОВЕ ЗАДУЖБИНЕ У 2001. ГОДИНИ

Позивамо заинтересована правна и физичка лица да доставе предлог за награду Вукова задужбина од 1990. године додељује годишње награде за науку и за уметност. Награђује се по једно дело у области науке и у области уметности објављено, изведено или приказано у времену од 1. октобра претходне до 1. октобра године у којој се награда додељује.

Награда за уметност додељује се за уметничка дела југословенских стваралаца настала у СРЈ, односно за књижевна дела објављена на српском језику у СРЈ, Југославији.

Награда за науку додељује се за дела и научне радове у областима којима се Вуковина, настала у СРЈ, Југославији и у свету, без обзира на језик и држављанство аутора.

Награда се састоји из повеље, плaketе с Вуковим ликом и нoвчаног износа који утврђује Управни одбор Вукове задужбине.

Одлуке о наградама доносе одбори (за науку и за уметност) који имају председнике и по осам чланова, а именовано их је Управни одбор Вукове задужбине.

Молимо да упутите свој предлог за награду Вукове задужбине за 2001. годину. Предлог треба да буде образложен и уз њега треба доставити два примерка дела које се предлаже за награду (ако је у питању књига или друга публикација). Предлози се достављају до 1. октобра 2001. године, Вуковој задужбини, 11000 Београд, Краља Милана 2.

Проф др Ранко Томић
Проф др Драго Ђујић
Проф др Милутин Чулић
ПРОГРАМСКИ ОДБОР
Проф др Милутин Чулић, председник
Проф др Дејан Ајдачић
Проф др Драган Бараћ
Проф др Бранислав Ерборић
Проф др Срђан Станковић
Проф др Драган Илић
Проф др Снежана Ковачевић
Проф др Десанка Латковић
Проф др Душан Витас
Проф др Ранко Томић
Проф др Драго Ђујић

ту) у обиму до 6 страница (са илустр.) са великим фонтом АРИАЛ од 12 (за наслове), 10 бола (за поднаслов) и 9 за текст. Текст треба куцати српском тастатуром.

3. Радови подлежу рецензији

4. Радови који буду прихваћени и саопштени на Скупу биће одштампани у Зборнику радова на компакт диску и у листу ВУКОВА ЗАДУЖБИНА.

Котизација

Приступ на Скуп је слободан, а котизација која укључује Зборник радова је 1000 динара.

FOKUS

Bh. dani, Beograd, 28. oktobar/profan 2001, 16-17.

Josip Baotić i Ismael Hallović. Zadržali direktor i zabranili pravopisac

Ravezani jezici

Ko je rekao da jezik ljudima omogućava sporazumijevanje, razumijevanje čai? Jezik, na prostoru gdje se nekad govorio srpsko-hrvatski, omogućava jedino nerazumijevanje.

Da je to zvuca istina mogli su se uvjeriti svi koji su prošlog vikenda u Neumu pratili Međunarodni skup "Jezik i demokratizacija", sponzoriran i organiziran od strane Ambasade Kraljevine Norveške u BiH i Instituta za jezik u Sarajevu.

Već u prvim satima skupa, kada su se za govornicom izmijenjali jezikoslovci iz amnistranstva Miloš Kovačević, Slobodan Remetić, Branislav Brborić i Ljubomir Popović iz Beograda, Dalibor Brozović iz Zagreba te Svojan Vrijić iz Mostara, bilo je jasno da ni o kakvoj demokratizaciji neće biti riječi.

Miloš Kovačević je odmah, čitajući povelu Javnice, pliao: "Postoji li zbilja taj bosanski jezik?", pa utrudio da muzika postoji bosnjački, ali

Sarajeva i odmah rekao: "Bosnjački jezik nigdje ne postoji, ni je to baš da upotrebljavao taj izraz. Nemojte nam namećati taj termin ni nas tijerati na ono što nećemo." Ovdje je uslijedio dugotajan aplauz, ovacije i korekci. Busiju je ponovo završio Miloš Kovačević, koji se proderao: "Ako su Bosnjački odlučili da svoj jezik nazovu bosanskim, to Sribi ne moraju prihvatiti. Nemojte me ni zabranjivati da govorim kako mislim, moje je da odlučim hoću li reći niemački ili germanski, slovenski ili slovenački!"

"Iako mi smeta ton kojim nam se obraćate", pobunila se iz publike jedna profesorica, na što joj je odgovoreno pjeskom. Slobodan Remetić je potom, malo mirnim tonom, pričao kako se ime bosanski jezik mnogima ne dopada i da je problem, zapravo, u izboru imena. Jezika ima, ali imena nema, glasila je njegova ponuka. Dakle, kao kad neko govori engleski, ali ne smije reći da govori engleski. A smije reći da govori, recimo, francuski.

u salu. U međuvremenu, publika je uglavnom sačinjena od profesora bosanskog jezika iz sarajevskih škola, glasno protestirala zbog upotrebe termina bosnjački umjesto bosanski jezik, na što su gosti iz Beograda uporno odgovarali: kao što vi imate pravo da svoj jezik zovete onako, kako vi hoćete, ne-moje ni nama braniti da ga mi nazivamo onako kako hoćemo.

Nb, došlo je i vrijeme diskusije, pa je za govornicu izšao dr. Ibrahim Čedić iz

Bh. dani, Sarajevo, 28. septembar/rujan
2004, 16-17 [srpski sec]

Senahid Halilović, autor *Pravopis bosanskog jezika*, dosta mirno je pratio tok skupa, a onda, isto tako mirno, izašao za govornicu i – ispričao priču. Priča se zvala *Bosanska prinova*, a govori o ženi (Jugoslavenki) koja je u zao čas rodila četvero djece (srpski, hrvatski, crnogorski i bosanski jezik) i umrla. Prvo dvoje djece se odmah pridiglo na noge (srpsko i hrvatsko), osokolilo se, a ono drugo dvoje krčljivo (bosansko i crnogorsko) jedva se propinjalo na nožice. Ona je ono dvoje krčljivih dumalo šta bi to moglo biti pa su, takvi kakvi su, na kraju skontali da im je to zbog imena – urokljivog. Na kraju je ono manje krčljivo zaključilo: "Nije ime krivo, već je ono, jaderno, krivo zato što je živo."

E, ovdje je pjesak bio skoro ravan onom kad izadje Saban Burhan i otpjeva *Dadi, najdraži*.

Na ovo su, opet, gosti iz Jugoslavije i Hrvatske zaključili da se radi o mitingaškoj publici, onda se pričalo o jeziku kao opakom oružju, spominjali su se

krjavo etnički standardi, diskriminacija Srba i Hrvata, centrifugalne tendencije i centrifugalna strujanja, raspravljalo o tome je li Vuk Karadžić dao Hrvatima jezik, i da li je isti Vuk Karadžić jezik dao Miroslavu Krležu.

Jest, eto, Vuk je sve ovako pisao i govorio: *Taj Grad jučer još tvrdava princevugenska, sa svojim ravlenima, kurtinama, eskarpama i kontraeskarpmama, linetama i kaponjerama (precizno djelo austrijskih fortifikatora), šaren je mošejsko-arapski mnogobojan...*

Na kraju, neki profesori bosanskog jezika zaključili su da se u svoj toj kakofoniji ipak dala razaznati "tendencija reduiranja bosanskog jezika samo na Bošnjake", a što bi, opet, pomoglo da Bošnjaci, kad već imaju i narodnost, i teritorij, i jezik, mogu ljepo otići u – treći entitet.

Josip Baotić, direktor Instituta za jezik u Sarajevu, još je bio i zadovoljan. "Veliki je uspjeh", rekao je za *Dani*, "što su se nekadašnje kolege srele nakon deset godina i razgovarale."

Čuj, razgovarale!

ПИТАЈУ: ДА ЛИ ЈЕ УГРОЖЕНО СРПСКО НАЦИОНАЛНО ПИСМО И ДА ЛИ ЈЕ ДВОАЗБУЧНОСТ У ЈЕЗИКУ ПРЕДНОСТ ИЛИ КАЗНА

Ђирилица између сјаја и очаја

Упркос томе што је Ђирилица званично писмо, у Србији је запостављена у јавној употреби чак и на местима где је прописана као обавезна • Уз то у моди су и називи предузећа који подсећају на Стеријину „Покондирену тикву“, чини се да наши бизнисмени верују да ће им профит донети и сами англо-саксонски називи њихових предузећа – сматра наш саговорник

Предраг Богдановић Ци, писац и секретар Удружења књижевника Србије:
„Сматрам да је Ђирилица запостављена. Крећемо од оних најбазилнијих ствари, па рецимо да већина писањих машина

Предраг Богдановић Ци

на својим типкама има латинична слова. Дајемо расторанима и трговинама стране називе што аутоматски повлачи употребу латинице. Да се разумемо, против латинице, наравно, немам ништа, али је користим искључиво кад пишем на некоем страним језику, док Ђирилица има предност кад пишем на матерњем језику.

Радомир Мишуновић

Радомир Мишуновић, песник и новинар:
„Уздам се у самосте нашег народа, па сматрам да ни држава ни Ђирилица неће изумрети.“

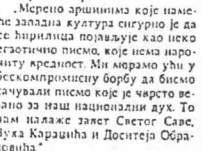
Душан Цицвара, књижевни критичар и прозни писац:
„И Ђирилица и латиница су

богатство нашег народа. Користим оба писма. То је по мном мишљењу права мера, поготово што у Србији постоји суверен шовинизам, као што у исто време постоји друга крајност, то су људи који презиру културу народа из којег потичу.

Вера Даничић, председник скупштине Удружења за заштиту Ђирилице „Ђирилица“:
„Ми из удружења се залажемо за кртно доношење посебног закона о Ђирилици. Истичемо да право на наметање писма, намерно или стихично, не може да има ни појединац ни група људи. Исто тако сматрам да се манифесто писмо не би смело преварати у већинско, као што је то случај са латиницом.

Данир Малешев, овогодични добитник књижевне награде „Српско перо“:
„Мерено ариџиница које намеће западна култура сигурно је да се Ђирилица појављује као некое егзотично писмо, које нема нарочиту вредност. Ми марамо ући у бескомпромисну борбу да бисмо сачували писмо које је чврсто везано за наш национални дух. То нам илаже завет Светог Саве, Вука Караџића и Доситеја Обрадовића.“

Чедомир Љубичић, књижевник:
„Ђирилица је угрожена, то је више него јасно. На делу је по-

Чедомир Љубичић

Чедомир Љубичић

Према истраживању „Ђирилице“, Удружења за заштиту нашег националног писма, само је 31,3 одсто јавних латиниса исписано Ђирилицом, а у Новом Саду још мање – 18,5 одсто. Када се овоме дода да се све нове књиге и часописи штампа на латиницу, намеће се логично питање: да ли је то Ђирилица забрањена?
О тежакм положају Ђирилице „Чутарье Новике“ разговарају са људима који су у најиспосреднијем контакту са језиком и писмом.

ривање темеља српске културе и идентитета. Национално сопство изражено јавним писмом није сопство већ само позатке представљено већинским моделом комуницирања. Стеван Сремац је говорио да „када Србни хоће да буде објективан он прела на страну непријатеља“. У том духу би се задало запитати да ли свакако нужна сарадња са састом подружка порицане вредности владиног народа. У везаних те две потребе „и свет и ми“ јесу резултат који за Ђирилицу мора бити позитиван.“

Братислава Милатовић

Братислава Бага Милатовић, песник и новинар:
„Упркос томе што је Ђирилица значајно писмо у Србији је запостављено у јавној употреби чак и на местима где је прописана као обавеза. Реч је пре свега о раним истисцима, фирмама и местима предузећа. Исто тако у рекламима на аутобусним станицама, билбордима и панелима доминира латиница. У моди су називи предузећа који ме подсећају на Стеријину „Покондирену тикву“. Полаза

ло, питам се, исекој данашњој робној кући да се зове „Мишунтиновић“ или „Галосављевић“. Да не желимо то будемо као Стеријина Фема нека други? Алгебрајски, па пример.
Проф. др Жарко Видошић, историчар шовинизације:
„Нема могућности да се језик народ изуче из крине ако нема самостојално јако нема идентитет. Што се риче писма и језика, примећујем две појаве које директно значе окретање историјске свести на странлуцу: папуштање Ђирилице и губитак слуха за акценце. Овем народу недостаје и говорила култура. Слушљиво водитеље разних радио и телевизијских гоноре као да им је српски страни језик. Таква говор можда мути сву да око нас на улици, продавници, у градском превозу. Али то је усуд неодољиве генерације коју су учили неодољиве професори.“

Братислава Ерборић, лингвиста:
„Ко мисли да је двоазбучност у једном те истом језику предност, луто се вара. Да је то предност, претпостављам да би она забранила српску културу, као што је забранила сваку другу културу у Европи. Двоазбучност је баштина бивше Југославије, којом су „обогаћени“ само Срби, док је она заборављена од друге југословенске нације. Па ипак, не веруем да је и једна од два писма могуће искористити из српске културе. Оно с чиме се не смеће повезати јесте етнотипизација, па и искључивање Ђирилице из јавног живота. Напротив, морамо се повратити свим аминистративним средствима, укључујући и законике, да Ђирилица поврати изгубљено место у српском језику и српској култури

наши велики, средњи и мали бизнисмени мисле да ће им продуктивност допети енгелски називи њихових предузећа. Некада су се код нас, у пословном свету фирме звале према својим власницима: „Робна кућа Милан“ или „Пивара Вујковић“. Шта би фалило, питам се, некејој данашњој робној кући да се зове „Мишунтиновић“ или „Галосављевић“. Да не желимо то будемо као Стеријина Фема нека други? Алгебрајски, па пример.

Проф. др Жарко Видошић, историчар шовинизације:
„Нема могућности да се језик народ изуче из крине ако нема самостојално јако нема идентитет. Што се риче писма и језика, примећујем две појаве које директно значе окретање историјске свести на странлуцу: папуштање Ђирилице и губитак слуха за акценце. Овем народу недостаје и говорила култура. Слушљиво водитеље разних радио и телевизијских гоноре као да им је српски страни језик. Таква говор можда мути сву да око нас на улици, продавници, у градском превозу. Али то је усуд неодољиве генерације коју су учили неодољиве професори.“

Братислава Ерборић, лингвиста:
„Ко мисли да је двоазбучност у једном те истом језику предност, луто се вара. Да је то предност, претпостављам да би она забранила српску културу, као што је забранила сваку другу културу у Европи. Двоазбучност је баштина бивше Југославије, којом су „обогаћени“ само Срби, док је она заборављена од друге југословенске нације. Па ипак, не веруем да је и једна од два писма могуће искористити из српске културе. Оно с чиме се не смеће повезати јесте етнотипизација, па и искључивање Ђирилице из јавног живота. Напротив, морамо се повратити свим аминистративним средствима, укључујући и законике, да Ђирилица поврати изгубљено место у српском језику и српској култури

Братислава Ерборић

уочиште, а у симболичкој равни она може бити прелаз на латиницу: где год је то могуће, али не и потписивања, укључивања и исказивања писма.

Они који верују да ћемо се приближити развијеном свету тиме што ћемо се повратити Ђирилици, као тобоже заштити, примитивног писма, упућујем на пример Грчке. Грци се друже са латиницом, али ипакко на штету својег латиничног, ни Ђириличног ни латиничног, писма.“

Милован Витезић

Милован Витезић, лингвиста:
„Ђирилица је неодољиво заступљена Републиком Југославије, Ђирилица је доживела драгати ударци, поготово тамо одакле су Срби протерани, где је у ствари више и нема. Ђирилицу морамо вратити свешћу о националној вредности писма. Суштина у успех некаког писма зависи не само од његовог писма.“

Аминистру припрема
Павел Лапош

Еуро или евро?

Монетарни стручњаци у свету препоручују земљама које ће користити нову новчану јединицу да се у језичкој пракси њен назив што приближније изговара

"прекрштавања" не могу вршити (као: инпр. у односима Бог: Wipen, Будимешта: Видарест Ишт), што, опет, не значи да томе увек и треба прибављати. Ако, пак, пожемо од тога да је зучен-тучина облик имена нове валуте еуро (што и на самим новчаницама пише), не изгледа оправдано да се еуро на један начин (званично) пише, а на други (незванично, колоквијално) на чин изговара или и пише.

Друго: Писати "еуро" (званично), а изговарати (или и писати) "евро" било би у супротности и с (Вуковићем) при-црпом – чига? како је написаног", там пре што ово како је написаног" најуе супротности са изговорним системом нашег језика.

Треће: Варијанте "еуро" може (не-коже) бити, непожељна и због тога што је изговор "Еуро(па)" својствен хрватском језичком подврћу. То, ме-ђутим, и не би морало бити разлог да се у нас еуро објави; иницијална секвен-ца еу-ције, на име, страна нашег јези-ку. То, с једне стране, потврђују многе речи (махом преузете из грчког) које имају вокализму тандем еу-ка: *еурба-мизис, еурбизација, еурборис, еур-машине, еурбидија, еурбидија*, док се, с дру-ге стране, може приметити да форма еуро појачне и у нас да се утврдиља-ва, засад, истина, махом у називима неких фирми или производа (као: *еуро-ромерк, еуролас, еурограсси, еуро-комерк и др.*), што значи да се "еуро" понако "одомаћује", а то, рекло би се, не смета превише.

Четврто: Банкарски извори напо-мећу да монетарни стручњаци у свету препоручују земљама које ће кори-стити нову валуту јединицу да се у јези-чкој пракси њен назив настоји што приближније (адактивно) на исти на-чини изговарати, тј. онако како то на новчаницама и пише, будући да је то званичан назив европске валуте зема-ља монетарне уније.

Да ли би, с обзиром на све ово, пита-ње – евро или еуро морало и у нас да буде решено? ЕтоМ ФРЕКТЕ

Питане се не поставља у јаности први пут, али је време да се на њега одговоримо последњим пут, де-финитивно. "Политика" је већ пре око-тридесет година, у два маха, објавила не-ка мишљења о томе да ли нову европ-ску валуту треба звати евро или еуро. Мишљења су задржала од јаности, а од Банкова. И док су банкарски званич-но, на међународном састанку 1999. године заузели став да је треба звати еуро (ер је евро у банкарској комуни-кацији већ "резервисан" за одређе-не термине, као: *евро-бондови, евро-долла-ри, евро-Шри-Ланка облигације и др.*), лингвисти су подносили одговоре да ли име валуте треба или не треба усклади-ти са нашим изговором речи Европа.

Напомињемо је да у другим језицима (немачком, енглеском ипр.) постоје "домаћи" начини изговора имена Евро-па (у немачком *Орбиа*, у енглеском *Ју-роуп* итд.), па би, сходно томе, и у нас име нове валуте валаљало прилагоди-ти наше изговору речи Европа, дакле, одредити се за евро. Тако мишљење је заступало и Павле Ивић, председник Одбора за стандардизацију српског је-зика, рекавши: "С обзиром на то да ми говоримо Европа, а не Еуропа и да ми немамо евро појачне од Европа" онда нема dileме да се валута Европске уније код нас зове евро." (Политика, 6. Јануара 1999, стр. 8).

Ми бисмо, међутим, указали и на друге моменте:

Прво: Иако је име валуте у етимоло-шкој вези с речу Европа, то не мора да буде од објављивачег значаја и за нас (прејављивачег). Назив, имен-овање (валуте или чега другог) се може сматрати поступком простог "прита-вања", при чему етимолошка веза с другим речу (у овом случају с "Еуро-па") може бити занемарена. Имена се и иначе, у припадњу, слободно надреда-ју и, на челно, имају право на аутохто-ну "недоурљивост", чак и онда кад се њихова гласовна склоп коси с регулар-ним правилима језика. То, дакако, не значи да се прилагођавања или чак

ПАВЛЕ ИВИЋ

Јужнословенски филолог Павлу Ивићу У СПОМЕН

Великом научнику и човеку – академику Павлу Ивићу (1924–1998) посвећена је дво-томна књига (6) „Јужнословенски филолог“ коју су објавили Српска академија наука и уметности и Ин-ститут за српски језик САНУ. Уред-ник књиге, Ивићев брат др Слободан Реметић у уводном тексту наглаша-ва да је Павле Ивић центрирао лич-ност српске лингвистике друге поло-вине двадесетог столећа, а цео жи-вот посветио је пре свега дијалекто-логији и историји језика. Брујити и полиглота, каже Реметић, професор Павле Ивић течно је говорио фран-цуски, руски, немачки, енглески, хо-ландски и мађарски језик, а служио се великом словенским језика, па ижео чудом што је као професор др-жао предавања на шездесетак уни-верзитета у свету, од Америке, Ази-је до Аустралије до Европе.

Уредник највећих светских сла-вистичких часописа, Ивић је био члан седам угледних светских ака-демија наука, Наравно, поред члан-ства у САНУ, 1973. изабран је за по-

бу" и успостављање хијерархије ме-ђу верницима; поделу на „аутентич-не“ вернике – полвизијске и „секу-ларизоване“ вернике. Док при нео-држаној стреме животу у јасни, природности, љубави, милосрђу, личном самоотрицању, покајању, жртвовању, истинској друштвено-сти – не пристајући на схизофрено двојство свог „приватног“ и „јавног бића“ – други се интвртну у секу-ларизовану, модерну пољитику за-једницу, респектујући у основи сва-њена „описана“ правила одпокре-ња и животи, а своје религиозне по-требне задовољавајући у оквиру до-мена „приватности“. Нема сумње да ови „верници“ остају у поседу повр-шног, спољашњег, ритуалног, фол-клорног, и чак маркетишког сло-ја (дементизаје) вере. Изгледа да су баш овакви „сурогаат верници“ – верници у лингвном животу, а послушници жаљени у јавном – Уједино, и напо-њени у ово наше време! Уосталом, из-редова црквене јерархије није ретко чути мишљење како верујући човек који живи у свету није у савршава-њу" успише лествицама монаштва, већ на „тржистици духовности“ кон-зумира „средства спасења“, која ин-туитивно осећају с његовим светов-ним обавезама. Као да се може веро-вати у Бога на „различитим нивоима“ и живети аера у „појединим де-ловима“.

Према томе, данас верник одстоји изнутра „расцепљен“ на „приватни“ и „јавни“ део; у свом приватном делу он може да функционише и живи као верујући, док у јавности мора да де-лује као „грађанин“ – лишен својих конкретних, личнихних својстава, својих аутентичних осећања, хтења, нада и снова. То, заправо, значи да верске слобде својим највећим де-лом нормирају домену прокламова-ног, програмативног и јуритичког; а од унутарње снаге сваког појединца ко-ји је ослучио да верује, зависи и да ли ће оне постати, део правне модерног света.

Гордана ЖИВКОВИЋ

Обриси земље

Дрво Фу расије у Јапанској, сунчевик зрачница обасјано, Др-жак расије на (иланци) Дајун, Оваде се бобоји сунчиша-неба) и йоджи (на њега). На Сунку расије на зајадгу од др-вца Цујан. На његовим трачама је десетј сунца. Његови цве-

Еуро је евро

„Еуро или евро“, 6. 10.

О лингвистичком питању „Еуро или евро“ огласио се у „Политици“ од 6. октобра т.г. угледни наш лингвиста г. Е. Фекете. У наслову његовог дописа ред је био обрнут, чиме се читаоцу већ унапред сутерише некаква предност првом лику тога европензма. Ваша редакција је у поднаслову извукла Фекетеове речи: „Монетарни стручњаци у свету (сиц!) препоручују земљама које ће користити (ту)... новчану јединицу да се у језичкој пракси њен назив што приближније изговара“. Ни аутор, ни редакција не кажу чему то приближније. Ваљда се подразумева – начину писања, дакле еуро?

Фекете даље наводи и тричетири лингвистичка аргумента за своју поставку. Мене није убедио и ја ћу покушати да оспорим његове аргументе. Најпре ћу указати да се тога не држе ни оне земље које су измислиле евро: Немачка, Француска, САД. Немци изговарају ојро, Французи еро, Американци јуаро. Зашто бисмо се само ми држали лика еуро? Још ћу да истакнем да ово питање није ни у каквој надлежности ММФ-а, већ искључиво у надлежности српске лингвистике.

Фекете тврди да овде можемо занемарити везу еуро са речју Европа. Ја тврдим обрнуто: психолингвистички то се не треба занемаривати, јер еуро није немотивисана реч, него напротив: он се баш и мотивише речју Европа! Ми се од такве мотивације не можемо апстраховати, нити има икакве потребе за тим.

Фекете мисли да понеко од нас има одбојност према лику еуро и стога што је тако код Хрвата. Ово није тачно, то је само његова хипотеза, понуђена у виду афирмације. Лик еуро није хрватски, већ латински. Слаба је и аргументација да у нашем језику већ постоји творбена компонента еуро – у називу фирми и сл. Нуди нам и примере: еуроكرم, еуросалон, еурохраст, еурокомерц, итд. Ово је тачно, али ми не можемо ићи за малограмотним српским трговцима у оваквим пословима.

Позивање на ММФ и „банкарске изворе“ лингвистички је ништавно. Они су за питање евро или еуро надлежни – колико један симпозијум српских слависта за монетарна питања у Европској заједници!

Због свега тога, сматрам супротно од г. Фекетеа: сваку предност ваља дати лику евро, а никако не лику еуро. Ово последње било би пуко и палагајско имитирање германског и романског писања.

Мало вреди и Фекетеова формулација да би изговор евро, а писање еуро био супротан Вуковом начелу фонолошког писања. И овде мислим сасвим супротно. Ми ћемо поћи од нашег изговора, па ћемо са њим саобразити и писање, дакле евро. Ваљда су гласови језика примарни, а слова су секундарна?

Према томе, долази у обзир само евро, никако еуро!

Др Богдан Ј. Дабљић,
Београд

ПОЛИТИКА, бр. 31592/ХС VII, 13. 10. 2001, 22.

У српском је евро

Ова новчана јединица добила је име по скраћеном облику речи Европа, односно европски

Одбор за стандардизацију српског језика примио је од Народне банке Југославије допис бр. IX/222/01 од 12. 9. 2001. године, с потписом шефа кабинета гувернера Невенке Савовић, следећег садржаја:

"Народна банка Југославије, као централна банка, биће носилац целокупног пројекта замене валута земаља Европске монетарне уније у евро. Са замислом ће се почети у јануару 2002. године и до тада би требало информисати ширу јавност о свим детаљима везаним за ову значајну промену.

У циљу што боље обавештени грађана, у току је припрема маркетиншке кампање која укључује сва расположива средства информисања (телевизијске и радио рекламе, плакат, брошуру и сл.)

Молимо Вас да нам дате званично мишљење и образложење о преводу назива ове нове валуте (ЕУРО)."

Захваљујући Народној bancи што нам се правремено обратила, слободно смо да јој саопштиме наше мишљење, које уједно представља Одлуку бр. 21. Одбора за стандардизацију српског језика:

Назив нове валуте треба у српском да гласи евро (мушког рода), генитив евра, у множини еври.

Откако је у јавности почело да се говори о новој европској валути, у нашим средствима јавног информисања могла су се срести два облика: еуро, према начину писања у западноевропским језицима, и евро.

Последњих месеци облик евро преовлађује, и њему треба дати предност. Наиме, новчана јединица је добила име по скраћеном облику речи Европа, односно европски. У функцији префиксида, такав облик одржиће је постојао у сложеницама као

Евроазија, Евровизија, еврокомунизам, еврокупи, евродолар и слично. У језицима где се каже Европа (Европе) он гласи еуро, али будући да ми кажемо Европа и скраћени облик треба да има в. Тако је и у руском језику, где се пише као и код нас (евро).

Аргумент по коме би требало рећи еуро, јер је то наводно "изворни облик", није одржив: У овом случају нема изворног језика, него је посредни међународни термин који сваки језик прилагођава својим правилима. Отуда се писани облик еуро у енглеском изговара "јуроу", у немачком "јоро", у француском с мутним вокалом који се у том језику бележи са еи, и тако даље, увек у складу с изговором имена Европе у дотичном језику.

Напоменимо да за овакве случајеве није сасвим исправно употребљавати израз "превод", јер се називи новчаних јединица не преводе, него прилагођавају (адаптирају). Примера ради, немачко Mark и руско рубл, са сугласничким групама какве не долазе на завршетку српских речи, код нас су добиле завршно а (марка, рубља); у назив француске валуте убацили смо непостојао а (франак, франка), а у множини претварамо К у Ц (франци), сасвим као и у домаћим речима типа чланак.

Комисија је своје мишљење утврдила на петој овогдишњој седници, одржаној 17. септембра 2001. године. Седници су присуствовали: Иван Клајић, председник, те чланови: Бранислав Брборић, Драго Ђутић и Слободан Реметић. Одсутан је био Новица Петковић, али је и он претходне вечери консултовао и имао је истоветно мишљење с осталим члановима Комисије.

За Одбор за стандардизацију српског језика
Бранислав Брборић,
секретар

Угрожени српски језик и писмо

Политика, бр. 3157, XCVIII, 13. 10. 2004, 22.

Удружење за заштиту ћирилице српског језика, на својим стручним скуповима у Матици српској, сагласило се да српској јавности упутити следеће упозорење о угрожености српског језика и писма.

1) Српски је једини језик у свету за који се широко уврежило схватање да је „двоазбучан“, али се нигде не каже да је Србима двоазбучност наметнута под притиском идеологије која је, показало се, увек била усмерена против српских националних, културних и свих других интереса.

2) Српски је једини европски језик који је у свом стандардном реализационом облику подељен и „двоизговорношћу“, тј. по екавско/ије-

кавској линији (своје стандардне двострукости, пре коју деценију, уклонили су Грци и Шиптари).

3) Сва богата српска културна традиција заснована је на ћирици и док су се Срби препознавали по сопственом језику и његовом ћирилич-

српског народа, најбоље ће се показати подсећањем на један детаљ из историје српске азбуке: када је Вук Караџић у њу увео једно латиничко слово, Срби су то схватили као знак за узбуну пред опасношћу од почетака сопствене денационализације.

5) У међународним библиотечким регистрима не постоји одредница српски језик – латиница и зато се све што се било где у свету штампа „српском латиничком“ аутоматски преводи у хрватску културну баштину.

6) Скупштина Србије донела је 1991. године Закон о службеној употреби језика и писама, али се показало да његове одредбе не обавезују никога, пре свега зато што државни органи одређени за праћење његове примене нису обављали свој посао и тако постали директно одговорни за стварање хаоса у коме су се нашли српски језик и његово писмо. Уз све то, тај закон „штитио“ је неки други језик („српскохрватски“) и та чињеница показује да држава, целу једну деценију, није бринула о најважнијем обележју сопственог идентитета.

Имајући на уму све поменуте чињенице, Удружење за заштиту ћирилице упозорава свеколику српску јавност на то да се затирање српског националног писма налази у завршној фази и да је то сигурна назнака будућег затирања српског националног идентитета. Ако је некоме посебно стало да се такви „послови“ што пре и што темељитије обаве, Срби би се можда могли замислити над тим да ли извесност свога нестајања морају подупирати – ако му се већ не желе супротставити.

Пример за углед

У продавници у Земуну купио сам акумулатор за кола. По доласку кући установио сам да сам изабрао погрешан тип. Покушао сам да заменим акумулатор у продавници у којој сам га и купио. На жалост, нисам успео.

Позвао сам произвођача, Фабрику акумулатора – Сомбор, у намери да затражим њихову помоћ и нисам се покајао. Захваљујући љубазности Ивана Цара из сервисне службе, овај проблем, изазван мојом грешком, био је одмах решен, а на његову интервенцију замена је обављена у истој продавници у Земуну.

Овом приликом истичем њихову пословност као пример за углед и желим им много успеха у раду.

Драгомир Милетић,
Земун

ком писму – никад није могао бити доведен у питање њихов национални идентитет.

4) Данас је ћирилица у свим облицима своје јавне употребе сачувана тек у занемарљивим процентима и тиме је темељито угрожен и суверенитет српског језика у целини. Шта то може значити за будућност и самога језика и

ЗАВОД ЗА УЧБЕНИКЕ И НАСТАВНА СРЕДСТВА СРПСКО САРАЈЕВО

На основу члана 21. Правилника о поступку прибављања рукописа за учбенике расписује

КОНКУРС за следеће учбенике

а) Основно образовање:

1. Почетница - 1. разред,
2. Од ријечи до реченице - 2. разред,
3. Учим латиницу - 2. разред,
4. Говорим и пишем - 3. разред,
5. Српски језик - 4. разред,
6. Биологија - 5. разред,
7. Ликовна култура - 5. и 6. разред,
8. Збирка из физике - 6. разред,
9. Збирка из хемије - 7. разред,
10. Ликовна култура - 7. и 8. разред,
11. Збирка из физике - 7. разред,
12. Збирка из хемије - 8. разред,
13. Збирка из физике - 8. разред,

б) Средње образовање:

1. Теорија књижевности са теоријом писмености
2. Граматика српског језика од 1. до 4. разреда,
3. Увод у општу лингвистику од 1. до 4. разреда
4. Правопис српског језика - школско издање

Рукопис учбеника мора бити израђен у складу с важним наставним планом и програмом, утврђеном концепцијом и споразумом о укључивању уверљивих садржаја.

Рукопис треба да буде писан на српском књижевном језику премаваког изговора, читко штампан, потписан шифром и у два примерка са свим потребним прилозима достављен на адресу Завода у Српском Сарајеву, улица Николе Тесле бб, поштански фах бр. 3, у следећим роковима:

- за основно образовање до 5. 2. 2002. године,
- за средње образовање до 5. 3. 2002. године.

Рукопис који не испуњава услове овог конкурса или се не достави у наведеном року неће се узети у поступак оцењивања.

Аутори рукописа су дужни да заједно са рукописима и прилозима у посебној затвореној коверти доставе број телефона путем кога ће бити обавијештени о резултатима конкурса.

Ауторски хонолар за изабрани рукопис учбеника обрачунава се и исплаћује у складу са општим актима Завода.

Детаљне информације могу се добити путем телефона број: 057/340-057 и 057/340-046.

Објављено у Гласу Српског 4. октобра 2001. - Службено у Српског 17. 10. 2001. факсом

**Јавно предузеће
Завод за уџбенике и наставна средства
Српско Сарајево**

на основу члана 21. Правилника о поступку
прибављања рукописа за уџбенике

расписује

КОНКУРС

за следеће уџбенике

а) Основно образовање:

1. Почетница - 1. разред,
2. Од ријечи до реченице - 2. разред,
3. Учим латиницу - 2. разред,
4. Говорим и пишем - 3. разред,
5. Српски језик - 4. разред,
6. Биологија - 5. разред,
7. Ликовна култура - 5. и 6. разред,
8. Збирка из физике - 6. разред,
9. Збирка из хемије - 7. разред,
10. Ликовна култура - 7. и 8. разред,
11. Збирка из физике - 7. разред,
12. Збирка из хемије - 8. разред,
13. Збирка из физике - 8. разред.

б) Средње образовање:

1. Теорија књижевности са теоријом писмености,
2. Граматика српског језика од 1. до 4. разреда,
3. Увод у општу лингвистику од 1. до 4. разреда,
4. Правопис српског језика - школско издање.

Рукопис уџбеника мора бити израђен у складу с важећим наставним планом и програмом, утврђеном концепцијом и споразумом о уклањању увредљивих садржаја.

Рукопис треба да буде писан на српском књижевном језику ијекавског изговора, читко штампан, потписан шифром и у два примерка са свим потребним прилозима достављен на адресу Завода у Српском Сарајеву, улица Николе Тесле б.б., поштански фах абр. 3, у следећим роковима:

- за основно образовање до 5.2. 2002. године,
- за средње образовање до 5.3. 2002. године.

Рукопис који не испуњава услове овог конкурса или се не достави у наведеном року неће се узети у поступак оцењивања.

Аутори рукописа су дужни да заједно са рукописима и прилозима у посебној затвореној коверти доставе број телефона путем кога ће бити обавештени о резултатима конкурса.

Ауторски хонорар за изабрани рукопис уџбеника обрачунава се и исплаћује у складу са општим актима Завода.

Детаљне информације могу се добити путем телефона број: 057/340-057 и 057/340-046.

ЗАШТИТА ТИРИЛИЦА ПРАВО И ОБАВЕЗА

На Филолошког факултету у Београду 24. септембра је одржан занимљив скуп представника Удружења "Тирпилица" и заинтересованих за тирпилицу и њену даљу судбину као националног, војничког и историјски оправданог писма у српској језику

Крајем 9. и почетком 10. века појавило се ново писмо које свепливски народи називају "Тирпилица, према имену најпознатијег словенског пролетаријата Кирија (Тирпила), творца глаголице, првог писма овог племена. Данас је у науци јасно једино да тирпилице има две прворазличне варијанте: једна је тирпилица само један човек, или се ту ради о ипшва тојару, што зависи од ишњавња научника које припадају различитим националним и народним групама.

Рани остваривања својих циљева и задатака "Тирпилица" ће остварити само Срби и други који још у складу са Уставом и Законом о слободној употреби језика и писма, без обзира на њихову верску, политичку, страначку и било коју другу опредељеност. Препредни протети мисли оми који се залажу за поштовања науке и струке и оправдавање све за тирпилицу као припадника српског језика и историјског и Статута "Тирпилица". То ће бити салуцијни за План и извршавања статуса тирпилице ови за српски језик у прошлости, садашњости и будућности.

Свакој особи на слободу индивидуалног одлучивања (е на аутријативу), добро је свима познато да у томе страдава само тирпилица, нарочито када је реч о области језиког живота, па и школи. Ту, рачуно, нису прошле вишегодишња иницијатива да се матурски, односно завршни испит (писмени део на српском језику), као и завршни документ, сматра службеном употребом писма, а самим тимом да се пише само тирпилицом.

317 ИЗ ПАЗ ИЗ УГИСНЕ КРИЗЕ

Чланови Већа и представници студената договорили су се о условима уписа студената у наредну школску годину

Чланови Наставно-научног већа Универзитета у Београду распоредили су и на својој прошлогодешњој седници (10. октобра) захтевима студената за смањење предлога како да у наредну годину и статусу студената. Седници Већа су присуствовали и представници неколико студентских организација, који су изнели своје предлоге како да се изађе из уписне кризе. Студенти оних факултета који су свој протест пренили и на уписе налазили су оправдања за своје захтеве и моралним успелима под којима се аов година студира, због чега сматрају да треба постепено ићи на поштовања услова студирања.

ЗАХТЕВИ
"Оно што смо чули од представника студената, ипшва једино да се уписује, дивити, доглејасе различити захтевима, ево то, водити, гурати, универзитет, рекла је професор (Марија Богдановић), ректор. Желимо да, постојимо да се успостави, ипшва једино да се уписује, да, надам се од, ипшва, године, ипшва, док, ави, ипшва, уписује."

На седници Већа је потврђено одлука о протоколима седница да факултети омигу студентима да упису матурирати, односно "празну годину" или годину мирована како би за годину дана ошчили своје захтеве испите до статутарног, односно законског услова. Уколико тај услов испуни, могли би се уписати и матурирански студенти. Закључено је да право студената на "празну" годину обобаша за

приказан предлог студената да ни се омогући да унапред полажу испите из опшћобразовних предмета ако нису дослушали наставу. Изузетак је страни језик, који ће моћи да полага испит после првог семестра или утипо којој години студира. Студентима је поручено

Срби су, рачуно, до 10. века постојала два различита писма: Кирија (Тирпила) и глаголица. Данас је у науци јасно једино да тирпилице има две прворазличне варијанте: једна је тирпилица само један човек, или се ту ради о ипшва тојару, што зависи од ишњавња научника које припадају различитим националним и народним групама.

Данас је, нажалост, само Српска православна црква доследна у одређују "инклузивно" значење да се тирпилица сматра једином српским писмом, историјски, национално и културно оправданим и тешко оспоривим разлогом.

Живеће ипшва од пола века у заједничкој историји са Хрватима, Срби су прихватили ипшва латиничу и, посебно по утицају комунистичке идеологије, почели све више да запостављају различита значења.

Живеће ипшва од пола века у заједничкој историји са Хрватима, Срби су прихватили ипшва латиничу и, посебно по утицају комунистичке идеологије, почели све више да запостављају различита значења.

Свакој особи на слободу индивидуалног одлучивања (е на аутријативу), добро је свима познато да у томе страдава само тирпилица, нарочито када је реч о области језиког живота, па и школи. Ту, рачуно, нису прошле вишегодишња иницијатива да се матурски, односно завршни испит (писмени део на српском језику), као и завршни документ, сматра службеном употребом писма, а самим тимом да се пише само тирпилицом.

Свакој особи на слободу индивидуалног одлучивања (е на аутријативу), добро је свима познато да у томе страдава само тирпилица, нарочито када је реч о области језиког живота, па и школи. Ту, рачуно, нису прошле вишегодишња иницијатива да се матурски, односно завршни испит (писмени део на српском језику), као и завршни документ, сматра службеном употребом писма, а самим тимом да се пише само тирпилицом.

ЗАБЛУДЕ
"Српски језик је једини који је у историји српског језика и писма, без обзира на њихову верску, политичку, страначку и било коју другу опредељеност. Препредни протети мисли оми који се залажу за поштовања науке и струке и оправдавање све за тирпилицу као припадника српског језика и историјског и Статута "Тирпилица". То ће бити салуцијни за План и извршавања статуса тирпилице ови за српски језик у прошлости, садашњости и будућности."

Свакој особи на слободу индивидуалног одлучивања (е на аутријативу), добро је свима познато да у томе страдава само тирпилица, нарочито када је реч о области језиког живота, па и школи. Ту, рачуно, нису прошле вишегодишња иницијатива да се матурски, односно завршни испит (писмени део на српском језику), као и завршни документ, сматра службеном употребом писма, а самим тимом да се пише само тирпилицом.

Свакој особи на слободу индивидуалног одлучивања (е на аутријативу), добро је свима познато да у томе страдава само тирпилица, нарочито када је реч о области језиког живота, па и школи. Ту, рачуно, нису прошле вишегодишња иницијатива да се матурски, односно завршни испит (писмени део на српском језику), као и завршни документ, сматра службеном употребом писма, а самим тимом да се пише само тирпилицом.

УСТУПЦИ

"Проф. др Сава Кнежевић, министар просвете и спорта у Влади Србије, тврди да је у уступцима чинио, ипшва једино да се уписује, дивити, доглејасе различити захтевима, ево то, водити, гурати, универзитет, рекла је професор (Марија Богдановић), ректор. Желимо да, постојимо да се успостави, ипшва једино да се уписује, да, надам се од, ипшва, године, ипшва, док, ави, ипшва, уписује."

олажу тирпилицу, а превласт енглеског језика и латиниче се ипшва неких су били повод да се тирпилица још више стави у повремен, другозачински и тешко оспоривим разлогом.

Живеће ипшва од пола века у заједничкој историји са Хрватима, Срби су прихватили ипшва латиничу и, посебно по утицају комунистичке идеологије, почели све више да запостављају различита значења.

Свакој особи на слободу индивидуалног одлучивања (е на аутријативу), добро је свима познато да у томе страдава само тирпилица, нарочито када је реч о области језиког живота, па и школи. Ту, рачуно, нису прошле вишегодишња иницијатива да се матурски, односно завршни испит (писмени део на српском језику), као и завршни документ, сматра службеном употребом писма, а самим тимом да се пише само тирпилицом.

"Освата српски буржуазија започела је после 1945. године, када је то исто учињено и Српској православној цркви под гласом ширине мисли "братства и јединства", проглашавају југословенства, тако да је доследно настављено протеривање тирпилице из државне управе, али и из тзв. јавне управе (чињенице), тзв. јавног живота... Такав је доследан до познато Новоселског договора, којим се успоставља "разноправност" оба писма, тирпилице и латиниче, а латинича постаје "друго српско писмо", што се у првом реду односило на школски наставу. Тако се извршила ипшва прикључају и српски лингвистички, ипшва су Хрвати потпуно игнорисали употребу тирпилице у Србији су у Хрватској и забрањивали њену употребу."

Живеће ипшва од пола века у заједничкој историји са Хрватима, Срби су прихватили ипшва латиничу и, посебно по утицају комунистичке идеологије, почели све више да запостављају различита значења.

Свакој особи на слободу индивидуалног одлучивања (е на аутријативу), добро је свима познато да у томе страдава само тирпилица, нарочито када је реч о области језиког живота, па и школи. Ту, рачуно, нису прошле вишегодишња иницијатива да се матурски, односно завршни испит (писмени део на српском језику), као и завршни документ, сматра службеном употребом писма, а самим тимом да се пише само тирпилицом.

свао факултетска руковођаства, што подржава и Министарство просвете и спорта. За време матурирања студенти треба само да учине и полагају испите, док им сва друга обавеза "мирују". То је једна од могућности која се даје студентима који не испуни услова за упис у наредну годину. Наимено, они могу да изаберу и другу опцију уколико имају мањко заосталих испита. То је одређени испитни рок - октобар доа и смањеног услова за упис у неколико факултета донос у закључку. Студенти не могу да изаберу и "празну" годину и октобар

да треба да се суочи и са сопственом одговорношћу и указано на правичнију ситуацију на Математичком, Електротехничком и на још неким факултетима, где на поједине године студенти неће имати же да се уписују. Мађутиим, указано је и не то да се јединствена решења тешко могу применити на свим факултетима због специфичних разлика - појединих и унутар свих факултета. "Свои нам се то што је можда нови закон о универзитету", истакло је проф. др Живан Лазовић, декан Филозофског факултета.

"Тирпилица" - за заштиту тирпилице
Од 15. фебруара 2001. године постаје Удружење за заштиту тирпилице српског језика "Тирпилица". То је неовлађено, неоплатљиво и нестарајно удружење грађана, рачуно, глаголице, проглашавају југословенства, тако да је доследно настављено протеривање тирпилице из државне управе, али и из тзв. јавне управе (чињенице), тзв. јавног живота... Такав је доследан до познато Новоселског договора, којим се успоставља "разноправност" оба писма, тирпилице и латиниче, а латинича постаје "друго српско писмо", што се у првом реду односило на школски наставу. Тако се извршила ипшва прикључају и српски лингвистички, ипшва су Хрвати потпуно игнорисали употребу тирпилице у Србији су у Хрватској и забрањивали њену употребу."

Живеће ипшва од пола века у заједничкој историји са Хрватима, Срби су прихватили ипшва латиничу и, посебно по утицају комунистичке идеологије, почели све више да запостављају различита значења.

Свакој особи на слободу индивидуалног одлучивања (е на аутријативу), добро је свима познато да у томе страдава само тирпилица, нарочито када је реч о области језиког живота, па и школи. Ту, рачуно, нису прошле вишегодишња иницијатива да се матурски, односно завршни испит (писмени део на српском језику), као и завршни документ, сматра службеном употребом писма, а самим тимом да се пише само тирпилицом.

МЕЂУНАРОДНА КОНФЕРЕНЦИЈА

Универзитет у Београду је од 4. до 7. новембра домаћин међународној конференцији на тему: Реформа омишког образовања и цивилног друштва. Скуп организација Асоцијација универзитета за демократију.

Степан Илић

О угрожности српског националног писма (2) ЗАБОРАВ СОПСТВЕНИХ КОРЕНА

Где год се пише ћирилицом - ту се тежио јавно! Наше писмо је "наш кинески ѕид", а наше најважније институције, као и језик којим се служи, одавно су у забраву замишнуто - делови су слова М. Вековића

Данас је ћирилица у својим облицима своје јавне употребе, па чак и службено (да то постоји и закон, али он изгледа да не обавезује никога, него се примењује само онда када се крили прописи), оучавана у замишљеним процентицима. На тај начин угрожава се и суверенитет српског језика у целини и одавнају културно наслеђе у коме су дубоки корени народа којима своје националне, културне и свој друге интересе.

Удружење за заштиту ћириличног српског језика релативно одавнома своје струге склопене и статутом одобрено обавља деловања да би српској јавности уопште упознано о угрожности српског језика и писма.

На Филолошког факултету у Београду је 24. септембра одржан такав један стручни скуп, на коме су говорници представили Удружење за интересовање за сјиб и још коју реч поводом тога који смо зајакнулись. Пронасисмо нека појас за "ог скуп."

Алармантна статистика - предочавање чиница - Вера Давидовић, председница Скупштине Удружења за заштиту ћириличног српског језика, о потписуности и угрожености ћирилице проследила следећа чиницама: истраживање Удружења "Ћирилица" показује да је у Београду само 31 одсто, а у Новом Саду тек 18 одсто знацих народних писмоца ћирилицом. У тој земљи, из броја дечацих и девојчица писателашта, истраживањем издатак књига нешто испод 30 одсто је шапталаница ћирилицом писана. Чак Улицы "Ѕвук Карољина" у Београду 57 написана је на латиници, а само 28 на ћирилицу. Данас су "прогресивни" дамањене стана не треба више закон, јер је потребно дознати "Ѕвук о ћирилицу". Добро је то што се нова

Мир за ћирилицу - право на своје писмо

Драгољуб Ѕелић, председник Центра за језик и право у Удружењу за заштиту ћириличног српског језика "Ћирилица", указује на народна питања ушошћу језику и писму, а да ћирилично писмо каже да се битно за његово дознање оупућују путем правоца. Дав карактера глас српског језика данас, како је то истраживањем показало, "ноћириницима па чак је потребно успоставити мир за ћирилицу и повратио право на своје писмо, јер је ћирилица велико писмоцито", упозорава Д. Ѕелић. Он је даље, истовремено и национално значајног писма и пообру да се оно сачува као наше писмо. У овом часу мало се кој брбино о ћирилицу, али је то право да осмислимо Удружење, јер се мора да будућа покољена сачувају "савршено, непога."

СТРУЧНИ СКУП

На Филолошког факултету у Београду је 24. септембра одржан стручни скуп на коме су говорници представили Удружења "Ћирилица" и заинтересовани за ћирилицу и њену далу, субјектно. Пронасисмо нека појас за "ог скуп."

подељеност за приобру српског језика" ћирилично писмо. Удружење саветује "мир ћирилицу и право на своје писмо" иле паритети угрубољено у јавношћу, Удружење је складан спол стручњацима и грађана - од својешћољаша до професора универзитетског наставног, али и из књижевних, правних и стручњацих за проучавањем српског језика (ликоса од). Укључујући "Ћирилица" стада мао биљно 400 чланова - истакла је Д. Ѕелић.

И ЋИРИЛИЦУ ПОД "ЕЛЕКТРОНСКИ КОД"

Торђе Јањатовић указује на "помењаних језика и писма" и на то да Срби имају 1600 година само једно писмо. Политичко јединство и језичке јединице са Хрватима дознаје довазбуку, како Хрвати никада нису испошљавали договоре, Срби који су живели на периферији историје су пожељивањем да пишу латиницом, што је постало најважнији политички проблем. Постајало је питање шта нас очекује, он указује на "политичке перспективе" и "технолошке иницијативе". Политичке перспективе су - Европа различитости, "технолошке иницијативе" су да под "електронски код" треба ставити и ћирилицу, јер сама не постоји "софтверски алат" за УНИКОД. То се мора решити парња државе (као што је то решено у мађарској језику), па онда постоје само економски разлози зашто и Срби немају употребу свог писма на садашњем нивоу индустријалних знања. Чак Улицы "Ѕвук Карољина" у Београду 57 написана је на латиници, а само 28 на ћирилицу. Данас су "прогресивни" дамањене стана не треба више закон, јер је потребно дознати "Ѕвук о ћирилицу". Добро је то што се нова

За целину српског говорног подручја

Владимир Леповић, повољник Удружења за Београду, истиче да је за вал Удружења заинтересовани него брзо стручњаци који сматрају да је ћирилично право, основно и неопходно писмо српског језика. То не значи да мења и у Удружење бина који се налази по своим латиницима. За сада није решено финансирање Удружења. Сањка је стапа да "Ћирилица" ишо но ћирилицу и забрину, да она обича

кава билину српског говорног подручја (у полиинтразисам), да се више но догаја то да због оно и "глава ишо изгубити". Удружење је наставило неваљано, а меко бити и "надаладно" ако се не успостави законита заштита ћирилице и укључи меко жељи да укључи Удружење - упозорава В. Леповић. Удружење је за уздвашћу својега хо доприноси прокламованом циљу заштите ћирилице, сваки члан је почасти члан и свама повозује то што је ишо "материје писмоцита изнад нас" - заверио је своје излагање В. Леповић.

Владимир Спремо, члан Извршног одбора Удружења, поставља питање да ли је ћирилица заборављена и шта значаја задовољности писмеца. Указује на стварност да су сва мање ушисе "полатиничена", да да "људи живогити" ћирилицу још само на наградбним споменицима. Слично иницијативи МС из 1953. године када је од странег писар за закључује правољну гласачу српскохрватскохрватскохрватског језика, требало би и сада урадити такав анекдот, јер само Београду на "Ћутане и кузачице". Уколико се не договоре о теми институција и на предлажујемо ишо мере, наше писмо ће ишчезнути до 2010. године - упозорава В. Спремо.

О Ћирилицу - говором

Матржа Вековић истиче зашћу тога који је поова за језик. Према његов иницијативи, "ваљало би да је ћирилицу говорног ћирилично". То значи да говоримо "јавно писмено". А ћирилица латиницом, па све ишта и како се говори и писано, и ошћемо "латиницима", па онда изгледа да је ћирилица више сачувала нас него ни ју. Да је од нас зависио, не би је ни било" - упозорава М. Вековић.

Ћирилицу на српском писмоца на нас само - на пример, на нови свмишљовани вај, нову оуру, иле како заборављено "Ћирилица" су нам све кинго, сав тајига, сив вокови, све крштеница - а ми као да смо све света гво одрекли... Умисмо болго сва језике него саод. Исти из страног језика су струјом него из матерњег језика, и то само зато што наш матерњи језик не треба - упозорава такође М. Вековић.

Где год се пише ћирилицом - ту се тежио јавно! Наше писмо је "наш кинески ѕид", а наше најважније институције, као и језик којим се служи, одавно су у забраву замишнуто - делови су слова М. Вековића.

Успавани Срби и спањива држава

Др Драгољуб Петровић, члан Удружења и координатор посебне групе, истиче да заповладање ћирилице прете и следеће манифестације: марањивањем, основно оспоравано и сасвоно протухањено, на ко сиво на "ишици билашког српа".

У свакој се готово не зна да је неки језик довазбућан. Он даље, указује да су и Аустројаци по уласку у Београду пре дошли с народом да укључују ћирилицу, то су, декорито прило плусти урадили и Хрвати, а Шпанци су дошли ишо да она дава милиона књига на српском језику.

Конечно морамо свратити следеће: Писаоци се срочни марањемо своје (неплотелител), те је упозорене и "упавани Србина" и "свишћо држави". Комунисти су, изгледа, били

успољени и од Аустројациа и од Хрват ише ћемо се премајасом зауставити, или ћемо се у више отиснути - упозорава Ј. Д. Петровић. Данас, укључује он да, и срну Атине латиничко "3" сгрће се само у 18 одсто случајева. Због тога би "пока за успавана Срба" могла да буде: "Виши Срби, Срби који не имава ишо ни били, или комунисти - заборавили су ћирилицу, или су је повозили били нашо прогитителу". Заповладање је модерна глобалистичка и медијалистичка реторика, према којој се ми заплашмо за "крштиски рај" протин латиници. Они који се потписују латиницом покорили су "крштиски рај" протин латиници. Како се тајига, сив вокови, све крштеница - а ми као да смо све света гво одрекли... Умисмо болго сва језике него саод. Исти из страног језика су струјом него из матерњег језика, и то само зато што наш матерњи језик не треба - упозорава такође М. Вековић.

"Ћирилицу су нам све мише, све тајига, сив вокови, све крштеница - а ми као да смо све света гво одрекли..." (М. Вековић)

Мило Медвић сматра да сиво сумишо сиво сповла, да је ово "ишо да срну довазбућено" и да "пробуљене лати" сада сагледавајте шта нам се десило. Сматра, такође, да осви писма, постоје и затва за "Бору протин наредо страног речи у српском језику".

Вера Бојкић, а Бона указује на поразно кичењу да српски доша уне "босански језик"

ОТВОРЕНОСТ ПРЕМА ДРУГИМ КУЛТУРАМА

Др Раде Бојковић, декан Филолошког факултета, указује на потребу ишћивањем отворености према другим културама, али само онда када то не значи историјско и заборава сопствених корена, чак језика и писма. Монадјалажа је добра идеја, Срби су свестани дао народа света, али готово да многа народа који би присто да изгуби своје писмо. Није то теране ишта се сватом кода се жељи сачувати своје писмо. Научници, чак и на овим протинама, не знају којим језицима говорат се, уместо српски језик, називају "матерњи језик".

Постоји спремност да се научком и методу научке донаке ко сиво и шта сиво, па нам је доста вишња о Србина "као нербоком народом", јер ми смо сватски народ по својој авоцији, по духовним дознама. Ћирилица је победила глагољницу, и губи бити са латиницима. Као да нам је сувањем до марково "норми своје крст", као што је и Христос те умисмо на крсту, да сиво добијли свој "културни драјек": држе је Р. Бојковић.

Успавани Срби и спањива држава

Др Драгољуб Петровић, члан Удружења и координатор посебне групе, истиче да заповладање ћирилице прете и следеће манифестације: марањивањем, основно оспоравано и сасвоно протухањено, на ко сиво на "ишици билашког српа".

У свакој се готово не зна да је неки језик довазбућан. Он даље, указује да су и Аустројаци по уласку у Београду пре дошли с народом да укључују ћирилицу, то су, декорито прило плусти урадили и Хрвати, а Шпанци су дошли ишо да она дава милиона књига на српском језику.

Конечно морамо свратити следеће: Писаоци се срочни марањемо своје (неплотелител), те је упозорене и "упавани Србина" и "свишћо држави". Комунисти су, изгледа, били

на територији Србије и да је Дјелтоски споразуми своје српске језик на евању и ћирилицу. Зајачајо да са ошћивањем комунистелета српског језика и писма и да не треба укључити сво довајности како би се саправно ваћи право.

Слободан Турклово указује на штедне примере у прошлости када смо зауставили развој нашег језика да бисмо се доваљавали. У свим комбинацијама дао сиво бити потврдити ми сиво губити. Запључе о ћирилицу, према народним ишћивањем, треба пообрућу дава, а о ћирилицу меко да говори своје српски народ.

Др Милош Кочковић пријачује да "Ћирилица" довај била српско национално писмо, али и да је латиница зашћено на закључеци.

Мр Јован Вуксановић

Дамо Јурица који је указао на неко забележење о искусници формирања језика, истичући да ћирилицу држава

Reci evro da geo Balkan razume

Branislav Brborić: "Naziv nove valute u srpskom jeziku treba da glasi *evro*"
Egon Fekete: "Nema razloga da se ime nove valute ne čita onako kako piše – *euro*"

Možda će nedoumice oko naziva nove evropske valute u srpskom jeziku nekome izgledati kao puko zašaljavanje u stilu "daj pare, šta me briga kako se zovu", ali se ta vrsta zadržiglog humora polako vraća u svoje prirodno okruženje beskrajnog čučanja na stepenicama zadruga s pivom u rukama, prstom u uhu i svetom pod nogama. Stoga je i molba Narodne banke Jugoslavije Odboru za standardizaciju srpskog jezika da iznese mišljenje o nazivu nove evropske valute EURO vraćanje na neku staru, učtiviju komunikaciju, koju je tokom prethodne decenije zaglušilo otkanje. Stručnjaci za jezik izneli su svoje mišljenje, ali ne sasvim jednoglasno, o čemu smo razgovarali s mr Branislavom Brborićem, sekretarom Odbora za standardizaciju srpskog jezika, i dr Egonom Feketom, naučnim savetnikom Instituta za srpski jezik SANU-a.

Branislav Brborić: Mišljenje je Odbora za standardizaciju srpskog jezika da naziv nove valute u srpskom jeziku treba da glasi *evro*.

Za nas je najvažniji orijentir bila činjenica da je nova novejana jedinica dobila ime po skraćenom obliku reči Evropa, odnosno evropski. U jezicima gde se kaže *Evropa* on glasi *euro*, ali budući da mi kažemo Evropa, i skraćeni oblik treba da ima *u*. Pri tom za nas nije bio održiv argument po kome bi trebalo reći *euro*, jer je to navodno "izvorni

oblik", jer nema izvornog jezika, nego je postedi međunarodni termin koji svaki jezik prilagodava svojim pravilima. Uostalom, svi evropski narodi novu valutu zovu na različite načine. Na primer, Englezi *euro* zovu *jurou*, Nemci *ojro*, dok se u francuskom izgovara s mutnim vokalom koji se u tom jeziku beleži sa *eu*. Nije od male važnosti činjenica da svi narodi u istočnim kulturnom krugu pišu *euro*, dakle i Rusi koji to izgovaraju *jevro*, i nije nimalo verovatno da bi Rusi to mogli izgovarati kao *euro*.

Pri tom trgovački likovi sa *euro* koji će se pojavljivati u uvezerim i domaćim proizvodima kao što je *eurokrem*, *eurokomer*, *eurosalon* i slično ne mogu, i kad bi se htelo, biti zabranjeni.

Ako bismo prihvatili naziv *euro*, mislim da bi to uvelo još jednu nepotrebnu dubletu u jeziku jer bi se koristila oba naziva – *euro* i *evro*. More je dubleta kojih se ne možemo osloboditi ali ne bi trebalo, po mom mišljenju, uvoditi nove riječi se zalagati za ona rešenja koja bi dublete proizvodila. Na kraju, nadam se da će i u jezičkoj praksi prevladati ono iz čega je Odbor stao a to je *evro* kao jedinstveno ime za novu evropsku valutu.

Vi ste, međutim, gospodine Fekete, nedavno izneli niz suprotnih argumenata kada je reč o imenovanju nove evropske valute u našem jeziku.

Egon Fekete: Ovaj se problem može posmatrati na dva načina. Prvi ukazuje na

etimološku vezanost naziva nove valute sa rečju *Evropa*, i drugi po kojem se imenovanje nove valute može smatrati i postupkom autohtonog krštavanja, pri čemu etimološka veza može biti zanemarena. Na novčanicama nove valute piše *EURO*. Smatram da je ideja bila da za zajedničku monetu više zemalja treba iznaći i zajednički naziv koji će asocirati na odnos prema Evropi, ali koji se ne mora isključivo vezati za to ime koliko za element zajedništva, što se postiglo time da se zajednička valuta u različitim zemljama na isti način ne samo izgovara već, što je još važnije na isti način i piše.

Medu našim lingvistikama preovladalo je mišljenje da je naziv nove valute prevashodno u vezi sa imenom Evropa, a kako mi, u srpskom jeziku, Evropa izgovaramo sa *ev*, a ne sa *eu*, onda i naziv valute treba da bude *evro*, a ne *euro*.

Iako mislim da je ovo objašnjenje moguće, čini mi se da se o ovome može razmišljati i drugačije. Naziv valute kao i bilo koji drugi naziv, naime, ne mora biti uslovljen i motivisan analogijom prema eventualnom izvoriku. *Euro* se može videti i kao hibridni ili sublimirani termin, takav koji je prihvatljiv za sve zemlje koje će koristiti ovi valuti.

U sklopu problema pominje se i izgovor reči. Zaagovornici etimološke veze smatraju da izgovor mora biti u skladu sa nazivom kontinenta Evropa. Ja, naprotiv, mis-

lim da to uopšte nije neophodno, kao što za nas nije važno kako se ispis na novčanici EURO izgovara u nemačkom, engleskom ili drugim jezicima, niti je to argument za odlučivanje o izgovaranju istog ispisa u našem jeziku. Svaki jezik ima svoja određena pravila izgovora, čitanja određenih slovnih sekvenci. Nemci će, možda, *euro* izgovarati kao *ojro*, jer se po nemačkom pravopisu sekvenca *eu* čita kao *oj*. Ta sekvenca se, recimo, nalazi i u samom imenu države – *Deutschland*. Međutim, to što se u nemačkom normalno čita kao "oj" ne piše se kao *oj*; već kao *eu*. Mi, u našem jeziku, međutim, nemamo nikakvog razloga da *eu* u ispisu EURO na novčanici pretvaramo u *eu*, a pogotovo nemamo nikakav razlog da *eu* u originalnom nazivu novčanice pretvaramo u *eu*, jer bi to bio zapravo "falsifikat", nedopustivo preimenovanje izvornika. Ovo tim pre što je inicijalna sekvenca *eu* izgovorljiva u nas i nalazi se u mnogim, mada mahom stranim rečima, takvima kao: *eutanazija*, *euforija*, *eurek*, *eukaliptus* i dr. Uostalom, naš pravopisni uzus, još od Vuka, pretpostavlja načelo da se reči čitaju onako kako je napisano, dakle u ovom slučaju kao *euro*. Nikome ne smetaju u nas već sasvim uhodane reči sa sekvencom *eu* u nazivima kao *eurosalon*, *eurohrast*, *eurokomerc*, pa ne vidim zašto bi *eu* u nazivu novčanice nekome trebalo da smeta, tim pre što mislim da će sve zemlje koje se budu služile tom novčanicom ne samo u pisanoj formi koristiti oblik *euro* već taj termin i izgovarati onako kako se on piše, a ne kako bi se po domaćim pravopisnim uzusima očekivalo.

Ako, dakle, imamo novu novčanicu koja je zvanično "krštena" kao *euro*, u našem jeziku nema kakvih smetnji da se to tako i izgovara, da se, dakle, ime nove valute čita onako kako to na njoj piše.

Gospodine Brboriću, ako se ostavi po strani etimologija naziva nove evropske valute, koji je razlog da se njeno ime čita različito od zvaničnog naziva?

B.B.: Naše stanovište je da nema izvornog jezika i da ne postoji izvorni naziv valute. To što će na toj valuti pisati samo *euro*, i to latinicom, naprosto je zato što se među-osnivačima Evropske unije i njenim sadašnjim članovima ne nalazi nijedna istočnoevropska zemlja. Kada bi se nalazila Rusija, ona bi sigurno tražila da se ime nove valute na samoj novčanici piše i ćirilicom, i to kao *euro*.

Naš izgovor *evro* bliži je izvornom *euro* od nemačkog izgovora *ojro* ili engleskog *jurou*. Dakle, nema izgleda da mi odustanemo od Vukovog načela "piši kako izgovaraš" niti ima načina da zapadnoevropski jezici odustanu od toga da izgovor i ispis nisu podudarni.

Da smo se mi u Odboru za standardizaciju opredelili za *euro* siguran sam da bi se u

javnom jeziku učvrstio izgovor *euro*, što bi neminovno vodilo u dubletizam. Ovakvo, ja se nadam da do toga neće doći. Uostalom, odluke Odbora nisu Sveto pismo. Jezička norma je već toliko puta promenjena, pa neka se i izgovor nove valute promeni ako to vreme bude iziskivalo.

E.F.: Vi ste pomenuli jedan argument – da u imenovanju ove valute nema izvornog jezika. To takođe govori u prilog tome da ime nove valute ne treba tretirati etimološki, prema nazivu evropskog kontinenta. Naprotiv, ime valute treba pre razumeti kao smišljeni, formalni naziv i, budući da nije, kako velite, vezan za neki izvorni jezik, onda ga ni ne treba etimološki vezati za neki jezik u primeni toga imena u praksi.

B.B.: Taj naziv je snažno motivisan ujedinjavanjem Evrope.

E.F.: Pa, razume se. Ali to što nema izvornog jezika, ime valute se može razumeti i kao univerzalna forma koja, kao takva, može biti prihvatljiva za sve zemlje koje se tom valutom služe, pa i za druge, tim pre što je izgovorna kratka forma *euro* odista prihvatljiva u svakoj jezičkoj sredini, pod uslovom da se ne veže za ime kontinenta.

B.B.: Mi pišemo arapske brojeke 1, 2, 3... i, hvala Bogu, lepo je što ih svi tako pišemo, ali nema sile na zemlji koja će različite narode naterati da te brojeve izgovaraju na identičan način.

E.F.: Ja ne govorim o onome što je ustaljeno. Jezički je princip da se ne menja ono što je u jeziku već ustaljeno i uhodano. Pogotovo kada su u pitanju imena. Ali, mi ovde imamo posla s jednim novostvorenim imenom, koje tek treba da se ustali, a pošto, po jezičkom načelu, ime ne mora da podleže nijednom jezičkom zakonu, sudbina ovog novog imena zavisi samo od toga kako će se u praksi uhodavati, odnosno kako će se ime novostvorene valute razumeti.

B.B.: Ja se s tim slažem ali mislim da je potpuno isključeno da će svi ljudi izgovarati jednako to ime. Ako već neće izgovarati jednako, koja je onda vrednost da se piše na isti način?

E.F.: Vi ste malopre rekli da će Rusi, verovatno, tražiti da se na budućoj novčanici stavi i njihov izgovor. To bi bilo neobično. Ne može jedna novčanica da se dva-

nično zove na dva ili više načina. Ona je ili *euro* ili nešto drugo.

B.B.: Toliko je stvari za koje nema razloga i potrebe, a postoje.

E.F.: Dolar je dolar u celom svetu i niko ne pokušava da ga zove na neki drugi način. Zašto bi jedan *euro* trebalo da ima dve ili tri verzije? Zašto bi neko moje ime pišao drukčije?

B.B.: Englezi bi ga sigurno izgovarali kao Ign, a ne kao Egon.

E.F.: Verovatno, ali to je onda falsifikat.

B.B.: Englezi pišu na primer David a izgovaraju Dejvid, i nema boga da se to promeni.

E.F.: To, međutim, nije identičan slučaj, ovde je reč o nazivu nove valute, koja tek ulazi u jezički opticaj i koja tek treba da se svojim imenom ustali.

B.B.: Ne vidim nikakav razlog da se samo zbog imena jedne valute ruše naše jezičke navike i običaji.

E.F.: Ali, ponavljam, ovde nema ni navike ni običaja jer ime nove valute tek treba da ude u jezik.

B.B.: Dobro, ali mi odgovorite na jedno pitanje. Verujete li vi da će se Englezi i Francuzi složiti da na isti način izgovaraju ime nove valute?

E.F.: Mene ne interesuju ni Englezi ni Francuzi, oni mogu da rade šta hoće. To nas ni u čemu ne obavezuje niti usmerava.

B.B.: Mene interesuje. Ako je naziv valute od njih potekao, onda nas mora zanimati šta će oni uraditi.

E.F.: Mi ipak govorimo o našem jeziku. A u našem jeziku nema pravila da se izgovara drugačije u odnosu na ono što piše. A nema ni potrebe. Ima li potrebe da se *euro* izgovori kao *euro*? Po mom mišljenju nema.

B.B.: A po mom mišljenju nema nikakve potrebe da zbog zajedničke evropske valute razbijamo jezičke sisteme i menjamo naše jezičke navike.

E.F.: Tu nema jezičke navike.

B.B.: Nema razloga da kažemo Evropa, a da novu valutu nazivamo *euro*.

E.F.: Ne govorimo o Evropi. Govorimo o imenu novčanice koja se zove "euro", i po mom mišljenju najbolje bi bilo da smo prihvatili samo taj lik koji će, bez sumnje, u duhu univerzalnosti biti opšteprihvaćen i drugde, pa će se dogoditi da mi pravimo neke svoje likove.

Carstvo nepismenih

U svetlu rešavanja raznih jezičkih nedoumica, gotovo frapantno zvuči činjenica da preko tri miliona građana ove zemlje spada u kategoriju nepismenih i polupismenih. Na ovu, kao i na druge porazne činjenice o mentalnoj slici nacije, po ko zna koji put upozorili su stručnjaci koji se bave istraživanjem obrazovne strukture stanovništva, ovog puta povodom Festivala obrazovanja koji je nedavno održan u Beogradu.

Prema pokazateljima istraživanja Instituta za pedagogiju i andragogiju Filozofskog fakulteta u Beogradu, 7 odsto stanovništva je apsolutno nepismeno, a 10 odsto je bez ikakve školske spreme. To zapravo znači da svaki deseti stanovnik ove zemlje ni jedan jedini dan nije proveo u školskoj klupi. Po rečima Miomira Despotovića, upravnika Instituta koji je obavio ova istraživanja, pri svemu tome treba uzeti u obzir i da se ovaj procenat odnosi samo na one koji su pred popisivačem Zavoda za statistiku "priznali" da su nepismeni. "U andragogiji je poznato da se veliki broj odraslih ljudi stidi da prizna činjenicu da je nekim čudom ostao nepismen i pored postojanja velikog broja škola. Osim toga, veliki broj ljudi poznavanje pi-

smenosti razume kao veštinu da se potpišu svojim imenom i prezimenom. Tako podatak da svaki deseti stanovnik Jugoslavije ne zna čak ni da se potpiše dodatno osvetljava činjenicu da čak jedna trećina od ukupne populacije zapravo nije pismena, već je, kako se to kaže 'nepismena i polupismena'. Četrdeset odsto onih koji za sebe tvrde da su pismeni ne mogu da prođu test čitanja, a čak šezdeset odsto pada na testu pismenosti". Kakvu vrstu neznanja otkrivaju ovi testovi Miomir Despotović objašnjava na primeru: "Jedan od zadataka na testu provere pismenosti sastoji se od rečenice 'Iza brda je potok'. Da bismo proverili da li je ispitanik razumeo ovu rečenicu pošto ju je prethodno pročitao, na pitanje 'Gde se nalazi potok?' dobijali smo odgovor 'U našem selu nema potoka'. On je, dakle, u stanju da pročita rečenicu, ali ne i da je razume. A da ne govorimo o složenijim stvarima. Ispostavilo se da čak 60 odsto ispitanika nije u stanju da razume uputstvo ispisano na poledini obične poštanske uplatnice za novac." Kada se sve to zna, sasvim je izvesno da će naš put u svet visokih tehnologija, Evropu i civilizaciju biti dug i mukotrpan. Prethodno treba savladati stmu i visoku planinu od čak trideset slova.

N. GRUJČIĆ

B.B.: Šta znači drugde. Ja sam otvarao ruske rečnike i nikome ne pada na pamet da piše *euro*.

E.F.: Oni mogu da rade onako kako hoće. Ja polazim od toga da u našem jeziku nema potrebe da se taj lik menja samo zato što mi govorimo Evropa. Ne vidim zašto bismo to radili.

B.B.: Ne mogu zauzimati stav - "ne vidim zašto".

E.F.: Zato što ćemo dobiti ono što ste vi rekli - neko će govoriti *euro* a neko *euro*.

B.B.: Ja sam siguran da bismo imali dva načina izgovora da smo preporučili *euro*.

E.F.: Možda i bismo.

B.B.: Ovakvo, nadam se da nećemo, mada ne bih prognozirao jer je javašluk poznata osobina našeg naroda.

Ko uopšte treba da presudi u toj stvari? Da li je to stvar nečijeg pojedinačnog mišljenja, struke ili nekakve posebne komisije koja bi trebalo da odluči o svemu tome?

B.B.: Ovo nije samo pitanje normativa u jeziku već naziv nove valute otvara i sociolingvističku problematiku. To je u zdravom smislu čak i političko pitanje. Ali ne i dnevno-političko. Ne verujem u ujedinjavanje jezika niti u esperantizaciju sveta makar se esperantizacija nazivala anglikanizacijom. Poštujem englesku kulturu, ali ne smatram da se iz bilo kog razloga srpskim jezikom može odlučivati u bilo kojem drugom centru osim u Beogradu.

Naziv nove valute nije pitanje dnevne normativistike već pitanje da li se svet može ravnati pod kocnac. Mislim da ne može, i da ne treba. Ako bude sve pod kocnac svet će se pretvoriti u mračnu Orvelovu viziju. Ja sam protiv orvelizacije sveta. Jedna valuta nije orvelizacija, ali nagonjenje ljudi da valutu isto pišu i izgovaraju nije moguće i to neće poštovati ni oni koji su toj valuti dali ime.

E.F.: Naša je nevolja u tome što mi time prema izgovoru podešavamo i ispis imena valute.

B.B.: To je tačno.

E.F.: Ali to je ono što ne valja. Znači, mi prekrštavamo ime. Evo, na billboardima već svuda piše "Nova evropska valuta *euro*", dakle po naški "prekršteno" ime valute. Što smatram neopravdanim.

B.B.: Prekrštavanje je opšta pojava u svetu.

E.F.: Ama, nije tačno. Čak i da jeste, nemamo razloga da prekrštavamo jednu sasvim normalnu četvoroslovnju reč.

Pominje se politički, istorijski, kulturnološki kontekst. Koliko je imenovanje nove valute ipak čisto praktično pitanje?

E.F.: Ja u čitavoj stvari gledam pre svega pragmatičnu stranu stvari.

B.B.: Nijedna stvar nema samo pragmatično lice, niti je kultura tehničko pitanje.

E.F.: Pa ima, jer je ovde reč o valuti koja mora da se zove na određeni način. Reč je o praktičnom manipulisanju jednim imenom, jednim terminom, jednim nazivom. A moglo bi biti da se cela stvar nepotrebno ne komplikuje.

B.B.: Ali vi unosite nekakav red važnosti. Zašto bi zajednička valuta bila razlog da se odstupa od žive jezičke prakse?

E.F.: Ne odstupa, naprotiv. Pravilo je da imena, termini i nazivi mogu da budu formirani i mimo jezičkih zakonitosti.

B.B.: Ne verujem u kulturnoistorijsko, lingvističko i sociolingvističko ujedinjavanje. Ja sam zato da se svet ujedinjava tehnički i tehnološki, a ne jezički i običajno. Moje osnovno stanovište jeste da ne pada na pamet nikome, ni u Americi ni u Engleskoj, niti u Nemačkoj, a ni u Francuskoj da novu valutu izgovaraju identično. Ako je svi oni budu izgovarali *euro*, kako pišu, založiću se da naš Odbor promeni odluku i

da se ta valuta zove *euro*. Ali tvrdim da se to neće dogoditi.

E.F.: Ja ne govorim o izgovoru. Može se izgovarati kako god hoćete ali je veća nevolja što mi hoćemo i da se piše onako kako izgovaramo.

B.B.: Zašto se sada uzima samo primer valute? Zašto se ne uzme i nešto drugo? Ima li šanse da se Nemačka kod nas nazove Dojčland?

E.F.: Ko o tome govori?

B.B.: Zašto bismo pitanje valute izvlačili iz konteksta svih drugih jezičkih nedoumica?

E.F.: Zato što je ovo novo ime.

B.B.: Šta je tu novo. Nova je i država Obala Slonovače, a ko zna kako je njeni stanovnici zovu.

E.F.: To nije ni slično ovom o čemu govorimo. *Euro* će se zvati u svim zemljama na isti način.

B.B.: To se neće dogoditi.

E.F.: Ja se ne bih bavio nagadanjima.

B.B.: Već sam imao prilike da čujem u stranim zemljama da svako tu valutu naziva drugačije.

A kako je ti narodi pišu?

E.F.: Pišu je *euro*.

E.F.: Ja ponavljam da mi pišemo onako kako govorimo, a kod nas nije pravilo da se *eu* izgovara kao *ev*.

B.B.: Kod nas je pravilo da se *eu* u načelu pretvara u *ev*, što je očigledno u slučaju imena Zeusa, koji se kod nas naziva Zevs. Međutim, pošto Srbi ne poštuju pravila, u naš jezik se uvukla i serija reči koja je trebalo da bude tom pravilu podvignuta.

E.F.: Ne treba tražiti paralele sa imenima drugog jezičkog tipa. Ograničimo se na ovo o čemu govorimo.

B.B.: Ja nisam kadar da se ograničim na *euro* i da tu tačku ne sagledam u mozaiku drugih tačaka svakog jezika.

E.F.: To je sad neka opšta perspektiva a mi sada ovde govorimo o jednoj vrlo jednostavnoj stvari – da li ćemo novu valutu zvati *euro* ili *euro*. Znam da ima razloga i za jedno i za drugo, ali je pitanje za šta mi treba da se opredelimo. Kojim argumentima ćemo se rukovoditi. Za mene su najznačajniji praktični argumenti.

B.B.: Najgore je da ljudi pomisle da od našeg izbora *euro* ili *euro* zavisi naša opšta orijentacija. Slažem se sa parolom Srbija na Zapadu, ali ne verujem da će sunce izlaziti na zapadu a zalaziti na istoku i da je na jednoj jedinoj jezičkoj sitnici moguće ujedinjavati svet.

E.F.: Ona se na tome neće ni isprobavati. Ovde govorimo o imenu jedne valute koje treba da bude jedinstveno za sve zemlje.

B.B.: Ja tvrdim da je to nemoguće na nivou izgovora. Na nivou ispisa je moguće, ali samo naredbom.

E.F.: Zašto naredbom?

B.B.: Da mi je ko naredio da uvedem *euro*, ja bih bio protiv. Međutim, nije ni meni niti kome drugom. Jednostavno, mi smo se vodili kulturološkim i jezičkim razlozima.

E.F.: Po mom mišljenju, to lingvistika nije ni trebalo mnogo da se meša. Bankari su mogli da to i sami odluče.

B.B.: To znači da bi onda trebalo da sportisti odluče kako će zvati kopačke, a bokseri rukavice?

E.F.: A nismo mi to odlučili. Svaka nauka i disciplina prave sebi termine. Da li vi mislite da je dobro za našu jezičku praksu da pišemo jedno, a da izgovaramo nešto drugo?

B.B.: Ako me ko pita da li je dobro da mi imamo i ćirilčko i latiničko pismo, rekao bih da nije. Da je to dobro, toga bi bilo i drugde, a ne samo u nas.

E.F.: Nije tu reč o dva pisma, već o dva načina pisanja jedne iste valute.

B.B.: To je sitna stvar, a dva pisma u istom jeziku – krupna su stvar.

E.F.: Ali mi o sitnoj stvari i govorimo.

B.B.: Ovaj narod je podeljen na *ćirilčevare* i *latiničevare*, ne bih ga delio na *euriste* i *evriste*.

E.F.: Mi sad govorimo o nečemu sasvim drugom.

B.B.: Ne želim služiti novim podelama. Kada bih verovao da bi *euro* moglo biti prihvateno lakše nego *euro*, založio bih se za to. Ali u to ne verujem.

E.F.: Mi ne možemo ni znati šta će biti primljeno. Već su sada u optičaju oba izgovora, a lingvistika će se, kao i do sada, povinovati onome što je odnelo prednost u samom jeziku.

B.B.: Pošto smo obojica članovi Odbora za standardizaciju srpskog jezika, nema nam druge nego da pošujemo ovu kao i druge odluke Odbora.

Priredio: SLOBODAN ROSTIĆ

INTERVJU:
SVETOZAR CVETKOVIĆ, GLUMAC

GORANKA MATIĆ

Ritam za scenu

"Ako sam nešto propustio, propustio sam nivo nekog ličnog i emotivnog doživljaja koji bi čovek, da ne radi ovaj posao, mogao da doživi"

Nedavna premijera Čehovljevoj *Ivanova* u Ateleju 212 (koprodukcija sa festivalom Grad teatar Budva), prva je u novoj beogradskoj pozorišnoj sezoni. Ivanova igra Svetozar Cvetković, što je povod ovom razgovoru, ako je uopšte potreban konkretan povod za intervju sa poznatim glumcem.

Cvetković je jedan od nekoliko najboljih jugoslovenskih pozorišnih glumaca (pogledati *Art*, *Karolinu Nojber*, *Ledu*, *Jegorov put*, *Ivanova*). Popularan je i poznat od početka karijere zbog filmskih uloga (*Mister Montenegro*, *Na putu za Katangu*, *Vreme čuda*, *Glupi baruti*, *Ni na nebu ni na zemlji...*), a glumio je i u inostranstvu. Otkako je pre pet godina postao upravnik Ateleja (izabrala ga kolega), u srpski pozorišni život uveo je stil Japija, a u svoje pozorište savremeni evropski repertoar, predstave koje su proglašavane najboljima u sezoni, gostovanja po Evropi i bivšim republikama SFRJ, nagrade i veće plate. Nastavio je da glumi u svim pozorištima i u produkcijama budvanskog festivala. Za ulogu Jegora nagrađen je na ovogodišnjem Sterijinom pozorju i na budvanskom festivalu. Pre nekoliko dana u Vršcu na devetoj Pozorišnoj jeseni dobio je nagradu za ulogu Urbana u *Ledi*.

"VREME": I Urban i Ivanov, likovi koje glumite, ljudi su iz prošlih vremena, ali to ne umanjuje njihovu prijemčivost. Šta ih po vama čini savremenim?
SVETOZAR CVETKOVIĆ: Potpuno dva atipična antiheroja u svetskoj dramaturgiji, koja ne pripadaju ni društvu ni sistemu u kome žive i koje taj sistem odbija, dobar su povod da čovek počne da se bavi raz-

mišljanjem zašto su ti ljudi postali takvi i koje njihove osobine može da nađe u sebi a moge bi da se reflektuju na likove koje poznaje. Kod publike postoji identifikacija sa obojicom. Želja jednog čoveka u publici da se razlikuje od opšteg miljea kome pripada, od opšteg razmišljanja u koje je uveden, želja jedinke da se izvuče iz historije masovnih ubistava i revanša još gorim ubistvima, iz globalnog sistema vrednosti u kome ako gazda kaže da je to dobro, svi moramo da poverujemo u to i da krenemo na tu stranu, stvara htenje da se identifikuje sa likom koji se razlikuje od okoline. Zato mislim da je individualizam ono što je najsavremenije kod Ivanova i Urbana.

Jedna od osobina koja vas razlikuje od kolega, koju vam zameraju ali i zavide na njoj, jeste distanca prema emocijama. Vi na sceni ne krijete da ne proživljavate emociju, ne krijete da glumite, ne mistifikujete posao.

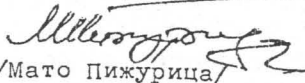
Ne mistifikujem zato što sam isušio dugo u njemu. Mene posao i ritam preko dana dovodi dotle da jedva čekam da se nađem na sceni i da tamo ispustim sav svoj višak pozitivne i negativne energije na način koji je eventualno plodotvoran. Ovo što radim kao upravnik je posao kao što je posao i kad izadem na scenu. Voleo bih da ljudi shvate da je gluma posao od koga mi živimo, posao koji može da se uradi bolje ili lošije. Protiv sam mistifikacije bilo kog posla, nada su ljudi skloni da na glumce gledaju kao na bele medvede koje treba paziti jer – to su osetljiva bića. Jesu, ali su i bića sklona raznim porocima koji ih zapravo demistifikuju na najružniji mogući način.

Mnogo unazad, a tako je i danas, bitan

ЗА НЕДЕЉНИК "ВРЕМЕ"
(за Костића)

Евро или еуро? – Евро ако желимо да фонетски лик уклопимо у српску језичку традицију (шестотомни речник Матице српске нема ниједне речи с фонетизмом еуро-) и да реч не издвојимо из лексичког гнезда, којем она природно припада, изведених од Европа: Европа, европски, Евроазија, европеизација, проевропски, евроамерички и сл. Еуро ако желимо да задржимо званични назив, ^{односно изворни изговор,} на чему се кажу инсистира у финансијским круговима, мада се челне и најмоћније земље Европске уније и најпрестижнији језици тога не придржавају – Немци говоре "ојро" а они који говоре енглески "јуро". (У то се можемо уверити слушањем страних телевизијских и радијских емисија.) Зашто бисмо ми били дисциплинованији од оних који ће ту монету имати у својим новчаницима? За то сам да се брзо договоримо и да се договора безизузетно придржавамо. И да од тога не правимо велико питање – ни језичко ни политичко. Ја сам лично за евро. "Лакши" изговор наравно није аргумент, јер је еуро кудикамо изговорљивије него на пример Иди, Мбо, пфениг. Да додам да нема никаквог разлога да се избор између лика евро и еуро везује за писмо (ћирличко односно латиничко).

/Мато Пижурца/

Нови Сад, 15. октобар 2001. г.

П.С.: "Велики свет" је од нас у том погледу далеко немарнији. Вероватно нико с немачког језичког простора није замерио спикеру што је нашег Кежмана прекрстио у "Кецмана", а пре неколико година рукометаша Пуца у "Пућа", а цео свет Маџара Шороша у "Сороса" и "Сороса".

НАРОДНИ ПОСЛАНИЦИ О ЗАХТЕВУ ЗА АУТОНОМИЈУ ВОЈВОДИНЕ
ПОЛИТИКА, бр. 31602/ХС VIII, 23. 10. 2001, 7.

Ко хоће аутономију – мора на изборе

„Новосадизација” данас илузорна – сматра Пал Шандор, председник
Демократске заједнице војвођанских Мађара

ДСС није гласао за Ненада Чанка тако да питање поверења њему треба да покрену они који су му га указали. А то је пре свега Демократска странка, која је најодговорнија за то шта је Чанак радио у Војводини, изјавио је Дејан Михајлов, шеф посланика ДСС у Народној скупштини.

По мишљењу посланика ДСС-а и председника Демократске заједнице војвођанских Мађара Шандора Пала, „они који се залажу за већи степен аутономије Војводине су ван времена и простора и не схватају у ком контексту је аутономија Војводине постојала. А постојала је у ситуацији када смо имали две покрајине у Србији, а споља остале републике бивше СФРЈ. Две покрајине су функционисале по моделу држања Београда у покорности, где је Војводина представљала 10 одсто становништва и 12–14 одсто привредне

моћи. Када је Србија ампутирана за Косово, а бивше републике постале самосталне државе, враћати Војводини степен аутономије коју је имала до деведесете године је потпуно илузорно са аспекта српског бирачког тела јер је питање аутономије, пре свега, српско унутрашње питање а не питање мањине”.

– Бојим се „новосадизације”, односно два центра. Јер, ја ћу онда као мањина имати један центар у Новом Саду, други у Београду.

Решење да се поделимо на регије је прихватљиво, али да цела Србија остане одвојена од Војводине која би, на 12 километара од Београда, добила већу самосталност, од свих, и то са већином српског становништва је – несхватљиво. Ако хоће аутономију, онда аутономашке странке морају на – нове изборе, сматра Пал Шандор. М. Н. – Г. Н.

Žito i kukolj

"Skandal na Medicinskom";
"Vreme" br. 563

Obraćamo vam se u ime Uprave Medicinskog fakulteta u Beogradu i Komisije za preispitivanje izbora nastavnika i saradnika Medicinskog fakulteta u Beogradu objavljenih u periodu od maja 1998. god. do oktobra 2000. god. s molbom da objavite ovo saopštenje.

U nedeljniku "Vreme" objavljen je članak pod naslovom "Skandal na Medicinskom". U tekstu je objavljena radna verzija Izveštaja Komisije za preispitivanje izbora nastavnika i saradnika objavljenih po Zakonu o univerzitetu iz 1998. god. kao radni materijal bez konačnih predloga za rešenje problema. Kao što je javnosti poznato, rešenje je i nemoguće jer Zakon o univerzitetu još nije donet.

Ako se tekst pažljivo pročita, videće se da se u grupi ranije unaprednih nastavnika i saradnika nalaze imena brojnih vrhunskih stručnjaka iz pojedinih oblasti medicine (hirurgije, interne medicine, socijalne medicine i dr.) koji bi bili najverovatnije birani i po bilo kom drugom zakonu. Izveštaj Komisije je konstatovanje činjeničnog stanja za period važenja Zakona o univerzitetu iz 1998. god. bez želje Komisije da bilo kome presuduje.

Smatramo da nije i ne bi trebalo da bude praksa tako renomiranog časopisa kao što je "Vreme" da objavljuje internu fakultetsku verziju izveštaja bez konsultacije i saglasnosti Uprave Medicinskog fakulteta i popisnika pomenutog izveštaja.

Takođe smatramo da se radi o veoma delikatnoj materiji koja može da dovede do velikih i nepremostivih konflikata, kako članova Medicinskog fakulteta između sebe tako i javnosti prema članovima Medicinskog fakulteta, pa i Medicinskog fakulteta uopšte.

Molimo vas da ovo saopštenje objavite u sledećem broju vašeg časopisa.

Prof. dr Ljubomir Erić, predsednik Komisije
Prof. dr Slobodan Apostolski, dekan Medicinskog fakulteta
Prof. dr Nada Kovačević, predsednik Upravnog odbora

Ustupite novac!

"Država protiv Karića";
"Vreme" br. 562

Prvenstveno zahvaljujući g. Dinkiću, nema više dileme oko porekla bogatstva porodice Karić. Ko zna, možda će ovakav razvoj događaja probuditi savest svim onim uglednim dobitnicima nagrada Karićeve Fondacije. Ukoliko dobijeni novac ustupe nekoj humanitarnoj organizaciji, ublažice svoju bruku barem delimično.

Mihajlo Ristić, Beč

Cestitke na normalnosti

"Reći evro da te ceo Balkan razume";
"Vreme" br. 563

Cestitam priredivaču S. Kostiću, redakciji "Vremena", a posebno sagovornicima B. Brboriću i E. Feketeu na normalnosti.

Što se tiče same stvari: lično su mi bliži stavovi dr Feketea, ali stavovi mr Brborića imaju neporecivu težinu objektivno-naučnih argumenata.

Goran Janković, elektronskom poštom

"Eu" i "ev"

"Reći evro da te ceo Balkan razume";
"Vreme" br. 563

Centjena redakcijo,

U izdanju vašeg časopisa podela se rasprava o izgovoru naziva za novu evropsku valutu u kojoj su učestvovali g. Feketić i g. Brborić. U ovoj vrlo živopisnoj raspravi između dvojice uvažanih članova Odbora za standardizaciju srpskog jezika provuklo se nekoliko netačnih podataka. Ja bih se ovde ograničio na samo jedan, ali, čini mi se, centralni argument na koji se g. Brborić poziva. Zagovarajući izgovor "evro" g. Brborić tvrdi da je "kod nas... pravilno da se 'eu' u načelu pretvara u 'ev', što je očigledno u slučaju imena Zeusa, koji se kod nas naziva Zevs". G. Brborić dalje argumentira da se u srpski jezik potom "uvukla i serija reči koja je trebalo da bude podvrgnuta tom pravilu", a nije, jer, kaže, Srbi ne poštuju pravila.

"Eu" u imenici "euro" je diftong, kao što je slučaj i u imenu najvišeg boga grčkog panteona i dalje u nazivu našeg kontinenta. U srpskom jeziku nema pravih diftonga, a u onim pozajmljenicama koje vode direktno poreklo iz grčkog jezika srpski dosledno čuva fonetski skup iz jezika iz koga je reč preuzeta. Tako smo ime boga Zeusa sasvim pravilno preuzeli i nikakvog pretvaranja "eu" u "ev" u srpskom nije bilo, kao ni u slučaju imena kontinenta. Radi se o tome da je reč u srpski jezik preuzeta ne iz starogrčkog gde je, možda, ali samo možda, ona bila izgovarana "Zeus". Istorija reči pokazuje postojanje poluvokala F (digama) u imenu boga "DyeF-s iz koga se razvilo kasnije grčko "Zeus", za koje uopšte nismo sigurni da se ikada zaista izgovaralo "Zeus"; kumulativni jezički dokazi govore protiv ove pretpostavke, ali to je već predmet druge rasprave. U srpski su ove reči ("Zevs", "Evropa") ušle iz grčkog, a ne iz starogrčkog, već iz srednjogrčkog, kada se diftong "eu" sasvim pouzdano izgovarao "ev", baš kao što je i u modernom grčkom slučaj. Isto važi i za naziv kontinenta. Dakle, poluvokal iz diftonga "eu" nije u srpskom konsonantizovan u "v", već je kao takav iz grčkog izgovora preuzet (setimo se još i naše imenice "jevanđelje" = gr. euaggelia, sa izgovorom "evangelija"; primera ima bezbroj).

Sa druge strane srpski jezik beleži i ceo niz reči koje sadrže diftong "eu" i jesu grčkog porekla, ali su nam stigle preko zapadnih jezika koji su ih preuzeli ili pak sami skovali i dalje dali nama: euforija, eutanazija, neuron, hermeneutika, majeutika i tako redom. Dakle, srpske reči koje su preuzete iz grčkog čuvaju diftong onako kako je on u grčkom izgovaran, a diftonzi u rečima grčkog porekla preuze tim iz nekog preko nekog od ostalih i indoevropskih jezika se u srpskom izgovaraju onako kako se pišu. Shodno tome, ovaj jezički argument na koji se g. Brborić poziva nije validan.

Fenomen preotizacije u srpskom (npr. naša reč "jutro" koja stoji u vezi sa lat. aurora, IE "aus-tr-o; isto važi za "jevanđelje", vidi gore) doveo je do toga da se jedno

vreme, sa stanovišta lingvistike sasvim pravilno, naziv kontinenta izgovarao, a i pisao „Jevropa“. Malo bi se ko danas složio da se nova valuta krsti „jevro“. Čak i kada se problem sagleda u „mozaiku drugih tačaka svakog jezika“, „evro“, baš kao i „jevro“, teško može biti ponuđeno kao opravdano rešenje izgovora naziva buduće evropske valute.

Andrej Petrović, klasični filolog,
Hajdelberg, SR Nemačka

Ruženje naroda

„Nadnica za ‘trah’“, „Vreme“ br. 561

Odmah posle terorističkog napada na zgradu Trgovinskog centra u Njujorku kod nas su se često mogle čuti reči žaljenja i saosećanja zbog nedužnih žrtava. Dođuse, bilo je i izliva preva prema olima u Americi, koji su tek tada shvatili kako je strašno kad si bespomoćan i kad nožni stradaju.

Ima onih po kojima to reagovanje nije bilo izraz ogorčenja većužno stradalog naroda, već naopakog ovašnjeg mentaliteta ljudi koji se „uvok raduje tuđem zlu“ i koji čak „uzivaju u tuđoj nesreći“.

Krenulo i „Vreme“

BEOGRAD – U trećem kolu prvenstva beogradskih medijskih kuća u malom fudbalu, koje se igra utorkom na terenu Sportske akademije „Balašević“, postignuti su sledeći rezultati: Večernje novosti – Sport 9:1, SQ/Pogodak – Vesti 8:4, Glas javnosti – Vreme 4:8 (četiri gola za našu ekipu postigao je Zlatan Stojanović, dva Nenad Lj. Stefanović, a po jedan Vladimir Vuković i Miloš Maksimović), Radio Jugoslavija – MIP Radio KBM 4:13, Radio Beograd – Dečja zona 8:2, SVC „Džef“ – Blic

Život im protiče u jedinjoj želji „da komšiji crkne krava“.

Teofil Pančić čak piše u „Vremenu“ da se jedva uzdržao da ne lupi u glavu stariću koja je rekla „Jma Boga! Neka i oni vide kako je to!“ što se, kako on kaže, „uklapa u dražesni kanibalski refren koji ste ovih dana mogli čuti manje-više svuda“.

Svakako da u Srbiji skoro niko nije zalio zbog narušenog ugleda najveće obaveštajne i vojne sile sveta.

Možda su mnogi likovali što svemoćni

MEDIA LIGA

SEZONA 2001 - 2002

TV Košava 5:7, RTS Beogradski program – BK Telekom 1:2, YU Info kanal – Danas 9:1 i Treći kanal RTS – TV Novosti 3:3.

Na tabeli sa po devet bodova iz tri utakmice vode Radio Beograd, MIP Radio KBM, SQ/Pogodak i BK Telekom.

Vreme se u sledećem kolu u utorkom 30. oktobra u 17 sati sastaje sa ekipom Večernjih novosti.

predsednik mora da se krije i da zameće trag u svojoj rođenoj zemlji.

Verovatno su mnogi poželeli da se i Amerikanci zapitaju: „Stradamo li mi zato što naši predsednici i generali mašu topuzom po čitavom svetu?“

Ali, onda je trebalo i da to zapišete, gospodo novinari, a ne da svome narodu pripisujete sadističke i kanibalske (ljudožderske) nagone, nastavljajući i dalje sa njegovom satanizacijom.

Milivoj Tanasković-Kolja, prof. Beograd

PRETPLATA

PRETPLATA NA STAMPANO IZDANJE

	Beograd (kurirskom)	Jugoslavija (poštom)	Evropa (površinskom poštom)	Svet (avionom)
6 meseci	1750 din	1600 din	110 DEM	190 DEM
12 meseci	3500 din	3200 din	220 DEM	380 DEM

PRETPLATA NA INTERNET IZDANJE

	Srbija	Crna Gora	Svet
3 meseca	300 din	DEM 10	USD 10
12 meseci	3000 din	DEM 100	USD 30

Zabranjeno je uplatiti iznos pretplate za korisnike sa teritorije SRJ, a nalog upotrebljavati iz inostranstva (osim kada se nalazite na putovanju). Zabranjeno je da više lica sa različitim lokacijama upotrebljava isti nalog.

VREME CD

Elektronska arhiva nedeljnika VREME sa tekstovima od marta 1997. do poslednjeg objavljenog broja, podeljena na dva CD-a (1997-1998 i 1999-2001). Diskove možete nabaviti u prostorijama redakcije uz vrhovnu najavu na telefon 011/3234-774, svaki dan od 11-16h, ili uplatom u korist N.P. „Vreme“ sa naznakom za „VREME CD“. Kupci iz Srbije na cenu diska treba da dodaju 50 dinara za troškove poštarine i pakovanja. Diskove ne šaljemo poručem. Raniji brojevi Vremena ne postoje u ovom elektronskom obliku. Sve ostale informacije na www.vreme.com/cd ili cd@vreme.com.

	Srbija	Crna Gora	Svet
komplet 1997-2001	500 din	DEM 20	USD 20
pojedinačni CD	300 din	DEM 10	—
CD 2 za kupce CD-a 1	250 din	—	—
dopuna CD-a 2	150 din	—	—

na cenu diska za kupce iz Srbije dodati 50 dinara za troškove poštarine i pakovanja

Uplata u dinarima, za Jugoslaviju, u korist N.P. „Vreme“ – Beograd, žiro račun: 40804-603-2-2031530 ili 40804-603-5-3031530. Potvrdu o uplati pošaljite na adresu N.P. „VREME“, Mišarska 12-14, p.fah 257, Beograd, sa naznakom za šta je uplata izvršena (Pretplata, Internet, VREME CD). Uplata u zemlji za inostranstvo, po odobrenju NBS, naplaćuje se u redakciji u elektronskim stranom novcu.

Kupci iz Crne Gore, molimo kontaktirajte redakciju radi dogovora oko uplate.

Iz inostranstva uplate možete izvršiti pomoću kreditne kartice (informacija na veb-sajtu www.vreme.com/pretplata ili na tel. +431 408 9652), na račun broj: 611 378 704 Bank Austria Wien, BLZ 20151 ili čekom na adresu Vrem International Ges.m.b.H. Naudegasse 1-3/22, 1130 Wien, Austrija. Ako je ček u pitanju, iznos treba uvećati za USD 5 ili odgovarajuću protivvrednost, zbog bankovne takse. Cena pretplate za inostranstvo u drugim valutama preračunava se po dnevnim kursu.

Pretplaćujem se na

VREME

- pola godine (26 brojeva)
 godinu dana (52 broja)
 Internet izdanje (godinu dana)

uplaćeni iznos

ime i prezime

ulica i broj

grad

država

telefon

e-mail

Sestomesečna pretplata podrazumeva 26 brojeva, a godišnja 52 broja. Ukoliko je uplaćen veći ili manji iznos od navedenog, obračunava se dužina trajanja pretplate shodno uplati. Pretplata za evropske zemlje avionom jednaka je pretplati za vanevropske zemlje. Cenovnik važi od 10.5.2001. U slučaju poskupljenja lista u toku pretplatnog perioda, pretplatniku se priznaje stara cena do isteka pretplate.

Potvrdu o uplati i popunjeni kupon sa podacima pošaljite na adresu N.P. „Vreme“, Mišarska 12-14, p.fah 257, Beograd ili faksom na broj 011/3238-662, sa naznakom za šta je uplata izvršena (pretplata, internet, Vreme CD). Za pretplatu na internet izdanje obavezno navesti e-mail za kontakt.

Informacije u vezi s pretplatom radnim danom od 11 do 16h: Beograd 011/3234-774, Beč +431 408 96 52 ili e-mailom na pretplata@vreme.com

U igri i EZRO

"Reci evro da te čeo Balkan razume", "Vreme" br. 563

Nakon oštre polemike objavljene u vašem listu u vezi s nazivom evropskog novca, svi su izgledili da će se on u srpskom jeziku zvati evro. Argumenti za ovakvu odluku izgledaju veoma jaki i počivaju na proceni da je naziv tog novca proizašao od reči Evropa. Međutim, u raspravi niko nije primetio da je to potpuno pogrešno premsa, pa tako imamo situaciju da je i zaključak pogrešan.

Ime "evro" nije proizašlo od reči Evropa (eng. Europe), već od reči podsećave od skraćenice EU, dodavanim su i dva slova "ro", jer u ovom slučaju imamo ime Evropa. Skraćenica EU označava Evropsku zajednicu, a ne srpskog jezika ispravno rešenje ovog problema bi bilo EZRO, izgovoreno upravo kao evropska unija ili evropska zajednica. Međutim, "Evropa" nije srpskog porekla, ona je domaćena u srpskom jeziku (kao i reči "agresija", "uostalom", pa je i logički ni logičko utemeljenje, osim asocijativno, ona je domaćena u srpskom jeziku (kao i reči "agresija", "uostalom", pa je i logički ni logičko utemeljenje, osim asocijativno).

Ako prihvatimo logiku zagovarača varijante "evro", onda bi trebalo revidirati imena i dodati sufix "ro", imali bi

Ubedljiva pobeda "Vremena"

BEOGRAD - U petom kolu prvenstva beogradskih medijaških kuća u malom fudbalu (MEDIJALIGA 2001-2002), koje se igra u toku na terenu Sportske akademije "Balasević" u Rakovici, postignuti su sledeći rezultati: Radio Beograd - Sport 11:2, "Večernje novosti" - Vesti 11:6, Treći kanal RTS - RTS Beogradski program 2:2, "Blic" / TV Kosava - Decja zona 3:5, SVC "Džep" - "Vreme" 3:7 (četiri gola za ekipu našeg lista postigao je Vladimir "Ziganda" Vuković, dva Miloš Maksimovića, jedan Nenad Lj. Stefanović), SO / Pogodak - "Danas" 9:2, YU Info kanal - BK Telekom 3:5 i Radio Jugoslavija - "TV Novosti" / Interpress 5:7.

Na tabeli vode Radio Beograd, BK Telekom i SO / Pogodak sa po 16 bodova.

"Vreme" se u sledećem kolu, u utorak 13. novembra u 14 sati, sastaje sa ekipom "Blic" / TV Kosava.

Ukuplo, u tu logiku. Proizvođač kompjutera Kompak (Compaq) trebalo bi valjda da se zove "Racunoskap"???

Dragan Arsić, Novi Zeland

Odličan posao "Država protiv Karika", "Vreme" br. 562

Tekst o Astra banci je informativan i detaljan. Dimitrije Boarov obavio je odličan posao.

Nikola Medić, Velika Britanija

PRETPLATA

PRETPLATA NA STAMPANO IZDANJE

	Beograd - Jugoslavija (kurirom)	Evropa (poštinskom poštom)	Svet (avionom)
6 meseci	1750 din	1600 din	110 DEM / 190 DEM
12 meseci	3500 din	3200 din	220 DEM / 380 DEM

PRETPLATA NA INTERNET IZDANJE

	Srbija	Crna Gora	Svet
3 meseca	300 din	DEM 10	USD 10
12 meseci	300 din	DEM 10	USD 30

Zabranjeno je uplatiti iznos pretplate za korisnika sa teritorije SRJ, a nalog upotrebljavati iz inostranstva (osim kada se nalazi na putovanju). Zabranjeno je da više lica sa različitim lokacijama upotrebljavaju isti nalog.

VREME CD

Elektronska arhiva nedeljnika VREME sa tekstovima od marta 1997. do poslednjeg objavljenog broja; podeljena na dva CD-a (1997-1998 i 1999-2001). Diskove možete nabaviti u prostorijama redakcije uz prethodnu najavu na telefon 011/3234-174, svaki dan od 11-16h, ili uplatom u korist N.P. "Vreme" sa naznakom za "VREME CD". Kupci iz Srbije na cenu diska treba da dodaju 50 dinara za troškove poštarine i pakovanja. Diskove ne šalje mo posuđe. Raniji brojevi Vremena ne postoje u ovom elektronskom obliku. Sve ostale informacije na www.vreme.com/cd/ill/cd@vreme.com

	Srbija	Crna Gora	Svet
komplet 1997-2001	500 din	DEM 20	USD 20
pojedinačni CD	300 din	DEM 10	—
CD 2 za kupce CD-a 1	250 din	—	—
dopuna CD-a 2	150 din	—	—

na cenu diska za kupca iz Srbije dodati 50 dinara za troškove poštarine i pakovanja.

Uplata u dinarima, za Jugoslaviju, u korist N.P. "Vreme" - Beograd, žiro račun: 40804-603-2-2031530 ili 40804-603-5-3011550. Potvrdu o uplati poslati na adresu N.P. "VREME", Mišarska 12-14, p. fah 257, Beograd, sa naznakom za šta je uplata izvršena (Pretplata, Internet, VREME CD). Uplata u zemlji za inostranstvo, po odobrenju N.P., naplaćuje se u redakciju u efektivnom stranom novcu.

Kupci iz Crne Gore, molimo kontaktirati redakciju radi dogovora oko uplate. Iz inostranstva uplate možete izvršiti pomoću kreditne kartice (informacija na veb-sajtu www.vreme.com/pretplata ili na tel. +431 408 9652), na račun broj: 611 378 704 Bank Austria Wien, BLZ 20151 ili čekom na adresu Vreme International Ges. m. b. H. Neudleggergasse 1-3/22, 1080 Wien, Austrija. Ako je ček u pitanju, iznos treba uvećati za USD 5 ili odgovarajuću protivvrednost, zbog bankovne takse. Cena pretplate za inostranstvo u drugim valutama preračunava se po dnevnim kursu.

Pretplatu se na VREME

pola godine (26 brojeva)

godinu dana (52 broja)

Internet izdanje (godinu dana)

Uplaćen iznos: _____

Ime i prezime: _____

Ulica i broj: _____

Grad: _____

Država: _____

Telefon: _____

E-mail: _____

Šestomesečna pretplata podrazumeva 26 brojeva, a godišnja 52 broja. Ukoliko je uplaćen veći ili manji iznos od navedenog, obračunava se dužina trajanja pretplate shodno uplati. Pretplata za evropske zemlje avionom jednaka je pretplati za vanevropske zemlje. Cenovnik važi od 10.5.2001. U slučaju postupljenja lista u toku pretplatnog perioda, pretplatniku se priznaje stara cena do isteka pretplate.

Potvrdu o uplati i popunjeni kupon sa podacima pošaljite na adresu N.P. "Vreme", Mišarska 12-14, p. fah 257, Beograd ili faksom na broj 011/3238-662, sa naznakom za šta je uplata izvršena (pretplata, internet, Vreme CD). Za pretplatu na internet izdanje obavezno navesti e-mail za kontakt.

Informacije u vezi s pretplatom radnim danom od 11 do 16h: Beograd 011/3234-174, Beč +431 408 96 52 ili e-mailom na pretplata@vreme.com

ЧЕТИРИ ДЕЦЕНИЈЕ ОД ПРВОГ ИЗДАЊА „ПРАВАЦА У ЛИНГВИСТИЦИ“ АКАДЕМИКА МИЛКЕ ИВИЋ

Енциклопедија науке о језику

Капитално дело преведено на десетак светских језика, а управо изашло девето српско издање • Научни бестселер доживео пиратско издање и у земљи и у иностранству • Садашња власт нити помаже, нити им тражим помоћ – каже за „Јутарње новине“ славни научник

Десето допуњено издање капиталног дела наше науке о језику „Праци у лингвистици“, чији је аутор академик Милка Ивић представљено је прескиној у Библиотечки центра Београда. Овај бестселер научне литературе, као и још неколико дела истог научника, објављено су у познатој приватној едисији „ХХ век“. О књизи су говорили професори универзитета и познати лингвисти Ганко Пугарски, Весна Поповица и Прерас Рипнер.

Преднашине старе академика Милка Ивић из млађих година.

Овим је истовремено објављено и 40. годишњица првог издања овог значајног лингвистичког дела којим су бројни студенти уведени у свет модерне науке о језику, а које је досад преведено на десетак светских језика. Необично за ову врсту литературе, „Праци

Јавила је за „Јутарње новине“ славни научник. Нови век тражи од нас лингвиста да решимо много питања. Вековима се изврвало да код човека па и у језику постоје неке непроменљиве универзалности. Сада се дошло до сазнања да их нема, да провлађују фреквентације. Једна од универзалности је била и то да у свим језицима постоји разлика између језика човека и ствари. Сада се открило да има језика у којима те разлике нема. Пред лингвисте се поставља задатак да открију оне ситне, микроскопске разлике у језику. Јер то води ка отклањању принципа да код њих функционисање чулних људских органа – мозак. То трагање за менталним очима је део интересантног савда.

Џими Коб СРПСКА ПРЕСТОНИЦА, КОНАЧНО, ДОБИЛА УЕЗ ЦЕНТАР

Жива легенда у Београду

Концерт Џимија Коба, једног од најбољих црних бубњара свих времена, у Дому омладине

Захваљујући упорности и истrajности Стјепана Гута, нашег прослављеног црног бубњара интернационалне репутације, Београд је уз помоћ Министарства за културу Републике Србије, коначно добио Уез центар (са седиштем за сада, у Дому омладине).

По завршеном студирању на Музичкој академији (одсеке бубњара) започео је професионалну каријеру већ 1946. Свирао је са Чарли Раузом, Френком Бесом, Биллом Холндјером, Пером Бејлијем, Едмом Бостиком, Дјаном Вашингтоном, Стевом Гешом и Дризијем Гилеспијем. Придружио се саставу Кеџелова Естерна 1957. да би заједно са њим пришао новоформираном саставу Милета Дјериса у коме су још свирали Уен Коултер, Винтон Кели и Пол Чемберс.

Као прву atrakцију Гут је обезбедио долазак америчког легендарног црног бубњара Џимија Коба. Поред концерта, Коб ће одржати и радионицу за љубитеље оца савремене музике школе „Станковић“ у којој Џимија Коба у великој сали Дома омладине заказан је за петак, 23. новембра у 22 сата. Поред њега, свираће пијаниста Роб Баргад (са којим Коб наступа интернационално више од 10 година), Стјепано Гут и композиториста Прерас Рипнер.

По расформирану тог, по бројним мишљењима, најбољег малог састава у имену свих времена, Коб је ишао са Бесом Монтомеријем, Нетом Едлером и Спиром Вејн. Састав се за једног од најутрајанијих бубњара на плану импресионалности и одличне пратње солиста. Кроти га велики досегај за тајмингом и пулсацијом.

Џими Коб је рођен као Винлор Џејмс Коб 20. јануара 1929. у Вашингто-

нуби.

Џимија Коба, једног од најбољих црних бубњара свих времена, у Дому омладине

НЕМАЧКА НАГРАДА БРАЗИЛСКОМ ПИСЦУ

„Бамби“ Коељу

БЕРЛИН – Бразилском писцу Паолоу Коељу уручена је најстарија и најзначајнија немачка културна награда „Бамби“ за животно дело на церемонији одржаној 15. новембра у бразилском конгресном центру Естерд, саопштно је његово југословенски издање „Панаса“.

Према оцени жирија, Коељу је у свим књигама унео на различите начине доживљавање личне реалности испод површине свакодневне животије. Коељу, стоји у образложњу жирија, има визију да је суавина и дар сваког човека да настане „ратник

Најбоља од десет у бару

БЕОГРАД – Мењајући класични развојни пут писца да од крвањих формалних раса до дуге, Снежана Јаковљевић је после три романа објавила књигу „Стеуба културе“, која је данас представљена на медијима у Културном центру Београда.

„Браћа“ се не претходно објављене романе „Ема у хаљаву“, „Цапа“ и „Ема ден вину...“, главног јерских „Стеуба културе“ Гојко Вожањ је рекао да су ауторки донели репутацију једног од водљивих писца своје генерације који уме да прича о малим стварима, о простору чисте мисли у којем људски претрајавају своје дане. Приметанши да се из тог света издваја „Ема ден вину...“, јер свакодневну, релативну, у животу МАТО Бонбаровања, Вожањ је оценио да је то међу најбољим књигама написаним на то тему.

Писца Коељу

„Очи анђела“ премијерно

Љубавни филм „Очи анђела“ биће премијерно приказан вечеру у биоскопу „Одеон“. Филм је режирао мексички редитељ, продуцент и сценариста Луис Маидоки који је светски познат по филмовима „Када човек воли жену“ с Мер Габјан и Елдијем Гарсијом и „Порука у бошу“ с Кејтином Костнером. Главне улоге у филму „Очи анђела“ играју Чинифер Лопез, Лиза Каринеска и Соња Прага.

Тајне цркве Лазарице

КРУШЕВАЦ – Упорти цркве Лазарице у Крушевцу, приликом недавних грађевинарских радова, пронађена су два гроба са скулптурним остацима керамике, који имају значајну археолошку вредност, потпуно је алиас археолог крушевачки Народног музеја Душан Ракиновић. Део керамике стар је око 6.000 година, док је део из готског доба, старости око 1.200 година. Ракиновић је изазвао да се на скулптури, за које се претпоставља да су из 18. и 19. века, налази два бразона протеста.

Српска чаробна фрула

КРАГУЈЕВАЦ – У Крагујевцу ће 27. новембра бити одржан Трети међународни фестивал фрулаша под називом „Златна фрула српског Балкана“.

Фрула је једини инструмент српски инструмент, рекао је Бора Дујић, један од организатора овог такмичења које претма истовремено, треба да се подвукне на корени. Живи на којим је Мило Вожањар – Бора Дујићовић одинеи најбоље наједнице на так-

Ćirilica i latinica

Ova sveska *Književnoglasnika* neočekivano se, umesto kao dvobroj, pojavljuje kao trobroj. Na to su uticali, pored objektivnih, i neki subjektivni razlozi (nedostatak finansijskih sredstava, teškoće u distribuciji i prodaji izazvane uvodjenjem poreza na promet, neželjene promene u redakciji i dr.). Sveden sada na obim primeren našim materijalnim mogućnostima, i prilagodjeniji prvobitnoj koncepciji, *Glasnik* će, nadamo se, ubuduće izlaziti redovnije, tj. u predviđenim dvomesečnim intervalima.

Prošli broj *Glasnika* izazvao je, inače, žustre reakcije nekih čitalaca *Politike*, *Glasa javnosti* i *Književnih novina* koji su u rubrikama namenjenim za njihova pisma naš povratak latiničnom pismu (kao u tri broja iz '84/'85) protumačili maltene kao nacionalnu izdaju. Ne čudi nas što je u istom tonu reagovalo i novosadsko društvo gra-

djana *Ćirilica* ali smo iznenadjeni što našu slobodu u izboru pisma jednom svojom *odlukom*, koju objavljujemo u ovom broju, želi da ograniči i Odbor za standardizaciju srpskog jezika. Za nas to nije „poseban problem“ jer, kao i autor naše *Pravopisa* dr Mitar Pešikan, smatramo da: „Dvoazbučnost nije nikakvo kulturno zlo, nego na našim prostorima čak i prednost i kulturna potreba.“ Ne vidimo, takodje, ni razlog za veliko dizanje prašine oko jedne tehničke omaške - navodjenja uz mapu Jugoslavije da je u njoj zvanični jezik srpskohrvatski - jer svi oduvek znamo da je jezik kojim govorimo i pišemo srpski. Jedino su nas lingvisti koji pretenduju da uređuju u jeziku uveravali da je on čas srpskohrvatski čas srpski, zavisno od vladajuće ideologije i političkog oportuneteta. Baš kao što su i svoje knjige „iz proleterskog internacionalizma“ objavljivali na latinici. □

književni glasnik

Osnivač

OTKROVENJE

Izdavači

OTKROVENJE

Sava Dautović

NARODNA KNJIGA

Miličko Mijović

CICERO

Milan Grbić

Glavni i odgovorni urednik

Sava Dautović

Redakcija: Milan Vlajić, Mihajlo Pantić,

Sava Dautović, Vasa Pavković,

Stevan Jovanović

Dizajn i priprema

Miloš i Miodrag Sindelić

Lektura i korektura

Nada Dautović

Poslovni sekretar Redakcije

Zlatan Erak

Adresa Redakcije

OTKROVENJE

Beograd

Dečanska 12/1

tel/fax: 334 19 06

NARODNA KNJIGA

Beograd

Šafarikova 11

Plasman: 322 74 26;

848 82 35

Štampa

Cicero

Časopis je upisan u registar javnih glasila
u Ministarstvu za informacije Republike
Srbije, pod rednim brojem 3068

Pretplata

Godišnja 600 din.

Uplate na žiro-račun br.

40915 603-5-51649

Knjige uplatnice dostaviti na adresu Otkrovenja

SADRŽAJ

- 3/ **SAVEDNOŠĆA** Čarls Simić: UVEK SE PONOVO
VRAĆAM BOGU U ČIJE POSTOJANJE SUMNJAM
- 14/ **OSMIKA**
- 16/ **ERAK** IZ SRPSKA KNJIŽEVNOST
U OLOVNIM VREMENIMA 1988-2000.
(Radivoje Mikić, Ljiljana Šop, Vasa Pavković,
Aleksandar Jerkok, Vladislava Gordić, Gojko
Božović, Ivan Radosavljević, Slobodan Vladušić,
Dragan Hamović, Mihajlo Pantić)
- 28/ **REČENICE** Nenad Fižvanović: UZMAK ŠTOKAVICE
- 30/ **GLASNIK** Rajko Đurić: GRASOV GLAS
- 32/ **POVRATAK NA** Marko Nedić:
MHIMI LITERATA RB MARKOVIĆ
- 37/ **SVETLOŠĆA I ZLO** Filip David: BANALNOST
ZLA; Ivan Lovrenović:
DEVETI KRUG PAKLENIKA;
Drago Pilsel: CARLA U DVORIŠTU NIKOLE I MILICE;
Aleksandar Tišma: KNJIŽEVNOST JE
LANAC U NAŠIM RUKAMA
- 47/ **LOGOS** Oto Horvat: HILJADU METARA
- 48/ **REČENICE** David Albahari: STO REČENICA
- 50/ **REČENICE** Damjana Mraović: HIČA O JEZIKU;
Mladen Vesković: PREDENA SREDOKRAČA;
Ivan Milenković: KAKO SE PIŠE ČEKIČEM;
Srđan Vučinić: LOGOS, RED I MIT;
Đorđe Pisarev: STRAH I DRHTANJE
- 55/ **SVETLOŠĆA I ZLO** ISKUSTVO FILMA,
GRANICE TEORIJE
- 58/ **REČENICE** IZ SRPSKA Knj. J. J. Habermas:
GOSPODARI TUĐIH GENA
- 62/ **REČENICE** IZ SRPSKA Knj. Sol Belou:
RAVELŠTAJN
- 67/ **REČENICE** IZ SRPSKA Jovan Skerlić:
SREĆNI NARODI NEMAJU ISTORIJE
- 72/ **REČENICE** IZ SRPSKA Pavle Ugrinov:
OLGINE OPOMENE
- 74/ **REČENICE** IZ SRPSKA Ksenija Radulović: DUHOVNA ISPRAZNOST
- 76/ **REČENICE** IZ SRPSKA Nagrada Vasko Popa:
OTVORENI PESNIČKI TREZOR

ODBOR
ZA STANDARDIZACIJU
SRPSKOG JEZIKA

Komisija za odnose s javnošću
i rešavanje neodložnih pitanja
Kom. br. 7, broj 23,
27. jul 2001. godine
Odluka br. 20

Zvanični jezik je srpski
a primarno pismo ćirilica

Na svojoj četvrtog sednici, održanoj 18. jula 2001. godine, Komisija za odnose s javnošću i rešavanje neodložnih pitanja - koja obavlja poslove Odbora između njegovih godišnjih sednica - odlučila je da se obrati OTKROVENJU i NARODNOJ KNJIZI, izdavačima Književnog glasnika/Књижевног гласника, s molbom da isprave navod u antrifileu pod naslovom *SR Jugoslavija* (Književni glasnik br. 2/2001, str. 73), prema kojem je zvanični jezik u SRJ - srpskohrvatski. Kao što je poznato, a nauka i politika u SRJ, još 1991. odnosno 1992. godine, obnovile su važenje sintagme srpski jezik - kao naziva za jezik u službenoj upotrebi u SRJ, s ekavskim i ijekavskim izgovorom, uz primarnu službenu upotrebu ćirilice pisma.

Što se tiče iznenadujućeg određivanja izdavača i redakcije Književnog glasnika da svoj izvanredno obećavajući Гласник, već u drugom broju, pretvore u Književni glasnik, Odbor moli izdavače i redakciju da tu svoju odluku, s razloga koje navodimo u obrazloženju, pomno preispitaju kako bi se vratili primarnom pismu naše jezičke kulture ili da barcm pristupe naizmeničnoj upotrebi dvaju pisama srpskog jezika.

Naposletku, prirodno je što naš jezik, u novim državnim okolnostima, i zvanično nazivamo srpskim, kao što je normalno da ćirilicu, posle svih lutanja, smatramo primarnim pismom standardnog jezika i nacionalne kulture upšte.

Obrazloženje

Na izvanredni tekst Trive Indića objavljen u Књижевном гласнику/ Književnom glasniku (broj 2/ broj 2 - март - април/март - април 2001, 66-78) pala je senka za koju, valja prepostaviti, "krivicu" ne snosi autor osnovnog priloga, čiji je naslov *Odrastanje zakasnelih nacija*, s nadnaslovom *Balkan - istorija i perspektive*. Naime, uz osnovni tekst objavljen je sedam dopunskih, čiji su autori Trajan

Stojanović, tri priloga, Jovan Cvijić, dva, i Marija Todorova, dva, nažalost bez podataka odakle su preuzeti, kao i jedanaest ilustracija, posvećenih Sloveniji, Hrvatskoj, Grčkoj, Makedoniji, Turskoj, Jugoslaviji, Rumuniji, Kipru, Albaniji, Bugarskoj i Bosni i Hercegovini, s osnovnim podacima o (u Balkansko poluostrvo) uvrštenim državama (među njima su, dakle, i Hrvatska i Slovenija, od kojih potonja jedva da ulazi u geografski definisano poluostrvo, što se skraćeno naziva Balkan). Saopšteni podaci o uvrštenim državama pokrivaju površinu, glavni grad, stanovništvo, religiju i zvanični jezik. Međutim, nema podataka o zvaničnom pismu/zvaničnim pismima.

Zanimljivo je, izačudujuće, da se uz ilustraciju posvećenu stanovništvu Slovenije ne navode ni Italijani ni Madari, a kamoli "južnjaci", da se uz Hrvate, Srbe i Muslimane u Hrvatskoj navode još samo tri tačke (...). Nasuprot tome, uz ilustracije o Makedoniji (Makedonci, Albanci, Srbi, Turci, Grci, Bugari...), Jugoslaviji (Srbi, Albanci, Crnogorci, Hrvati, Muslimani, Turci, Madari, Bugari, Slovaci, Rumuni, Rusini, Česi...) i Rumuniji (Rumuni i 9,4% Madara; Nemci, Srbi, Bugari...) - navodi postojećih etnija, naročito bogati uz Jugoslaviju, "obogaćeni su" trima tačkama na kraju, s još jednom specifičnošću uz Rumuniju (kvantitativno određene Madara, 9,4%, iza kojih sledi interpunkcijski znak tačka sa zapetom).

Ipak, najčudniji je poodavno zastareli naziv jezika uz Jugoslaviju, srpskohrvatski, koji izostaje kad su posredi BiH i Hrvatska, mada je za pohvalu to što je treći jezik u BiH, inače naveden na prvom mestu, pre srpskog i hrvatskog, označen kao bošnjački, u skladu s Odlukom br. 1 Odbora za standardizaciju srpskog jezika, mada su ga muslimani/Muslimani/Bošnjaci u svome idiomu nazvali "bosanskim jezikom". Naziv srpskohrvatski, neukidiv po brojnim tekstovima u zemlji i inostranstvu objavljenim do 1991. godine, obesnažen je Zakonom o službenoj upotrebi jezika i pisama (Službeni glasnik Republike Srbije, broj 45/91) i arhaiziran Ustavom SRJ (1992), Ustavom Republike Crne Gore (1992), Ustavom Republike Srpske (1992), kao, uostalom, i Ustavom BiH, sadržanim u Dejtonsko-pariskom sporazumu (1995). Trebalo je svakako izbeći naziv srpskohrvatski (po tumačenju Dalibora Brozovića sistemsko mu je značenje "hrvatski na

srpski način") ne samo zato što je izo stalo njegovo navođenje uz BiH, a po gotovu uz Hrvatsku, gde bi bio hrvatskosrpski ("srpski na hrvatski način" po istovetnom tumačenju pomenutoj hrvatskog lingviste). Razume se, i arhaizmi se mogu upotrebljavati, naročito u književnoumetničkom štvu, a neizbežni su u svakome prilikom citiranja, ali su danas neprihvatljivi u ozbiljnim stručnim, da ne kažemo i naučnim, i publicističkim tekstovima.

Poseban je problem latinica (kojom je nekoliko sedmica bila štampana i nova serija Politikinog Ekspresa, pa se od toga odustalo), utoliko veći ukoliko je poznato da se, i dalje, u nekim međunarodnim kodovima tekstovi na suštinski (lingvistički) istome "središnjem balkanskom jeziku" (danas "zvanično" tronazivnom), makar bili objavljeni u Srbiji i Crnoj Gori, uvršćuju u - hrvatsko spisateljstvo. Naravno, Књижевно гласник/Književni glasnik ne mora uspostavljati kontinuitet sa Srpskim književnim glasnikom, niti njegovi pokretaji i izdavači imaju obaveza prema primarnom pismu srpske jezičke kulture, jer oni ne moraju držati da su im jezik i pismo "u službenoj upotrebi", ali bi bilo logično da narečeni kontinuitet "održavaju" makar naizmeničnom upotrebom primarnog i sekundarnog pisma naše jezičke kulture (što znači da bi treći broj imao biti štampan opet ćirilicom).

Nikome ko ozbiljno razmišlja o našim (dis)kontinuitetima ne može biti jasno čime su (bili) nadahnuti izdavači ove (više nego) revije, lepo uređene i grafički i inače. Ne verujemo da će zbog latinice biti više njenih potencijalnih čitalaca u Jugoslaviji i izvan nje od onih koji će je odbiti baš zato što je odštampana pismom bližim mondijalističkom pogledu na svet. Svaka čast mondijalizmu, ali ne treba zaboraviti da u Grčkoj, našoj kulturnoj i civilizacijskoj kolevci (te rodnom mestu triju evropskih i planetarnih pisama), nikome ne pada na pamet da se odrekne svoga unikatnog pisma, sličnog i ćirilici i latinici, pa ipak samosvojnog alfabeta/alfavita). A Grčka je odavno član Evropske unije, u koju se i nama žuri. U redu, i treba da nam se žuri, ali u poricanju našeg kulturnoistorijskog kontinuiteta, toliko puta kidanog, - žurbi nema mesta.

Posle svega što se dogodilo, i što se događa, na Balkanu, u Evropi i svetu, za nas u Odboru za standardizaciju srpskog jezika nema dvojice u pogledu primarnosti i sekundarnosti,

kontinuiteta i diskontinuiteta, bez obzira na to šta smo i sami, u svim drukčijem sociolingvističkom kontekstu, mislili i govorili pre leta Gospodnjeg 1991. Imali smo, možda, i razloga misliti da najveći narod u bivšoj SFRJ (pa i u Kraljevini SHS, odnosno Kraljevini Jugoslaviji), radi opšteg dobra, mora ponešto žrtvovati od svoga identiteta i komoditeta. Takvo mišljenje danas bi se pre moglo doživljavati kao naš (sado)mazohizam ili kao naša pretenzija na tude torove, obore i zabrane nego kao trezveno i uravnoteženo rezonovanje u izmenjenom svetu. Da mi, u Odboru, nismo iluzionisti niti zlovoljni i zlonamerni pretendenti, svedoči i činjenica da se nikad ne zalažemo ni za kakvu mužnju prema jezičkonazivnoj složenici, a još manje za netrpeljivost prema sekundarnom pismu naše nacionalne kulture, onome koji smo primili 1918. a sad ga baštiniimo kao ostatak bivšega, (politički i državopravno) potamnelog zajedništva.

Znamo li kojim jezikom (zvanično) govorimo?

"Književni glasnik" ponudio je izglednoj književnoj i kulturnoj javnosti periodikum sa novim, savremenim konceptom posredovanja (tradicionalnih) kulturnih sadržaja i svojim ukupnim likom - ovdje imamo na umu, pored ostalog, i prepoznatljiv dizajn - započinje hvalevredan posao *kulturnog formiranja naše sredine*.

Ovo usmerenje "Književnog glasnika" vrlo dobro ilustruje temat broja 2 (mart-april 2001) - *Balkan*. Velika rubrika u ovom broju, posvećena Balkanu, okupila je ugledne autore, pokrenula brojna pitanja, kod mnogih parališući predrasuda otvorila je put ka nepristrasnoj spoznaji i projektovala je konture jedinog mogućnog Balkana budućnosti kao regiona harmonične ravnoteže različitosti. Toj se rubrici u osnovi nema na čemu zameriti, izuzmu li se kratke faktografske beleške o svakoj balkanskoj zemlji, koje, ustalom, prve i padaju u oči.

Našu pažnju privukla je odrednica SR Jugoslavija, tačnije, zvanični jezik - *srpskohrvatski*. Prema istovetnoj beleški o Hrvatskoj, zvanični jezik u ovoj zemlji je *hrvatski*, a kad je reč o BiH i tu su *bošnjački, srpski, hrvatski*.

Šta je posredni?

Ne želeći da nastupaju sa pozicija

А - А - А - А	В - В - В - В	С - С - С - С	Д - Д - Д - Д	Е - Е - Е - Е	Ж - Ж	З - З - З - З	И - И - И - И	Ј - Ј	К - К - К - К	Л - Л - Л - Л	М - М - М - М	Н - Н - Н - Н	О - О - О - О
П - П - П - П	Р - Р - Р - Р	С - С - С - С	Т - Т - Т - Т	У - У	Ф - Ф	Х - Х - Х - Х	Ц - Ц	Ч - Ч	Ш - Ш	Щ - Щ	Ъ - Ъ	Ы - Ы	Э - Э
Ф - Ф - Ф - Ф	Ц - Ц - Ц - Ц	Ч - Ч - Ч - Ч	Ш - Ш - Ш - Ш	Щ - Щ - Щ - Щ	Ъ - Ъ - Ъ - Ъ	Ы - Ы - Ы - Ы	Э - Э - Э - Э	Ю - Ю	Я - Я	Ѣ - Ѣ	Ѥ - Ѥ	Ѧ - Ѧ	Ѩ - Ѩ

meno popuno uvažavanje triju dejtonskih jezičkih "klonova" u susednoj BiH: *bošnjačkog, srpskog, hrvatskog* - pa se povrh toga latiničnom pismu bude pridavao "emancipatorski" značaj, dugoročno se neće stabilizovati srpska nacionalna svest kao uravnoteženi minimum osećanja etno-nacionalne posebnosti. Naprotiv, neprestano će se širiti prostor budućim "nacionalnim uzletima", čije će posledice kako na unutrašnjem tako, može biti, i na spoljnom planu biti jednake ili vrlo slične onima koje se pokušavaju prevazići "anacionalnim" ili "transnacionalnim" zamašnjivanjima.

- prof. dr Rade Božović
- doc. dr Milo Lompar
- prof. dr Ilijana Marković
- prof. dr Petar Bunjak
- prof. dr Radivoje Mikić
- Milan Majstorović
- Jovan Delić
- Tranimir Nečić
- Vojislav Jelić

Glavnom i odgovornom uredniku Književnog glasnika

nekakvih "Stova" o srpskom jeziku, ni ti da pokreću pravnički spor o zvaničnom jeziku u SRJ, potpisnici ovoga teksta žele da skrenu pažnju na opšte kulturne dimenzije ovih činjenica.

Kad je reč o nazivu jezika, termin "srpskohrvatski" zadržan je jedino u Ustavu R Srbije iz 1990. (Uzred, taj Ustav R Srbije daje prednost ćirilicom pismu) Zakon o službenoj upotrebi jezika i, što je najvažnije, još uvek važeći Ustav SR Jugoslavije, noviji od republičkog, poznaju samo termin "srpski" i takođe daju prednost ćirilici. Zaključak: *podaci iz odrednice "SR Jugoslavija" u "Književnom glasniku" u pogledu naziva zvaničnog jezika, pravno gledano, kolidiraju sa Ustavom SRJ*.

A kakve su kulturne posledice ove "greške"?

Duboko smo uvereni da je trajnije, dakle, na duži rok moguće formatirati u kulturnom pogledu samo etnonacionalni kolektivitet sa stabilnom (ili trajnije stabilizovanom) nacionalnom svesću. Sve što se, ma i s najplemenitijim namerama, radi uz ignorisanje ovog problema - može biti uzaludan posao, a u nekoj tački bliže ili dalje budućnosti može biti proglašeno za neodgovorno ponašanje. Jer o stabilizaciji identiteta ne može biti ni govora kod naroda koji nije siguran ni u ime jezika uz čiju pomoć opšti.

Dakle, ukoliko se, svesno ili ne, u SRJ i Srbiji i dalje bude insistiralo na "srpskohrvatskom" jeziku zvaničac i svake druge komunikacije - uz istovre-

U broju 2 Vašeg cenjenog, a nadam se i našeg, novog književnog glasila, koje zaista mondijalistički, sa tehničke strane, izgleda, potralo vam se nekoliko grešaka na koje vam ljubazno skrećem pažnju. Makar na nekoliko. Kod legendice za jednu SRJ pod alijomom *stanovništvo*, propušteno je da se navede da u toj zemlji žive još Cincari, Egipćani, Jermeni, Jevreji, askalije, Vlasti... U alijeci *jezik* napravljena je sledeća greška: službeni jezik SRJ nije, kako u legendi stoji, srpskohrvatski već balkanski urdu, odnosno hrvatskosrpski, jer je u Hrvatskoj službeni jezik hrvatski. Savezne zakone i Ustav i onako niko ne čita. Bog.

Prof. dr Rade Božović

Objašnjenje

U tematu „Balkan“ u prošlom broju *Književnog glasnika* tehničkom ornamačom desilo se nekoliko propusta: na str. 73 geografska karta SR Jugoslavije štampana je bez Republike Crne Gore a kao zvaničan jezik, umesto srpski, naveden je srpskohrvatski; uz tekstove preuzete iz knjige Marije Todorove *Imaginarni Balkan (Biblioteka AA'vek)* nehotično su ispuštena imena prevodilaca Dragane Starčević i Aleksandre Bajacović-Vučen. Redakcija se izvinjava zbog ovih propusta.

ЈЕВРЕМ БРКОВИЋ ОПУЖУЈЕ ЖИРИ ЗА ДОДЕЛУ ЊЕГОШЕВЕ НАГРАДЕ

'ОСТАЦИ БУЛАТОВИЋЕВЕ ЦРНЕ ГОРЕ'

ПОДИ ОРИША - Јеврема Брковић, жирија рекао је за "Новости" да су песник, који се нашао на ширем спису критеријума за ужи избор кандидата, а списак предиспонам, имену награду, највишег републичког, а такође и образоване Јеврема Брковић, признања у области књижевности, не може да прихвати. У издању за лије задовољно критеријума жирија. "Новости" он се обрнуо на један књижевник и председник Душанка. Одсе се не ради о естетској или академској мери, него о естетској мери. Више, тај жири постао је још претри горине и то су тужне слике, али и још једна слика, али и још једна слика.

Слободан, Ђаковић, рекао је да је жирија рекао да су критеријуми за ужи избор кандидата, а списак предиспонам, имену награду, највишег републичког, а такође и образоване Јеврема Брковић, признања у области књижевности, не може да прихвати. У издању за лије задовољно критеријума жирија. "Новости" он се обрнуо на један књижевник и председник Душанка. Одсе се не ради о естетској или академској мери, него о естетској мери. Више, тај жири постао је још претри горине и то су тужне слике, али и још једна слика, али и још једна слика.

ЦРНОГОРСКА ГРАМАТИКА

ДРУЖБАНСКА академија наука и уметности у Београду је објавила књигу "Црногорска Грамматика" аутора Градимира Војислава Чичева. Ово је прва граматица у српском језику, која је прилагођена српској лингвистичкој пракси и која је прилагођена српској лингвистичкој пракси и која је прилагођена српској лингвистичкој пракси.

Вечерње новости, гол. ХЛХ, 24. октобар 2001, 4.

Политика,

бр. 31608/ХСВН, ТАЧКА ГЛЕДИШТА

29. 10. 2001,

75

Име језика

Црној Гори се из самог срца чула корен српског језика и културног памћења

Милутин Миловић

Злослутна прича о расрбљавању у Црној Гори дошла је до имена српског језика. Секира је при корену, и још је потребан потез, два.

Жидимо као да то не видимо. Не привиђа ми се – видим, не могу више да сањам на мом језику. Треба говорити, отворено, прецизно, истинито. Немамо времена ни за црни хумор, ни за бекетовско иронисање које не може да сакрије златну празнину.

Црној Гори се из самог срца чула корен српског језика и културног памћења.

Пред нашим очима од Црне Горе праве минијатурну Вавилонску кулу на крвавом Балкану. И не граде ту кулу више језичници, но се једнојезичници разделили на више градитеља. Од једног језика, српског, направиле још три: црногорски, хрватски и бошњачки. Променили име језику, за њих је нормална ствар, демократски избор, мултикултурална атракција, а пре свега важан политички циљ.

Замислите човека коме у зрелим годинама, поред рођеног имена додају још три – и накнадно их упишу у матичне књиге – замислите ужас новог идентитета. Следећа три имена (црногорски, хрватски, бошњачки) дају му се да се одрекне рођеног, српског, на ком је одрастао – јер је његов живот накнадно огађен и омрзнут. Покушавају да му га из грла ишчупају, па, стимулишући декларативно мултикултурно изобиље – додају му још три. Нуде му три начина привидног постојања, само да се одрекне стварног. Препоручују му фалсификовану мултикултуралност, да би се одрекао културног источника.

И несрећни човек који је пао у шаке својим разиментелима и раскућителјима има само једну шансу, да би остао жив, и да би се како-тако социјализовао у новиј језицима – да заборави своје рођено име и све што је на њему упамтио! Не да заборави, јер заборавља имена неча, него да у њему његово рођено име умре, и да мртав живи на новим језицима који су му дали његови преиментели.

Тај несрећни човек је данашња, српска, његошевска Црна Гора. Речи српски језик, српска култура су фак-

тички проscribeване, стављене под жиг, срамоте, етикетама: митоманска, ретроградна, асимилаторска, византијска, светосавска.

Сви који живе тим језиком (то је букавална стварност, ова, прича!), губе животни и културни простор у Црној Гори, а конавртити, одушевљени демократским „избором“ слободном преименовања језика, задобијају нови животни, културни(?) и пропагандни простор у све „службенијој“ и „буњенијој“ Црној Гори.

Ово су последњи удари, када злоумна политика, разбија језик на којем смо живели, мислили, писали. Убијањем једног живог језика, да би створила три вештачка. Убија се његошевска Црна Гора, а ствара се швербовско-брко-збутегинска! Па је српски језик, који смо посисали с мајчиним млеком, демократско-волшебном процедуром брковишке варијанте, постао црногорски, бошњачки, хрватски. И томе неће бити краја док нам га, ако им дозволимо, не ишчупају из грла. И требало би им погледати у очи.

На делу је остварење једне метафоре, једног догађаја, чију вишезначност нисмо ишчитали. То знамење нам је пред очима: растурена Песникова црква на врху Ловћена – камен на камену није остао. То камење је такође ритуално осуђено као „ретроградно, митоманско, косовско, византијско, српско“ – ено га сад на депонији на Ивановим коритима. Оно више не може да се подигне и да се сазида у цркву.

Стварна слика је досад била, недовољно прочитана метафора – сад видимо да се та метафора оваллоује. Је у нама. Јер, безочно преименовање српског језика није ништа друго него растурање наше невидљиве цркве, зглобова нашег језика; поретка наше синтаксе на којој смо ткани, откад нам памћење сеже, вађење очног живца, тровање живог извора.

Крвнe ли то тако, као што је кренуло, разгубаће нас мајчино млеко? Језик ће нам се осушити: Дасница којом пишемо; усахнуће. Образ којим брата гледамо, поцрнеће. Његош ће се неба бацили анатему на цело српство, за које је сагорио.

„ОБРАТНИ РЕЧНИК СРПСКОГА ЈЕЗИКА“

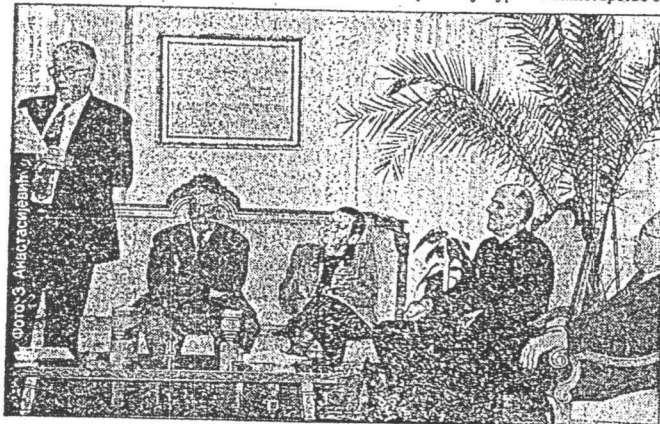
Радост културе

О капиталном делу аутора др Мирослава Николића у САНУ говорили Даринка Гортан-Премк, Иван Клајн и Слободан Реметић

У Српској академији наука и уметности, на традиционалној трибини Библиотеке САНУ, дуче је представљено ретко и капитално дело за истраживаче српског језика: „Обратни речник“, аутора др Мирослава Николића, управо објављеног добитника награде „Пауле Ивић“, која су заједно публиковали Матица српска из Новог Сада и Институт за српски језик САНУ.

демик Иван Клајн. – Први пут у њему видимо и завршетке страних речи у употреби у нашем језику, и њихов број...

– Пред нама је капитално дело српске лексикографије и српске науке о језику у целини – рекао је проф. др Слободан Реметић, истакавши да се међу приложеницима за штампање овог ретког дела, уз Министарство културе и Министарство за

Јучерашња свечаност у САНУ

Обнављајући „радост српске културе што је један овакав речник утискао светлост дана“, академик Никша Стипчевић је нагласио да је – према њему – „лингвистичка једина егзактна хуманистичка наука“.

„Обратном речнику српскога језика“, којим је др Мирослав Николић, виши научни сарадник Института за српски језик, обухватио 164.000 одређених на 1410 страна двостубачног текста, говорили су проф. др Даринка Гортан-Премк, академик Иван Клајн, проф. др Слободан Реметић и сам аутор.

– „Обратни речник“ је основа свих даљих лингвистичких речника и свих даљих дериватолошких испитивања. Срећни смо што га имамо – нагласила је проф. др Даринка Гортан-Премк.

– Речник је изузетно користан у мом раду, јер пишем књигу о суфиксима, а посебно када се упоређује са радом ранијих граматичара који су примање инослика према сећању и интуицији – рекао је ака-

науку и технологију Србије, Министарство просвете и науке Црне Горе, Министарство науке и културе Републике Српске и Филозофски факултет у Бањалуци, налази и Савезни секретаријат за развој и науку СР Југославије. „Тако су, у финансирању једног сјајног дела, учествовали Београд, Подгорица и Бањалука, чиме је постигнута пуна корелација између мреже спонзора и расположености оснивача и чланова тела задуженог за бригу о језику на целом српском језичком простору“, рекао је Слободан Реметић.

Аутор „Обратног речника“ др Мирослав Николић говорећи на крају јучерашње свечаности сетио се речи академика Александра Белића, највећег српског лингвисте прве половине 20. века и председника САНУ, који је рекао да „лексикографски послови имају ту особину да, колико год да су пажљиво урађени, у њима сме бити и празнина и грешака...“.

Д. Радовић

На Анд

Ко смо и где смо, промишљањем будућих токова – „Крајина ка Гвозденовић

Други дан скупа у славу великог дела Иве Андрића, овечаног тачно пре 40 година Нобеловом наградом, и уз стогодишњицу овог највишег светског признања, у Удружењу књижевника Србије, у Француској 7, у Београду, уз организацију и Академије „Иво Андрић“, могао би се насловити Андрићевим трагом, у најширем смислу речи. Јер је представљено неколико дела, под окриљем Андрићеве академије, чији аутори прошлим, садашњим и будућим путоказима, траговима и слутњама покушавају да спознају ко смо и где смо, шта нам је чинити...

Управо са таквим препорукама, проф. др Веселин Ђуретић говорио је о књизи „Крајина кроз вијекове“, чији је аутор историчар др Миле С. Дакић.

Бела књига

Књига је, каже, сведочанство историографско, али истовремено и „бела књига коју би свака држава ширила као истину о свом народу, а која ни данас није овладавала светом“. Историјски преглед, богато документована са стотинак докумената, књига, најпре, „показује и оспорава основну лаж да су Срби тамо дошљаци“. Пружајући историјске претпоставке, њен аутор иде даље, до нашег доба. Показује тужну судбину једног народа који је доживео егзодус. Подсећајући да је у Хрватској живело око милион и триста хиљада Срба, Ђуретић позива Европу да се врати „природним законима“, ако жели стабилан Балкан.

По Радомиру Смиљанићу, ово је књига која мора да прекорачи праг сваке српске куће и сваког

СТАРИЈИ И ЛЕПШИ БЕОГРАД

